

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง แนวทางนโยบายการบริหารจัดการบุคคลไร้สัญชาติไทยเขตพื้นที่ จังหวัดอุบลราชธานี ดำเนินการวิจัยโดยใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยได้กำหนดวิธีการ ดำเนินการวิจัยออกเป็น 3 ระยะ ดังนี้

การวิจัยระยะที่ 1 ศึกษาความเป็นมาและสภาพของบุคคลไร้สัญชาติไทย เขตพื้นที่จังหวัดอุบลราชธานี ได้ค้นคว้าจากเอกสารตำราที่เกี่ยวข้อง และสังเกตการณ์ สัมภาษณ์ และ จัดเวทีเสวนากลุ่ม (Focus Group) จากผู้ที่เกี่ยวข้องที่เป็นกลุ่มเป้าหมาย จำนวน 30 คน ใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ ตามลำดับดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล
3. การเก็บรวบรวมข้อมูล
4. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยระยะที่ 2 ศึกษาคุณภาพชีวิตของบุคคลไร้สัญชาติไทยเขตพื้นที่จังหวัด อุบลราชธานีโดยการจัดประชุมระดมความคิดเห็นมีการสัมภาษณ์เป็นรายบุคคลและจัดเวที เสวนาและถอดบทเรียน บุคคลไร้สัญชาติไทย จำนวน 18 คน ใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ ตามลำดับดังนี้

1. กลุ่มตัวอย่างเป้าหมาย
2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล
3. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยระยะที่ 3 ศึกษาแนวทางนโยบายในการบริหารจัดการบุคคลไร้สัญชาติ ไทยเขตพื้นที่จังหวัดอุบลราชธานี โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกรายบุคคลและจัดเวทีระดมสมอง ถอดบทเรียนด้วยผู้มีความรู้ความสามารถผู้เชี่ยวชาญและผู้ที่เกี่ยวข้องทั้งจากองค์กรภาครัฐและ องค์กรภาคเอกชน จำนวน 15 คน ใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ ตามลำดับดังนี้

1. กลุ่มบุคคลที่สัมภาษณ์และจัดเวทีระดมสมอง
2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพเพื่อศึกษาแนวทางนโยบายการบริหารจัดการบุคคลไร้สัญชาติไทยเขตพื้นที่จังหวัดอุบลราชธานี โดยผู้วิจัยได้กำหนดระเบียบวิธีวิจัยและแบ่งการวิจัยออกเป็น 3 ระยะ ดังนี้

การวิจัยระยะที่ 1 ศึกษาความเป็นมาและสภาพของบุคคลไร้สัญชาติไทยเขตพื้นที่จังหวัดอุบลราชธานี

1. วัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความเป็นมาและสภาพของบุคคลไร้สัญชาติไทยเขตพื้นที่จังหวัดอุบลราชธานี

2. แหล่งข้อมูล

2.1 พื้นที่ที่ใช้สำหรับการวิจัยการวิจัยครั้งนี้ได้เลือกพื้นที่จังหวัดอุบลราชธานี

2.2 ค้นคว้าจากเอกสาร (Secondary Sources) ตำราที่เกี่ยวข้องได้แก่

พระราชบัญญัติสัญชาติ พ.ศ. 2508, พระราชบัญญัติสัญชาติ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535, พระราชบัญญัติสัญชาติ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2535, พระราชบัญญัติสัญชาติ (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2551, พระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ. 2522, พระราชบัญญัติทะเบียนราษฎร พ.ศ. 2534, พระราชบัญญัติทะเบียนราษฎร (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2551, พระราชบัญญัติการทะเบียนคนต่างด้าว พ.ศ. 2493, พระราชบัญญัติการทำงานของคนต่างด้าว พ.ศ. 2551, กฎกระทรวง ระเบียบ และประกาศ เอกสารเกี่ยวกับบุคคลไร้สัญชาติและเอกสารอื่น ๆ จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

2.3 สัมภาษณ์เชิงลึกกรายบุคคลจากผู้ที่เกี่ยวข้องที่เป็นบุคคลไร้สัญชาติ ได้แก่

ที่	ผู้อพยพไร้สัญชาติไทย	จำนวน/คน
1	เชื้อสายเวียดนาม	10
2	เชื้อสายลาว	10
3	เชื้อสายกัมพูชา	10
		30

3. เครื่องมือ (Instruments) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (Interview) และการจัดเวทีสนทนากลุ่ม (Focus group) โดยผู้วิจัยสร้างขึ้นจากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและจากการลงสังเกตการณ์และการสัมภาษณ์เบื้องต้นในพื้นที่

3.1. แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-dept Interview) เป็นการสัมภาษณ์เชิงลึกเพื่อศึกษาความเป็นมาและสภาพของบุคคลไร้สัญชาติไทยเขตพื้นที่จังหวัดอุบลราชธานี

3.2. การจัดเวทีสนทนากลุ่ม (Focus group) กลุ่มที่ผู้วิจัยจะเก็บข้อมูลด้วยการสนทนากลุ่ม ได้แก่

ที่	ผู้อพยพไร้สัญชาติไทย	จำนวน/คน
1	เชื้อสายเวียดนาม	10
2	เชื้อสายลาว	10
3	เชื้อสายกัมพูชา	10
		30

4. การสร้างเครื่องมือการสร้างเครื่องมือที่เป็นข้อคำถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์ (Interview) และข้อคำถามประเด็นหลักสำหรับการสนทนากลุ่ม (Focus group) ซึ่งมีขั้นตอนการสร้างครั้งนี้ศึกษาเอกสารตำรางานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อเป็นข้อมูลในการสร้างเครื่องมือร่างข้อคำถามที่จะใช้ในการสัมภาษณ์และการสนทนากลุ่มจากนั้นนำเสนออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์เพื่อพิจารณาชี้แนะปรับปรุงหรือแก้ไขตามข้อเสนอแนะเสนออาจารย์ที่ปรึกษาอีกครั้งเพื่อปรับปรุงแก้ไขเพิ่มเติมจนถูกต้องสมบูรณ์แบบและนำแบบสัมภาษณ์และข้อคำถามในการสนทนากลุ่มไปใช้เก็บรวบรวมข้อมูล

5. การเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพด้วยการเก็บรวบรวมข้อมูลหลายวิธีเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครบถ้วนครอบคลุมและสามารถตอบปัญหาการวิจัยได้มีวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลดังนี้

5.1 การศึกษาข้อมูลจากเอกสาร (Documentary Study)ใช้ในการรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับบุคคลไร้สัญชาติโดยผู้วิจัยศึกษาเอกสารเฉพาะในส่วนที่มีการเชื่อมโยงถึงข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการวิจัย และข้อมูลที่ได้รับการกล่าวถึงในการสัมภาษณ์ซึ่งสามารถแยกเอกสารที่ศึกษาได้ดังนี้ ข้อมูลเกี่ยวกับการอพยพเข้ามาในประเทศไทยและจังหวัดอุบลราชธานี สิทธิมนุษยชน ชาติพันธุ์ สัญชาติ ทั้งที่เป็นเชื้อชาติเวียดนาม เชื้อชาติลาว และเชื้อชาติกัมพูชา

5.2 การสัมภาษณ์ (Interview) การวิจัยครั้งนี้ใช้ทั้งการสัมภาษณ์แบบกึ่งทางการ (Semi inform interview) และการสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ (Inform interview) ดำเนินการสัมภาษณ์บุคคลไร้สัญชาติเชื้อสายเวียดนาม เชื้อสายลาว และเชื้อสายกัมพูชา

5.3 การสนทนากลุ่ม (Focus group) วัตถุประสงค์ของการจัดสนทนากลุ่มเพื่อทราบและเข้าใจถึงความเป็นมาและสภาพของบุคคลไร้สัญชาติไทยเขตพื้นที่จังหวัดอุบลราชธานี

6. การวิเคราะห์ข้อมูล ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเอกสารใช้วิธีการวิเคราะห์เอกสารเนื้อหา (Content Analysis) นำเสนอข้อมูลด้วยวิธีการพรรณนาวิเคราะห์วิธีและข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ (Interview) และการจัดสนทนากลุ่ม (Focus group) ใช้วิธีการวิเคราะห์แบบอุปนัย (Analytic induction) โดยนำข้อมูลมาเรียบเรียงและจำแนกอย่างเป็นระบบจากนั้นนำมาตีความหมายเชื่อมโยงความสัมพันธ์และสร้างข้อสรุปจากข้อมูลต่าง ๆ ที่รวบรวมได้โดยทำไปพร้อม ๆ กับการเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งนี้เพื่อจะได้ศึกษาประเด็นต่าง ๆ ได้ลึกซึ้งเมื่อประเด็นใดวิเคราะห์แล้วไม่มีความชัดเจนก็จะตามไปเก็บข้อมูลเพิ่มเติมในประเด็นต่าง ๆ เหล่านั้นเพื่อตอบคำถามหลักตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยข้อมูลเชิงคุณภาพได้นำมาวิเคราะห์เพื่อหาความเชื่อมโยงความสัมพันธ์เชิงทฤษฎีซึ่งขั้นตอนการวิเคราะห์ข้อมูลดำเนินการดังนี้

1. การตรวจสอบข้อมูลใช้วิธีการตรวจสอบข้อมูลเชิงคุณภาพ ดังนี้

1.1 ทำการตรวจสอบข้อมูลในระหว่างการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นการตรวจสอบในสนามโดยใช้วิธีการตรวจสอบด้านวิธีรวบรวมข้อมูลทั้งจากการศึกษาเอกสารการสัมภาษณ์และการสนทนากลุ่ม เพื่อให้ได้ข้อมูลที่มีความถูกต้อง

1.2 ทำการตรวจสอบข้อมูลเรื่องเดียวกันจากแหล่งข้อมูลที่ต่างกันเป็นการตรวจสอบข้อมูลเพื่อทำการตรวจสอบว่าเมื่อบุคคลที่ให้ข้อมูลเปลี่ยนไปข้อมูลจะยังคงเหมือนเดิมหรือไม่

1.3 ตรวจสอบข้อมูลกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) โดยผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้นำมาวิเคราะห์แล้วนำไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิและอาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลและสามารถปรับแก้ไขข้อมูลให้ถูกต้องได้

2. นำข้อมูลมาจัดระบบโดยการจัดข้อมูลให้เป็นหมวดหมู่ตามลักษณะความสำคัญในมิติต่าง ๆ

การวิจัยระยะที่ 2 ศึกษาคุณภาพชีวิตของบุคคลไร้สัญชาติไทยเขตพื้นที่จังหวัด อุบลราชธานี

1. วัตถุประสงค์ ศึกษาคุณภาพชีวิตของบุคคลไร้สัญชาติไทยเขตพื้นที่จังหวัด
อุบลราชธานี
2. การเรียนรู้และเข้าใจถึงคุณภาพชีวิตของบุคคลไร้สัญชาติไทย
3. กลุ่มตัวอย่างการวิจัย ได้แก่

ที่	ผู้อพยพไร้สัญชาติไทย	จำนวน/คน
1	เชื้อสายเวียดนาม	6
2	เชื้อสายลาว	6
3	เชื้อสายกัมพูชา	6
		18

4. การสัมภาษณ์และการเสวนากลุ่มจะคำนึงถึงขนาดของกลุ่มผู้เข้าร่วมเสวนาหัวข้อเรื่องและจุดมุ่งหมายของการเสวนาสื่อกลางและสถานที่สำหรับจัดเสวนากลุ่ม ซึ่งผู้วิจัยจะเสนอหัวข้อและรายละเอียดการจัดเสวนากลุ่มต่ออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อขอคำแนะนำถึงการจัดเสวนา โดยผู้วิจัยจะเสนอรูปแบบและเทคนิคในการเสวนาคือ การเสวนาแบบคณะ (Panel Discussion) และเสวนากลุ่มแบบระดมสมอง (Brain Storming) เมื่อได้แนวทางแล้วจะสรุปขั้นตอนการจัดเสวนากลุ่มเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาอีกครั้งหนึ่งเพื่อให้ผลของการจัดเสวนาได้ประสิทธิผลสูงสุด

5. เครื่องมือผู้วิจัยจัดทำแบบฟอร์มหัวข้อประเด็นปัญหาในการสัมภาษณ์และจัดเสวนากลุ่ม โดยผู้วิจัยจะเป็นผู้ดำเนินการเสวนากลุ่มตามประเด็นหัวข้อที่กำหนดไว้ ซึ่งผู้เข้าร่วมเสวนาต้องจดบันทึกประเด็นเนื้อหาตามแบบฟอร์มที่กำหนดขึ้นขณะที่ทำการเสวนากลุ่มเพื่อให้เกิดการระดมความคิดและแลกเปลี่ยนข้อคิดเห็นและนันทสนะที่แตกต่างของแต่ละบุคคลซึ่งกันและกัน โดยผู้วิจัยจะนำแบบฟอร์มข้อมูลของแต่ละบุคคลนั้นมารวบรวมระดมความคิดอีกครั้งเพื่อร่วมหาข้อสรุปและได้อรรถความรู้ที่ตกผลึกนำไปสู่การแก้ไขต่อไป

5.1 กำหนดการการจัดเสวนากลุ่ม

5.1.1 ทำความเข้าใจในประเด็นปัญหาและพิจารณากำหนดชื่อเรื่อง โดยจะตั้งเนื้อหาที่เสวนากลุ่มหรือปัญหาที่เสวนา โดยจะพิจารณาที่วัตถุประสงค์หรือจุดมุ่งหมายของการเสวนาพิจารณาวิธีการเสวนาและการจัดกิจกรรมเสริมการเสวนา

5.1.2 จัดเตรียมเอกสารประกอบการเสวนากลุ่มเอกสารประกอบการเสวนาเป็นปัจจัยสำคัญ ที่จะช่วยส่งเสริมให้การเสวนาดำเนินไปได้ด้วยดีและบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดเอกสารที่จัดเตรียมเพื่อแจกให้แก่ผู้เสวนามีดังนี้ โครงการจัดเสวนากลุ่มกำหนดการเสวนากลุ่มหัวข้อสำหรับการเสวนากลุ่มรายชื่อสมาชิกและแหล่งสังกัดของสมาชิกที่เข้าร่วมเสวนาทุกคนบทความและงานเขียนประเภทต่าง ๆ ที่น่าสนใจและเกี่ยวข้องกับเรื่องที่เสวนาแบบฟอร์มการบันทึกการเสวนากลุ่มและแบบฟอร์มสรุปการเสวนากลุ่มการเตรียมการจัดเสวนากลุ่มในขั้นตอนต่าง ๆ และการกำหนดประเด็นหัวข้อการเสวนาจะนำเสนออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อปรับแก้ไขก่อนทุกครั้ง

6. การสร้างเครื่องมือการสร้างเครื่องมือที่เป็นหัวข้อประเด็นปัญหาประกอบการเสวนากลุ่มมีขั้นตอนการสร้างดังนี้ศึกษาเอกสารตำรางานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อเป็นข้อมูลในการสร้างเครื่องมือร่างประเด็นปัญหาที่จะใช้ในการเสวนากลุ่มจากนั้นนำเสนออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์เพื่อพิจารณาชี้แนะปรับปรุงหรือแก้ไขตามข้อเสนอแนะเสนออาจารย์ที่ปรึกษาอีกครั้งเพื่อปรับปรุงแก้ไขเพิ่มเติมจนถูกต้องสมบูรณ์แบบและนำหัวข้อประเด็นปัญหาไปใช้เป็นประเด็นหลักในการเสวนากลุ่ม โดยผู้เชี่ยวชาญ

7. การเก็บรวบรวมข้อมูลรวบรวมข้อมูลจากข้อสรุปของผู้บุคคลไร้สัญชาติไทย เชื้อชาติเวียดนาม เชื้อชาติลาว เชื้อชาติกัมพูชา จากการสัมภาษณ์และเสวนากลุ่มโดยการเสวนากลุ่ม (Focus group) เป็นการเสวนากลุ่มตามหัวข้อที่กำหนดจากกลุ่มบุคคลไร้สัญชาติจำนวน 18 คน แต่ละคนเสนอข้อมูลความรู้ข้อเท็จจริงและความคิดเห็นของตน แก่ผู้เข้าร่วมเสวนามีวัตถุประสงค์ที่จะให้ผู้เข้าร่วมเสวนาได้รับความรู้ความคิดเห็นที่แตกต่างหลายมุมมองในเรื่องเดียวกัน

8. การวิเคราะห์ข้อมูล ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์และเสวนากลุ่มบุคคลไร้สัญชาติที่มีเชื้อชาติเวียดนาม เชื้อชาติลาว เชื้อชาติกัมพูชา ใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) นำเสนอข้อมูลด้วยวิธีการพรรณนาวิเคราะห์วิธีและข้อมูลที่ได้จากการประชุมแบบระดมสมอง ใช้วิธีการวิเคราะห์แบบอุปนัย (Analytic Induction) โดยนำข้อมูลมาเรียบเรียงและจำแนกอย่างเป็นระบบจากนั้นนำมาตีความหมาย เชื่อมโยงความสัมพันธ์และสร้างข้อสรุปจากข้อมูลต่าง ๆ ที่รวบรวมได้

การวิจัยระยะที่ 3 ศึกษาแนวทางนโยบายการบริหารจัดการบุคคลไร้สัญชาติไทย เขตพื้นที่จังหวัดอุบลราชธานีและผู้ที่เกี่ยวข้อง

1. วัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวทางนโยบายการบริหารจัดการบุคคลไร้สัญชาติไทย
เขตพื้นที่จังหวัดอุบลราชธานี
2. การสัมภาษณ์เชิงลึกรายบุคคล (In-depth Interview) กลุ่มตัวอย่างการวิจัยผู้วิจัยได้
ขอหนังสือเพื่อเรียนเชิญผู้เกี่ยวข้องกับทั้งเจ้าหน้าที่ขององค์กรภาครัฐและเจ้าหน้าที่ขององค์กร
ภาคเอกชน จำนวน 15 คน

ที่	องค์กรภาครัฐ / เอกชน	จำนวน/คน
1	สำนักงานตำรวจแห่งชาติ	2
2	กระทรวงมหาดไทย	4
3	กระทรวงยุติธรรม	1
4	กระทรวงศึกษาธิการ	2
5	กระทรวงสาธารณสุข	1
6	กระทรวงการพัฒนาและความมั่นคงของมนุษย์	1
7	ผู้เชี่ยวชาญด้านสิทธิมนุษยชน	1
8	มูลนิธิพิทักษ์สตรีและเด็ก	3
		15

3. การจัดเวทีระดมสมอง (Brain Storming) กลุ่มตัวอย่างการวิจัยผู้วิจัยขอหนังสือ
เชิญผู้ทรงคุณวุฒิที่เกี่ยวข้องทั้งเจ้าหน้าที่ขององค์กรภาครัฐและเจ้าหน้าที่ขององค์กรภาคเอกชน
ตลอดจนบุคคลไร้สัญชาติเชื้อชาติเวียดนาม เชื้อชาติลาว และเชื้อชาติกัมพูชา จำนวนทั้งหมด
15 คน มีวัตถุประสงค์ที่จะให้ผู้เข้าร่วมเสวนาเวทีระดมสมองได้รับความรู้ความคิดเห็นที่
แตกต่างหลายมุมมองในเรื่องเดียวกัน

4. เครื่องมือแบบสัมภาษณ์นำเสนอบทเรียนที่ปรึกษาเพื่อปรับแก้ไขก่อนทุกครั้งใน
การทำเวทีระดมสมองมีการนำเสนอความคิด ข้อวิเคราะห์วิจารณ์มีเหตุผลสนับสนุนประเด็น
ที่ชัดเจนโดยการนำเสนอทั้งในรูปของงานเขียนและการพูดรวมทั้งเปิดโอกาสให้มีการระดม
สมองโดยการอภิปรายทั้งในค่านับสนุนหรือโต้แย้ง โดยในแต่ละเรื่องจะใช้เวลาไม่เกิน 10-20

นาที่จุดมุ่งหมายของการทำเวทีระดมสมองก็เพื่อให้ได้แนวทางนโยบายในการบริหารจัดการบุคคล ไร้สัญชาติที่สมบูรณ์แบบสามารถนำไปปรับใช้ให้เกิดประโยชน์แก่ประเทศชาติต่อไป

5. การสร้างเครื่องมือ การสร้างเครื่องมือที่เป็นประเด็นหัวข้อแบบระดมสมองมีขั้นตอนการสร้างดังนี้ศึกษาเอกสารตำรางานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อเป็นข้อมูลในการสร้างเครื่องมือร่างประเด็นหัวข้อแบบสัมภาษณ์ที่จะใช้ในการทำเวทีระดมสมองจากนั้นนำเสนออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อพิจารณาชี้แนะปรับปรุงหรือแก้ไขตามข้อเสนอแนะเสนออาจารย์ที่ปรึกษาอีกครั้งเพื่อปรับปรุงแก้ไขเพิ่มเติมจนถูกต้องสมบูรณ์แบบและนำหัวข้อประเด็นแบบประเมินไปใช้เป็นประเด็นหลักในการทำเวทีระดมสมอง

6. การเก็บรวบรวมข้อมูลรวบรวมข้อมูลจากข้อสรุปของผู้เกี่ยวข้องกับบุคคลไร้สัญชาติทั้งที่เป็นเจ้าหน้าที่องค์กรภาครัฐและเจ้าหน้าที่องค์กรภาคเอกชนเพื่อนำไปปรับปรุงแก้ไขแนวทางนโยบายในการบริหารจัดการบุคคลไร้สัญชาติให้ดีขึ้น สมบูรณ์แบบยิ่งขึ้นต่อไป

7. การวิเคราะห์ข้อมูลข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์และเวทีระดมสมองใช้วิธีการวิเคราะห์แบบอุปนัย (Analytic Induction) โดยนำข้อมูลมาเรียบเรียงและจำแนกอย่างเป็นระบบจากนั้นนำมาตีความหมาย เชื่อมโยงความสัมพันธ์และสร้างข้อสรุปจากข้อมูลต่าง ๆ ที่รวบรวมได้

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเรื่อง แนวทางนโยบายการบริหารจัดการบุคคลไร้สัญชาติไทยเขตพื้นที่จังหวัดอุบลราชธานี ในครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดรูปแบบการวิจัยออกเป็น 3 ระยะ และนำเสนอผลการวิจัยตามลำดับ ดังนี้

การวิจัยระยะที่ 1 ศึกษาสภาพของบุคคลไร้สัญชาติไทยเขตพื้นที่จังหวัดอุบลราชธานี

การวิจัยระยะที่ 2 ศึกษาคุณภาพชีวิตของบุคคลไร้สัญชาติไทยเขตพื้นที่จังหวัดอุบลราชธานี

การวิจัยระยะที่ 3 ศึกษาแนวทางนโยบายในการบริหารจัดการบุคคลไร้สัญชาติไทยเขตพื้นที่จังหวัดอุบลราชธานี

การวิจัยระยะที่ 1 ศึกษาสภาพของบุคคลไร้สัญชาติไทยเขตพื้นที่จังหวัดอุบลราชธานี

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลแนวทางนโยบายการบริหารจัดการบุคคลไร้สัญชาติไทยเขตพื้นที่จังหวัดอุบลราชธานีตามสภาพความเป็นจริงของการศึกษาในครั้งนี้ก็นำไปเป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาในเรื่องบุคคลไร้สัญชาติเนื่องจากเป็นปัญหาที่สืบเนื่องมายาวนานควรที่จะได้รับการดูแลและนำไปสู่การปรับปรุงเปลี่ยนแปลงเงื่อนไขต่าง ๆ เพื่อให้พลวัตทันสมัยทั้งด้านกฎหมายและด้านสังคมให้มีมาตรฐานคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ในระยะที่ 1 ผู้วิจัยมีวัตถุประสงค์เพื่อที่จะศึกษาสภาพของบุคคลไร้สัญชาติไทยเขตพื้นที่จังหวัดอุบลราชธานี

1. กลุ่มเป้าหมายผู้ให้สัมภาษณ์เชิงลึกกรายบุคคลจากผู้ที่เกี่ยวข้องที่เป็นบุคคลไร้สัญชาติ ได้แก่

ที่	ผู้อพยพไร้สัญชาติไทย	จำนวน / คน
1	เชื้อสายเวียดนาม	10
2	เชื้อสายลาว	10
3	เชื้อสายกัมพูชา	10
		30

2. เครื่องมือ (Instruments) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (Interview) และการจัดเวทีสนทนากลุ่ม (Focus group) โดยผู้วิจัยสร้างขึ้นจากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและจากการลงสังเกตการณ์และการสัมภาษณ์เบื้องต้นในพื้นที่

2.1 แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-dept Interview) เป็นการสัมภาษณ์เชิงลึกเพื่อศึกษาความเป็นมาและสภาพของบุคคลไร้สัญชาติไทยเขตพื้นที่จังหวัดอุบลราชธานี

2.2 การจัดเวทีสนทนากลุ่ม (Focus group) กลุ่มที่ผู้วิจัยจะเก็บข้อมูลด้วยการสนทนากลุ่ม ได้แก่

ที่	ผู้อพยพไร้สัญชาติไทย	จำนวน / คน
1	เชื้อสายเวียดนาม	10
2	เชื้อสายลาว	10
3	เชื้อสายกัมพูชา	10
รวม		30

2.3 การสร้างเครื่องมือการสร้างเครื่องมือที่เป็นข้อคำถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์ (Interview) และข้อคำถามประเด็นหลักสำหรับการสนทนากลุ่ม (Focus group) ซึ่งมีขั้นตอนการสร้างครั้งนี้ศึกษาเอกสารตำรางานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อเป็นข้อมูลในการสร้างเครื่องมือร่างข้อคำถามที่จะใช้ในการสัมภาษณ์และการสนทนากลุ่มจากนั้นนำเสนออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์เพื่อพิจารณาชี้แนะปรับปรุงหรือแก้ไขตามข้อเสนอแนะเสนออาจารย์ที่ปรึกษาอีกครั้งเพื่อปรับปรุงแก้ไขเพิ่มเติมจนถูกต้องสมบูรณ์แบบและนำแบบสัมภาษณ์และข้อคำถามในการสนทนากลุ่มไปใช้เก็บรวบรวมข้อมูล

2.4 การเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพด้วยการเก็บรวบรวมข้อมูลหลายวิธีเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครบถ้วนครอบคลุมและสามารถตอบปัญหา

การวิจัยได้มีวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลดังนี้

2.4.1 การศึกษาข้อมูลจากเอกสาร (Documentary Study) ใช้ในการรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้อง ข้องกับบุคคลไร้สัญชาติโดยผู้วิจัยศึกษาเอกสารเฉพาะในส่วนที่มีการเชื่อมโยงถึงข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการวิจัย และข้อมูลที่ได้รับการกล่าวถึงในการสัมภาษณ์ซึ่งสามารถแยกเอกสารที่ศึกษาได้ดังนี้ ข้อมูลเกี่ยวกับการอพยพเข้ามาในประเทศไทยและจังหวัดอุบลราชธานี สิทธิมนุษยชน ชาติพันธุ์ สัญชาติ ทั้งที่เป็นเชื้อชาติเวียดนาม เชื้อชาติลาว และเชื้อชาติกัมพูชา

2.4.2 การสัมภาษณ์ (Interview) การวิจัยครั้งนี้ใช้ทั้งการสัมภาษณ์แบบกึ่งทางการ (Semi inform interview) และการสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ (Inform interview) ดำเนินการสัมภาษณ์บุคคลไร้สัญชาติเชื้อสายเวียดนาม เชื้อสายลาว และเชื้อสายกัมพูชา

2.4.3 การสนทนากลุ่ม (Focus group) วัตถุประสงค์ของการจัดสนทนากลุ่มเพื่อทราบและเข้าใจถึงความเป็นมาและสภาพของบุคคลไร้สัญชาติไทยเขตพื้นที่จังหวัดอุบลราชธานี

2.5 การวิเคราะห์ข้อมูล ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเอกสารใช้วิธีการวิเคราะห์เอกสารเนื้อหา (Content Analysis) นำเสนอข้อมูลด้วยวิธีการพรรณนาวิเคราะห์วิธีและข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ (Interview) และการจัดสนทนากลุ่ม (Focus group) ใช้วิธีการวิเคราะห์แบบอุปนัย (Analytic induction) โดยนำข้อมูลมาเรียงเรียงและจำแนกอย่างเป็นระบบจากนั้นนำมาตีความหมายเชื่อมโยงความสัมพันธ์และสร้างข้อสรุปจากข้อมูลต่าง ๆ ที่รวบรวมได้โดยทำไปพร้อม ๆ กับการเก็บรวบรวมข้อมูล ทั้งนี้เพื่อจะได้ศึกษาประเด็นต่าง ๆ ได้ลึกซึ้งเมื่อประเด็นใดวิเคราะห์แล้ว ไม่มีความชัดเจนก็จะตามไปเก็บข้อมูลเพิ่มเติมในประเด็นต่าง ๆ เหล่านั้นเพื่อตอบคำถามหลักตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยข้อมูลเชิงคุณภาพได้นำมาวิเคราะห์เพื่อหาความเชื่อมโยงความสัมพันธ์เชิงทฤษฎีซึ่งขั้นตอนการวิเคราะห์ข้อมูลดำเนินการดังนี้

2.5.1. การตรวจสอบข้อมูลใช้วิธีการตรวจสอบข้อมูลเชิงคุณภาพ ดังนี้

1) ทำการตรวจสอบข้อมูลในระหว่างการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นการตรวจสอบในสนามโดยใช้วิธีการตรวจสอบด้านวิธีรวบรวมข้อมูลทั้งจากการศึกษาเอกสารการสัมภาษณ์และการสนทนากลุ่ม เพื่อให้ได้ข้อมูลที่มีความถูกต้อง

2) ทำการตรวจสอบข้อมูลเรื่องเดียวกันจากแหล่งข้อมูลที่ต่างกันเป็นการตรวจสอบข้อมูลเพื่อทำการตรวจสอบว่าเมื่อบุคคลที่ให้ข้อมูลเปลี่ยนไปข้อมูลจะยังคงเหมือนเดิมหรือไม่

3) ตรวจสอบข้อมูลกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) โดยผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์แล้วนำไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิและอาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลและสามารถปรับแก้ไขข้อมูลให้ถูกต้องได้

4) นำข้อมูลมาจัดระบบโดยการจัดข้อมูลให้เป็นหมวดหมู่ตามลักษณะความสำคัญในมิติต่าง ๆ สามารถจำแนกได้ 7 มิติ ได้แก่

4.1) มิติการเมืองสังคมและวัฒนธรรมที่ส่งผลต่อวิถีชีวิตคนไร้สัญชาติ

4.2) มิติลักษณะของคนไร้สัญชาติ

4.3) มิติสงครามและความรุนแรงที่ส่งผลต่อวิถีชีวิต

4.4) มิติลักษณะการรับรู้ในภาวะการณ์ไร้สัญชาติ

4.5) มิติกลไกและวิธีการดำเนินชีวิตในรัฐไทย

4.6) มิติสงครามตัวแทนและอำนาจรัฐที่ส่งผลต่อการสูญเสียชีวิตและ

ทรัพย์สิน

4.7) มิติความช่วยเหลือและกลไกของรัฐไทย

สภาพของบุคคลไร้สัญชาติไทยเขตพื้นที่จังหวัดอุบลราชธานี

ตามวิถีตะวันตก โดยเฉพาะวิถีของคนสหรัฐอเมริกา (ศรีศักดิ์ วัลลิโภดม. 2556 : บทนำ) มนุษย์หรือคนเป็นสัตว์สังคมนั้นต้องอบรมบ่มนิสัยให้เป็นทรัพยากรมนุษย์ ซึ่งนับเป็นทุนชนิดหนึ่งในทางเศรษฐกิจ เพื่อนำไปสู่การผลิตผล อันเป็นมิติที่เน้นความเป็นปัจเจกอย่างเต็มที่ ในคติทางศาสนาเรียกว่า สัตว์เดรัจฉาน หากสัตว์สังคมไม่เป็นมิติที่หาได้ให้ความสำคัญระหว่างคนกับคน คนกับธรรมชาติ และ คนกับสิ่งเหนือธรรมชาติ ดังที่เห็นได้จากชีวิตความเป็นอยู่ของคนทั้งในเมืองและชนบทที่ขาดสภาวะความเป็นมนุษย์อย่างที่เคยมีมา การเกิดขึ้นของแหล่งอุตสาหกรรม แหล่งเกษตรอุตสาหกรรม บ้านจัดสรร ทาวน์เฮาส์ ตึกสูงเสียดฟ้า คอนโดมิเนียมที่ล้อลักษณะการอยู่อาศัยแบบนกแบบผี รวมทั้งสิ่งที่เรียกว่านิคมอุตสาหกรรมด้วย คนรุ่นใหม่ที่อยู่ในโครงสร้างสังคมอุตสาหกรรมเหล่านี้ ขาดโครงสร้างทางสังคมมนุษย์แบบที่เคยมีมาแต่เดิม หากมีการรวมตัวกันแบบกลุ่มปรีภักหรือเป็นกลุ่มเฉพาะกาลที่มุ่งการต่อรองกันในทางผลประโยชน์แทนความสุขอย่างราบรื่นของคนในสวนรวม คนรุ่นใหม่ที่เกิดขึ้นตามตะวันตกแทบไม่แลเห็นความสำคัญของธรรมชาติ ทั้งที่อยู่รอบตนเองและไกลออกไป ก็เคยให้ความสุขทั้งทางร่างกายและจิตใจในการดำเนินชีวิตร่วมกันในสังคมอย่างแต่เดิม หากพร้อมที่จะทำลายและเปลี่ยนแปลงให้เป็นประโยชน์ในทางรายได้แก่ตนเองและพวกพ้องตลอดเวลา แต่สิ่งหนึ่งที่ควรระลึกไว้เสมอว่า การที่จะเป็นมนุษย์ที่ดีในสังคมโลกปัจจุบันได้

นั่นก็คือ ต้องทำตนเองให้เป็นทรัพยากรมนุษย์ แต่วิถีชีวิตของตะวันออกของคนในสังคม ชาวนาในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ได้รับการอบรมทางศาสนาและระบบความเชื่อให้เห็นว่า ความเป็นคนหรือมนุษย์เป็นจุดจักรวาล หาใช่ทรัพยากรมนุษย์ ดังเช่นเครัจฉานตะวันตกและ สาวกคิดกันขึ้น เพราะโลกและจักรวาลประกอบด้วยธาตุทั้งหกคือ ดิน น้ำ ลม ไฟ อากาศ และวิญญาณธาตุ อันเป็นธาตุของสิ่งมีชีวิต ในตัวคนหรือมนุษย์ก็มีธาตุทั้งหกเช่นกัน จิตของ มนุษย์เป็นสิ่งที่ควบคุมไม่ได้จากอะไรต่าง ๆ ที่เป็นอิทธิพลจากภายนอก หากเป็นเรื่องของ ตัวตนภายในที่จะควบคุมได้ด้วยการอบรมและปฏิบัติจากทางศาสนา จิตที่ไม่อาจควบคุมได้ ทำให้เกิดตัวตนหรืออัตตา และมีการปรุงแต่งเป็นวัตรธรรมขึ้น ฉะนั้น แทบทุกศาสนาจะสอน และอบรมให้คนลดอัตตาทำลายอัตตา

ยุคไร้พรมแดน ทุกประเทศเป็นเสมือนชุมชนเดียวกัน ซึ่งถูกเชื่อมโยงกันด้วย เทคโนโลยีสื่อสารและการคมนาคมที่ทันสมัย (ประจักษ์ บุญอารีย์.สัมภาษณ์ : 2557) กล่าวว่า ขณะที่แต่ละประเทศในภูมิภาคของโลกแตกต่างกันมากมาย ทั้งในแง่วัฒนธรรม คุณภาพชีวิต การศึกษา การเมือง การปกครอง ฐานะทางเศรษฐกิจ คุณภาพและปริมาณประชากร การ เคลื่อนย้าย ไหลบ่า ซึมซับ รับเอา ถ่ายโอน ผู้คน วัตถุสิ่งของ ความรู้ความคิดและวัฒนธรรม ซึ่งกันและกันยากที่ประเทศใด ๆ ในโลกจะหยุดยั้งปิดกั้นได้สิ่งที่น่าหวังสำหรับทุกประเทศใน ปัจจุบันคือ กระแสการไหลบ่าทางวัฒนธรรม โดยเฉพาะเรื่องที่ถูกตีค่าว่า เป็นความเจริญจาก ประเทศที่เจริญแล้ว ผู้ประเทศที่ด้อยการพัฒนาและยากจนกว่า จากการไหลบ่าและ ถาม โดมของกระแสวัฒนธรรมดังกล่าวเป็นที่ประหวั่น ไปทั่วโลกทั้งประเทศที่เจริญมั่นคงและ ประเทศที่ ยากจนกว่ากระแสวัฒนธรรมที่อื่นทั่วโลก จะท่วมทับทับถมวัฒนธรรมอันดั้งเดิมของ ประเทศตนให้อ่อนแอ ล่มสลายหรือเปลี่ยนแปลงไปสู่แนวทางที่ไม่พึงประสงค์ เพราะ ประเทศทั่วโลกได้แสวงหาวิธีการปรับปรนกระแสวัฒนธรรมโลกให้เกิดความสมดุลกับ วัฒนธรรมของประเทศตนด้วยวิธีการที่แตกต่างกัน นับตั้งแต่สร้างกระแสได้ ปิดกั้นด้วยการ สร้างเกราะป้องกัน การเปิดประตูแง้มต้อนรับ จนถึงการเปิดเสรี แล้วสังคมและประเทศชาติจะ คืบคลานแห่ง้างดั้งเดิมและจะสอนคุณค่าดั้งเดิมได้อย่างไร

ชุมชนลุ่มน้ำโขงส่วนใหญ่มีลักษณะเป็นชุมชนทางชาติพันธุ์ (จารุวรรณ ธรรม วัตร.2557 : 3) ซึ่งเป็นพื้นฐานในรัฐต่าง ๆ ในลุ่มน้ำโขงมีลักษณะเป็นรัฐพหุชาติพันธุ์ ไม่ใช่รัฐ ชาติพันธุ์เชิงเดี่ยวไม่ว่าจะเป็นสหภาพพม่า ราชอาณาจักรไทย สาธารณรัฐประชาธิปไตย ประชาชนลาว และสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม แสดงว่าสังคมลุ่มน้ำโขงมีประสบการณ์ การอยู่ร่วมกันท่ามกลางความแตกต่างหลากหลายโดยไม่เท่าเทียมกัน ภูมิภาคน้ำโขงครอบคลุม

ประเทศกัมพูชา สหภาพพม่า ราชอาณาจักรไทย สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว และสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม และมณฑลยูนนานของจีน ประเทศต่าง ๆ ในภูมิภาคมีสายสัมพันธ์ทางภูมิศาสตร์ นิเวศวิทยา สังคม วัฒนธรรม การเมือง เศรษฐกิจ ความสัมพันธ์นั้นมีทั้งในภูมิภาคและข้ามพรมแดนภูมิภาคแม่น้ำโขงปัจจุบันตั้งอยู่ตรงชายขอบโครงสร้างอำนาจของสังคมโลก มีเพียงอาณาเขตเดียวของภูมิภาคแม่น้ำโขงคือ มณฑลยูนนานของจีนที่เป็นส่วนหนึ่งของมหาอำนาจทั้งห้าขององค์การสหประชาชาติ ประเทศส่วนใหญ่ในภูมิภาคแม่น้ำโขงจึงเป็นกลุ่มประเทศที่กำลังพัฒนานับเวลากว่าสองพันปีที่วัฒนธรรมจากอินเดียและจีนเข้ามาผสมผสานกับวัฒนธรรมท้องถิ่นในภูมิภาคจึงมีความหลากหลายทั้งวัฒนธรรมชนเผ่า วัฒนธรรมชาติ วัฒนธรรมโลก ซ้อนทับกันอยู่หลายพื้นที่จึงมีการเมืองของวัฒนธรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งในแต่ละรัฐชาติมีการเมืองเรื่องชาติพันธุ์ระหว่างชนกลุ่มหลักและชนส่วนน้อย กลุ่มชาติพันธุ์ในอนุภูมิภาคแม่น้ำโขงได้แก่ ชาวลื้อ ชาวเงิน ชาวจีน ชาวละวะ ชาวคะฉิ่น ชาวฉาน ชาวกะเหรี่ยง ชาวม้ง ชาวพม่า ชาวไทย ชาวลาว ชาวเวียด ชาวเขมร ชาวขมุ ชาวมอญ ชาวบรู ชาวผู้ไท ฯลฯ การเกิดและการดำรงอยู่ของความหลากหลายทางชาติพันธุ์การจัดการทางสังคมและการเมืองได้ละเลย ปิดทับ จัดลำดับฐานะทางสังคมของกลุ่มชาติพันธุ์ไม่เท่าเทียมกันทั้งโดยตั้งใจและไม่ตั้งใจ และการกดทับความหลากหลายของกลุ่มชาติพันธุ์ยุคใหม่ อ้างเอาความมั่นคงของชาติและความเป็นเอกภาพในรัฐความเป็นอันเดียวกันของผู้คนในสังคมหลายครั้งมีการใช้กำลังและความรุนแรงเพื่อรักษาความมั่นคงและบูรณาภาพแห่งรัฐจึงเกิดกระแสพหุวัฒนธรรมนิยม

พหุวัฒนธรรมนิยม เป็นมโนทัศน์ที่เกิดขึ้นในช่วงปลายทศวรรษที่ 1970 (พ.ศ.2513)

ในประเทศออสเตรเลียและแคนาดา โดยสาเหตุมาจากความขัดแย้งเรื่องนโยบายการกีดกันทางวัฒนธรรม ปัญหาการแบ่งแยกกีดกันชนพื้นเมืองจากพื้นที่ทางสังคม ปัญหาการควบคุมรูปแบบทางวัฒนธรรมซึ่งกำหนดโดยชาวยุโรปผิวขาวที่มาตั้งรกรากในประเทศทั้งสองที่กระทำต่อผู้อพยพเข้ามาอยู่ใหม่ซึ่งมิใช่ชาวยุโรป เป็นกลุ่มคนที่มีวัฒนธรรมที่แตกต่างไปจากลักษณะทางวัฒนธรรมและวิถีในการดำเนินชีวิตกระแสหลักทำให้ลักษณะดั้งเดิมหายไปตลอดจนละเลยต่อวัฒนธรรมพื้นเมืองดั้งเดิมด้วย เพื่อให้ความหลากหลายทางวัฒนธรรมดำรงอยู่ควบคู่กับความเท่าเทียม มีความผสมผสาน มีความแปรเปลี่ยนสภาพตามเงื่อนไขของสังคมและคนในเขตลุ่มน้ำโขงตอนบนซึ่งอยู่ในทิเบต จีน ฉาน ลีบสองปันนา ลีบสองจุไท เชียงแสน หลวงพระบาง และแบ่งเป็นเขตลุ่มแม่น้ำโขงตอนล่าง ซึ่งอยู่ในลาวกลาง ลาวใต้ ภาคอีสานของไทย กัมพูชา และเวียดนาม ก่อนยุคล่าอาณานิคมและยุคทุนนิยม แบบแผนชีวิตของผู้คน

แต่ละแห่งขึ้นอยู่กับลักษณะทางกายภาพของพื้นที่ลุ่มน้ำ อัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ อำนาจรัฐ และอำนาจโลกบาลภายนอก (จารุวรรณ ธรรมวัตร.2557:4-6) เมื่อพิจารณาวิถีวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีบริบททางภูมิศาสตร์และประวัติศาสตร์ร่วมกัน ได้แก่ ไทจ้วง ไทใหญ่ ไทลื้อ ไทเงิน ไทยวน ผู้คนกลุ่มนี้พูดภาษาไทยเป็นหลักแต่เป็นภาษาเขียนของชนกลุ่มน้อยที่อยู่ใต้ อำนาจของจีนและพม่า วิธีการผลิตหลักคือการทำนาข้าว ผลิตข้าวเพื่อเลี้ยงตนเองโดยรู้จักวิธีใช้น้ำ ทดน้ำ ธรรมชาติของแม่น้ำโขง แม่น้ำสาขา เขา ป่าดงพงไพร พัฒนาเป็นพื้นฐาน ชีวิต ชุมชนไม่หยุดนิ่งแปรตามกลุ่มอำนาจที่เหนือกว่า มีการอพยพย้ายถิ่น ข้ามพรมแดนวัฒนธรรม ไปตั้งถิ่นฐานใหม่ มีการผสมผสานกลืนกลายกับชาวไต ชาวจีน ชาวพม่า ชาวลาวอยู่ตลอดเวลา

กลุ่มชนในลุ่มแม่น้ำโขงตอนล่างนับจากสิบสองจุไท หลวงพระบาง เวียงจันทร์ จำปาศักดิ์สาละวัน อัดปือ นครพนม หนองคาย อุบลราชธานี กัมพูชาและเวียดนาม เป็นพื้นที่ที่มีความหลากหลายทางชีวภาพ ทางวัฒนธรรม กลุ่มชนดั้งเดิมที่อาศัยอยู่ในเขตนี้พูดภาษาตระกูลมอญ-เขมร ได้แก่ ข่า ขมุ กวย บรู กะตู่ แจง แะฮ สะมาน ฮาร์ก ชนเหล่านี้เป็นชนส่วนน้อยในประเทศสปป.ลาว ส่วนชนกลุ่มที่พูดภาษาเขมร เป็นชนส่วนใหญ่ในประเทศกัมพูชา และในเขตจังหวัดสุรินทร์ บุรีรัมย์ ศรีสะเกษในประเทศไทย ส่วนชนกลุ่มที่เข้ามาตั้งถิ่นฐานใหม่ในเขตที่ราบลุ่มแม่น้ำโขง ณ หลวงพระบาง เวียงจันทร์ จำปาศักดิ์ อุบลราชธานี นครพนม หนองคาย ในช่วงพุทธศตวรรษที่ 19 โดยสถาปนาเป็นอาณาจักรล้านช้างหลวงพระบางคือกลุ่มชนที่พูดภาษาตระกูลไต คือ ลาว ผู้ไท ไทลื้อ ไทยวน ไทญ้อ พื้นที่ตำนานที่บอกเล่า การตั้งถิ่นฐาน เพราะฉะนั้น กลุ่มคนซึ่งถูกกำหนดโดยขนาดของหรือส่วนประกอบประชากรว่ามีจำนวนน้อย หรือเป็นกลุ่มย่อยซึ่งอยู่ภายใต้ประชากรส่วนใหญ่เป็นชนกลุ่มน้อยที่มีเอกลักษณ์หรือพันธะผูกพันกันด้วยเชื้อชาติ ศาสนา ภาษา ประเพณีพิธีกรรม เป็นชนกลุ่มย่อยที่ตกอยู่ในฐานะที่ถูกเคียดฉุนท์และได้รับการปฏิบัติอย่างไม่เท่าเทียมกลุ่มใหญ่

เพราะฉะนั้น จากการวิเคราะห์ของผู้ศึกษามองถึงสาเหตุเบื้องต้นการอพยพหนีข้ามฝั่งโขงมาอาศัยประเทศไทยในเขตพื้นที่หมู่บ้าน และอำเภอต่าง ๆ ในจังหวัดอุบลราชธานีของกลุ่มเชื้อชาติพันธุ์ต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นเชื้อสายเวียดนาม เชื้อสายลาว เชื้อสายกัมพูชา มีสาเหตุจากการทำสงครามของชาติมหาอำนาจกับประเทศในแหลมอินโดจีนซึ่งประกอบด้วยเหตุการณ์ใหญ่ ๆ ได้แก่ 1) สงครามอินโดจีนครั้งที่ 1 ปีค.ศ.1946-1954 (พ.ศ.2489-2497) สงครามอินโดจีนครั้งที่ 2 ปีค.ศ.1954-1973 (2497-2416) สงครามอินโดจีนครั้งที่ 3 ปี ค.ศ.

1978-1991 (พ.ศ.2521-2534) และ 2) สงครามเวียดนาม ปีค.ศ.1954-1975 (พ.ศ.2497-2518) ตลอดจนสงครามกลางเมืองที่เกิดจากการแย่งชิงอำนาจของกลุ่มต่าง ๆ ด้วยเช่นกัน

1. สภาพบุคคลไร้สัญชาติไทยเชื้อสายลาว

คนอพยพชาวลาวและไทยมีวิถีชีวิตที่คงามมีระเบียบของชีวิตที่ชัดเจนและมีการสร้างสรรค์ศิลปวัฒนธรรมที่สื่อถึงความเชื่อและค่านิยมดังกล่าวภูมิปัญญาและศิลปวัฒนธรรมทั้งหลายได้ผ่านกระบวนการวิวัฒนาการจนกลายมาเป็นแอ่งอารยธรรมลุ่มน้ำโขงที่ทรงคุณค่าอารยธรรมลุ่มแม่น้ำโขงมีพัฒนาการทางประวัติศาสตร์มากกว่าพันปีก่อนกำเนิดศิลปวัฒนธรรมที่ทรงคุณค่าและสุนทรียภาพที่มีอัตตลักษณ์ท่ามกลางกระแสความผันแปรทางสังคม เศรษฐกิจ การเมืองระหว่างรัฐต่อรัฐ เมืองต่อเมืองชุมชนต่อชุมชนบนความสัมพันธ์ระหว่างชาติพันธุ์และเครือญาติที่ผสมผสานอย่างกลมกลืนเป็นเอกภาพบนความหลากหลายในดินแดนที่เป็นแอ่งอารยธรรมที่เรียกว่าลุ่มน้ำโขง และวิวัฒนาการของศิลปวัฒนธรรม ก่อให้เกิดอารยธรรมที่หลากหลายก็เพราะเหล่าชาติพันธุ์ต่าง ๆ ในดินแดนลุ่มน้ำโขงที่ประกอบด้วยอาณาจักรล้านนา อาณาจักรล้านช้าง อาณาจักรขอมและระดับริฐน้อยใหญ่อีกมาก กลุ่มชาติพันธุ์เหล่านี้เป็นผู้สร้างสรรค์ศิลปะและวัฒนธรรมต่าง ๆ อย่างสืบเนื่องยาวนานกลุ่มคนเหล่านี้ประกอบด้วยกลุ่มชาติพันธุ์ไท อันได้แก่ ไทยวน ไทลาว ไทใหญ่ ไทจีน ไทลื้อ ไทดำ ไทแดง เป็นหลัก รวมถึงกลุ่มคนมอญ เขมร จีนและชนเผ่าต่าง ๆ กลุ่มชาติพันธุ์ไทเหล่านี้ก็สามารถแยกแยะได้ด้วยภาษาและวัฒนธรรมที่แตกต่างกันแม้จะไม่ชัดเจนนัก แต่จะมีเอกลักษณ์แตกต่างกับกลุ่ม มอญ เขมร จีนและชนเผ่าต่าง ๆ อย่างชัดเจน แต่ถึงอย่างไรก็ตาม ความสัมพันธ์ระหว่างชาติพันธุ์ทั้งหลายยังคงสืบเนื่องมาจนถึงทุกวันนี้

กลุ่มที่ตั้งถิ่นฐานอยู่ในเขตลุ่มน้ำโขงปัจจุบันสืบเชื้อสายมาจากบรรพบุรุษที่ก่อกำเนิดอารยธรรมที่ยิ่งใหญ่กว่าท่ามกลางกระแสแห่งความเปลี่ยนแปลงและโลกาภิวัตน์ รวมทั้งการแบ่งเขตรัฐชาติต่าง ๆ ในดินแดนแถบลุ่มน้ำโขง และกระแสความผกผันทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคมทำให้วิวัฒนาการทางด้านศิลปะและวัฒนธรรม ไม่เด่นชัดและอ่อนด้อยลงไปความสัมพันธ์ระหว่างชาติพันธุ์ถูกปิดกั้นด้วยอำนาจรัฐและลัทธิทางการเมืองถึงแม้ว่าปัจจุบันความเป็นรัฐชาติและอาณาจักรจะสูญสิ้นไปไม่ต่ำกว่าร้อยปีแล้วก็ตามในกลุ่มชนต่าง ๆ ก็ยังมีผู้คนบางคนและบางชุมชนที่สามารถดำรงอัตตลักษณ์ของตนเองและยังสืบสานภูมิปัญญาของบรรพบุรุษเอาไว้ได้อย่างเข้มแข็ง

การอพยพของเพื่อนบ้านจากประเทศลาวที่หลบหนีเข้าเมืองผ่านช่องทางชายแดนจังหวัดอุบลราชธานี ที่มีรากเหง้ามาจากวัฒนธรรมท้องถิ่นของคนทั้งสองฝั่งโขงเหมือน ๆ

กัน คนไทยที่อาศัยอยู่ตามสองฝั่งโขงจะมีความผูกพันในฐานะเป็นญาติพี่น้องกับคนลาวจึงมีการชักนำให้คนลาวที่เป็นพี่น้องเข้ามาเป็นผู้รับจ้างทั่วไปไม่ว่าจะเป็นกรรมกรแบกหามตามหน่วยงานก่อสร้าง ผู้ว่าจ้างงานก็เห็นนิยมจ้างให้ทำงานเพราะค่าจ้างถูกกว่าแรงงานไทยมาก จนกระทั่งแรงงานลาวจำนวนมากเคลื่อนย้ายเข้าไปในกลางเมืองใหญ่และทุกจังหวัดของประเทศไทย และยังมีปัจจัยดึงดูดอีกอย่างที่สำคัญคือเรื่องทัศนคติและค่านิยมจากการพูดคุยกับเจ้าหน้าที่องค์กรพัฒนาเอกชนที่ทำงานเกี่ยวข้องกับด้านแรงงานเคลื่อนย้ายในจังหวัดอุบลราชธานี นอกจากนี้มีปัญหาทางด้านเศรษฐกิจกับเรื่องหนึ่งค่านิยม เราบางคนตั้งความหวังว่าจะมีครอบครัวในประเทศไทยและได้สถานะและสิทธิถูกต้องตามกฎหมายไทย

สำหรับเส้นทางการอพยพเคลื่อนย้ายจากการบอกเล่าของเจ้าหน้าที่ฝ่ายความมั่นคงจังหวัดอุบลราชธานี ได้พูดถึงเส้นทางการเดินทางของคนกลุ่มนี้ว่า สำหรับเส้นทางที่คนกลุ่มนี้นิยมลักลอบเข้ามาตามแนวชายแดนด้านจังหวัดอุบลราชธานี คือ อำเภอเขมรราช อำเภोजึงเจียม อำเภอโพธิ์ไทร อำเภอสิริธร และอำเภอนาตาลโดยจะนั่งเรือหางยาวมาขึ้นตามท่าน้ำตามหมู่บ้านเช่น ท่าน้ำบ้านอุบมุง ท่าน้ำบ้านท่ากทัน ท่าน้ำบ้านนาสนาม ท่าน้ำบ้านแก้งเกลี้ยงซึ่งท่าน้ำเหล่านี้ไม่ใช่จุดผ่านแดนตามข้อตกลงไทย-ลาว แต่เมื่อหลายปีก่อน รัฐบาลได้จัดระเบียบการจอดเรือเพื่อลดปัญหาการลักลอบนำยาเสพติดเข้าประเทศโดยให้ประชาคมหมู่บ้านเป็นผู้ควบคุมดูแลกันเองเลยกลายเป็นช่องว่างให้ผู้อพยพเชื้อสายลาวใช้เป็นช่องเดินทางเข้าประเทศอย่างผิดกฎหมายและไม่มีความเกรงกลัวต่ออาญาตราแผ่นดินในพื้นที่แผ่นดินไทย สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (สปป.ลาว) มีการแบ่งเขตการปกครองออกเป็น 17 แขวง กับอีก 1 กำแพงนครเวียงจันทน์ ได้แก่ แขวงพงสาฮี แขวงหลวงน้ำทา แขวงบ่อแก้ว แขวงอุดมไซ แขวงไชยะบุรี แขวงหลวงพระบาง แขวงเวียงจันทน์ แขวงหัวพัน แขวงเชียงขวาง แขวงเขตพิเศษไซสมบูรณ์ แขวงนครหลวงเวียงจันทน์ แขวงบอลิคำไซ แขวงคำม่วน แขวงสุวรรณเขต แขวงสาละวัน แขวงเซกอง แขวงจำปาสัก แขวงอัตตะปือ แต่ละแขวงก็มีสองฝักฝั่งติดพรมแดนชายแดนไทยเกือบทุกแขวงตั้งเหนือจรดใต้ ซึ่งบางที่ก็กลายเป็นเมืองคู่แฝดกันเพราะมีสะพานข้ามได้สะดวก และสามารถสรุปบทสัมภาษณ์ที่เกี่ยวข้องกับประเด็นต่าง ๆ สามารถจำแนกได้ 7 มิติ ได้แก่

1.1 มิติการเมือง สังคม และวัฒนธรรมที่ส่งผลต่อวิถีชีวิตคนไร้สัญชาติ พบว่า

การเมือง สังคมและวัฒนธรรมมีผลกระทบต่อวิถีชีวิตของผู้อพยพจำนวนมาก เพราะในช่วงระยะเวลาที่ลาวแตกปี พ.ศ. 2518-2529 (ประมาณ 316,518 คน เป็นชาวลาว 200,212 คน และชาวเขาส่วนใหญ่เป็นเผ่าม้ง 116,306 คน) ลาวภายใต้การปกครองระบอบ

สังคมนิยมคอมมิวนิสต์จึงเป็นแดนสนธยาการไปมาหาสู่กันยากลำบาก เราได้หนีข้ามฝั่งโขงมายังประเทศไทย เพราะกลัวถูกยึดทรัพย์สินและถูกส่งไปล้างสมองที่เวียงไชย และสหรัฐอเมริกาและจีนยุติการช่วยเหลือทุกด้าน มีแต่รัสเซียกับเวียดนามที่ช่วยเหลือ ในตอนนั้นและถือว่าเป็นการอพยพครั้งยิ่งใหญ่เนื่องจากเกิดการปฏิวัติในลาวอพยพมีจำนวนประมาณสามแสนกว่าคนซึ่งก็ทำให้หลายคนมีครอบครัวอยู่ สองฟากแม่น้ำโขงแต่ละระยะ การอพยพนั้นอยู่ 3 ระยะ คือ 1) ช่วงปี พ.ศ. 2517-2518 2) ช่วงปี พ.ศ. 2519-2523 3) ช่วงปี พ.ศ. 2524-2529 โดยด้านการเมืองของลาว ในช่วงนั้น มีผู้นำอยู่สองฝ่ายคือ รัฐบาลเวียงจันทน์และขบวนการประเทศลาว สงครามครั้งนั้นยึดถือประสบการณ์การปะทะของสงครามโลกครั้งที่สองพร้อมกับสงครามเวียดนาม¹ จำได้ว่าช่วงนั้นญี่ปุ่นแพ้สงครามและชาติมหาอำนาจอื่น ๆ โดยเฉพาะฝรั่งเศส ต้องการยึดครองลาวเป็นอาณานิคมของตนทำให้บรรดาผู้นำต่างก็รวมกันตั้งต่อต้านโดยตรงและอ้อม ค้ำยันรัฐบาลพลัดถิ่นทำให้ประชาชนรู้สึกว่ไม่มีความปลอดภัยในชีวิตต้องเผชิญกับภัยจากการสู้รบมาตลอดเวลาสามสิบกว่านับตั้งแต่ได้รับเอกราชจากฝรั่งเศส เกิดฝ่ายซ้ายและฝ่ายขวา ขบวนการประเทศลาวสู้รบกัน ทุกคนต้องทิ้งบ้านทิ้งถิ่นฐานอพยพหนีไปอยู่ที่ปลอดภัย ซึ่งมีการใช้เส้นทางในการเดินทางในรูปแบบต่าง ๆ ไม่ว่าจะว่ายน้ำข้ามเองนั่งขอนไม้เรือแจว เนื่องจากในสมัยก่อนไม่มีด่านตรวจที่ถาวรดังเช่นในปัจจุบันในชายแดนฝั่ง อำเภอบุญทริก อำเภอโพธิ์ไทร อำเภอศรีเมืองใหม่ อำเภอโขงเจียม อำเภอพิบูลมังสาหาร อำเภอเขมราฐ อำเภอนาดตาล และพยายามหลบหนีเข้าไปในอำเภอใกล้เคียงอำเภอตระการพืชผล อำเภอตาลสุ่ม อำเภอเดชอุดมส่วนเส้นทางฝั่งลาวซึ่งมาจากหลายพื้นที่เช่นกัน คือ แขวงอัตตะปือ แขวงเซกอง แขวงสาละวัน แขวงจำปาสัก ซึ่งตัวเราผ่านเส้นทางเซกองก็เข้ามาทางปากช่องและรัศมายังปากเซและอีกเส้นทางที่นิยมหลบหนีเข้ามา คือ ผ่านทางบ้านชานไชย บ้านเพี้ยหาไชยเซษฐา ภูวงสนามชัย บ้านโพคำ ปทุมพร โดยใช้เส้นทางหมายเลข 18 เพื่อเชื่อมโยงเส้นทางหมายเลขที่ 13 เข้าทางปากเซ แขวงจำปาสักค้ำจนถึงโพนทองและวังเตาตรงข้ามกับอำเภอพิบูลมังสาหารของไทย ซึ่งก็เป็นการเดินทางตามป่า ภูเขา บางครั้งก็เจอสัตว์อันตราย ไข้ป่าและมาลาเลียเกือบเอาชีวิตไม่รอด อากาศเยือกเย็น จนเดินทางถึงช่วงวัดภูได้เข้าไปอาศัยพระอยู่วัดเพื่อขออาหารและขอขบรธาไซ้ที่แสนน่ากลัว เมื่อข้ามฝั่งมาได้ก็หาที่พักพิงอาศัยบางคนก็มีการใช้ชีวิตด้วยการผูกเกี่ยวกับคนไทย บรรพชาและอุปสมบทเรียนหนังสือ แต่งงานกับสาวไทยบ้าง คนวิกลจริตบ้าง คนทุพพลภาพบ้าง เพื่อการดำเนินชีวิตรอดจากการไล่ล่าทั้งต้นทางและการจับกุมปลายทางของรัฐไทย และอีกกลุ่มก็เข้าไปอาศัยอยู่ในศูนย์ลาวขึ้นทะเบียนเพื่อส่งตัวไปประเทศที่สาม คือ สหรัฐอเมริกา ฝรั่งเศส ออสเตรเลีย อังกฤษ และแคนาดา สงครามมี

แต่จะสร้างความสุขเสียทั้งชีวิตและทรัพย์สิน ขาดปัจจัยสี่และยังทำให้จิตใจและร่างกายได้รับผลกระทบที่น่าเวทนา เราบางคนที่เป็นข้าราชการและราษฎรธรรมดาหลบหนีมาพร้อมกัน ไม่มีโอกาสข้ามฝั่งเข้ามายังประเทศไทยเพราะถูกข่มระหว่างหลบหนีออกนอกประเทศ²

ในช่วงปี พ.ศ. 2533 ตามนโยบายสภาพความมั่นคงแห่งชาติ (สมช.) และโดยขอความร่วมมือจากกองทัพภาคที่ 2 มท.0202 /3094 ลว. 14 สิงหาคม พ.ศ.2533 โดยเรียกคนกลุ่มนี้ว่า ลาวอพยพ และออกบัตรประจำตัวลาวอพยพหรือบัตรสีฟ้าขอรับน้ำเงิน ให้เป็นเอกสารพิสูจน์ทราบตัวบุคคล อย่างไรก็ตาม ใญ่ดี ด้วยความเกรงกลัวการจับกุมและการไม่รู้ถึงการประกาศของอำเภอและไม่รู้ถึงความสำคัญของบัตร ตลอดจนข้อจำกัดและระยะเวลาในการจัดทำทะเบียนและบัตรประจำตัวที่จำกัด ไม่มีใครในหมู่บ้านและทุ่งนาเมืองได้รับการจัดทำทะเบียนประวัติและมีบัตรสีฟ้าขอรับน้ำเงินเลย มีเพียงหมู่บ้านคันท่าเกวียนจำนวนไม่มากที่ได้มีบัตรสีฟ้าขอรับน้ำเงิน (เขตพื้นที่อำเภอโขงเจียม) เมื่อตรวจสอบกลายเป็นคนไร้สถานะและขาดสิทธิจึงต้องมีชีวิตประจำวันที่หวาดกลัวต่อการจับกุม ในช่วงเดือนสิงหาคม พ.ศ.2545 หน่วยงานภาครัฐทั้งพลเรือน ตำรวจและทหาร ได้พยายามเข้ามาจัดทำทะเบียนประวัติและบัตรประจำตัวในพื้นที่ และเดือนสิงหาคม พ.ศ.2547 กรมการปกครองดำเนินการจัดทำแบบรับรองทะเบียนประวัติของคนต่างด้าวที่ได้รับการอนุญาตให้อยู่ในราชอาณาจักรเป็นกรณีพิเศษหรือ ทร.38/1 บ้างหมู่บ้านก็ได้รับการช่วยเหลือบ้านปากปลา บ้านคำเทียน ทุ่งนาเมือง ส่วนคนที่กลัวถูกจับดำเนินคดีในข้อหาเข้าเมืองผิดกฎหมายจึงไม่มีโอกาสที่จะได้บัตรทั้งบัตรคนต่างด้าวและคนไร้สัญชาติจนกลายเป็นคนไร้สถานะทางกฎหมายและก็ไม่ได้รับสิทธิใด ๆ ในประเทศไทย โดยเฉพาะบุตรและเพื่อควบคุมคนเหล่านี้ตามที่กฎหมายบัญญัติว่า ห้ามผู้ถือบัตรออกนอกเขตพื้นที่อำเภอนั้น โดยเด็ดขาด มิฉะนั้นจะถูกเพิกถอนสิทธิ³ แต่ก็มีมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 27 เมษายน พ.ศ.2547 และประกาศกระทรวงมหาดไทย เรื่อง อนุญาตให้คนต่างด้าวบางจำพวกเข้ามาอยู่ในราชอาณาจักรเป็นกรณีพิเศษ โดยรับรองสิทธิอาศัยอยู่ในดินแดนรัฐไทยของผู้ถือเอกสาร เป็นเวลา 1 ปี นับจากวันจัดทำ ทร.38/1 ถือว่ามีสิทธิอาศัยอยู่ชั่วคราวในดินแดนรัฐไทยตามเอกสารทร. ทร.38/1 จนถึงวันที่ 30 มิถุนายน พ.ศ.2548 สิทธิอาศัยอยู่ชั่วคราวในดินแดนรัฐไทยสิ้นสุดลง แต่ก็มืองค์กรเอกชน โดยเฉพาะมูลนิธิพิทักษ์สตรีตั้งอยู่ในเขตพื้นที่อำเภอสิรินธร ได้พยายามเข้าช่วยเหลือในเบื้องต้น ในเรื่องการพิสูจน์ทราบบุคคล โดยมีทีมนักวิชาการและนิติกรที่มีความเชี่ยวชาญคอยให้คำปรึกษาและหาแนวทางออกร่วมกันกับผู้ประสบปัญหา แต่ก็ยังมีอุปสรรคในเรื่องการติดต่อสื่อสารกับหน่วยภาครัฐที่เกี่ยวข้องทุกภาคส่วนและหน่วยงานภาครัฐก็ยังไม่สามารถให้คำตอบได้ว่า เรื่องต่าง ๆ เหล่านี้แต่ละชนิดประเภทจะได้รับการแก้ไข

ในเร็ววัน เนื่องจากมีหลายขั้นตอนในการดำเนินการตั้งแต่หน่วยงานปฏิบัติการชั้นต้นจนถึงระดับสูงสุด ซึ่งเงื่อนไขเหล่านี้เป็นเหตุปัจจัยและมีความสมเหตุสมผลที่ทำให้การแก้ไขปัญหาเรื่อง สัญชาติในการให้สถานะและสิทธิของบุคคลตามกฎหมายกำหนด แต่ก็อาจมีความล่าช้าเพราะต้องใช้เวลานานพอสมควร⁴

ปัจจุบันวิถีชีวิตของเราคนไร้สัญชาติหรือคนไร้สถานะและสิทธิตามกฎหมายเริ่มมีความไม่มั่นคงและปลอดภัยในชีวิตมากขึ้นเนื่องจากกลายเป็นคนเข้าเมืองผิดกฎหมายและไม่ได้รับการอนุญาตให้อยู่ในประเทศไทยทั้งชั่วคราวและถาวร ทำให้ไม่มีเอกสารใด ๆ ที่จะมารับรองสถานะและสิทธิในประเทศไทยทางราชการที่เกี่ยวข้องมีความเข้มงวดในการจับกุมคุมขังและผลักดันออกนอกประเทศ เมื่อข้ามมาอยู่ในประเทศไทยเป็นเวลานาน และทางราชการของฝั่งลาวก็มีการสำรวจจัดทำทะเบียนราษฎรกับบัตรประจำตัวประชาชน ฉะนั้น จึงถูกตัดชื่อออกจากทะเบียนราษฎรและไม่ถูกนับว่าเป็นคนลาวอีกต่อไปเพราะไม่มีความใกล้ชิดกับลาวแล้ว

1.2 มิติลักษณะของคนไร้สัญชาติ พบว่า

การมีวิถีชีวิตที่ไม่เปิดเผยตัวตนที่แท้จริงดูเหมือนว่าเคราะห์กรรมจะตามสนองทั้งในรัฐประเทศต้นทางและรัฐประเทศปลายทางอยู่ตลอดเวลา แม้เราจะรู้ว่าสงครามมีแต่จะสร้างความสูญเสียทั้งชีวิตและทรัพย์สินมากมายมหาศาลทั้งที่ประเมินมูลค่าได้และประเมินมูลค่าไม่ได้ก็ตามแต่โชคชะตาและพรหมลิขิตจะขีดเส้นให้เราต้องประสบกับความโชคร้ายหรือโชคร้าย แต่ก็ยังมีหลายประเทศได้รับประโยชน์โดยเฉพาะชาติมหาอำนาจ ได้แก่ ฝรั่งเศส สหรัฐอเมริกา อังกฤษ จีน สหภาพโซเวียต และเวียดนาม แม้ว่าชีวิตอาจจะกลายเป็นคนไร้สัญชาติหรือคนไร้สถานะทางกฎหมาย แต่เราจำเป็นต้องเลี้ยงที่จะเผชิญกับความสับสนในอัตลักษณ์ที่ซับซ้อนของตนเอง แต่ความซับซ้อนอาจจะกลับมีประโยชน์ต่อ การแทรกตัวเป็นสมาชิกในชุมชนรัฐชาติไทย โดยได้รับความช่วยเหลือในลักษณะต่าง ๆ คือ 1) ได้รับการเกื้อกูล 2) ยกที่ดินให้ทำกิน 3) ให้ที่ปลูกบ้านอาศัย และ 4) บ้างก็ยกลูกสาวให้แต่งงานหรือเอาหัวเอาเมีย ถึงจะมีเงื่อนไขและความเสี่ยงในเรื่องของสถานภาพในทางกฎหมายและมีค่าใช้จ่ายค่อนข้างสูงต่อหัวต่อคนในการให้ได้มาซึ่งบัตรหรือเอกสารสำคัญในรัฐไทยก็ต้องยอม แต่ก็ทำให้เราหาใจคิดไม่ได้ว่า มีการทุจริตในกระบวนการและขั้นตอนในการให้ความช่วยเหลือหรือไม่ของหน่วยงานภาครัฐและองค์กรเอกชนที่มีส่วนร่วมทุกภาคส่วน และเราถูกปฏิบัติการทางการเมืองของรัฐไทยที่ต้องการสร้างความเป็นพลเมืองในการจัดระเบียบสังคมซึ่งพยายามจำแนก

กลุ่มเราเพื่อจะให้ได้รับสถานะอยู่ถาวรในประเทศไทย แต่ก็ต้องกลายเป็นผู้มีสถานะเข้าเมือง ผิดกฎหมายที่อนุญาตให้อยู่อาศัยชั่วคราวในประเทศไทยเท่านั้น⁵

1.3 มิติสงครามและความรุนแรงที่ส่งผลต่อวิถีชีวิต พบว่า

ปรากฏการณ์ภายนอกของการเมืองระหว่างประเทศในเอเชียอาคเนย์ เน้นอนตัวแสดงในระภูมิกาค คือ ลาว เขมร และเวียดนามมีจุดประสงค์และนโยบายของตนในการดำเนินงานทางการเมือง แต่ความเข้มข้นของความขัดแย้งและขีดความสามารถของแต่ละฝ่าย ถ้าไม่มีอิทธิพลอำนาจภายนอกเข้ามาหนุนจะไม่รุนแรงเหมือนอย่างที่ปรากฏ เพราะว่า การเมืองในเบื้องหลังของภูมิภาคเอเชียอาคเนย์จึงเกี่ยวพันถึงยุทธศาสตร์หลักของประเทศ อภิมาหาอำนาจสามประเทศ คือ สหรัฐอเมริกา สหภาพโซเวียต และจีนคอมมิวนิสต์ จำได้ว่า ในปี พ.ศ.2511 ประธานาธิบดีริชาร์ด นิกสัน มุ่งสร้างภาคีทางการทหาร การเมือง และ เศรษฐกิจที่จะหยุดการขยายตัวของลัทธิคอมมิวนิสต์ในภูมิภาคนี้ ปิดล้อมจีนและเตรียมทำ สงครามกับการรุกรานของจีนในทั้งสงครามในแบบและสงครามนอกแบบ สหรัฐอเมริกาได้ ทุ่มเทกำลังความคิด ทรัพยากรทางเศรษฐกิจและทหาร เพื่อจะเปลี่ยนกลุ่มประเทศเอเชียอาคเนย์ อันได้แก่ ไทย ลาว เขมร เวียดนามใต้และฟิลิปปินส์ ให้มีระบบต่าง ๆ สอดคล้องต้องกันเป็น อันหนึ่งอันเดียว แต่สหรัฐอเมริกาดำเนินงานผิดพลาด เพราะไม่ได้คำนึงถึงประชามติใน ประเทศเอเชียอาคเนย์ เพราะฉะนั้น เหตุการณ์ความรุนแรงจึงส่งผลต่อประชาชนโดยตรงทั้งที่ ไม่ได้เกี่ยวข้องและเป็นคู่ขัดแย้งโดยตรง⁶ และมีผลต่อพฤติกรรมในดำเนินชีวิตดังต่อไปนี้

1) กลายเป็นกลุ่มคนเร่รอน ไร้ถิ่นที่พำอาศัยดำรงชีวิตอยู่ด้วยความหวาดกลัวต่อการถูกจับกุมคุมขังของเจ้าหน้าที่รัฐไทย

2) อยู่ในสถานะคนหลบหนีเข้าเมืองโดยผิดกฎหมาย ตามพระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ.2522 (มาตรา 64)

3) กลายเป็นคนที่ไม่มีสถานะและสิทธิตามกฎหมายของรัฐไทยตามพระราชบัญญัติสัญชาติ พ.ศ.2508 และ(ฉบับที่ 4) พ.ศ.2551 และไม่มีข้อมูลทะเบียนประวัติราษฎร ในมาตรา 4 ตามพระราชบัญญัติทะเบียนราษฎร พ.ศ.2534 (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2551 และใครก็ตามที่ปรากฏตัวในดินแดนรัฐไทย โดยปราศจากเอกสารหรือพยานหลักฐานที่สามารถพิสูจน์หรือยืนยันได้ว่าเป็นไทย คือ ไม่มีบัตรประชาชน ไม่มีทะเบียนราษฎร ไม่มีหนังสือเดินทาง จะมีสถานะบุคคลตามกฎหมายเป็นคนเข้าเมืองผิดกฎหมายในมาตรา 58 ตามพระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ.2522 ผลที่ตามมาก็คือจะต้องถูกส่งตัวออกนอกดินแดนของรัฐไทยตาม (มาตรา 54)

เพราะเข้ามาหรืออยู่ในราชอาณาจักรไทยโดยไม่ได้รับอนุญาตหรือการอนุญาตนั้นสิ้นสุดหรือถูกเพิกถอนแล้ว

4) ถูกเจ้าหน้าที่ของรัฐทุกภาคส่วนในประเทศไทยทั้งระดับท้องถิ่นและระดับภูมิภาคมองว่า พฤติกรรมและการกระทำของเราไปสิ้นคลอนอธิปไตยและทำลายความมั่นคงของชาติจึงถือได้ว่าเป็นกลุ่มบุคคลที่อันตรายและผิดกฎหมาย

5) เกิดการเลือกปฏิบัติ ถูกเอารัดเอาเปรียบ ถูกแสวงหาผลประโยชน์และการถูกละเมิดสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐานด้านต่าง ๆ ส่งผลต่อความมั่นคงในชีวิตและทรัพย์สิน

6) กลายเป็นคนโรคจิต วิตจริต ทูพพลภาพมีพฤติกรรมแอบแฝง ปิดบังอำพรางไม่กล้าเปิดเผยอัตลักษณ์ตัวเอง และขาดมนุษยสัมพันธ์⁷

1.4 มิติลักษณะการรับรู้ในภาวะการณ์ไร้สัญชาติ พบว่า

ในขณะที่รัฐลาวสามารถทะลายพรมแดนทางด้านการเมือง คือ รัฐลาวได้มีการปรับเปลี่ยนบทบาทจากการเป็นรัฐชาติซึ่งแต่ก่อนนั้นคำนึงถึงในแง่ของความเป็นชาติในมิติทางด้านความมั่นคง เสถียรภาพ มิติทางการพัฒนา มิติทางการมีส่วนร่วม และการมีอำนาจในการควบคุมชี้นำทางด้านเศรษฐกิจเป็นหลักผู้การเป็นรัฐตลาดภายใต้การดำเนินการตามนโยบายจินตนาการใหม่ของท่าน ไกสอน พรหมวิหารนายกรัฐมนตรีนคนที่ 1 อันมีหลักการสำคัญคือการผ่อนคลายการควบคุมจากส่วนกลาง และใช้กลไกการตลาดในการพัฒนาเศรษฐกิจมากขึ้น ตั้งแต่ปี พ.ศ.2530 จากการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นภายในรัฐลาว และทำให้พรมแดนทั้งทางด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมของรัฐลาวเริ่มขาดหายไปจนนำไปสู่การเกิดกระบวนการเชื่อมโยงรัฐลาวให้เป็นพื้นที่เดียวกันกับพื้นที่ของกลุ่มประเทศในอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขง นี่ก็ผลเกิดขึ้นจากการที่รัฐลาวอยู่ในภาวะไร้พรมแดน

ลักษณะการรับรู้ในสภาวะการณ์ไร้สัญชาติที่เกิดขึ้นกับเราตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันนั้น คือ⁸

1) ไม่ได้ได้รับความยุติธรรมและถูกปฏิบัติเสาะจากประเทศต้นทางในเรื่องสถานะและสิทธิยังได้รับการปฏิบัติในประเทศปลายทางที่มองพวกเราเหมือนเป็นอาชญากรข้ามชาติหรืออาชญากรสงคราม เพราะเป็นกลุ่มคนที่ไม่รับการคุ้มครองโดยกฎหมายของประเทศใดประเทศหนึ่งเป็นการเฉพาะแต่ก็อาจจะมีเพียงหลักมนุษยธรรมที่เป็นที่พึงสุดท้ายของชีวิต

2) อยากให้การปฏิบัติการทางการเมืองของรัฐไทยต่อเราถูกพิจารณาและตรวจสอบด้วยกลไกสากลที่มีอำนาจเหนือรัฐไทย เพราะเราไม่ต้องการเห็นรัฐไทยอ้างถึงว่าจะ

ไม่ให้สัญชาติหรือเพิกถอนสัญชาติ รวมทั้งไม่คุ้มครองสิทธิพลเมืองของพวกเราตามอำเภอใจเหมือนแต่ก่อน เพื่อจะกระทำไต่ยากขึ้น

3) เชื่อว่าสถานะความเป็นพลเมืองมีความเป็นสากลนิยมมากขึ้นในยุคสังคมปัจจุบัน และพวกเราสามารถมีสิทธิและยังคงได้รับการคุ้มครองสิทธิแม้จะไม่ได้อยู่ในประเทศดั้งเดิมของตนเองก็ตาม พร้อมทั้งยังสามารถเรียกร้องสิทธิขั้นพื้นฐานของพวกเราในฐานะมนุษย์คนหนึ่งซึ่งสามารถทำผ่านองค์กรสากล

4) ยังสงสัยอีกว่า ทำไมรัฐส่วนใหญ่ที่ดำรงไว้ซึ่งอธิปไตยในการให้สัญชาติแก่เราผ่านการบังคับใช้กฎหมายสัญชาติและกฎหมายคนเข้าเมืองที่เข้มงวดและใช้กฎหมายแห่งรัฐเพื่อเพิกถอนสิทธิสัญชาติ การให้สัญชาติหรือไม่ให้สัญชาติแก่เราที่อาศัยอยู่ในดินแดนนี้ ซึ่งรัฐต่าง ๆ เหล่านี้ยังนิ่งเฉยกับการโจมตีในเรื่องการละเมิดสิทธิมนุษยชน

5) ถูกการกดทับจากปฏิบัติการของประเทศไทยในบางช่วงตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันก็ยังเป็นเงื่อนไข แต่การมีสายสัมพันธ์ใกล้ชิดทางสังคมของทั้งสองฝากฝั่งแม่น้ำโขงยังดำเนินการมาอย่างต่อเนื่อง ดูเหมือนว่าจะไม่มีการควบคุมชายแดนและคนในพื้นที่ชายแดนแถบนี้ แต่ในทางตรงกันข้าม กลับมีการควบคุมอย่างเบ็ดเสร็จเด็ดขาดทั้งสองฝากฝั่ง อาจจะต้องการรักษาจุดอำนาจระหว่างประเทศ ผลประโยชน์ของประเทศชาติ ประชาชนและความมั่นคงภายในประเทศเพื่อเป็นการป้องกันการก่ออาชญากรรมและการก่อการร้ายสากล

1.5 มิติกลไกและวิธีการดำเนินชีวิตในรัฐไทย พบว่า

1.5.1) ด้วยการแฝงตัวอยู่กับครอบครัวของคนหมู่บ้านชายแดนอำเภอภูษทริก อำเภอโพธิ์ไทร อำเภอศรีเมืองใหม่ อำเภอโขงเจียม อำเภอพิบูลย์มังสาหาร อำเภอเขมราฐ อำเภอนาตาล ในจังหวัดอุบลราชธานีเพื่อทำให้การเดินทางไปมาและการผสมกลมกลืนกันตามวิถีชีวิตด้วยการแต่งงานและสายสัมพันธ์ญาติมิตรกับคนในหลายอำเภอของจังหวัดอุบลราชธานี ทำให้คนอำเภอสิรินธรมีลูกเขยและลูกสะใภ้เป็นคนจากฝั่งโน้นเนื่องเราสามารถเชื่อมโยงกันโดยทางวัฒนธรรม จารีตประเพณี งานบุญต่างๆ

1.5.2) ทำงานรับจ้างทั่วไปเล็กน้อยหาเลี้ยงชีพตนเองและลูกเมียตามสมควรแก่อัตภาพเท่าที่โอกาสเอื้ออำนวย ถ้าไม่จำเป็นต้องออกไปทำมาหากินในพื้นที่อื่น หรือไม่มีปัญหาเจ็บไข้ได้ป่วยต้องจ่ายค่ายาแพงการอยู่แบบไม่มีบัตรประชาชนไทยก็ไม่ไช่ประเด็นที่ทนอย่างพวกเราจะต้องไปกังวล และแท้จริงแล้วเราก็ต้องการอยากเห็นลูกของตัวเองได้สัญชาติเป็นคนไทยถูกต้องตามกฎหมายโดยสิ้นเชิง

1.5.3) มีอยู่ช่วงหนึ่งที่ทางราชการไทยประกาศแจ้งเตือนและพยายามแยกคนสองฝักฝักออกจากกันโดยการไม่ยอมให้พวกเราอาศัยอยู่ในหมู่บ้านกับชาวบ้านของบางอำเภอในจังหวัดอุบลราชธานีด้วยการแสดงอัตลักษณ์ของพวกเราในลักษณะที่ว่า เป็น คนต่างด้าว คนไร้รากเหง้าคนไร้สัญชาติ คนผิดกฎหมาย และคนไร้สิทธิ จึงได้หลบซ่อนตัวไปตามชายแดนที่ปลอดภัยด้านตรวจถาวรของทางการไทยซึ่งกำหนัดกันนอนที่นั่น บังคับให้เพื่อยังชีพก็อาศัยชาวบ้านและวัดในเขตพื้นที่ชายแดน⁹

1.5.4) ส่วนหนึ่งพวกเราก็อบรมรับในความเจ็บปวดในชะตากรรมของตนเอง ทั้งที่อดีตเคยรับราชการทหารในรัฐบาลฝ่ายขวากล่าวด้วยความขมขื่นว่า ถ้าเราไม่อ่อนแอ ผู้รับกันเองและถูกรอรับจากต่างชาติ เราก็คงไม่เป็นเช่นนี้

1.6 มิติสงครามตัวแทนและอำนาจรัฐที่ส่งผลต่อการสูญเสียชีวิตและทรัพย์สินพบว่า

1.6.1) ตามรอยต่อหมู่บ้านชายแดนของหลายอำเภอในจังหวัดอุบลราชธานี กลายเป็นพื้นที่รองรับเราที่หนีความขัดแย้งทางการเมืองและความอดอยากจึงข้ามแม่น้ำโขงเข้ามาในประเทศไทย บางคนก็มาพึ่งพิงญาติพี่น้อง มิตรสหายเก่า หรือคนรัก อดีตเคยเป็นหมอ แคนเสียเด่นที่ได้รับความนิยมมากพอสมควร เล่าความทรงจำตอนที่อพยพมาฝั่งไทยว่า ตอนนั้นลาวมีความขัดแย้งและรบกันทำให้เกิดความทุกข์ยากลำบาก แม่ของผมให้หนีมาอยู่ไทย เพราะมีภรรยาเป็นคนไทย ตอนนั้นผมลอบยกเกาเขมามาโดยร่องลงตามแม่น้ำโขง และภรรยาที่พายเรือออกไปรับขึ้นริมฝั่ง และก็นำเงินวิถีชีวิตอยู่เมืองไทยตั้งแต่นั้นจนถึงปัจจุบัน และก็ไม่เคยคิดจะกลับไปฝั่งฝั่งโน้นอีกเลย

1.6.2) กลุ่มเราจำนวนมากที่อพยพข้ามชายแดนตามหมู่บ้านของหลายอำเภอในจังหวัดอุบลราชธานีมายังฝั่งไทย ส่วนหนึ่งอพยพเข้ามาด้วยความตั้งใจและรอโอกาสให้ทางการไทยส่งตัวเข้าไปอยู่ในศูนย์อพยพในจังหวัดอุบลราชธานี เพื่อจะได้โอกาสเดินทางไปตั้งรกรากในประเทศที่สาม บางส่วนอาศัยญาติพี่น้องหรือชาวบ้านคนไทยตามหมู่บ้านแนวชายแดนโดยไม่เข้าไปอยู่ในศูนย์ลาว และกลุ่มเราที่เข้าไปอยู่ในศูนย์ลาวส่วนใหญ่ได้เดินทางไปตั้งรกรากในประเทศที่สาม ส่วนเราบางคนก็ไม่ตัดสินใจไปเพราะกลัวและกังวลเป็นห่วงพ่อแม่ที่อยู่ฝั่งโน้นและไม่ต้องการทิ้งครอบครัวไปจึงตัดสินใจตั้งรกรากอยู่ในหมู่บ้านฝั่งไทยตามแนวชายแดน เพราะอย่างน้อยจะทำให้มีความรู้สึกยังใกล้ชิดกับครอบครัวและพ่อแม่

1.6.3) บางคนในกลุ่มเราก็เคยหนีเข้ามาในฐานะเคยเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐบาลลาวฝ่ายขวาขณะหลบหนีการถูกทางการลาวไล่ล่าเพื่อจับกุมและฆ่าทิ้งเสีย และบางส่วนก็ถูก

ส่งไปอยู่ค่ายสัมมนาและบางคนก็หนีการรับโทษประหารชีวิต เราต้องประสบความยากจนอย่างรุนแรงและได้รับความเดือดร้อนเรื่องการทำมาหากินและสวัสดิการต่าง ๆ ตลอดจนไม่ได้รับการคุ้มครองสิทธิและปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน

1.6.4) จำได้ว่ามีอยู่ช่วงรัฐบาลไทยได้พยายามสร้างทัศนคติต่อกลุ่มเราจากกลุ่มประเทศในแหลมอินโดจีนในอดีต ได้แก่ ลาว เวียดนาม และกัมพูชา ว่าเป็นภัยต่อความมั่นคงของชาติ จึงไม่มีนโยบายให้พวกเราได้ตั้งถิ่นฐานถาวรในประเทศไทย แต่จะพยายามทำให้เราเดินทางออกจากประเทศให้เร็วที่สุดและมากที่สุด และประเทศไทยก็ได้ให้ความร่วมมือกับสำนักงานผู้ลี้ภัยแห่งองค์การสหประชาชาติและรัฐบาลลาว จัดทำโครงการส่งคนลาวอพยพกลับประเทศโดยสมัครใจช่วงปี พ.ศ.2523 และสิ้นสุดในปี พ.ศ.2535 พวกเราคิดว่าถ้าถูกส่งกลับไปไม่มั่นใจว่า จะมีอะไรเป็นเครื่องรับประกันอนาคตและความปลอดภัยในชีวิตเมื่อกลับถึงประเทศ พวกเราจึงต้องหลบซ่อนและใช้ชีวิตปีกิวเควอย่างระมัดระวังไม่ปรากฏตัวต่อสาธารณชน ถ้าไม่จำเป็นซึ่งอาศัยในหมู่บ้านชายแดนแห่งหนึ่งในจังหวัดอุบลราชธานี

1.6.5) เพราะสงครามตัวแทนในครั้งนั้นเป็นผลมาจากการแย่งชิงอำนาจรัฐจึงทำให้เราผู้บริสุทธิ์และทหารล้มตายเป็นจำนวนมาก ซึ่งเกิดจากความหวาดระแวงของชาติมหาอำนาจที่มีต่อกัน โดยเฉพาะจีน สหรัฐอเมริกา และสหภาพโซเวียต ทำให้เรากลายเป็นผู้อพยพในที่สุด เมื่อเราคิดถึงเหตุการณ์นี้ครั้งใดก็จะทำให้รู้สึกสลดเศร้าสร้อยใจ ทำกับเราทำไมเราอยู่เมืองไทยถ้ารู้จักกับผู้นำชุมชน กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และข้าราชการในระดับท้องถิ่นและระดับสูงขึ้นไปก็ยิ่งทำให้เชื่อมั่นว่าเราจะได้รับการช่วยเหลือหรือไม่ได้รับการช่วยเหลืออะไรเลยก็ตาม ขอเพียงให้เราไม่ถูกตามล่า ฆ่าปิดปากและถูกจับกุมขังและรับโทษตามกฎหมายไทย ก็คงจะพอใจแล้ว¹⁰

1.7 มิติความช่วยเหลือและกลไกของรัฐไทย พบว่า

ความเป็นอยู่ในปัจจุบันได้รับการช่วยเหลือจากหน่วยงานภาครัฐและองค์กรเอกชนในระดับหนึ่ง ถึงแม้เราจะถูกปฏิเสธสิทธิความเป็นพลเมืองของประเทศใดประเทศหนึ่ง และต้องยอมรับสภาพความเป็นคนไร้สัญชาติหรือไร้สถานะตามกฎหมายของรัฐไทย อีกอย่างหนึ่ง เราเข้าใจว่ารัฐไทยไม่มีนโยบายให้ภูมิลำเนาแก่คนที่ไม่มีสัญชาติ ไม่ว่าจะมาจากภูมิภาคใดก็ตาม และยังเชื่ออีกว่าวิถีชีวิตและการเป็นอยู่ไม่แตกต่างไปจากคนลาวอีสานในหมู่บ้านที่มีการดำรงชีพกับการหาปลาในแม่น้ำโขงปลูกผัก ปลูกฝ้าย ปลูกยาสูบ ปลูกพริก ปลูกมันแกว ไร่ริมตลิ่งโขง ตื่นเช้าก็หิ้วน้ำไปรด หายอาหารป่า ถ้ามีปลาเหลือและมีอาหารป่าเหลือก็เอาไปขาย แลกเงินไว้ซื้อข้าว หรือเอาของป่าไปแลกข้าวกับชาวบ้านในหมู่บ้านใกล้เคียง ส่วนทางการ

เจ้าหน้าที่ของรัฐก็ไม่ได้เข้าไปสอดแนมหรือตรวจตราอย่างเข้มงวดมากนัก เนื่องจากหมู่บ้านที่พวกเราอาศัยอยู่เป็นที่ห่างไกลความเจริญ ถนนเป็นลูกรังโดยเฉพาะเส้นทางเข้าบางหมู่บ้านในอำเภอศรีเมืองใหม่ที่เป็นสโลฟเนินสูงบนหน้าผา ทำให้การเดินทางไม่สะดวกสบายบางพื้นที่ต้องอาศัยการนั่งเรือเลาะแม่น้ำโขงเนื่องจากเป็นเกาะแก่ง ซึ่งช่วงหลังหมู่บ้านชายแดนมีสิ่งอำนวยความสะดวกเพิ่มขึ้น แต่ก็ยังไม่มีการทำ ทรัพยากรก็ร่อยหรอทำให้การถือฤกษ์กันระหว่างพวกเรากับคนในหมู่บ้านเริ่มลดลง เพราะต่างคนต่างก็ดิ้นรนทำมาหากินจนต้องเผชิญกับปัญหาการถูกคนในหมู่บ้านบางคนรังเกียจหรือกีดกันออกจากพื้นที่ไม่ให้มีสิทธิ์ในพื้นที่นั้น ๆ เพราะเป็นของคนไทย และพยายามหาอาชีพที่เราจำเป็น ต้องทำเพื่อยังชีพและปลอดภัย คือรับจ้างทั่วไป (ปักคานา-เกี่ยวข้าว ปลูกอ้อย-ตัดอ้อย ปลูกมัน-กั้นมัน ปลูกยางพารา-กรีดยาง ล้างฟาร์มหมู ฟาร์มไก่ ฟาร์มนกกระทา เชื้อยธรับ-ส่งของ รับจ้างเลี้ยงไม้ในป่า รับจ้างลากไม้) เนื่องจากการที่จะออกนอกพื้นที่ก็กลัวการจับกุมและการปรามปรามของทางเจ้าหน้าที่ของไทย อาจติดคุกหรือปลัดดันส่งกลับและเนรเทศออกนอกราชอาณาจักรไทย เพื่อความปลอดภัยและความมั่นคงในบั้นปลายของชีวิตต้องมีหูไหวตาไหวคอยระวังตัวอยู่ตลอดเวลา เก็บตัวเงียบ ปราบกฏตัวนิดหน่อย ไม่สร้างปัญหาให้เกิดขึ้น เพราะเชื่อมาโดยตลอดว่า พวกเราเป็นคนบ่เต็มคน เป็นคนบ่สมบูรณ์และ ไร้ซึ่งสิทธิ์ในการที่จะเดินทางไปไหนมาได้อย่างอิสระเหมือนคนไทย จึงต้องทำมาหาเลี้ยงชีพตัวเองและครอบครัวด้วยการรับจ้างทั่วไป

2. สภาพบุคคลไร้สัญชาติเชื้อสายกัมพูชา

การปกครองของกัมพูชาได้รับการกำหนดในกฤษฎีกา (รัชดา ธารภาค. 2555 : 58) เมื่อปี ค.ศ.2009 (พ.ศ.2552) กำหนดให้มีการแบ่งเขตการปกครองเป็น 1 ราชอาณาจักร (พนมเปญ) และ 23 จังหวัด ได้แก่ กระเจะ เกาะกง กันดาล กัมปงจาม กัมปงชนัม กัมปงธม กัมปงสะปือ กัมปอต ตาแก้ว รันตคีรี พระวิหาร พระตะบอง โปธิสัด บันเตียเมียนเจย ไปรเวง มณฑลคีรี สตรึงตรง สวายเรียง เสียมราช อุตรมีชัย ไซลิทิน แกบ และพระสีหนุ และแต่ละจังหวัดมีศูนย์กลางการปกครองเรียกว่า กรุง (อำเภอเมือง) และมีเมืองสำคัญที่มีฐานะเป็นกรุงอีก 3 แห่ง คือ กรุงปอยเปต (จังหวัดบันเตียเมียนเจย) กรุงบาเว็ต (จังหวัดสวายเรียง) และกรุงสรวง (จังหวัดกัมปงจาม) แต่ละจังหวัดหรือกรุงปกครองโดยผู้ว่าราชการจังหวัด โดยจังหวัดแบ่งเขตการปกครองย่อยเป็นอำเภอ (สระรีอก) และตำบล (กุ่ม) ขณะที่กรุงแบ่งเขตการปกครองย่อยเป็นคานและสังกัต นอกจากนี้ในหมู่บ้านจะแบ่งเป็นชุมชนย่อยลงไปอีกเรียกว่า ภูมิ และความแตกต่างในสังคมนั้น กลุ่มชาติพันธุ์เหล่านี้อาจมาอยู่อาศัยในพื้นที่ต่าง ๆ โดยการอพยพย้ายถิ่น การลี้ภัยสงครามการถูกเกณฑ์มาเป็นทาสรวมไปถึงการตีเส้นแบ่งพรมแดนในยุคอาณานิคม

ตะวันตก ซึ่งถือได้ว่าเป็นของใหม่สำหรับอาณาจักรยุคโบราณที่รัฐต่าง ๆ ไม่ได้มีการกำหนด เส้นกั้นพรมแดนไว้อย่างชัดเจนเหมือนในปัจจุบัน ดังนั้น จึงสรุปสภาพของบุคคลไร้สัญชาติ ไทยเชื้อสายกัมพูชาด้วยการสัมภาษณ์และสามารถจำแนกได้ 7 มิติ ได้แก่

2.1 มิติการเมือง สังคม และวัฒนธรรมที่ส่งผลต่อวิถีชีวิตคนไร้สัญชาติ พบว่า

การทำอำนาจรัฐและการแทรกแซงจากชาติมหาอำนาจด้วยการเข้ายึดครอง ดินแดนและสงครามภายในประเทศของผู้นิยมอำนาจของทำให้มีประชาชนเสียชีวิตทั้งจากการ ทำงานหนัก ออกอยาก เจ็บป่วย ถูกฆ่า และเสียชีวิตเป็นจำนวนมากเป็นเรื่องที่น่าเสียใจมาก ชาว กัมพูชาที่มีการศึกษาและไม่ต้องการอยู่ภายใต้การปกครองแบบคอมมิวนิสต์พากันข้ามฝั่งมายัง ค่ายผู้อพยพในประเทศไทยในปี ค.ศ.1981 (พ.ศ.2544) มีผู้อพยพชาวกัมพูชาในไทยราว 630,000 คน และหนีเข้าเวียตนามด้วยราว 150,000 คน แม้จะเป็นการปลดปล่อยกัมพูชาจาก สถานการณ์อันเลวร้าย แต่การบุกเข้ายึดครองและมีอำนาจเหนือดินแดนของประเทศเพื่อนบ้าน เป็นสิ่งที่นานาชาติไม่อาจยอมรับได้ เพื่อสร้างความแข็งแกร่งให้แก่สถานะทางการเมืองในเวที โลก¹¹ ตลอดจนสร้างความชอบธรรมในการขอรับการช่วยเหลือด้านการเงินและการทหาร จากประเทศ มหาอำนาจรวมทั้งสหประชาชาติ แต่ในช่วงปีค.ศ.1990 (พ.ศ.2533)คณะมนตรี ความมั่นคงแห่งสหประชาชาติได้มีการจัดให้ทุกฝ่ายทำข้อตกลงร่วมกันโดยให้สัญญาว่า 1) ทุก ฝ่ายต้องยุติการให้ความช่วยเหลือทางทหารแก่เขมรทั้งสี่ฝ่าย 2) ให้ทุกฝ่ายยืนยันการหยุดยิง ตอนที่มีการแย่งชิงอำนาจกันของกลุ่มผู้มีอำนาจภายในและภายนอกนั้น และช่วงปีพ.ศ.2516- 2519 ทำให้ประเทศของเราไม่มีเสถียรภาพ เพราะไม่พอใจต่อการผูกขาดอำนาจของชนชั้น ปกครองและเกิดสภาวะข้าวยากหมากแพงอันเนื่องมาจากความตกต่ำทางเศรษฐกิจ มีการกดขี่ ข่มเหงประชาชนไม่ต่างอะไรกับทาส มีการเคลื่อนไหวเพื่อเรียกร้องให้รัฐบาลที่ขาดความชอบ ธรรมทางการเมืองยุติการกระทำเสียแต่ก็ไม่เป็นผลทำให้ต้องหนีจากความไม่เป็นธรรมตาม หลักสากลเพื่อแสดงให้ประชาคมโลกกดดันและการคว่ำบาตรเพื่อให้เห็นว่าการละเมิดสิทธิ เสรีภาพของประชาชน และการใช้ความรุนแรงไม่ใช่ทางออกที่ดีที่สุดเพราะเพียงเพื่อรักษา ผลประโยชน์ของกลุ่ม แต่กิจกรรมทางการเมืองสร้างแรงสั่นสะเทือนและส่งผลกระทบต่อ โดยตรงต่อประโยชน์และการถือครองอำนาจของชนชั้นปกครองจำเป็นต้องดำเนินการเพื่อให้ ประชาชนมีคุณภาพชีวิตและเสรีภาพที่ดีขึ้น¹² และส่วนผลกระทบที่เกิดขึ้นกับวิถีชีวิตของเรา ได้แก่

1) การชำระไว้ซึ่งอำนาจสิทธิขาดทางการปกครองเพื่อรักษาผลประโยชน์ของผู้นำสะท้อนให้เห็นถึงความไร้เสถียรภาพของผู้นำประเทศต่อการแก้ไขปัญหาของคนไร้สัญชาติเพราะไม่สนใจนานาชาติ

2) การให้อำนาจแก่ชาติมหาอำนาจปกครองเพื่อสร้างความชอบธรรมทางการเมืองให้แก่ผู้นำสามารถบริหารจัดการประเทศโดยไร้ความกังวลเพราะมีผู้คอยคุ้มครองตนอยู่ทำให้ปัญหาต่าง ๆ ไม่ได้รับการแก้ไขเนื่องจากรอนโยบายของชาติมหาอำนาจ

3) ถูกกดขี่ข่มเหง การจำกัดสิทธิและเสรีภาพทั้งในประเทศต้นทางและประเทศปลายทางทำให้ประสบปัญหาสาธารณสุขโลก สวัสดิการและสิทธิความเป็นพลเมืองไม่มี

4) การหนีข้ามฝั่งเข้ามาสู่ประเทศไทยเนื่องจากการถูกบีบคั้นและถูกสังหารหมู่ จากเหตุการณ์เกลียดชังทางเชื้อชาติทำให้เกิดผลกระทบต่อความไม่มั่นคง ปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินไร้ที่พึ่งพิงอาศัยกลายเป็นคนไร้รัฐ ไร้สัญชาติเพราะไม่มีสถานะตามกฎหมายของประเทศใดประเทศหนึ่งเลย

5) เราไม่ได้รับความช่วยเหลืออย่างเร่งด่วนจากรัฐบาลทั้งสองประเทศในเรื่องการให้สถานะสิทธิของบุคคลตามกฎหมายอย่างมีประสิทธิภาพ

6) เรามีความไม่มั่นคงทางเศรษฐกิจ สังคม สถานภาพ บทบาท หน้าที่ และกระบวนการสร้างความเป็นระเบียบและความชอบธรรมตลอดจนความเท่าเทียมในความเป็นมนุษยชาติ

7) สงครามทำให้เราประสบความอดอยากและความทุกข์ยากลำบากเพราะเป็นชะตากรรมที่ทุกคนไม่ต้องการ จำเป็นต้องทำลายวงจรอันชั่วร้ายนี้ให้หมดสิ้นไปและสร้างความเชื่อมั่นให้แก่จิตใจในอนาคต

8) ผลกระทบนี้ที่ทำให้เราหมดกำลังใจใน โลกในระดับกว้างและความยุ่งเหยิงที่อาจจะเกิดขึ้นได้อันเป็นผลเนื่องมาจากความสับสนหวังของผู้คนที่เกี่ยวข้อง โดยเงื่อนไขทางการเมืองและสังคมของรัฐประเทศต้นทางและรัฐประเทศปลายทางที่ไม่เอื้ออำนวยต่อการดำรงอยู่ของเรา

9) รัฐประเทศต้นทางและรัฐประเทศปลายทางต้องมีความเข้าใจลักษณะของปัญหาและวิธีการแก้ไข โดยจะต้องไม่ให้ความรู้สึกโกรธแค้นและความลำเอียงทางการเมืองเข้ามามีส่วนร่วมด้วย แต่ต้องทำด้วยจิตสำนึกความเป็นมนุษยชาติที่มีความรับผิดชอบ¹³

ถ้ามองถึงเหตุการณ์แวดล้อมโดยภาพรวมเกี่ยวกับการเมือง สังคม วัฒนธรรมของกัมพูชาที่นำไปสู่การปฏิบัติก็จะพบว่า มีปัจจัยในเรื่องต่าง ๆ ได้แก่ 1) ความเชื่อในเรื่องความยิ่งใหญ่ของอาณาจักรนครวัด 2) ลัทธิชาตินิยมจัด 3) การสร้างสังคมบริสุทธ์ 4) การต่อต้านศัตรูต่างชาติ¹⁴

2.2 มิติลักษณะของคนไร้สัญชาติ พบว่า

2.2.1 เรายอมรับในศักดิ์ศรีที่มีอยู่ในตัวมนุษย์ทุกคน รวมทั้งสิทธิเท่าเทียมกัน และ อันไม่อาจแบ่งแยกได้ของสมาชิกทุกคนในครอบครัวมนุษยชาติบนโลก เพราะนั่นเป็นพื้นฐานของเสรีภาพ ความยุติธรรมและสันติภาพในโลก อยากให้ผู้มีอำนาจหน้าที่ส่งเสริมความเจริญก้าวหน้า ทางสังคมและมาตรฐานของชีวิตที่ดีขึ้นเพื่อให้เสรีภาพมีขอบเขตที่กว้างขวางขึ้นกว่าเดิม และจะต้องมีความเคารพและการตระหนักในสิทธิมนุษยชนและเสรีภาพขั้นพื้นฐาน

2.2.2 มนุษย์เราที่เกิดขึ้นมาต้องการเสรีภาพและความเสมอภาคในศักดิ์ศรีและสิทธิ เพื่อให้มีเหตุผลและจิตสำนึกปฏิบัติต่อกันฉันท์พี่น้อง ไม่ว่าจะมีความแตกต่างในด้านเชื้อชาติ สีผิว เพศ ภาษา ศาสนา ความคิดทางการเมือง ความคิดในด้านอื่น ๆ ตลอดจนชาติกำเนิดหรือสถานภาพอื่น ๆ จะต้องไม่มีความแตกต่างกันบนพื้นฐานของสถานภาพทางการเมืองการตัดสินใจหรือสถานภาพระหว่างชาติของประเทศหรือดินแดนซึ่งบุคคลหนึ่งเป็นสมาชิกอยู่ไม่ว่าจะเป็นรัฐเอกราชหรือดินแดนอารักขาก็ตาม ทุกคนมีสิทธิที่จะได้รับการยอมรับว่าเป็นบุคคลหนึ่งตามกฎหมายในทุกสถานที่¹⁵

2.2.3 เราเชื่อว่าหลักการแห่งการให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกันโดยสถานะตามแต่จะตกลงกัน เว้นแต่จะมีการตกลงกันเป็นอย่างอื่น จะทำให้แต่ละประเทศใช้เป็นมาตรการที่เหมาะสมสอดคล้องกับความมั่นคงและปฏิบัติการที่มีเอกภาพ

2.2.4 เราคิดว่าการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนจะเป็นกลไกส่งเสริมความเข้าใจและความปรารถนาดีระหว่างประเทศ เพราะจะเป็นการรักษาไว้ซึ่งสันติภาพในการปฏิบัติการที่เห็นพ้องต้องกันแล้วเพื่อจะขจัดสาเหตุต่าง ๆ ของความตึงเครียดระหว่างประเทศได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2.2.5 ความมั่นคงในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ในปัจจุบันนั้น ควรที่จะต้องสร้างความมั่นคงทางด้านสิทธิและเสรีภาพตามกฎหมาย ความมั่นคงด้านอาหาร ความมั่นคงด้านวิถีชีวิตของผู้คนในสังคม ความมั่นคงด้านปัจจัยสี่หรือปัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีพ

เพราะจะทำให้วิถีชีวิตของทุกกลุ่มคนได้รับการดูแล กลุ่มครองที่เหมาะสมและจะเป็นผู้ไม่อดอยาก หิวโหยต่อไปในภูมิภาค¹⁶

2.3 มิติสงครามและความรุนแรงที่ส่งผลต่อวิถีชีวิต พบว่า

2.3.1 ทำให้เราต้องเผชิญกับภัยคุกคามของการรุกรานโดยตรงและโดยอ้อม ทั้งในทางสังคม เศรษฐกิจ และความปลอดภัยตลอดจนการป้องกันเสรีภาพของตนเอง

2.3.2 ทำให้เราขาดความเชื่อมั่นเพราะว่ารัฐไทยพยายามควบคุมการเคลื่อนย้ายของประชาชนผ่านกฎหมายคนเข้าเมือง กฎหมายสัญชาติ กฎหมายทะเบียนราษฎร รวมทั้งการใช้อำนาจซึ่งเป็นชีวิตที่จะให้หรือไม่ให้สัญชาติแก่บุคคลบางประเภทบ่อยครั้งที่ทางเจ้าหน้าที่ของรัฐ ทำให้กลุ่มเราบางคนต้องประสบกับปัญหาสถานะกลายเป็นคนไร้รัฐหรือไร้สัญชาติ

2.3.3 ทำให้เรารู้ว่ารัฐไทยมีความพยายามสร้างความเป็นเอกภาพภายในชาติเพื่อป้องกันการแอบแฝงของชนชาติอื่น ๆ ที่จะหลบหนีเข้ามาโดยผิดกฎหมาย และหวาดระแวงว่าคนกลุ่มนี้จะเป็นภัยต่อความมั่นคงของชาติ โดยมีการสร้างกฎหมายและระเบียบซึ่งมอบให้ทุกภาคส่วน ไม่ว่าจะเป็นการบริหารระดับระดับประเทศจนถึงท้องถิ่น ได้มีส่วนในการปฏิบัติการด้วยการควบคุม ดูแล ตรวจสอบให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน

2.3.4 ทำไมชาติมหาอำนาจต้องรักษาผลประโยชน์และความมั่นคงของชาติตนเองด้วยก่อสงครามกับเราจนกลายเป็นผู้อพยพและกลุ่มคนนอกกฎหมาย โดยทำให้เราไม่มีสถานะและสิทธิตามกฎหมายจนนำไปสู่การถูกจับกุมในที่สุด¹⁷

2.4 มิติลักษณะการรับรู้ภาวะการณ์ไร้สัญชาติ พบว่า

2.4.1 ปัญหาด้านความมั่นคงและสงครามของความขัดแย้งในภูมิภาคนี้ได้สร้างความสูญเสียและสะท้อนขวัญเป็นอย่างมากซึ่งอาจเกิดการเปิดโอกาสให้ชาติอื่นเข้าแทรกแซงได้ง่ายขึ้น เนื่องจากอยู่ในสถานการณ์วิกฤตที่ไม่อาจหลีกเลี่ยงได้

2.4.2 ความทรमानและความเจ็บปวดร้าวของเราที่ร้องไห้จนน้ำตาแทบจะเป็นสายเลือดก็ยังไม่เห็นทางออกของความขัดแย้ง เราเข้าใจแต่เพียงว่าถ้ามีโอกาสจะต้องหลบหนีไปให้ไกลที่สุดจนถึงพรมแดนไทยและต้องมีชีวิตรอดเพื่อจะได้เข้าสู่กระบวนการพิสูจน์สัญชาติถึงนานเพียงใดก็จะรอด

2.4.3 เสียเปรียบเพราะเป็นเหตุการณ์ที่รัฐเป็นคนก่อกำขึ้นซึ่งส่งผลกระทบต่อประชาชนทุกภาคส่วนโดยตรง ทั้ง ๆ ที่มีผู้ใช้ผู้เริ่มหรือก่อกำขึ้น และรัฐต้นทางก็ยังขาดความ

รับผิดชอบไม่สนใจใยดีเลย ส่วนรัฐปลายทางเองก็พยายามสร้างกฎเกณฑ์ทางกฎหมายและระเบียบเพื่อแก้ไขปัญหาเหล่านี้โดยเคร่งครัด เพราะไม่ต้องการให้เกิดข้อพิพาทและเงื่อนไขในความสัมพันธ์ระหว่างประเทศซึ่งอาจจะได้มีคู่มีเสียเกี่ยวกับผลประโยชน์ระหว่างประเทศของทั้งสองประเทศ

2.4.4 รัฐแต่ละรัฐอาจจะมิมีนโยบายไม่ชัดเจนในการป้องกันปัญหาเกี่ยวกับการละเมิดสิทธิอย่างเป็นรูปธรรม และการจำกัดสิทธิของเราบุคคลไร้สัญชาติส่งผลกระทบต่อ การดำเนิน วิถีชีวิตในทุก ๆ ด้าน โดยเฉพาะสิทธิขั้นพื้นฐาน

2.4.5 การจัดระเบียบ การควบคุม และการจำกัดการเข้าเมืองตามกฎหมายซึ่ง อาจเป็นการปิดกั้นและขัดขวางปัญหาสถานะและสิทธิของบุคคลภายใต้การจัดการปัญหาโดย คำนึงถึงความสมดุลทั้งในสิทธิขั้นพื้นฐานของมนุษย์และความมั่นคงของชาติควบคู่กันด้วย¹⁸

2.5 มติกลไกและวิธีการดำเนินชีวิตในรัฐไทย พบว่า

2.5.1 การเข้ามาอาศัยในรอยต่อกับประเทศไทยในจังหวัดจังหวัด ศรีสะเกษ (บ้านบ่อไร่ อำเภอกันทรลักษ์, บ้านลำโรงเกียด อำเภอบุณฑล, บ้านช่องจอม อำเภอกราบเชิง และอำเภอกุสิงห์) จังหวัดสุรินทร์ (บ้านระเวียง อำเภอบัวเขต, บ้านสะแกรายและบ้านท่าคูม) จังหวัดกาญจนบุรี และจังหวัดตราด (บ้านโสกจาน บ้านท่าล้วน บ้านบ่อไร่ เกาะช้าง แหลม งาม และเขาสมิง) ในช่วงปี พ.ศ.2527 (ตอนกองทัพเวียตนามถล่มกัมพูชา) สงครามและความขัดแย้งระหว่างประเทศมีปัจจัยมาจากเชื้อชาติเป็น การเร่งให้คนเขมรฆ่ากันเองทำให้ประชาชน ไม่รู้เรื่องอะไร ได้รับความเจ็บและเสียชีวิตและเกิดการละเมิดสิทธิมนุษยชนพื้นฐานและกฎ บัตรสหประชาชาติ เป็นการกระทำที่โหดร้าย ป่าเถื่อน จึงหนีเข้ามายังฝั่งไทยและรัฐบาลไทย ได้ประณามการกระทำของบางประเทศในครั้งนั้นเพื่อปกป้องของความเป็นเจ้าบ้านต่อการ รุกรานที่เกิดขึ้น มีผู้ที่เสียชีวิตและได้รับความเจ็บ ส่วนพลเมืองไทยก็ได้รับความสูญเสียต่อ ทรัพย์สินเช่นกัน และประเทศไทยตอนนั้นก็ได้ประณามเป็นระยะต่อการกระทำที่ไม่สนใจข้อ เรียกร้องและไร้ซึ่งจิตสำนึก จำเป็นที่รัฐไทยจะต้องปกป้องอำนาจอธิปไตยและบูรณาภาพแห่ง ดินแดนเพื่อคุ้มครองชีวิตและทรัพย์สินของประชาชนชาวไทยเช่นกัน

2.5.2 ปัญหาความขัดแย้งทั้งหมดก็จะเป็นเรื่องอุดมการณ์และผลประโยชน์ แห่งชาติภายใต้ขีดจำกัดของสภาพภูมิรัฐศาสตร์เพื่อรักษาไว้ซึ่งสันติภาพและความมั่นคงทาง ชายแดนที่มีข้อจำกัดในเรื่องการใช้อำนาจทำลายและการให้ความคุ้มครองซึ่งกันและกัน ประกอบด้วยปัจจัยที่เป็นประเด็นสำคัญ ได้แก่ 1) ทัศนเห็นตนเป็นใหญ่ 2) การครองความเป็น เจ้า 3) การกลืนเอาดินแดน 4) ประโยชน์ทางเศรษฐกิจ 5) แผนการสร้างสหพันธ์อิน โดจีน

เพราะทุกประเด็นมีผลต่อความขัดแย้ง การรุกรานและการละเมิดกฎหมายระหว่างประเทศใน
กัมพูชา¹⁹

2.5.3 เราคิดว่าควรจะต้องนำหลักมนุษยธรรมและความถูกต้องชอบธรรม
หลักผลประโยชน์แห่งชาติ และความเป็นกลาง มาใช้กับผู้อพยพที่ประสบภัยสงครามเชื้อสาย
กัมพูชาในทางการปฏิบัติที่อาศัยอยู่ในประเทศไทยอย่างบริสุทธิ์ยุติธรรมและเสมอภาคทั่วกัน

2.5.4 วิธีการอันน่าตื่นเต้นเกี่ยวกับวิถีชีวิตที่ข้ามมาถึงฝั่งไทยและพยายามเข้า
มายังหมู่บ้านหลายอำเภอในจังหวัดอุบลราชธานี ได้แก่ อำเภอน้ำยืน อำเภอนาจะหลวย อำเภอ
น้ำขุ่น อำเภอทุ่งศรีอุดม และอำเภอนุชนทรวิชัย ซึ่งก็เป็นพื้นที่สามเหลี่ยมมรกตซึ่งเป็นพื้นที่ผู้รับ
เสี่ยงต่อความพิการและเสียชีวิตเนื่องจากบริเวณแต่ละพื้นที่มีลูกระเบิดที่ฝังเอาไว้ทุกตารางนิ้ว
เพื่อป้องกันศัตรูตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน และมีการใช้ชีวิตอยู่กับญาติพี่น้อง เจยสู๋ ไทยครัว ทำ
สวนแบบไร่เลื่อนรอย เร่รอนตามชายแดนที่ไม่มีจุดตรวจถาวร รับจ้างทั่วไป บรรพชาและ
อุปสมบทเป็นพระเรียนหนังสือ บางคนขึ้นทะเบียนเข้าไปอยู่อาศัยที่ศูนย์ผู้อพยพ (ศูนย์ลาว) ใน
จังหวัดอุบลราชธานีเพื่อรอการส่งไปในประเทศที่สาม แต่บางคนก็หลบหนีออกจากศูนย์และ
ถูกทางการไทยและต้นทางร่วมกันออกติดตามจับกุมกลับคืนมายังศูนย์บางที่ก็หลบหนีไปโดย
ไม่มีจุดมุ่งหมายและรอดพ้นจากการตามไล่ล่าในที่สุด¹⁹

2.6 มิติสงครามตัวแทนและอำนาจรัฐที่ส่งผลกระทบต่อการสูญเสียชีวิตและทรัพย์สิน
พบว่า

2.6.1 เรามีความคลุมเครือเกี่ยวกับความรื้อร่นของลัทธิล่าอาณานิคมที่เกิด
ขึ้นกับเราผู้ที่อาศัยอยู่ในรัฐหนึ่งรัฐใด อาจจะล้มค่านึงถึงว่าแต่ละประเทศมีศักดิ์ศรีและเกียรติยศ
ไม่ใช่การแสวงหาสิทธิและผลประโยชน์โดยการใช้อำนาจกัน

2.6.2 เป็นการแสวงหาผลประโยชน์และทรัพยากรเพื่อตอบสนองความ
ต้องการของชาติมหาอำนาจ โดยใช้อุดมการณ์ทางการเมืองและการทำสงครามเป็นตัวชี้ชะตา
เพื่อวัดความสำเร็จในสร้างความชอบธรรมให้กับตนเอง ด้วยจากมาตรการเบาสุดจนถึงหนัก
สุดคือ ตั้งแต่ปิดการเจรจาความสัมพันธ์ทางการทูตจนถึงทำสงครามในที่สุด

2.6.3 เราถูกกดขี่และถูกเอารัดเอาเปรียบทำให้ประสบความทุกข์ลำบากไร้ที่
อยู่อาศัยไม่มีอาหารที่จะรับประทาน สงครามครั้งนี้ได้มีการคุกคามสิทธิกระทบกระเทือนเรา
อย่างฉับพลันตั้งตัวไม่ทัน ไม่มีความปลอดภัย และเป็นความเห็นแก่ตัวของชาติมหาอำนาจและ
ผู้นำประเทศที่ต้องการอำนาจโดยไม่สนใจในการละเมิดหลักสิทธิมนุษยชนและกฎหมาย
ระหว่างประเทศ

2.6.4 การอพยพของเราออกจากประเทศต้นทาง เพราะทนต่อแรงกดดันทางการเมืองและเศรษฐกิจที่ประสบกับวิกฤตทุกภิกขัยไม่ไหวจึงต้องเข้ามายังฝั่งไทยทางเทือกเขาพนมดงรักและลัดตามป่าแม่น้ำภูเขาใหญ่ผ่านท้องทุ่งนาจนถึงประเทศไทยในจังหวัดศรีสะเกษ ด้วยการเดินเท้าเปล่าพร้อมด้วยครอบครัวแทบจะเอาชีวิตไม่รอด

2.6.5 เป็นความยุติธรรมที่ขาดหลักการขั้นพื้นฐานและไม่สามารถยึดหลักการอื่นใดได้ เราถึงถูกละเมิดสิทธิเสรีภาพของความเป็นมนุษย์ผู้ไร้เกียรติยศและศักดิ์ของความเป็นมนุษยชาติในสังคมโลก

2.6.6 ถูกเอารัดเอาเปรียบจากระบบอาณานิคมที่สะท้อนให้เห็นถึงพฤติกรรมที่ไร้ศีลธรรมของเจ้าหน้าที่รัฐบาลอาณานิคมซึ่งมีลักษณะโหดร้ายทารุณและไร้มนุษยธรรมที่เกิดขึ้นกับเราและเราก็ไม่สามารถหลีกเลี่ยงการถูกรวบปรามหรือควบคุมได้จึงนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงด้านกายภาพและจิตภาพ

2.7 มิตินความช่วยเหลือและกลไกของรัฐไทย พบว่า

2.7.1 การที่เราเข้ามาอาศัยประเทศไทยเป็นที่พำนักนานพอสมควร เบื้องต้นมีความยากลำบากแบบเลือดตาแทบกระเด็นหมดกำลังใจเพราะต้องเผชิญกับปัญหาต่าง ๆ มากมาย แต่ก็ยังเชื่อว่าจะมีชีวิตที่ดีขึ้น เพราะเราบางคนมีญาติเป็นคนไทย เราบางคนก็จะคิดกลับสู่บ้านเกิด รับจ้างทั่วไป เราบางคนก็ลี้ภัยไปยังต่างประเทศหรือประเทศที่สาม บังเอิญได้รับสัญญาตมจากทางเจ้าหน้าที่รัฐไทยในตอนนั้นว่า จะต้องมีการสำรวจเพื่อลงทะเบียน จัดระเบียบผู้อพยพเพื่อจะได้แยกประเภทได้อย่างถูกต้อง

2.7.2 ต้องยอมรับว่าเราเจอกับสภาพของความอดอยากอยู่ตามชายป่า ตามถนนในเขตชายแดนไทย-กัมพูชา ความทุกข์เหล่านี้ได้กระตุ้นเตือนให้ต้องตระหนักว่า สังคมชนบทที่แตกสลาย หมู่บ้านถูกทิ้งหรือทำลาย เครื่องมือเครื่องใช้ที่ขาดแคลนช็อกด้วยความตกใจ และยิ่งอาหารขาดแคลนก็เกิดความหิวโหยและตายอย่างน่าอนาถซึ่งได้ฝังและเผาตามยถากรรม

2.7.3 เราดีใจที่ได้มีเสรีภาพส่วนบุคคลในระดับหนึ่งอีกครั้งและสามารถดำเนินวิถีชีวิตในประเทศไทยด้วยการทำสวนหรือทำไร่เลื่อนลอย รับจ้างทั่วไป ช่างตีเหล็ก ช่างทองช่างแกะสลักหิน หมอธรรม จอมเวทย์มนต์ คนเลี้ยงช้าง ตั้งศาลเจ้า ฤๅษี นักบวช และก็พยายามประพฤติปฏิบัติตนให้เป็นคนดีตามกฎหมายไทยแต่ก็ยังขาดความปลอดภัยและความมั่นคงในชีวิตเนื่องจากว่ายังเป็นคนนอกกฎหมายทั้งรัฐต้นทางและรัฐปลายทางอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้²⁰

3. สภาพบุคคลไร้สัญชาติไทยเชื้อสายเวียดนาม

ประเทศสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนามประกอบด้วย 54 กลุ่มชาติพันธุ์ กลุ่มใหญ่ที่สุดคือ กิन्हหรือเหวียด นอกจากนี้ยังมีกลุ่มไต ไท จีน เขมร จามปา และกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ในจำนวน 54 กลุ่มชาติพันธุ์มีเพียงกิन्ह จีน เขมร และจามปาเท่านั้นที่อาศัยอยู่ในบริเวณที่ราบต่ำ นอกจากนั้นอยู่ในที่ราบสูง (เจียน ชีระวิทย์.2542 : 48) จากภูมิหลังทางประวัติศาสตร์พบว่า มีหลายครั้งที่กษัตริย์สมัยศักดินามีนโยบายกดขี่ชนกลุ่มน้อยซึ่งก่อให้เกิดการกบฏขึ้นหลายครั้ง ได้แก่ 1) พวกไทในภาคตะวันตกเฉียงใต้ก่อกบฏที่ลายเจิว ค.ศ.1432 (พ.ศ.1885) 2) กบฏที่เซินลา ค.ศ.1439(พ.ศ.1892) 3) กบฏที่ถ่วนเจิว ค.ศ.1440 (พ.ศ.1893) 4) กบฏพวกเตี้ยแห่งลั้งเซิน กาวบั้ง และเตวียนกวาง และก่อนที่ประธานโฮจิมินห์ได้มีคำสั่งประวัติศาสตร์ไว้ให้ชาวเวียดนามว่า “ ความปรารถนาสุดท้ายของข้าพเจ้าคือ พรรคและปวงประชาชนสามัคคีกัน มานะสร้างสรรค์ประเทศเวียดนามที่สันติภาพ เอกภาพ เอกราช ประชาธิปไตย และเจริญไพบูลย์ ” ช่วงปี ค.ศ. 1987(พ.ศ.2530) องค์การวิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติหรือยูเนสโกได้ให้การรับรองโฮจิมินห์เป็นวีรบุรุษแห่งการปลดปล่อยประเทศชาติและเป็นนักวัฒนธรรมที่มีชื่อเสียงของโลก การศึกษารัฐบาลให้ความสำคัญมาเป็นเวลานานนับตั้งแต่ช่วงที่ได้รับอิสรภาพจากฝรั่งเศส ประธานาธิบดีโฮจิมินห์ได้ประกาศนโยบายที่จะขจัดปัญหาของชาติ 3 ประการ คือ 1) โจรแห่งความหิวโหย คือ มุ่งเศรษฐกิจ 2) โจรแห่งการรุกราน คือ มุ่งความเป็นเอกราชของประเทศ 3) โจรแห่งความโง่เขลา คือ มุ่งเน้นที่คุณภาพของประชากร โดยให้เหตุผลว่าชนชาติใดไม่รู้หนังสือย่อมอ่อนแอ จึงได้เน้นความมั่นคงทางการเมือง ส่วนคุณธรรม 5 อย่างตามคำสอนของ โฮจิมินห์ คือ 1) รักชาติ รักประชาชน 2) เรียนดี มีงานทำ 3) สามัคคี มีวินัย 4) รักษาอนามัย 5) ถ่อมตัว ซื่อสัตย์ กตัญญู และมีการปลูกฝังให้เด็กนักเรียนได้มีความเข้าใจและนำไปปฏิบัติในชีวิตประจำวัน (คารารัตน์ เมตตาริกานนท์และธิดา สารยา.2555 : 36-37) กล่าวไว้ 3 ประการ คือ 1) การปลูกฝังเรื่องความขยันหมั่นเพียร 2) การสอนให้รักครอบครัว บ้านเกิด และมาตุภูมิของตนเอง 3) การเคารพลุง ทหารของชาติ ชนชาติ และประเทศชาติ และลุงโฮจิมินห์ก็เน้นที่เด็กตั้งแต่อนุบาลจนถึงระดับปริญญาตรีได้เล่าเรียนและท่องจำเพื่ออนาคตของประเทศชาติ หนังสือแบบเรียนมุ่งเน้นไปที่การสอนให้นักเรียนมีจิตใจที่มั่นมันและเด็ดเดี่ยวในการต่อสู้เพื่อเอกราชและการรักษาชาติของเวียดนามเป็นหลักแต่ก็ยังขาดที่ไม่ได้สอนเกี่ยวกับแผน ยุทธวิธีและกลยุทธ์ต่าง ๆ ในการเอาชนะศัตรูที่มารุกรานเป็นการให้ความสำคัญหนังสือเรียนเกี่ยวกับการ

สอนประวัติศาสตร์เวียดนามในหนังสือแบบเรียนเวียดนาม และได้สัมภาษณ์สภาพบุคคลไร้สัญชาติไทยเชื้อสายเวียดนามในประเด็นต่าง ๆ สามารถจำแนกได้ 7 มิติ ได้แก่

3.1 มิติการเมือง สังคม และวัฒนธรรมที่มีผลต่อวิถีชีวิตคนไร้สัญชาติ พบว่า

คนเชื้อสายเวียดนามที่อพยพลี้ภัยสงครามเข้ามาในประเทศไทยโดยส่วนมากเป็นญวนหรือชาวเวียดนามเหนือและเคยได้รับการสนับสนุนจากพรรคคอมมิวนิสต์ในเวียดนามเหนือทุกด้าน ในการทำสงครามอินโดจีนกับฝรั่งเศสและสงครามเวียดนามกับสหรัฐอเมริกาจึงทำให้ทางการไทยได้วางมาตรการควบคุมคนญวนอพยพเพื่อหาทางป้องกันมิให้ชาวญวนเหล่านี้ดำเนินการใด ๆ ที่เป็นภัยต่อความมั่นคงของประเทศไทยและความสัมพันธ์ทางการทูตระหว่างไทยกับเวียดนามในอดีตค่อนข้างจะมีข้อบกพร่องกันเป็นจำนวนมาก เพราะการเขียนนโยบายของประเทศไทยนั้นยังเอนเอียงหรือผูกพันกับผลประโยชน์ของประเทศมหาอำนาจ จึงเกิดปัญหาความขัดแย้งเรื่องลัทธิอุดมการณ์ทางการเมืองทั้ง ๆ ที่ประเทศไทยและเวียดนามและประเทศอื่น ๆ ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้มีประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม ศาสนาและเชื้อชาติที่ใกล้ชิดกัน ตลอดจนทั้งเสถียรภาพและสันติภาพในภูมิภาค²¹ แต่ถึงอย่างไรก็ตาม ปัจจัยเชิงประวัติศาสตร์ยังพบว่า นโยบายของรัฐบาลไทยมีการปลุกฝังให้คนไทยส่วนใหญ่รู้สึกไม่ชอบคอมมิวนิสต์ซึ่งก็เป็นที่รู้กันดีว่าประเทศเพื่อนบ้านในอินโดจีนคือ ลาว เวียดนาม กัมพูชา เปลี่ยนแปลงการปกครองโดยชัยชนะของพรรคคอมมิวนิสต์ ทำให้เกิดความสัมพันธ์ระหว่างกันและกันกับประเทศเพื่อนบ้าน แต่ชาวเวียดนามที่อพยพลี้ภัยทางศาสนา ส่วนมากจะมีถิ่นอาศัยอยู่เดิมทางตอนใต้ของประเทศเวียดนามซึ่งสามารถจำแนกออกเป็น 4 กลุ่ม คือ กลุ่มที่ 1) เดินทางโดยทางเรือเลียบมาทางฝั่งเขมร มายังบริเวณชายฝั่งตะวันออกเฉียงใต้ของไทย และได้กระจายอยู่เป็นกลุ่มตามเมืองสำคัญ คือ จังหวัดจันทบุรี จังหวัดตราด จังหวัดชลบุรี ระยอง สมุทรสาคร กลุ่มที่ 2) เดินทางมาตามลำน้ำเจ้าพระยา ได้ขึ้นที่กรุงเทพมหานคร อยุธยา และนครสวรรค์ (ปากน้ำโพ) กลุ่มที่ 3) เดินทางเข้ามาผ่านทางประเทศลาว และอยู่บริเวณริมฝั่งแม่น้ำโขง กลุ่มที่ 4) เป็นชาวเวียดนามที่เดินทางมาจากเมืองในเขตอันนัมตอนเหนือ โดยเฉพาะเมืองทันทห้าว เหงอาน และฮาดินห์กลุ่มนี้เข้ามาอาศัยอยู่บนฝั่งซ้ายและขวาของแม่น้ำโขง บริเวณเมืองท่าอุเทน ไชยบุรี หนองคาย นครพนม²² และส่วนในเส้นเข้าสู่จังหวัดอุบลราชธานีก็จะมีเส้นทางผ่านพื้นที่ต่าง ๆ คือ ผ่านคานังเข้าทางโหยอาน และก็เทียบม่านซึ่งก็จะถึงเส้นทางหมายเลข 14 ต่อมาผ่านบึงฮ้าง เกมดักและ ดักเกล้าสู่เปลาณถึงประเทศลาวที่บ้านเพียวาและเข้าสู่ไชยเซษฐ (อัตตะปือ) ถึงสามัคคีไชยผ่านบ้านคำโพตรงสู่

ปทุมพร (แขวงจำปาศักดิ์) และก็ถึงปากเซเข้าสู่โพนทองถึงไทยที่ช่องเม็กอำเภอสรินทร ผ่าน
อำเภอพิบูลมังสาหารผ่านอำเภอวารินชำราบเข้าสู่จังหวัดอุบลราชธานี

3.2 มิติลักษณะของคนไร้สัญชาติ พบว่า

ในช่วงปี พ.ศ.2497 เวียดนามถูกแบ่งออกเป็นสองประเทศหรือภูมิภาคคือ
เหนือกับใต้ เกิดความแตกแยกไม่มีความเป็นเอกภาพ เพราะต้องตกอยู่ภายใต้อารักขาของชาติ
มหาอำนาจอย่างฝรั่งเศสเกิดการก่อกบฏและต่อต้านจนถึงปี พ.ศ.2483 ก็ยังมีได้ประสบ
ความสำเร็จแต่ประการใด เพราะหน่วยราชการลับของฝรั่งเศสทำการปราบปรามและจับกุมขัง
ทำให้ผู้ก่อการกบฏและต่อต้านถูกจับเข้าคุกหรือเนรเทศออกนอกประเทศ บางครั้งก็พบว่า ชาว
เวียดนามก็มีความขัดแย้งกันเองระหว่างตระกูลตริन्हและตระกูลเหงียนแต่ก็ยุติลงได้ รวมถึง
การเข้าไปแทรกแซงในเขมรอีกด้วย แต่ชาวเวียดนามเป็นชนกลุ่มน้อยที่สำคัญกลุ่มหนึ่งของ
ประเทศไทย กรุงเทพฯ จันทบุรี ระยอง ชลบุรี อโยธยา กาญจนบุรี นครสวรรค์ อุรธานี
หนองคาย นครพนม อำนาจเจริญ มุกดาหาร และอุบลราชธานี²³ สาเหตุที่เข้ามาในประเทศไทย
ไทยมีสาเหตุคือ การอพยพเพื่อลี้ภัยทางการเมืองและศาสนา และถูกกวาดต้อนเข้ามาในฐานะ
เชลยศึกสงครามอันที่จริงแล้วคนเชื้อสายเวียดนามนั้นจัดแบ่งออกเป็น 2 พวก คือ พวกที่เป็น
ญวนเก่า คือ อพยพเข้ามาก่อนหน้า พ.ศ.2488 และญวนใหม่ คือ พวกที่อพยพเข้ามาที่หลัง พ.ศ.
2488 และในระยะหลังสงครามโลกครั้งที่สอง และประเทศไทยได้ประกาศพระราชบัญญัติ
ตรวจคนเข้าเมืองเมื่อปี พ.ศ.2488 และคนเข้ามาที่หลัง พ.ศ.2488 มีฐานะเป็นคนต่างด้าวทำให้
เกิดปัญหาขึ้นหลากหลาย ซึ่งถือได้ว่าเป็นอันตรายต่อความมั่นคงของประเทศแต่คนเชื้อสาย
เวียดนามที่อพยพเข้ามาในช่วงระหว่าง 2489-2492 ส่วนมากประกอบอาชีพค้าขายทุกชนิด ทำ
ร้านอาหารเวียดนามไม่ว่าจะเป็นก๋วยเตี๋ยว กวยจั๊บ และการช่างฝีมือ ช่างไม้ ช่างเหล็ก ช่างกลึง
ช่างนาฬิกา ช่างซ่อมวิทยุ ช่างเย็บเสื้อผ้า ช่างเครื่องยนต์ ต่อตัวรถยนต์ การประมง การแพทย์
ถ่ายรูป การค้าขายในตลาดสด นิยมสร้างบ้านที่โคกดินลักษณะเหมือนเกาะเล็ก ๆ ด้วยความ
ขยันหมั่นเพียร และการมีน้ำอดน้ำทน สามารถประกอบอาชีพได้ทุกประเภทไม่มีการรังเกียจ
เพราะฉะนั้นชุมชนใดมีคนเชื้อสายเวียดนามอยู่จะทำให้อิทธิพลทางเศรษฐกิจจะตกอยู่ในเมือง
คนกลุ่มนี้ โดยเฉพาะจังหวัดอุบลราชธานีคนเชื้อสายเวียดนามจะประกอบอาชีพธุรกิจ
ร้านอาหารและกลุ่มธุรกิจก่อสร้าง กิจการค้า ขายหมูขย กิจการอู่ซ่อมรถและมีเส้นทาง
การอพยพดังต่อไปนี้ ส่วนทางสะพานนะเขต สปป.ลาว และข้ามแม่น้ำโขงอยู่ฝั่งไทยที่จังหวัด
มุกดาหาร อุบลราชธานี อำนาจเจริญ ส่วนทางเวียงจันทร์สปป.ลาว ข้ามแม่น้ำโขงมาอยู่ฝั่งไทย
ที่จังหวัดหนองคาย สกลนคร อุรธานี และส่วนท่าแขก สปป.ลาว และข้ามแม่น้ำโขงที่จังหวัด

นครพนม สกลนคร สิ่งที่ชัดเจนเกี่ยวกับคนเชื้อสายเวียดนามคือ ยังคงรักษาเอกลักษณ์ ภาษา และวัฒนธรรมของตนเอง มีการปลูกฝังความสามัคคีในหมู่คนเชื้อสายเวียดนามและปลูกจิตสำนึกให้รักชาติรักและบูชาโฮจิมินห์²⁴

ฉะนั้น จึงไม่ปรารถนาที่จะกลับเวียดนามและจะพยายามทุกวิถีทางเพื่อให้ได้มาซึ่งสัญชาติไทย ในช่วงปี พ.ศ.2503 รัฐบาลไทยมีนโยบายส่งคนเชื้อสายเวียดนามเดินทางกลับเวียดนามโดยแบ่งออกเป็น 2 รอบ 1) อพยพโดยทางเรือของจีน 2) ต้องหยุดชะงักเนื่องจากการปะทะกันระหว่างกองทัพสหรัฐอเมริกากับเวียดนามเหนือ จึงมีการตกขังและเกือบประมาณ 50 ปี มีการเคลื่อนไหวและเรียกร้องให้รัฐบาลไทยให้สัญชาติตลอดเวลาจึงมีเหตุอันควรเชื่อได้ว่า คนเชื้อสายเวียดนามรุ่นลูกรุ่นหลานที่เกิดในเมืองไทยได้รับสัญชาติหมดแล้ว คงเหลือเพียงคนรุ่นพ่อรุ่นแม่บางส่วนที่ยังไม่ได้รับสัญชาติไทยเท่านั้น²⁵

ประเทศไทยในช่วงปี พ.ศ.2518 -2523 ก็ต้องจำยอมต่อผู้อพยพหนีภัยทางการเมืองและสงครามเพราะการขอความช่วยเหลือขององค์การสหประชาชาติ (UN) และชาติมหาอำนาจโดยสหรัฐอเมริกาเพื่อสร้างเป็นศูนย์ผู้อพยพจังหวัดอุบลราชธานีในการที่จะเป็นพักพิงอาศัยเป็นการชั่วคราว เพื่อรอการพลัดกลับและส่งไปประเทศที่สาม เมื่อยามเวลาเหตุการณ์ทางการเมืองและสงครามสงบแล้ว และปีพ.ศ. 2524-2534 ประเทศไทยจึงประสพวิกฤตด้านเศรษฐกิจและประเทศมหาอำนาจเคยช่วยเหลือก็เริ่มลดบทบาทลงโดยเฉพาะสหรัฐอเมริกาและญี่ปุ่นในทุก ๆ ด้านจึงทำให้คนเชื้อชาติเวียดนามที่อพยพเข้ามาในประเทศไทยได้รับผลกระทบเช่นกันจึงเกิดการหวั่นวิตกว่า รัฐไทยดำเนินนโยบายเกี่ยวกับเราในลักษณะ เช่นไร ระยะนั้นรัฐไทยได้รับผลกระทบที่น่าจะเป็นอันตรายต่อความมั่นคงของประเทศจึงมีความเข้มงวดในการตรวจตราตามแนวชายแดนและมีการจับกุม คမ်းขัง เปรียบเทียบปรับและการดำเนินคดี²⁶

3.3 มิติสงครามและความรุนแรงที่ส่งผลต่อวิถีชีวิต พบว่า

ชาวเวียดนามและเราที่อพยพเข้ามาในประเทศไทยหรือคนอีสานเรียกว่า “แกว ” เป็นชาติหนึ่งที่อยู่ทางทิศใต้ของประเทศจีน ทิศตะวันออกของลาวและเขมร คนกลุ่มนี้มีอุปนิสัยขยันขันแข็งในการทำมาหากิน จนมีฐานะความเป็นอยู่ที่มั่นคงเป็นส่วนใหญ่ มีการติดต่อค้าขายกับชาวลาวในประเทศลาวและภาคอีสานของไทย เมื่อหลังสงครามโลกครั้งที่สองประเทศเวียดนามคืนวันที่จะเป็นอิสระจากฝรั่งเศส ประชาชนชาวเวียดนามได้เข้ามาอาศัยอยู่ในภาคเหนือบริเวณเมืองเดียนเบียนฟูเพื่อหลบหนีภัยการเมืองและสงครามกลางเมืองเข้ามาอยู่ในภาคอีสานของประเทศไทยจำนวนมาก บางส่วนก็จะอาศัยอยู่ในจังหวัดนครพนม จังหวัดสกลนคร จังหวัดเลย จังหวัดอุบลราชธานี จังหวัดหนองคาย จังหวัดสุรินทร์ จังหวัดบุรีรัมย์

จังหวัดอุดรธานี จังหวัดขอนแก่น จังหวัดมหาสารคาม จังหวัดร้อยเอ็ด จังหวัดชัยภูมิ จังหวัดกาฬสินธุ์

การกลายเป็นคนผู้ที่ไม่รู้เสถียรภาพ ไร้อิสรภาพ หมดซึ่งสิทธิและเสรีภาพในการดำเนินการต่าง ๆ เหมือนดังในประเทศมาตุภูมิของตนเอง เป็นเรื่องที่น่าสังเวชและเป็นอุทาหรณ์สอนเตือนตนอยู่เสมอ ๆ ว่า อยู่ที่ใดก็ไม่เหมือนอยู่ที่บ้านเกิดของตนเอง แต่ในกรณีนี้เป็นความจำเป็นที่ต้องเผชิญกับชะตากรรมด้วยความเจ็บปวดครวครวว่าอันยากจะหาสิ่งอื่นใดมาเปรียบเทียบกับปริมาณความเจ็บปวดที่นับไม่ได้ แต่สภาพปัญหาของเราที่สำคัญ คือ 1) การที่เวียดนามเหนือแสวงหาผลประโยชน์จากญวนอพยพเพื่อให้ญวนอพยพสนับสนุนการทำการสงครามต่อต้านสหรัฐอเมริกาและบ่อนทำลายประเทศไทยซึ่งสนับสนุนสหรัฐอเมริกา อาทิ การสนับสนุนเงินทุน การขยายงานข่าวกรอง การทำจารกรรมและการก่อวินาศกรรม 2) การเผยแพร่ลัทธิคอมมิวนิสต์ 3) การสนับสนุนการก่อการร้ายของพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย คนญวนส่วนหนึ่งกระทำโดยสมัครใจและตกอยู่ในภาวะจำยอม เพราะอยู่ภายใต้อิทธิพลของแกนนำญวนอพยพที่นิยมพรรคคอมมิวนิสต์เวียดนาม และประเทศไทยก็ได้มุ่งเน้นการควบคุมเพื่อรอการส่งกลับรัฐประเทศต้นทางต่อไป²⁷

3.4 มิติลักษณะการรับรู้ภาวะการณ์ไร้สัญชาติ พบว่า

การต่อสู้และการขับไล่ศัตรูที่เข้ามายึดครอง (อาณานิคม) ศัตรูแห่งความหิวโหย (ความอดอยาก) และศัตรูแห่งความโง่เขลา (การศึกษา) เพื่อรักษาเอกราชนั้นเป็นความฝันของบรรดาประเทศที่เป็นเมืองขึ้นทั้งหลาย บางครั้งอาจชนะหรืออาจจะแพ้ก็ได้ไม่ว่าจะมีกองกำลังของกองทัพมาก ยุทธวิธีที่มึนแสนยานุภาพ และความเชี่ยวชาญในยุทธศาสตร์สมรภูมิการรบ ตลอดจนนำไปสู่การเจรจาสงบศึกหรือสันติภาพในท้ายที่สุดก็ตาม แต่ด้วยจิตใจที่รักชาติและเราในฐานะราษฎรของประเทศเราทุกคนก็ต้องช่วยเหลือซึ่งกันและกันด้วยการปกป้องประเทศชาติเพื่อรักษาชีวิตและทรัพย์สินที่เป็นสิทธิ์อิสรภาพและเอกราชนั้นไว้ ถือเป็นกลไกสำคัญในการสร้างชาติให้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน พร้อมทั้งสร้างชีวิตใหม่ ทนสมัยก้าวหน้า มีความขยันหมั่นเพียร รักครอบครัว บ้านเกิด มาตุภูมิของเราเอง เน้นความสะอาด ความถ่อมตัว จริงใจ และกล้าหาญ²⁸

3.5 มิติกลไกและวิธีการดำเนินชีวิตในรัฐไทย พบว่า

ในพื้นที่บริเวณชายแดนเป็นพื้นที่ของบริเวณความวุ่นวายจากการทำสงครามไม่ว่าจะสงครามอินโดจีนปีค.ศ.1945-1954 (พ.ศ.2488-2497) และสงครามเวียดนามปีค.ศ. 1954-1975 (พ.ศ.2497-2518) จึงเกิดการหนีเพื่อเอาตัวรอด และเป็นช่วงเวลาที่ญี่ปุ่นยึดอำนาจ

ขับไล่ฝรั่งเศสออกจากอินโดจีน กษัตริย์เบ๋าไคประกาศให้เวียดนามเป็นเอกราช แต่ในความเป็นจริงยังอยู่ภายใต้อำนาจของญี่ปุ่น จนกระทั่งถึงญี่ปุ่นต้องยอมจำนนต่อพันธมิตรหลังจากถูกระเบิดปรมาณูที่ฮิโรชิมาและนางาซากิ จึงเกิดสุญญากาศทางอำนาจในเวียดนาม กษัตริย์เบ๋าไคทรงสละอำนาจ ในวันที่ 22 สิงหาคม 1945 (พ.ศ. 2479) โฮจิมินห์ในฐานะผู้นำเวียดมินห์ขึ้นดำรงตำแหน่งประธานาธิบดีและประกาศเวียดนามเป็นเอกราชเมื่อวันที่ 2 กันยายน 1945 (พ.ศ. 2479) และถือเป็นวันชาติของเวียดนามและเป็นวันหยุดราชการของทุกปี²⁹

การดำเนินวิถีชีวิตไปในเขตพื้นที่ตามพรมแดนต่าง ๆ ผ่านทั้งประเทศลาวกลางและลาวใต้ประสบกับความยากลำบากและความกระวนกระวายกลัวถูกทารุณกรรมและการใช้ประโยชน์อย่างไม่ปราณีต่อสิทธิและเสรีภาพ พยายามทำตัวให้ผสมกลมกลืนกับคนไทย คอยติดตามนโยบายของรัฐบาลไทยเพื่อจะมีการเปลี่ยนแปลงเกี่ยวกับคนต่างชาติในการอนุญาตให้อาศัยอยู่ชั่วคราวและถาวร โดยถูกต้องตามกฎหมาย ซึ่งใช้ชีวิตแบบอาศัยญาติที่อยู่เมืองไทยที่ได้สัญชาติไทยแต่ก็มีการจ่ายเงินให้กับเจ้าหน้าที่ทั้งกายปกครองและเจ้าหน้าที่ผู้พิทักษ์สันติราษฎร์ บางทีก็ต้องจ่ายตลอดเวลาเมื่อเจ้าหน้าที่ต้องการซึ่งบางครั้งเหมือนเป็นการซ้ำเติมเราผู้ที่ได้รับความทุกข์ยากลำบากเพื่อขอลี้ภัยเข้าไปอยู่ค่ายผู้อพยพในจังหวัดอุบลราชธานี ก่อนที่จะย้ายไปประเทศที่สาม โดยเฉพาะสหรัฐอเมริกา อังกฤษ แคนาดา ฝรั่งเศส และออสเตรเลีย

การเดินทางข้ามโขงมายังฝั่งไทยโดยเรือยนต์และเดินเท้าเปล่ากว่าจะถึงอำเภอพิบูลหรือพิบูลมังสาหาร ในปัจจุบันนั้นลำบากมาก ๆ และพังกับญาติที่ได้บัตรคนต่างด้าวซึ่งอนุญาตให้อาศัยอยู่ในประเทศไทยจนปัจจุบัน ได้แต่งงานกับหญิงสาวชาวไทยซึ่งก็ยังมีเอกสารสิทธิจนปัจจุบันจึงพยายามพาครอบครัวหนีเพื่อมาอาศัยประเทศไทยเป็นที่พักพิงรอที่จะได้รับการช่วยเหลือเพื่อส่งไปในประเทศที่สาม เราเองต้องดำเนินวิถีชีวิตและทำมาหาเลี้ยงชีพด้วยการรับจ้างราคาถูก และได้แอบเข้าไปในโบสถ์คริสต์นิกายโรมันคาทอลิกซึ่งเป็นสถานที่ที่ปลอดภัยที่สุดเพราะเป็นทั้งที่นอน โรงพยาบาล โรงอาหาร ทำให้ได้ประทังชีวิตในแต่ละวัน ปัจจุบันตนได้ถือบัตรต่างด้าวหมดอายุแล้วไม่ได้ต่อ แต่ก็อยากจะได้สัญชาติไทย เพราะฉะนั้นชะตากรรมของผู้ลี้ภัยหรือคนไร้รัฐไร้สัญชาติกังวล คือ การมีบรรทัดฐานที่บิดเบี้ยว โดยเฉพาะด้านสิทธิมนุษยชน เพราะทุกรัฐต่างมุ่งสนองผลประโยชน์ในระดับรัฐมากกว่าที่จะคำนึงถึงผลกระทบต่อบุคคลทั้งกลุ่มผู้ลี้ภัยและคนไร้สัญชาติที่มีใช้พลเมืองของตนเอง บางครั้งก็อยากให้รัฐไทยดำเนินต่อคนไร้สัญชาติด้วยความรวดเร็วตรงไปตรงมาโดยไม่เลือกปฏิบัติ

การดำเนินการเพื่อแก้ไขความขัดแย้งและความแตกแยกในพื้นที่จนนำไปสู่เหตุการณ์ที่ไม่สามารถควบคุมและจบลงได้ในชั่วขณะจึงทำให้ชีวิตของเราเองต้องโพลตเลหรือข้ามน้ำมายังฝั่งไทยหลบหนีจากปัญหาที่เกิดขึ้น เพราะถ้าอยู่ที่เวียดนามชีวิตอาจจะหมดสิ้นลมหายใจก็เป็นได้ การตามล่าพอสมควรทั้งจากเวียดนามและเจ้าหน้าที่ของรัฐไทยมีความเข้มงวดในรอยต่อชายแดนเนื่องจากว่าในปี ค.ศ.1975(พ.ศ.2518)รัฐบาลไทยตอนนั้นก็ใช้ประเด็นด้านความมั่นคงและกฎหมายเกี่ยวกับเรา เพื่อดำเนินปราบปรามและส่งกลับไปต้นทางหรือไปประเทศที่สาม และเคยได้เข้าไปพักอาศัยในศูนย์ค่ายผู้อพยพที่จังหวัดอุบลราชธานีซึ่งมีเนื้อที่กว่า 1,500 ไร่ ซึ่งกองทัพสหรัฐอเมริการ้องขอให้กองทัพอากาศไทยจัดหาสถานที่เพื่อให้ผู้ลี้ภัยได้มีที่พักพิงอาศัย และมีการขึ้นทะเบียนผู้อพยพเพื่อจะดำเนินการช่วยเหลือได้สะดวก แต่ก็มีบางกลุ่มคนได้ใช้จังหวะในช่วงนี้หนีออกจากค่ายผู้อพยพและเร่รอน หลบหนีการจับกุมเพื่อปลดแอกตนเองออกจากพันธนาการที่รัดทั้งอิสรภาพ เสรีภาพ ความเสมอภาค ตลอดจนถูกกดขี่พร้อมทั้งละเมิดสิทธิมนุษยชน แต่ประเทศไทยก็เป็นที่พักพิงอาศัยที่ดีที่สุดแห่งหนึ่งของเราสำหรับคนไร้สัญชาติ แต่วันวิตกแล้วถูกจับกุมดำเนินคดีในฝั่งไทย แม้ปัจจุบันจะมีเงื่อนไขผ่อนปรนมากขึ้นด้วย

3.6 มิติสงครามตัวแทนและอำนาจรัฐที่ส่งผลต่อการสูญเสียชีวิตและ

ทรัพย์สิน

3.6.1 การย้ายอพยพหนีภัยสงคราม เนื่องจากการล่าอาณานิคมของฝรั่งเศสได้รวมสามประเทศในอินโดจีน คือ เวียดนาม ลาว กัมพูชา เขมรถูกจัดไว้ในประเภทประเทศในความคุ้มครอง ไม่ได้เป็นเมืองขึ้น ส่วนญวนนั้นก็อยู่ในความปกครองจีนมาหลายศตวรรษ แต่แล้วต้องยอมจำนนญวนเหนือ (ตังเกี๋ย) ให้กับฝรั่งเศส ญวนจึงจึงเกลียดชังจีนยิ่งนัก ได้ตั้งก๊กอิสระตาม หุบเขา ไม่ยอมขึ้นในอาณัติของชาติใดเที่ยวปล้นสะดมบ้านใกล้เรือนเคียง เราต้องอาศัยดำเนินวิถีชีวิตตามแนวชายแดน พยายามหาช่องทางด้วย การติดต่อกับเจ้าหน้าที่ไทยเป็นการส่วนตัวเพื่อยื่นข้อเสนอที่เป็นประโยชน์ส่วนตัวซึ่งจะทำให้ตนเองได้อาศัยในประเทศไทยได้อย่างปลอดภัย³⁰

3.6.2 ระหว่างช่วงเหตุการณ์ปี พ.ศ.2499 และเหตุการณ์ พ.ศ.2518 มีความสูญเสียและความรุนแรงเท่ากัน ส่วนพรมแดนทั้งสองฝั่งอาจจะไม่ติดต่อกันก็ตาม แต่ก็ได้สร้างความคุ้นเคยให้แก่กันและกันแบบน่ากลัว มีความเป็นอยู่ลำบากมาก ยังถูกทางการไทยเรียกไปเตือนและปล่อยกลับและให้อยู่อย่างสงบเรียบร้อยอย่าได้สร้างความเดือดร้อนโดยเด็ดขาด และได้เข้าไปอาศัยศูนย์ผู้อพยพหรือศูนย์ลาวแต่ก็หนีออกจากศูนย์ผู้อพยพเพื่อมาแต่งงานกับ

หญิงไทยและใช้ชีวิตร่วมกันจนมีพยานรักด้วยกันสองคนด้วยความรักที่ผูกพันกับประเทศไทย จึงอยากมีโอกาสที่ดีที่จะได้เป็นคนไทยหรือสัญชาติไทยในอนาคต

3.6.3 มองว่าชาติมหาอำนาจต้องการให้ประเทศในอินโดจีนตกอยู่ภายใต้การรัฐอารักขาและพยายามป้องกันมิให้ลัทธิคอมมิวนิสต์ทั้งจากจีนและสหภาพโซเวียตขยายอุดมการณ์และลัทธิทางการเมืองจนทำให้ประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้กลายเป็นนิคมลัทธิคอมมิวนิสต์ทั้งหมด

3.6.4 ผลของการทำสงครามการสู้รบและความขัดแย้งกันของชาติมหาอำนาจที่มีอุดมการณ์ทางการเมืองที่แตกต่างกันจนกลายเป็นสงครามที่โหดร้ายทารุณและมีการแทรกซึมเพื่อกลืนชาติจึงเกิดการสูญชาติทั้งที่เราเป็นชนชาติที่มีอุปนิสัยไม่ยอมลงหัวให้กับใครแต่ด้วยน้ำน้อยยอมแพไฟไฟทำให้ต้องอพยพหนีภัยสงคราม และสงครามครั้งนั้นเป็นต้นเหตุของความเสื่อมและการสูญเสียดินแดนโดยสายโลหิต และเขตแดนโดยกฎหมาย

3.6.5 การต่อสู้เพื่อเอกราชทำให้ไม่ได้ลืมนึกถึงความสงบและสันติสุขเพราะต้องสู้กับความยุ่งยากทั้งภายในและภายนอกมีการยุบและคุกคามมิได้ขาดทำให้ชีวิตเราต้องรับภาระในการที่จะต้องฟื้นฟูความอยู่ดีกินดีเป็นประการแรกแต่ก็ตกอยู่ในฐานะลำบากเพราะสถานะเศรษฐกิจไม่อำนวยกลุ่มคนก็ร่อยหรอและเหนื่อยหน่ายจากสงครามกลางเมืองนี้ การหนีข้ามมายังฝั่งไทยเพราะต้องการมีชีวิตรอดและเพื่อจะได้ฟังพระบารมีพระโพธิสมภารของสถาบันพระมหากษัตริย์ซึ่งจะทำให้มีโอกาสเข้าเมืองโดยถูกต้องตามกฎหมายของประเทศไทย อีกนัยมนุษย์พึงรักษาผู้อื่นเสมอด้วยตนเองหรือเอาใจเขามาใส่ใจเราเพราะจะทำให้เรามีจิตใจกว้างขวางมีความยุติธรรม และมีเมตตาธรรมจกานโลกถือเป็นหลักชัยที่จะนำความสุขสวัสดิมาสู่เราทั้งในรัฐประเทศต้นและรัฐประเทศปลายทาง

3.7 มิติความช่วยเหลือและกลไกของรัฐไทย พบว่า

การดำเนินวิถีชีวิตความเป็นอยู่ที่เรียบง่าย มีความขยัน มีระเบียบ มีวินัย มีความสัมพันธ์กับญาติพี่น้องที่ได้รับสัญชาติไทยและพักพิงอาศัย โดยมีการรับจ้างทั่วไป กว้างเดี่ยว กว้างจับ การช่างฝีมือ ช่างไม้ ช่างเหล็ก ช่างกลึง ช่างนาฬิกา ช่างซ่อมวิทยุ ช่างเย็บเสื้อผ้า ช่างเครื่องยนต์อยู่ต่อรถยนต์ ถ่ายรูป การค้าขายในตลาดสด ตลอดจนประเพณีปฏิบัติตนเป็นผู้มีอารยธรรม เคารพรักซึ่งกันและกัน ไม่ขู่เข็ญ กดขี่ ข่มเหง คุกคาม เหยียดหยาม กลั่นแกล้งซึ่งกันและกัน แต่ก็ยังมีภาพอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์และความสัมพันธ์เชิงอำนาจที่ถูกผลิตซ้ำเพียงเพื่อสร้างเงื่อนไขใหม่เท่านั้นเอง โดยเฉพาะเทคนิคต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับอำนาจ คือ มีการลาดตระเวนตรวจ การตรวจบัตร การใช้กองกำลังทหาร ตำรวจตระเวนชายแดน และหน่วยงาน

ต่าง ๆ ของรัฐที่มีผลประโยชน์ขัดแย้งกันทำให้ไม่มีเอกภาพ พื้นที่ที่มีอำนาจซับซ้อน กำแพงและ
 ชุ้งเหยิง แต่รัฐไทยได้พยายามเปิดพื้นที่ทางสังคม การปรับตัว การขยายตัว และให้มี
 การปรับเปลี่ยนไปตามการเคลื่อนไหวไปมาและปฏิสัมพันธ์ซึ่งกันและกันทำให้มีความคุ้นเคย
 กันจนกลายเป็นลักษณะการกลืนชาติของกลุ่มคนสองกลุ่มซึ่งอาจจะมีวัฒนธรรมบางอย่างที่มี
 ส่วนคล้ายคลึงกันเพื่อให้ประเทศชาติเจริญรุ่งเรือง

สภาพของบุคคลไร้สัญชาติไทยเขตพื้นที่จังหวัดอุบลราชธานีซึ่งประกอบด้วย
 สามกลุ่มใหญ่ ๆ คือ 1) คนเชื้อชาติลาว 2) คนเชื้อชาติกัมพูชา และ 3) คนเชื้อชาติเวียดนาม มี
 เนื้อหาสาระสำคัญที่เป็นประเด็นในการสัมมนา สามารถจำแนก 7 มิติ ได้แก่ (1) มิติการเมือง
 สังคมและวัฒนธรรมที่ส่งผลต่อวิถีชีวิตคนไร้สัญชาติ (2) มิติลักษณะของคนไร้สัญชาติ (3) มิติ
 สงครามและความรุนแรงที่ส่งผลต่อวิถีชีวิต (4) มิติลักษณะการรับรู้ในภาวะการณ์ไร้สัญชาติ (5)
 มิติกลไกและวิธีการดำเนินชีวิตในรัฐไทย (6) มิติสงครามตัวแทนและอำนาจรัฐที่ส่งผลต่อการ
 สูญเสียชีวิตและทรัพย์สิน และ 7) มิติความช่วยเหลือและกลไกของรัฐไทย ซึ่งพรรณนา
 วิเคราะห์สรุปผลการวิเคราะห์ได้ดังต่อไปนี้

(1) มิติการเมือง สังคม และวัฒนธรรมที่ส่งผลต่อวิถีชีวิตคนไร้สัญชาติ

ทั้งสามกลุ่ม พบว่า ได้รับผลกระทบทั้งโดยตรงและโดยอ้อม เพราะจะต้องเผชิญกับเหตุการณ์
 การทำอำนาจรัฐประเทศต้นทางและประเทศปลายทาง โดยเฉพาะการใช้อำนาจในทางมิชอบ
 ของรัฐ การผูกขาดอำนาจโดยไม่มีควมชอบธรรม การกดขี่ข่มเหง การละเมิดสิทธิและ
 เสรีภาพของประชาชน การไร้ซึ่งมนุษยธรรม การละเมิดสิทธิมนุษยชน รวมทั้งการใช้ความ
 รุนแรงเพื่อรักษาผลประโยชน์ของตนเองในทางมิชอบทำให้ขาดเสถียรภาพในการใช้อำนาจ
 ทำให้เราต้องประสบความเดือดร้อน อดยาก ความทุกข์ยากลำบาก ไร้ที่พักพิงอาศัย จึงขอถ้อย
 ทานการเมืองและทางศาสนาที่ชาติมหาอำนาจเป็นคณก่อกำขึ้น โดยการข้ามฝั่งเข้ามายังประเทศ
 ไทยโดยทางน้ำด้วยการร้องเรือยนต์ เรือแจว ว่ายน้ำข้าม ลอยขอนไม้ ส่วนทางบกมีการเดิน
 เเท้าเปล่า ปั่นจักรยาน ขับขี่รถจักรยานยนต์ รถยนต์ เข้ามาตามแนวชายแดนที่มีพรมแดน
 ติดต่อกัน โดยส่วนมากจะลักลอบเข้ามาโดย ผิดกฎหมายทำให้กลายเป็นคนไร้สัญชาติ ไร้
 สถานะและสิทธิตามกฎหมายของประเทศต้นและปลายทางทำให้เกิดความไม่มั่นคงและความ
 ปลอดภัยในชีวิต

(2) มิติลักษณะของคนไร้สัญชาติทั้งสามกลุ่ม พบว่า เป็นคนที่ไม่

สถานะทางกฎหมายเพราะขาดหลักฐานหรือเอกสารการแสดงจุดข้องเกี่ยวกับรัฐไทย การดำรง
 วิถีชีวิตด้วยการแทรกตัว เป็นสมาชิกในหมู่บ้าน ชุมชน วัด รับประทานอาหาร ญาติอยู่กับญาติพี่น้อง

แต่งงานกับคนไทย บรรพชาและอุปสมบทเพื่อเรียนหนังสือ คนไทยครัว ทำไร่เลื่อนลอย ตามแนวชายแดนที่มีพรมแดนติดต่อกันกับไทยในหลายพื้นที่ของจังหวัดอุบลราชธานี ได้แก่ อำเภอโขงเจียม อำเภอศรีเมืองใหม่ อำเภอโพธิ์ไทร อำเภอสิรินธร อำเภอนุชนอก ซึ่งก็มีความเสี่ยงต่อการถูกจับกุมและดำเนินคดีจากเจ้าหน้าที่ของรัฐไทย แม้จะมีหลักสิทธิมนุษยชนพื้นฐานซึ่งอาจจะไม่สามารถคุ้มครองความมั่นคงทางด้านสิทธิและเสรีภาพตามกฎหมายให้กับเราได้

(3) มิติสงครามและความรุนแรงที่ส่งผลต่อวิถีชีวิตทั้งสามกลุ่ม พบว่าปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นกับเราโดยชาติมหาอำนาจเพื่อมุ่งแสดงความเป็นนักล่าอาณานิคมด้วยแสนยานุภาพที่ทรงพลังด้วยภาคีทางทหาร การเมืองและเศรษฐกิจทั้งในแบบและนอกแบบ ประกอบด้วย ฝรั่งเศส สหรัฐอเมริกา อังกฤษ สหภาพโซเวียตและจีน ส่งผลต่อพฤติกรรมการค้าวิถีชีวิต คือ 3.1) กลายเป็นคนเร่ร่อนไร้ถิ่นที่พักพอสาย 3.2) กลายเป็นคนอยู่ในในสถานะคนหลบหนีเข้าเมืองโดยผิดกฎหมาย 3.3) กลายเป็นคนที่ไม่มีความมั่นคงและสิทธิตามกฎหมายไทย 3.4) ถูกรัฐประเทศปลายทางมองว่า พฤติกรรมและการกระทำของเราสิ้นคณาธิปไตยและความมั่นคงของชาติถือว่าเป็นกลุ่มบุคคลที่อันตรายและผิดกฎหมาย 3.5) ถูกแสวงหาผลประโยชน์และการถูกละเมิดสิทธิมนุษยชนนั้นพื้นฐานด้วยการเลือกปฏิบัติ 3.6) มีพฤติกรรมปิดบัง อำพรางอัตลักษณ์ตัวตนและขาดความเชื่อมั่นทางมนุษยสัมพันธ์ 3.7) ไม่สามารถหลีกเลี่ยงการถูกรวบปรามจับกุมดำเนินคดีตามกฎหมายของรัฐไทยส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงด้านกายภาพและจิตภาพ

(4) มิติลักษณะการรับรู้ในภาวะการณ์ไร้สัญชาติทั้งสามกลุ่ม พบว่า 4.1) ไม่ได้ได้รับความยุติธรรมและถูกปฏิเสธจากประเทศต้นทางและปลายทางในเรื่องสถานะและสิทธิตามกฎหมาย 4.2) การถูกกดทับด้วยการควบคุมเข้มงวดอย่างเบ็ดเสร็จเด็ดขาดจากรัฐประเทศทั้งสองฝากฝังโดยอ้างการรักษาดุลอำนาจระหว่างประเทศ ผลประโยชน์และความมั่นคงของประเทศชาติ 4.3) การถูกละเมิดสิทธิมนุษยชนเพียงเพราะอ้างถึงอธิปไตยของรัฐประเทศในการให้สัญชาติและการถอนสัญชาติของเราผ่านการบังคับใช้กฎหมายสัญชาติ พระราชบัญญัติทะเบียนราษฎร กฎหมายคนเข้าเมืองและกฎหมายอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง 4.4) ถูกปิดกั้นรับผิดชอบเพราะไม่ต้องการให้เกิดข้อพิพาทและเงื่อนไขในความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ 4.5) รัฐแต่ละรัฐไม่มีนโยบายที่ชัดเจนในการป้องกันเกี่ยวกับการละเมิดสิทธิและการจำกัดสิทธิอย่างเป็นทางการ และ 4.6) การจัดระเบียบควบคุมการเข้าเมืองตามกฎหมายคนเข้าเมืองเป็น

การปิดกั้นและขัดขวางสถานะและสิทธิตามสิทธิขั้นพื้นฐานในความเป็นมนุษย์บนโลก เพราะเพียงอ้างถึงความมั่นคงเป็นเครื่องมือในการดำเนินการ

(5) มิติกลไกและวิธีการดำเนินชีวิตในรัฐไทยของทั้งสามกลุ่ม พบว่า 5.1)

การดำเนินวิถีชีวิตด้วยการอาศัยแฝงตัวและซ่อนตัวกับครอบครัวของคนในหมู่บ้านชายแดน ด้วยสายสัมพันธ์ญาติมิตร ด้วยการแต่งงาน การเป็นลูกชก การผูกเสี่ยว รับจ้างทั่วไป การบรรพชาและอุปสมบทเพื่อเรียนหนังสือ และการมีผลประโยชน์ต่างตอบแทนเพื่อให้มีปัจจัยพื้นฐานเพื่อยังชีพ 5.2) ประสบความยากลำบากและกระวนกระวายเพราะกลัวถูกทารุณกรรมและการใช้ประโยชน์ที่ขัดต่อสิทธิและเสรีภาพ 5.3) การเสนอผลประโยชน์ให้เจ้าหน้าที่ของรัฐไทยเพื่อแลกเปลี่ยนกับการได้รับการผ่อนปรนให้อาศัยอยู่แบบยาวนาน 5.4) การมีบรรทัดฐานที่บิดเบี้ยวโดยสิทธิมนุษยชน เพราะทุกรัฐมุ่งตอบสนองผลประโยชน์ในระดับรัฐมากกว่าที่จะคำนึงถึงผลกระทบต่อบุคคลพลเมืองของตนเองทำให้ประสบชะตากรรม 5.5) ประเทศไทยเป็นสถานที่ให้ชีวิตแก่เราและปลอดภัยที่สุด แต่ก็หวั่นวิตกกลัวถูกดำเนินคดีและเลือกปฏิบัติ 5.6) ความมั่นคงและกฎหมายที่เกี่ยวกับคนไร้สัญชาติหรือต่างด้าวถือเป็นกลไกสำคัญของรัฐไทยใช้เป็นเครื่องมือเพื่อแก้ไขปัญหาด้วยนัย การดำเนินการป้องกันปราบปรามและส่งหรือผลักดันรัฐประเทศต้นทางหรือส่งไปประเทศที่สาม อาจจะทำให้เราไม่สามารถออกจากพันธนาการที่รัดได้ ควรที่จะดำเนินการในลักษณะที่จะเป็นการปลดทุกข์ให้กับเรา โดยการยึดเงื่อนไขทางกฎหมายอย่างเคร่งครัดส่วนหนึ่งและมีการเชื่อมสัมพันธ์ทางวัฒนธรรมเหมือนกับเส้นทางสายใหม่เพื่อจะแรงกดดันต่าง ๆ

(6) มิติศงครามตัวแทนและอำนาจรัฐที่ส่งผลต่อการสูญเสียชีวิตและ

ทรัพย์สินของทั้งสามกลุ่ม พบว่า 6.1) หมู่บ้านชายแดนหลายอำเภอของจังหวัดอุบลราชธานี กลายเป็นพื้นที่รองรับ การอพยพข้ามพรมแดน 6.2) การแย่งชิงอำนาจรัฐทำให้ประชาชนผู้บริสุทธิ์ต้องสูญเสียชีวิต ทูพพลภาพ เสียเสรีภาพ และเกิดทุกข์ภัย 6.3) ความเห็นแก่ตัวของชาติมหาอำนาจและผู้นำประเทศที่ต้องการอำนาจโดยไม่สนใจการละเมิดหลักสิทธิมนุษยชน และกฎหมายระหว่างประเทศ

(7) มิตีความช่วยเหลือและกลไกของรัฐไทย ของทั้งสามกลุ่ม พบว่า

ได้รับการช่วยเหลือค่อนข้างไม่เหมือนกับบุคคลคนไทยทั่วไปเพราะยังถูกปฏิเสธสิทธิความเป็นพลเมืองขาดความปลอดภัยและความมั่นคงในชีวิตและต้องยอมรับสภาพความเป็นคนไร้สัญชาติ เนื่องจากรัฐไทย ไม่มีนโยบายให้ภูมิถิ่นแก่คนที่ไม่มีสัญชาติไม่ว่าจากภูมิภาคใดก็

ตาม และรัฐไทยพยายามสร้างความสัมพันธ์เชิงอำนาจมากกว่าการเปิดพื้นที่เพื่อให้เกิดการปฏิสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน

การวิจัยระยะที่ 2 ศึกษาคุณภาพชีวิตของบุคคลไร้สัญชาติไทยเขตพื้นที่จังหวัดอุบลราชธานี

ผู้วิจัยได้นำผลการวิเคราะห์คุณภาพชีวิตของบุคคลไร้สัญชาติไทยเขตพื้นที่จังหวัดอุบลราชธานี ซึ่งประกอบด้วยสามกลุ่มใหญ่ ๆ คือ 1) คนเชื้อสายลาว 2) คนเชื้อสายกัมพูชา และ 3) คนเชื้อสายเวียดนาม มีเนื้อหาสาระสำคัญที่เป็นประเด็นซึ่งสามารถนำเสนอได้ 6 มิติ ได้แก่ (1) ขาดการส่งเสริมสนับสนุนปัจจัยมูลฐานในดำรงวิถีชีวิต (2) ขาดการมีส่วนร่วมด้านความมั่นคงในรัฐไทย (3) ขาดการได้รับสิทธิบุคคลตามกฎหมายไทย (4) ขาดการได้รับการปฏิบัติตามหลักสิทธิมนุษยชนและตามกฎหมายไทย (5) กฎหมายของรัฐไทยไม่เอื้อต่อจัดการกับคนไร้สัญชาติ (6) ขาดเอกภาพในการดำเนินการของรัฐไทยต่อบุคคลไร้สัญชาติ ซึ่งพรรณนาวิเคราะห์ได้ดังต่อไปนี้

1. กลุ่มตัวอย่างการวิจัย ได้แก่

ที่	ผู้อพยพไร้สัญชาติไทย	จำนวน/คน
1	เชื้อสายเวียดนาม	6
2	เชื้อสายลาว	6
3	เชื้อสายกัมพูชา	6
		18

2. การสัมภาษณ์และการเสวนากลุ่มจะคำนึงถึงขนาดของกลุ่มผู้เข้าร่วมเสวนา หัวข้อเรื่องและจุดมุ่งหมายของการเสวนาสื่อกลางและสถานที่สำหรับจัดเสวนากลุ่ม ซึ่งผู้วิจัยจะเสนอหัวข้อและรายละเอียดการจัดเสวนากลุ่มต่ออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อขอคำแนะนำถึงการจัดเสวนาโดยผู้วิจัยจะเสนอรูปแบบและเทคนิคในการเสวนาคือ การเสวนาแบบคณะ (Panel Discussion) และเสวนากลุ่มแบบระดมสมอง (Brain Storming) เมื่อได้แนวทางแล้วจะสรุปขั้นตอนการจัดเสวนากลุ่มเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาอีกครั้งหนึ่งเพื่อให้ผลของการจัดเสวนาได้ประสิทธิผลสูงสุด

3. เครื่องมือผู้วิจัยจัดทำแบบฟอร์มหัวข้อประเด็นปัญหาในการสัมภาษณ์และจัดเสวนากลุ่ม โดยผู้วิจัยจะเป็นผู้ดำเนินการเสวนากลุ่มตามประเด็นหัวข้อที่กำหนดไว้ ซึ่งผู้เข้าร่วมเสวนาต้องจดบันทึกประเด็นเนื้อหาตามแบบฟอร์มที่กำหนดขึ้นขณะที่ทำการเสวนากลุ่มเพื่อให้เกิดการระดมความคิดและแลกเปลี่ยนข้อคิดเห็นและนานาทัศนะที่แตกต่างของแต่ละบุคคลซึ่งกันและกัน โดยผู้วิจัยจะนำแบบฟอร์มข้อมูลของแต่ละบุคคลนั้นมาร่วมระดมความคิดอีกครั้งเพื่อร่วมหาข้อสรุปและได้องค์ความรู้ที่ตกผลึกนำไปสู่การแก้ไขต่อไป

3.1 กำหนดการการจัดเสวนากลุ่ม

3.1.1 ทำความเข้าใจในประเด็นปัญหาและพิจารณากำหนดชื่อเรื่องโดยจะตั้งเนื้อหาที่เสวนากลุ่มหรือปัญหาที่เสวนาโดยจะพิจารณาที่วัตถุประสงค์หรือจุดมุ่งหมายของการเสวนาพิจารณาวิธีการเสวนาและการจัดกิจกรรมเสริมการเสวนา

3.1.2 จัดเตรียมเอกสารประกอบการเสวนากลุ่มเอกสารประกอบการเสวนาเป็นปัจจัยสำคัญ ที่จะช่วยส่งเสริมให้การเสวนาดำเนินไปได้ด้วยดีและบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดเอกสารที่จัดเตรียมเพื่อแจกให้แก่ผู้เสวนามีดังนี้ โครงการจัดเสวนากลุ่ม กำหนดการเสวนากลุ่มหัวข้อสำหรับการเสวนากลุ่มรายชื่อสมาชิกและแหล่งสังกัดของสมาชิกที่เข้าร่วมเสวนาทุกคนบทความและงานเขียนประเภทต่าง ๆ ที่น่าสนใจและเกี่ยวข้องกับเรื่องที่เสวนาแบบฟอร์มการบันทึกการเสวนากลุ่มและแบบฟอร์มสรุปการเสวนากลุ่มการเตรียมการจัดเสวนากลุ่มในขั้นตอนต่าง ๆ และการกำหนดประเด็นหัวข้อการเสวนาจะนำเสนออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อปรับแก้ไขก่อนทุกครั้ง

4. การสร้างเครื่องมือการสร้างเครื่องมือที่เป็นหัวข้อประเด็นปัญหาประกอบการเสวนากลุ่มมีขั้นตอนการสร้างดังนี้ศึกษาเอกสารตำรางานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อเป็นข้อมูลในการสร้างเครื่องมือร่างประเด็นปัญหาที่จะใช้ในการเสวนากลุ่มจากนั้นนำเสนออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์เพื่อพิจารณาชี้แนะปรับปรุงหรือแก้ไขตามข้อเสนอแนะเสนออาจารย์ที่ปรึกษาอีกครั้งเพื่อปรับปรุงแก้ไขเพิ่มเติมจนถูกต้องสมบูรณ์แบบและนำหัวข้อประเด็นปัญหาไปใช้เป็นประเด็นหลักในการเสวนากลุ่ม โดยผู้เชี่ยวชาญ

5. การเก็บรวบรวมข้อมูลรวบรวมข้อมูลจากข้อสรุปของผู้บุคคลไร้สัญชาติไทยเชื้อสายเวียดนาม เชื้อสายลาว เชื้อสายกัมพูชา จากการสัมภาษณ์และเสวนากลุ่มโดยการเสวนากลุ่ม (Focus group) เป็นการเสวนากลุ่มตามหัวข้อที่กำหนดจากกลุ่มบุคคลไร้สัญชาติจำนวน 18 คน แต่ละคนเสนอข้อมูลความรู้ข้อเท็จจริงและความคิดเห็นของตน แก่ผู้เข้าร่วม

เสวนามีวัตถุประสงค์ที่จะให้ผู้เข้าร่วมเสวนาได้รับความรู้ความคิดเห็นที่แตกต่างหลายมุมมองในเรื่องเดียวกัน

6. การวิเคราะห์ข้อมูล ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์และเสวนากลุ่มบุคคลไร้สัญชาติที่มีเชื้อชาติเวียคนาม เชื้อชาติลาว เชื้อชาติกัมพูชา ใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา(Content Analysis) นำเสนอข้อมูลด้วยวิธีการพรรณนาวิเคราะห์วิธีและข้อมูลที่ได้จากการประชุมแบบระดมสมองใช้วิธีการวิเคราะห์แบบอุปนัย (Analytic Induction) โดยนำข้อมูลมาเรียบเรียงและจำแนกอย่างเป็นระบบจากนั้นนำมาตีความหมาย เชื่อมโยงความสัมพันธ์และสร้างข้อสรุปจากข้อมูลต่าง ๆ ที่รวบรวมได้

คุณภาพชีวิตของบุคคลไร้สัญชาติไทยเขตพื้นที่จังหวัดอุบลราชธานีของทั้งสามกลุ่ม

การที่ต้องเผชิญกับชะตากรรมเนื่องจากไม่มีเอกสารบัตรผ่านแดนจึงมีความผิดฐานะเข้าเมืองผิดกฎหมาย ทำให้กลายเป็นคนไร้สถานะและสิทธิของบุคคลตามกฎหมายไทย เพราะกลัวต่อความร้ายแรงที่จะเกิดขึ้นแก่เรา โดยเฉพาะหลักกฎหมายว่าด้วยทะเบียนราษฎร และทำให้เกิดความทุกข์จากการไม่มีตัวตนทางกฎหมาย เนื่องจากไม่มีเอกสารทะเบียนราษฎรซึ่งสืบทอดมรดกความทุกข์จากอดีตจนถึงปัจจุบัน และนับวันจะมีปริมาณคน รวมทั้งปริมาณความทุกข์ยากเดือดร้อนที่แต่ละคนได้รับในชีวิต จะยังเพิ่มทวีมากขึ้นหากไม่ได้รับการแก้ไขเยียวยาอย่างเร่งด่วน³¹ ยังไม่นับรวมกับความเจ็บปวดที่ปลูกฝังลงในจิตใจ จากการไม่สามารถอยู่ได้อย่างสมศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์เหมือนคนอื่น ๆ อยากรู้ก็ตาม เรามีความพยายามในการดำเนินการให้ได้สถานะและสิทธิบุคคลตามกฎหมายด้วยการพิสูจน์สัญชาติ แต่ก็ไม่ใช่เรื่องง่าย โดยเฉพาะเอกสารหลักฐานเพื่อยืนยันการเข้ามาอยู่ในประเทศไทย หรือที่ช่วยยืนยันว่า เคยอยู่ในเมืองมาก่อน ซึ่งสูญหายหรือถูกทำลายในช่วงสงคราม ที่อาจจะนำมาเป็นหลักฐานของเราได้ แต่ในทางปฏิบัติ ความมั่นคงในชีวิตก็คือการมีที่ดินทำกิน มีข้าวเพียงพอ ลูกทุกคนอยู่พร้อมหน้าพร้อมตา ได้ทำพิธีกรรมในรอบปีอย่างสมบูรณ์แบบตามประเพณี วัฒนธรรม ความเชื่อ โดยใช้ภูมิปัญญาดั้งเดิมแต่ในสภาวะการณ์ของการเป็นคนไม่มีบัตร ไม่มีเอกสารอะไร ทำให้เกิดคำถามต่อความกลัวความหวาดระแวงมากมายตาม และที่น่ากลัวที่สุดเห็นจะเป็นความกลัวการถูกจับกุมชีวิตไม่เหมือนเดิมอีกต่อไป³²

ความจริงของเราผู้ที่เข้าเมืองผิดกฎหมายโดยทั่วไป คือ ความไม่รู้ ความไม่เข้าใจกฎหมายว่า เอกสารรับรองการเกิดนั้น ไม่เกี่ยวข้องกับสถานะบุคคลตามกฎหมาย แต่ที่เข้าใจ

ถูก คือ การไปแจ้งต่อทางอำเภอเพื่อรับรองหลักฐานการเกิดนั้น อาจนำไปสู่การถูกจับส่งสำนักงานตรวจคนเข้าเมืองถูกพิจารณาดำเนินคดี รวมถึงอาจถูกส่งออกนอกดินแดนรัฐไทย³³

การศึกษาวิจัยทำให้ทราบถึงกลไกและแนวทางการปฏิบัติเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อบุคคลเหล่านี้ที่เป็นสาระสำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตประกอบทิศทางต่าง ๆ สามารถนำเสนอได้ 6 มิติ ได้แก่ (1) ขาดการส่งเสริมสนับสนุนปัจจัยมูลฐานในดำรงวิถีชีวิต (2) ขาดการมีส่วนร่วมด้านความมั่นคงในรัฐไทย (3) ขาดการได้รับสิทธิบุคคลตามกฎหมายวิถีการของรัฐไทย (4) ขาดการได้รับการปฏิบัติตามหลักสิทธิมนุษยชนและตามกฎหมายไทย (5) กฎหมายของรัฐไทยไม่เอื้อต่อการจัดการกับคนไร้สัญชาติ (6) ขาดเอกภาพในการดำเนินการของรัฐไทยต่อบุคคลไร้สัญชาติ

2.1 ขาดการส่งเสริมและสนับสนุนปัจจัยมูลฐานในดำรงวิถีชีวิต พบว่า

2.1.1) การดำรงชีวิตด้วยความไร้ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์เพราะถูกจำกัดสิทธิในฐานะคนนอกกฎหมาย

2.1.2) การข้ามพรมแดนของเรานำมาสู่การเชื่อมโยงทางด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมืองระหว่างบ้านของเราที่จากมากับที่อยู่ใหม่ แต่ก็ต้องขึ้นอยู่กับบริบทที่แตกต่างของแต่ละพื้นที่

2.1.3) โอกาสในการเข้าถึงสิทธิขั้นพื้นฐาน โดยเฉพาะด้านการศึกษา ด้านการสาธารณสุข ด้านกระบวนการยุติธรรม ด้านคมนาคม ด้านการสื่อสาร ด้านสวัสดิการสังคม และการคุ้มครองสิทธิต่าง ๆ ยังเข้าถึงได้ค่อนข้างยากเนื่องจากไม่มีสถานะและสิทธิพลเมืองของบุคคลตามกฎหมายของประเทศไทย³⁴

2.1.4) ต้องเผชิญหน้ากับการถูก กีดกันในรูปแบบต่าง ๆ เพราะอคติเรื่องเชื้อชาติ ชาติพันธุ์ ศาสนา เพศ ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ และอัตลักษณ์อื่น ๆ

2.1.5) การเผชิญหน้ากับบริบททางสังคมในประเทศไทยที่เราถูกมองว่าเป็นคนแปลกหน้ามีสถานะไม่ต่างจากคนไร้ขีดความสามารถ

2.1.6) การเคลื่อนย้ายของเราไม่สามารถแยกออกจากบริบททางการเมือง เศรษฐกิจ สังคมที่แวดล้อมเราอยู่ เพราะเราไม่สามารถตัดขาดจากความสัมพันธ์กับชีวิตประจำวันของคนในหมู่บ้าน ชุมชนในท้องถิ่น และอาจจะต้องจ่ายสินบนให้กับพนักงานท้องถิ่นเพื่อแลกกับการรักษาความลับทางราชการ

2.1.7) ความยากและความซับซ้อนของกฎหมายหรือพระราชบัญญัติที่เกี่ยวข้องมีหลายฉบับ ทำให้แนวทางการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ไม่มีความเป็นเอกเทศและเอกภาพและยังเกิดการใช้ดุลพินิจในการปฏิบัติหน้าที่³⁵

2.2 ขาดการมีส่วนร่วมด้านความมั่นคงในรัฐไทย พบว่า

ความโลกและความกระหายอำนาจกับเงินตรา มีอยู่ในจิตใจของมนุษย์เราไม่มากก็น้อย อาจจะควบคุมได้หรือไม่ได้ เมื่อจำกัดคนคนหนึ่งไป ก็มีคนชนิดเช่นนี้เกิดขึ้นมาอีกไม่สามารถกำจัดให้หมดลงไปได้ เหมือนเชื้อไวรัสที่ไม่มีวันหมดไปจากโลกนี้ ความเกลียดชัง ความริษยา สามารถบ่มเพาะความเกลียดนี้ให้ผู้อื่นได้ จนเกิดความลางแคลงใจ ไม่มั่นใจ คำพูดร้าย ๆ ที่พูดกรอกหูทุก ๆ วัน จนความเท็จกลายเป็นความจริงได้เหมือนสังคมวันนี้ ฉะนั้น การที่เราเคັนรนทำทุกอย่างเพียงเพื่อให้มีชีวิตอยู่รอดและการมีอำนาจวาสนา แม้หัวใจจะเจ็บปวด เพราะการไม่มีประเทศใดให้การปกป้องจึงปกป้องตัวเองและปวดหัวใจมากกว่า ไม่มีใครยอมรับให้เป็นคนของประเทศนั้น ไม่รู้ว่าเป็นคนของประเทศไหน ยิ่งถูกประเทศของตนทอดทิ้ง เป็นสิ่งที่น่าเศร้าใจมาก ๆ เพราะอาจจะด้วยเหตุผลหลาย ประการ³⁶ ได้แก่

2.2.1) ต้องเผชิญกับความเป็นชาตินิยมของประเทศเอกราชในกระแสโลกาภิวัตน์ มีการปฏิบัติที่เข้มข้นยิ่งขึ้นจนเราถูกมองว่าเป็นมนุษย์ขยะ

2.2.2) บาปบริสุทธิ์ที่ติดตัวเรามาตั้งต้นจนถึงปัจจุบัน โดยไม่ได้ก่อขึ้นหรือเจตนาให้เกิดคือ การกลายเป็นคนไร้สัญชาติ

2.2.3) การสอนและการฝึกฝนให้เราเจ้าของปัญหาที่มีความรู้และความกล้าที่แก้ปัญหาด้วยความรู้ น่าจะเป็นการแก้ปัญหาที่เหมาะสมและมีประสิทธิภาพที่สุด เพราะเป็นการแก้ไขปัญหายั่งยืนที่สุด

2.2.4) การไร้เอกสารพิสูจน์ทราบตัวบุคคลในรัฐไทยนี้ทุกคนต่างรู้ว่ามิได้เกิดจากรัฐไทยไม่มีกฎหมายในมือแต่เกิดจากความไม่ชัดเจนในนโยบาย ด้านความสัมพันธ์ระหว่างประเทศของรัฐบาลต่อรัฐบาล

2.2.5) การดำเนินชีวิตที่ไม่มีสถานะทางกฎหมายถือเป็นเรื่องยากลำบากมาก เพราะจะทำให้ขาดสิทธิขั้นพื้นฐานในการดำรงชีวิตและถูกละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ อันถือเป็นความไม่มั่นคงในชีวิตอย่างร้ายแรงของเราโดยทุกภาคส่วนทั้งภาครัฐและเอกชนต้องตระหนักให้ดีว่าความมั่นคงของประชาชนคือความมั่นคงของชาติ³⁷

2.3 ขาดการได้รับสิทธิบุคคลตามกฎหมายได้ด้วยวิธีการของรัฐไทย พบว่า

2.3.1) ความถูกต้องที่มั่นคงและลึกซึ้งต่ออุดมคติเรื่องความยุติธรรมที่เท่าเทียมกันภายใต้กฎหมายเป็นเรื่องที่ละเอียดมิได้และต้องอาศัยหลักมนุษยธรรมเป็นตัวกำหนด เพราะโดยหลักพื้นฐานทางด้านกฎหมายต้องปฏิบัติอย่างเคร่งครัดและให้เกิดความเสมอภาคโดยไม่เลือกใช้และเลือกปฏิบัติ ถ้ามีการเลือกใช้และเลือกปฏิบัติตามกฎหมายก็จะทำให้แสวงหาความยุติธรรมในสังคมได้ค่อนข้างยาก³⁸

2.3.2) รู้สึกว่าขาดความมั่นใจและหลักประกันในความปลอดภัยเนื่องจากเคยได้รับการช่วยเหลือจากเจ้าหน้าที่ทหารและตำรวจไทยในด้านข่าวกรองมาโดยตลอดตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

2.3.3) คิดว่า ถ้าชีวิตถูกกดดันจนไม่มีทางออกจริง ๆ ก็จะเปิดโอกาสให้ทางเลือกสุดท้ายแทรกแซง คือ การใช้ความรุนแรงในการแก้ไขปัญหาอาจจะเป็นการสะสมความเครียดจนกลายเป็นอัมพาตและอัมพฤกษ์ในที่สุด เพราะชีวิตในวันนี้ไม่เหมือนวันก่อน เพราะเส้นพรมแดนและสัญชาติมีความสำคัญมากขึ้นทุกวัน³⁹

2.3.4) รัฐไทยอาจไม่จำเป็นที่จะต้องให้สัญชาติกับเรา เพียงแต่ให้สิทธิขั้นพื้นฐาน และอยู่ในสถานะใดสถานะหนึ่งเพื่อให้ได้รับความปลอดภัยในชีวิตและการไม่ถูกละเมิดสิทธิ

2.3.5) อาจจะไม่ได้เกิดในรัฐไทยแต่ก็มีความผสมผสานกลมกลืนเข้ากับสังคมไทยแล้ว จำเป็นและสมควรที่จะกำหนดสถานะบุคคลที่ถูกกฎหมายให้กับเราในระดับนโยบาย

2.3.6) วอนขอให้รัฐไทยเข้าใจปัญหาของครอบครัวคนข้ามชาติอย่างเรา และไม่ว่าจะเป็นรัฐบาลไหนที่เข้ามาบริหารประเทศทั้งชั่วคราวและถาวรอยากให้พิจารณาถึงปัญหาความทุกข์จากความไม่มั่นคงในชีวิตของเราผู้ที่ไร้สถานะและสิทธิโดยสานต่อและผลักดันให้เป็นยุทธศาสตร์การจัดการปัญหาเกี่ยวกับสถานะและสิทธิของบุคคลจกเป็นคุณภาพการและเพื่อไม่เป็นการปิดกั้นโอกาสในการพัฒนาชีวิตเหมือนเช่นในอดีตอีกต่อไป⁴⁰

2.3.7) รัฐไทยได้พยายามจะดำเนินการเพื่อขึ้นทะเบียนและพิสูจน์สัญชาติแรงงานต่างด้าวทุกกลุ่มชน โดยได้ทำความร่วมมือกับรัฐบาลประเทศต้นทางให้ช่วยตรวจสอบหลักฐานพิสูจน์ทราบบุคคลเป็นระยะ ก็คงเหลือเฉพาะกลุ่มเราที่เป็นคนนอกสายจะต้องถูกสำรวจด้วยการเอ็กซ์เรย์ทุกพื้นที่แบบพื้นราบเพื่อควบคุมทางทะเบียนและป้องกันการก่อปัญหา

อาชญากรรมหรือการกระทำผิดกฎหมาย 2.2.3.8) เราเชื่อว่ากระบวนการยุติธรรมของประเทศไทยยังมีความยุติธรรมทางสังคมให้กับเราผู้ที่อาศัยอยู่ในสังคมไทย ⁴¹

2.4 ขาดการได้รับการปฏิบัติตามหลักสิทธิมนุษยชนและตามกฎหมายไทย

พบว่า

2.4.1) การที่จะสร้างสัญลักษณ์ของความเป็นธรรมและเป็นผู้นำที่มั่นคงของการต่อสู้เพื่อสิทธิพลเมืองและสิทธิมนุษยชนเพื่อเป็นการปลดชนวนความขัดแย้งด้านเชื้อชาติ ซึ่งเป็นความหาญกล้าอันชอบธรรมตามสิทธิอำนาจธิปไตยของเรา

2.4.2) ระบบรัฐข้าราชการกับข้าราชการมีเงื่อนไขที่ไม่สามารถระบุได้อย่างชัดเจนเนื่องจากยังอิงอาศัยความชอบธรรมทางการเมือง เพราะสิ่งที่เป็นฐานคิดแห่งความชอบธรรมของอำนาจแห่งคนที่แท้จริงตั้งอยู่บน “ ผลประโยชน์ของผู้มีอำนาจและ การยึดกุมเครื่องมือแห่งอำนาจไว้ได้ และหลักแห่งความยุติธรรมมีอยู่อย่างเดียวกันทุกแห่ง นั่นคือ ผลประโยชน์ของผู้ที่เข้มแข็งกว่า ” ⁴²

2.4.3) การถูกปฏิเสธ การรับรองความเป็นพลเมืองและความเป็นประชาชนของประเทศตามกฎหมายทั้งของรัฐต้นทางและรัฐปลายทาง 2.2.4.4) ประเทศไทยได้บัญญัติเกี่ยวกับสิทธิ เสรีภาพ ความเสมอภาค และการคุ้มครองสิทธิต่าง ๆ ไว้ในกฎหมายรัฐธรรมนูญซึ่งเป็นกฎหมายสูงในการปกครอง 2.2.4.5) ประเทศไทยจะใช้สิทธิในการแทรกแซงโดยอำนาจรัฐต่อการละเมิดสิทธิมนุษยชนมิได้ ยกเว้นจะเป็นไปตามกฎหมาย และความจำเป็นของสังคมประชาธิปไตย เพื่อผลประโยชน์ของความมั่นคงของชาติ ความปลอดภัยของสาธารณชน เพื่อป้องกันความไร้ระเบียบและอาชญากรรม หรือเพื่อคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของบุคคล ⁴³

2.2.4.6) กฎหมายของประเทศไทยได้พยายามเน้นการกำประกันสิทธิความเป็นมนุษย์และสิทธิเสรีภาพของประชาชน บุคคลมีสิทธิในกระบวนการยุติธรรมของรัฐหลายประการ ตั้งแต่สิทธิไม่ถูกจับกุม ไม่ถูกค้น ไม่มีหมายจับ หมายค้น เมื่อถูกจับกุม ก็จะต้องได้รับการแจ้งข้อกล่าวหา มีสิทธิบอกให้ญาติทราบ และมีสิทธิขอประกันตัว มีสิทธิพบทนาย สิทธิได้รับการสอบสวนอย่างรวดเร็ว ต่อเนื่อง และเป็นธรรมไปจนถึงสิทธิได้รับการลดหย่อนผ่อนโทษ เพราะสิทธิเหล่านี้เป็นทั้งสิทธิมนุษยชนและสิทธิตามกฎหมาย 2.2.4.7) ประเทศไทยได้ส่งเสริมเผยแพร่ความคิด ความเข้าใจสิทธิมนุษยชนเพื่อให้รัฐ สังคมและบุคคลเคารพและปฏิบัติตามหลักสิทธิมนุษยชนทั้งในระดับประเทศและระหว่างประเทศและมองถึงมาตรฐานขั้นต่ำในการดำรงชีพคือปัจจัยสี่ ⁴⁴

2.5 กฎหมายของประเทศไทยไม่เอื้อต่อการจัดการกับคนไร้สัญชาติ พบว่า

2.5.1) ยังถูกกีดกันซ้ำซ้อนด้วยการใช้อำนาจในการจำแนกประเภทบุคคลโดยรัฐที่อาศัยอยู่

2.5.2) ประเทศไทยจะต้องส่งเสริมและปกป้องคุ้มครองสิทธิของคนในกระบวนการยุติธรรมเนื่องจากเป็นความจำเป็นเร่งด่วนของทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง (กรมคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชน สำนักงานศาลยุติธรรม ศาลปกครอง กระทรวงมหาดไทย กระทรวงศึกษาธิการ คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ สภานายความ องค์การเอกชน ด้านสิทธิมนุษยชน ตลอดจนหน่วยงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและท้องถิ่น) และสิทธิมนุษยชนทุกระดับ⁴⁵

2.5.3) อยากให้ประเทศไทยมีการปรับปรุงกฎหมายทั่วไปและกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับสถานะและสิทธิที่เอื้อต่อคนไร้สัญชาติ สร้างระบบการช่วยเหลือทางกฎหมายและจัดตั้งกองทุนเพื่อแก้ไขปัญหาโดยตรง⁴⁶

2.6 ขาดเอกภาพในการดำเนินการของประเทศไทยต่อบุคคลไร้สัญชาติ พบว่า

รัฐไทยจะต้องจัดการเกี่ยวกับบุคคลที่อพยพเข้ามาในประเทศไทยและอาศัยอยู่เป็นเวลานานที่ไม่มีสัญชาติไทยและเกิดในประเทศไทย ให้ครอบคลุมทุกกลุ่มเป้าหมายเฉพาะชนกลุ่มน้อยและกลุ่มชาติพันธุ์ ตามที่คณะรัฐมนตรีมีมติรับรองสถานะให้อาศัยอยู่ถาวรในประเทศไทยไว้แล้ว รวม 3 กลุ่ม ได้แก่ 1) กลุ่มผู้อพยพพลัดถิ่นเชื้อสายไทยจากจังหวัดเกาะกง ประเทศกัมพูชาที่อพยพเข้ามาก่อนและหลัง 15 พฤศจิกายน พ.ศ.2520 2) กลุ่มพลัดถิ่นสัญชาติพม่าเชื้อสายไทยที่อพยพเข้ามาก่อนและหลัง 9 มีนาคม พ.ศ.2519 และ 3) กลุ่มชาวลาเวญฮา อพยพ ทั้งนี้เฉพาะผู้ที่ได้รับการสำรวจจัดทำทะเบียนประวัติและมีเอกสารแสดงตน (เข้ามาถึงวันที่ 18 มกราคม พ.ศ.2538) โดยให้สำนักบริหารทะเบียน กรมการปกครอง ให้ได้สัญชาติไทยเป็นการทั่วไป (แต่หลักเกณฑ์นี้ไม่ครอบคลุมกลุ่มบุคคลผู้ไม่มีสถานะ ทางทะเบียน ประเภทที่อาศัยอยู่มานานซึ่งสำรวจภายใต้ยุทธศาสตร์การจัดการปัญหาสถานะและสิทธิของบุคคลในระหว่างปี พ.ศ.2549 ถึงปี พ.ศ.2552)⁴⁷ ภายใต้งบเงื่อนไข คือ (1) ไม่ปรากฏหลักฐานการมีและใช้สัญชาติอื่น (2) เป็นบุคคลที่เกิดและมีภูมิลำเนาอยู่ในราชอาณาจักรไทยต่อเนื่อง โดยมีชื่ออยู่ในเอกสารทะเบียนราษฎร และมีเอกสารทางราชการที่แสดงว่าเกิดในประเทศไทย (3) ได้รับการศึกษาตามหลักสูตรที่ทางราชการไทยกำหนดหรือสามารถพูดและฟังภาษาไทยเข้าใจ (4) มีความประพฤติดี ไม่เคยรับโทษคดีอาญา เว้นแต่ความผิดอันได้กระทำโดยประมาทหรือลหุโทษ (5) ประกอบอาชีพสุจริต (6) ไม่ประพฤติการอันที่เป็นภัยต่อความมั่นคงของรัฐ เราได้รับ

ความมั่นใจต่อการดำเนินการต่าง ๆ ต่อการได้รับ การแปลงสัญชาติแล้วจะทำให้มีความปลอดภัยและมั่นคงในชีวิตและทรัพย์สิน ได้อย่างสมบูรณ์⁴⁸

การวิจัยระยะที่ 3 แนวทางนโยบายการบริหารจัดการบุคคลไร้สัญชาติไทยเขตพื้นที่จังหวัดอุบลราชธานี

ผู้วิจัยดำเนินการด้วยวิธีนำเอาแนวคิดและบทสัมภาษณ์ที่ได้จากระยะที่ 1 และระยะที่ 2 จากการสังเกตการณ์พื้นที่และสัมภาษณ์คนไร้สัญชาติ ด้วยวิธีการจัดเวทีระดมสมองเพื่อหาแนวทางและวิธีการดำเนินการ โดยอาศัยฐานข้อมูลของเจ้าหน้าที่หน่วยงานองค์กรภาครัฐและองค์กรภาคเอกชนและนำมาวิเคราะห์เพื่อทำเป็นแบบสัมภาษณ์ ซึ่งมีผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่ามี 5 แนวทาง ดังนี้ (1) การจัดการสถานะและสิทธิของคนไร้สัญชาติ (2) วิธีการให้สถานะที่ถูกต้องแก่คนไร้สัญชาติ (3) การได้สถานะตามหลักกฎหมายไทย (4) การให้สิทธิในสัญชาติไทยโดยการแปลงสัญชาติ (5) รัฐบาลไทยกับการรับรองสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐานแก่คนไร้สัญชาติ ซึ่งสามารถพรรณนาวิธีขยายความได้ดังนี้

1.1 การจัดการสถานะและสิทธิของคนไร้สัญชาติ พบว่า

1.1.1 การจัดการเกี่ยวกับสถานะของบุคคลไร้สัญชาติตามกฎหมายและระเบียบปฏิบัติที่เกี่ยวข้องยังขาดความชัดเจน คลุมเครือ ทำให้ต้องมีการตีความในมุมมองที่ต่างกันออกไป ส่งผลให้เกิดปัญหาการปฏิบัติงานของหน่วยงานหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐเกิดความลักลั่นกัน ประกอบกับยังไม่มีกฎหมายหรือระเบียบกำหนดให้สถานะแก่คนกลุ่มนี้หรือบางกลุ่ม โดยเฉพาะกลุ่มคนเชื้อสายลาวอพยพ กลุ่มคนเชื้อสายเขมรอพยพ และกลุ่มคนเชื้อสายเวียดนามอพยพ ซึ่งมีมติคณะรัฐมนตรีอนุญาต ให้บุคคลเหล่านี้อาศัยอยู่ในราชอาณาจักรไทยเป็นการชั่วคราวเพื่อรอการส่งกลับ ทำให้คนกลุ่มนี้ไม่สามารถยื่นคำร้องขอสถานะเป็นคนต่างด้าวเข้าเมืองโดยชอบด้วยกฎหมาย หรือขอยุ่อาศัยในราชอาณาจักรไทยเป็นการถาวร

1.1.2 เงื่อนไขบางประการในทางกฎหมายไม่สอดคล้องกับข้อเท็จจริงในปัจจุบัน โดยเฉพาะกรณีการสำรวจจัดทำทะเบียนประวัติบุคคลที่ไม่สถานะทางทะเบียน กลุ่มตกสำรวจ กฎหมายกำหนดไว้ว่าบุคคลดังกล่าวจะต้องอยู่อาศัยจริงในบ้านของคนกลุ่มนี้ที่มีความเกี่ยวข้องกับเครือญาตินั้นด้วย ซึ่งในความเป็นจริง บุคคลเหล่านี้เข้ามาอาศัยอยู่ในประเทศไทยเป็นเวลานานแล้ว เดิมอาศัยอยู่ในบ้านหลังเดียวกันจริง แต่ปัจจุบันต่างก็แยกย้ายออกไปตั้งครอบครัวใหม่ หรือบางรายเป็นผู้อพยพเข้ามาเพียงคนเดียวและเป็นผู้ตกสำรวจจริง แต่ไม่มี

ญาติพี่น้องที่เป็นคนกลุ่มนี้ ทำให้ไม่เข้าใจเงื่อนไขตามที่กฎหมายกำหนด ส่งผลให้บุคคลกลุ่มนี้ยังเป็นคนตกสำรวจต่อไปและในทางปฏิบัติไม่สามารถผลักดันกลับประเทศต้นทางได้

1.1.3 การพิจารณาของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยในฐานะรัฐมนตรีผู้ มีอำนาจตามกฎหมายในการพิจารณาอนุมัติให้สัญชาติไทย หรือสถานะบุคคลต่างด้าวเข้าเมือง โดยชอบด้วยกฎหมายใช้เวลาในการพิจารณานานมาก บางรายถึงกับเสียชีวิตแล้วแต่ก็ยังไม่ได้สัญชาติไทย⁴⁹

1.1.4 ประเทศไทยโดยเฉพาะในจังหวัดอุบลราชธานียังพบว่า มีบุคคลไร้สัญชาติหรือไร้สถานะทางทะเบียนอยู่เป็นจำนวนมาก เพราะนโยบาย กฎหมาย และมาตรการที่มีอยู่ยังไม่เพียงพอที่จะแก้ไขปัญหาดังกล่าวได้อย่างมีประสิทธิภาพและครอบคลุมอย่างทั่วถึงกัน แม้ว่าจะมีหน่วยงานภาครัฐทั้งในระดับนโยบายและระดับปฏิบัติรวมทั้งองค์กรภาคเอกชนต่าง ๆ จะได้ดำเนินการร่วมกันแก้ไขปัญหาดังกล่าวอย่างต่อเนื่อง แต่ด้วยการแก้ไขปัญหายังขาดวิธีการจัดการอย่างเป็นระบบ ทำให้การแก้ไขปัญหาเป็นไปอย่างล่าช้าอย่างมาก

1.1.5 เมื่อพิจารณาในด้านการดำเนินการและการปฏิบัติหน้าที่ของหน่วยงานภาครัฐยังขาดบุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญในการปฏิบัติหน้าที่โดยตรงโดยเฉพาะความเข้าใจเกี่ยวกับพื้นฐานข้อเท็จจริงทั้งในข้อมูลและการใช้กฎหมายที่มีความเกี่ยวข้องกันหลายฉบับเป็นเหตุให้ปฏิบัติได้อย่างไม่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ทำให้เกิดความไม่ชัดเจนและสอดคล้องกัน โดยเฉพาะกฎหมายหลายฉบับ คือ กฎหมายว่าด้วยสัญชาติ กฎหมายว่าด้วยทะเบียนราษฎร กฎหมายว่าด้วยคนเข้าเมือง กฎหมายว่าด้วยการทำงานของคนต่างด้าว มีสาระสำคัญและสภาพบังคับไปตามเจตนารมณ์หรือเป้าหมายของกฎหมายแต่ละฉบับปราศจากความเชื่อมโยงเพื่อมุ่งผลสัมฤทธิ์ในภาพรวมเปิดช่องทางให้สามารถตีความได้หลายนัย ซึ่งบางนัยอาจไม่ตรงตามเจตนารมณ์ที่แท้จริงของกฎหมาย ประกอบกับมีความล่าช้าในการออกอนุบัญญัติที่ต้องอนุวัติตามกฎหมายว่าด้วยสัญชาติ กฎหมายว่าด้วยทะเบียนราษฎร กฎหมายว่าด้วยคนเข้าเมือง กฎหมายว่าด้วยการทำงานของคนต่างด้าว ที่ได้ประกาศใช้บังคับเมื่อ ปี 2551 และปัญหาระเบียบปฏิบัติและหนังสือสั่งการต่าง ๆ ที่มีมากจนเกินความจำเป็น บางฉบับมีเนื้อหาสาระที่ไม่ชัดเจน เปิดช่องทางให้ใช้ดุลพินิจจนสร้างความสับสนให้แก่เจ้าหน้าที่ปฏิบัติ ยิ่งเมื่อรวมกับปัญหาประชาชนผู้ประสบปัญหาส่วนใหญ่ยังไม่สามารถจัดการปัญหาสถานะและสิทธิให้แก่ตัวเอง เพราะยังขาดความรู้ความเข้าใจในกฎหมาย ระเบียบปฏิบัติดังกล่าวไว้ข้างต้น ก็จะพบว่าล้วนเป็นสาเหตุสำคัญอันหนักยิ่งที่ทำให้การแก้ไขปัญหาล้มเหลวเป็นไปได้อย่างยากลำบากแทบทั้งสิ้น⁵⁰

1.1.6 ปัจจุบันผู้ที่เกิดในราชอาณาจักรไทยจำนวนมากซึ่งบิดาเป็นผู้มีสัญชาติไทยแต่ไม่ได้รับสัญชาติไทยโดยการเกิด เนื่องจากบิดามีได้สมรสกับมารดาของผู้เกิดหรือมิได้จดทะเบียนรับรองผู้เกิดนั้นเป็นบุตร ประกอบกับกฎหมายว่าด้วยสัญชาติที่ใช้บังคับอยู่ในปัจจุบันมีบทบัญญัติบางประการที่ไม่สอดคล้องกับหลักความเสมอภาคระหว่างชายหญิงที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยรับรองไว้ และไม่มีกลไกในการถ่วงถ่วง เสนอแนะหรือให้ความเห็นประกอบการพิจารณาและการใช้อำนาจของรัฐมนตรีในเรื่องที่เกี่ยวกับสัญชาติ อีกทั้งอัตราค่าธรรมเนียมที่ใช้อยู่ไม่สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน สมควรที่จะมีการแก้ไขเพิ่มเติมของกฎหมายว่าด้วยสัญชาติและอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องให้เหมาะสมยิ่งขึ้น

1.1.7 มติคณะรัฐมนตรี

- 1) มติเมื่อวันที่ 30 พฤษภาคม 2521 วันที่ 13 มิถุนายนและวันที่ 30 มกราคม 2533 (กลุ่มอดีตทหารจีนคณะชาติและจีนฮ่ออพยพ)
- 2) มติเมื่อวันที่ 5 กุมภาพันธ์ 2523 วันที่ 9 สิงหาคม 2526 วันที่ 4 กันยายน 2527 วันที่ 19 กุมภาพันธ์ 2534 และวันที่ 3 สิงหาคม 2547 (กลุ่มอพยพเชื้อสายไทยจากจังหวัดเกาะกง กัมพูชา)
- 3) มติเมื่อวันที่ 30 ตุลาคม 2533 และวันที่ 24 ธันวาคม 2545 (กลุ่มอดีตโจรจีนคอมมิวนิสต์มลายา)
- 4) มติเมื่อวันที่ 24 ธันวาคม 2534 (กลุ่มผู้อพยพหนีเข้าเมืองชาวลาว)
- 5) มติเมื่อวันที่ 17 มีนาคม 2535 (กลุ่มไทยลี้ภัย)
- 6) มติเมื่อวันที่ 17 มีนาคม 2535 วันที่ 2 สิงหาคม 2540 และวันที่ 9 มีนาคม 2547 (กลุ่มเวียดนามอพยพ)
- 7) มติเมื่อวันที่ 3 ตุลาคม 2538 (กลุ่มชาวเขาที่อพยพเข้ามาในประเทศไทย)
- 8) มติเมื่อวันที่ 27 พฤษภาคม 2540 (กลุ่มผู้พลัดถิ่นสัญชาติพม่าเชื้อสายไทย)
- 9) มติเมื่อวันที่ 29 สิงหาคม 2543 วันที่ 28 สิงหาคม 2544 วันที่ 27 สิงหาคม 2545 วันที่ 26 สิงหาคม 2546 วันที่ 24 สิงหาคม 2547 และ 4 มกราคม 2548 (กลุ่มบุคคลบนพื้นที่สูงและชุมชนบนพื้นที่สูง)

10) มติเมื่อวันที่ 18 มกราคม 2548 วันที่ 10 มกราคม 2549 วันที่ 20 กุมภาพันธ์ 2550 และวันที่ 3 พฤศจิกายน 2552 (ยุทธศาสตร์การจัดการปัญหาสถานะและสิทธิบุคคล)

11) มติเมื่อวันที่ 18 กันยายน 2550 (กลุ่มชาวมอร์แกน)

12) มติเมื่อวันที่ 5 กรกฎาคม 2548 (การจัดการศึกษาแก่บุคคลไม่มีหลักฐานทะเบียนและบุคคลที่ไม่มีสัญชาติไทย)

13) มติเมื่อวันที่ 23 มีนาคม 2553 (การประกันสุขภาพของคนที่อยู่ระหว่างการกำหนดสถานะ)

14) มติเมื่อวันที่ 14 ธันวาคม 2553 (การอนุมัติหลักเกณฑ์การกำหนดสถานะและกลุ่มเป้าหมายตามยุทธศาสตร์การจัดการปัญหาสถานะและสิทธิของบุคคล)⁵¹

1.1.8 การดำเนินการ

1) ดำเนินการตามกฎหมายไทย คือให้กระทรวงมหาดไทยสอบสวนเพื่อพิสูจน์สัญชาติ สํารวจจำนวนและทำบัตรชั่วคราวและพิจารณาในเรื่องสถานะตามพระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ.2522 จัดระบบหมู่บ้านรองรับและพัฒนาเพื่อความมั่นคงตามบริเวณชายแดน และมีคณะกรรมการกลั่นกรองเรื่องเสนอคณะรัฐมนตรี โดยเริ่มต้นตั้งแต่ 1) การตรวจสอบสถานภาพ 2) การพิสูจน์สัญชาติ 3) การพิจารณาให้สัญชาติไทยแก่ผู้อพยพเชื้อสายต่าง ๆ 4) ความเห็นของกระทรวงมหาดไทย 5) ความเห็นของสภาความมั่นคงแห่งชาติ 6) มติคณะกรรมการกลั่นกรอง ฝ่ายความมั่นคงและการต่างประเทศ 7) เสนอนายกรัฐมนตรี อนุมัติแล้วแจ้งคณะรัฐมนตรีทราบ

2) ข้อมูลประกอบการพิจารณา

2.1) การนับถือศาสนา

2.2) อาชีพและรายได้

2.3) การศึกษา ขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรม

2.4) สภาพความเป็นอยู่และสถานภาพทางสังคม

2.5) ด้านทะเบียนประวัติและบัตรประจำตัว

3) คณะรัฐมนตรีได้มีมติเมื่อวันที่ 21 เมษายน 2513 และ 8 กรกฎาคม 2518 เห็นชอบกับนโยบายต่อผู้นอพยพตามที่สำนักงานสภาความมั่นคงแห่งชาติและคณะกรรมการร้อยกรองงานของสภาความมั่นคงแห่งชาติเสนอและสำนักงานสภาความมั่นคงแห่งชาติเสนอร่างนโยบายความมั่นคงแห่งชาติต่อผู้นอพยพ (พ.ศ.2535-2537) และ

คณะกรรมการร้อยกรองงานได้พิจารณาเมื่อวันที่ 7 และ 10 กุมภาพันธ์ 2535 แล้วเห็นชอบกับข้อเท็จจริง⁵²

ปัจจุบันมีคนเชื้อสายเวียดนามจำนวนมาก อาศัยอยู่ในพื้นที่ 10 จังหวัดเขตควบคุม คือ หนองคาย อุดรธานี สกลนคร นครพนม มุกดาหาร ยโสธร อุบลราชธานี ปราจีนบุรี สุราษฎร์ธานี และพัทลุง ในจำนวนนี้ส่วนใหญ่เป็นรุ่นบุตรหลานจำนวนมาก และรุ่นบิดา มารดาพวกเรามีสถานภาพเป็นผู้อพยพที่เข้าเมืองโดยมิชอบด้วยกฎหมายและได้รับอนุญาตให้อาศัยอยู่ในราชอาณาจักรเป็นการชั่วคราวเพื่อรอการส่งกลับไปเวียดนาม เพราะเดิมคนเชื้อสายเวียดนามได้หลบหนีภัยสงครามจากการปราบปรามของฝรั่งเศสเข้ามาในประเทศไทยระหว่างปี พ.ศ.2488-2489 ต่อมารัฐบาลไทยเจรจาให้เวียดนามเหนือรับคนเหล่านี้กลับไปโดยความสมัครใจของผู้นอพยพตามข้อตกลงระหว่างสภากาชาดไทยกับสภากาชาดเวียดนามเมื่อปี 2502 และดำเนินการส่งผู้นอพยพที่แสดงความจำนงจะขอกลับจำนวนมาก เดินทางกลับระหว่างช่วงปี 2503-2507 จำนวนมากเช่นกัน ผู้นอพยพที่ตกค้างรอการส่งกลับเมื่อปี 2508 มีจำนวนมากเช่นกัน เนื่องจากเวียดนามเหนือปฏิเสธที่จะรับคนเหล่านี้กลับไปอีกต่อไปโดยอ้างเหตุการณ์สู้รบในเวียดนามที่รุนแรงขึ้น

1.1.9) มาตรการที่ดำเนินการที่เป็นนโยบายและการแก้ไขปัญหาที่ผ่านมาในอดีตคือ คณะรัฐมนตรีได้กำหนดนโยบายต่อผู้นอพยพขึ้นเมื่อ 21 เมษายน 2413 โดยมีหลักการสำคัญ 4 ประการ คือ 1) ยืนยันที่จะส่งผู้นอพยพที่เหลือกลับเวียดนาม 2) ขนส่งรอการส่งกลับให้ควบคุมอย่างเข้มงวดกวดขัน 3) ปจว.และปฏิบัติเช่นคนไทยแก่ผู้ที่ประพฤติดี และดำเนินการเด็ดขาดหากเป็นภัย 4) ให้ลูกผู้นอพยพศึกษาในโรงเรียนไทย มิให้เปิดโรงเรียนสอนกันเองในหมู่ผู้นอพยพ และเมื่อวันที่ 8 กรกฎาคม 2518 คณะรัฐมนตรีได้ทบทวนนโยบายต่อผู้นอพยพอีกครั้งหนึ่ง ก่อนที่จะสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตกับเวียดนามภายหลังการรวมประเทศ โดยให้คงนโยบายส่งผู้นกลับเวียดนามทั้งหมด และการดำเนินการเพื่อการแก้ไขปัญหาผู้นอพยพตามนโยบายเมื่อปี 2513-2518 ได้มุ่งเน้นที่การควบคุมคนผู้นอพยพเพื่อรอการส่งกลับเวียดนามและได้ดำเนินการ โดย 1) จัดตั้งศูนย์ประสานงาน 114 กอ.รมน.(สปส.114)ขึ้นในปี 2513 เพื่อควบคุมการปฏิบัติการ 2) ประกาศใช้ประกาศคณะปฏิวัติฉบับที่ 337 (ปว.337) ในปี 2515 เพื่อถอดถอนสัญชาติไทยของบุตรหลานผู้นอพยพ 3) แต่งตั้งคณะกรรมการควบคุมผู้นอพยพในปี 2519 เพื่อประสานงานให้การควบคุมผู้นอพยพเกิดเอกภาพ 4) กำหนดมาตรการต่าง ๆ เพื่อควบคุมความเคลื่อนไหวและการขยายอิทธิพลของผู้นอพยพ ทั้งในเรื่องการออกนอกเขตพื้นที่ควบคุมการประกอบอาชีพการจำกัดด้าน

การศึกษาของบุตร หลานณวนอพยพ การควบคุมด้านการทะเบียนราษฎร และการลงโทษผู้ฝ่าฝืนกฎระเบียบของทางราชการ⁵³

3.1.1.10) มาตรการดำเนินการในปัจจุบันคนเชื้อสายเวียดนาม ก็คือ

3.1.1.10.1) การสร้างความเป็นมิตรและผูกพันต่อประเทศไทย 3.1.1.10.2)

บุตรหลานที่เกิดในประเทศไทยมีความสำนึกในความเป็นไทย ผสมผสานเข้าสู่สังคมไทย และภักดีต่อสถาบันหลักของชาติ

3.1.1.10.3) คนไทยและคนเชื้อสายเวียดนามในพื้นที่จังหวัดควบคุมอยู่ร่วมกันด้วยความเข้าใจอันดี

3.1.1.10.4) ทบทวน แก้ไข ปรับปรุง ยกเลิก นโยบาย มาตรการ กฎระเบียบลดขั้นตอนการปฏิบัติที่ไม่สอดคล้องกับนโยบายคนเชื้อสายเวียดนามอพยพ

1.1.11) การดำเนินการต่อผู้หลบหนีเข้าเมืองเชื้อสายลาวภูเขาคือเคยอาศัยอยู่ในประเทศไทยในอดีต สภาความมั่นคงแห่งชาติเสนอหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการดำเนินการ และกระทรวงมหาดไทยเสนอขออนุมัติการแปลงสัญชาติไทยต่อคณะรัฐมนตรีพิจารณา คณะกรรมการกลั่นกรอง ฝ่ายความมั่นคงและการต่างประเทศมีมติสมควรอนุมัติการแปลงสัญชาติแก่ผู้หลบหนีเข้าเมืองเชื้อสายลาวภูเขา

3.1.1.11.1) ลักษณะมีการพิสูจน์แต่ยังไม่สามารถพิสูจน์ได้อย่างแท้จริง ถึงแม้จะมีสภาพความเป็นอยู่และขนบธรรมเนียมประเพณีเช่นเดียวกับไทย

3.1.1.11.2) การสอบสวนและใช้พยานแวดล้อมน่าเชื่อว่าเป็นคนไทย แต่ก็เนื่องจากมีความจำเป็นต้องเข้าไปอาศัยอยู่ในประเทศลาวระยะเวลาหนึ่ง แต่เมื่อกลับเข้ามา ก็ไม่สามารถหาหลักฐานยืนยันได้ว่าเป็นคนไทย

3.1.1.11.3) บุคคลเหล่านี้เคยอาศัยอยู่ในศูนย์อพยพชาวลาวมีการเรียกร้องให้ทางการไทยเร่งดำเนินการให้สัญชาติไทยและก็มีปัญหาด้านการศึกษาของบุตรหลานของบุคคลเหล่านี้

3.1.1.11.4) ต้องทำให้บุคคลเหล่านี้เกิดความจงรักภักดีต่อประเทศไทย

3.1.1.11.5) ไม่เป็นภาระในด้านการควบคุม

3.1.1.11.6) บุตรหลานของบุคคลเหล่านี้สามารถได้รับการศึกษาดำเนินไปปกติและไม่เป็นปัญหาต่อสังคมต่อไป

3.1.1.11.7) ทางกรต้องรับภาระจัดหาที่อยู่อาศัยและที่ทำกินเนื่องจากผู้บุคคลเหล่านี้มีฐานะยากจนไม่มีที่อยู่อาศัยและที่ทำกิน

3.1.1.11.8) ต้องมีญาติพี่น้องที่เป็นคนไทยเป็นผู้รับรอง หรือมีคนไทยที่มีหลักฐานเชื่อถือได้เป็นผู้รับรอง

3.1.1.11.9) ต้องเป็นคนที่มีความประสงค์จะได้สัญชาติไทย⁵⁴

1.1.12) การดำเนินการต่อผู้มีเชื้อสายชาวกัมพูชาหรือที่เป็นผู้อพยพเข้ามาในอำเภอและจังหวัดต่าง ๆ ประเทศไทยในอดีต

3.1.1.12.1) กระทรวงมหาดไทยสำรวจจำนวนผู้อพยพ

3.1.1.12.2) มีการจัดทำทะเบียนและเสนอละขณะรัฐมนตรี เมื่อ 9 สิงหาคม 2526 และ 4 กันยายน 2527

3.1.1.12.3) คณะรัฐมนตรีอนุมัติให้แปลงสัญชาติเป็นคนไทยตามความเหมาะสม

3.1.1.12.4) ควรจะต้องมีมาตรการสกัดกั้นผลักดันผู้หลบหนีเข้ามาใหม่เพื่อเป็นการป้องกันมิให้เข้ามาอาศัยอยู่ในประเทศไทย ซึ่งเป็นภาระแก่เจ้าหน้าที่ของไทยต้องดำเนินการแก้ไขปัญหาไม่รู้จบจกบตัน จึงเห็นสมควรให้กระทรวงมหาดไทยประสานกับส่วนราชการที่เกี่ยวข้องในพื้นที่สกัดกั้นผลักดันผู้หลบหนีและผู้เข้ามาหลังจากวันที่กระทรวงมหาดไทยสำรวจและจัดทำทะเบียนหลักฐานของทางราชการครั้งสุดท้ายให้ผลักดันออกนอกประเทศ เพื่อมิให้เข้ามาตั้งหลักแหล่งในประเทศไทยรวมทั้งควบคุมผู้ที่อยู่ในพื้นที่ปัจจุบันนี้ด้วย

3.1.1.13) การดำเนินการมีปัญหาและอุปสรรคดังต่อไปนี้

3.1.1.13.1) กฎหมาย ระเบียบ รวมถึงการตีความกฎหมายยังไม่ชัดเจน

3.1.1.13.2) พยานผู้ให้การรับรองไม่น่าเชื่อถือและเป็นกลุ่มบุคคล

เดียวกัน 3.1.1.13.3) เอกสารทะเบียนราษฎรของผู้ยื่นคำขอไม่ชัดเจน / สูญหาย

3.1.1.13.4) ผู้ยื่นคำขอต้องการได้สถานะที่มีได้เป็นไปตามมติ

คณะรัฐมนตรี

3.1.1.13.5) ไม่มีพยานหลักฐานยืนยันชัดเจนเกี่ยวกับห้วงเวลาที่ผู้ยื่นคำขอเดินทางเข้ามาในประเทศไทย 3.1.1.13.6) ผู้ยื่นคำขอได้รับการสำรวจและจัดทำทะเบียนประวัติไว้หลายสถานะ

3.1.1.13.7 ผู้ปกครองท้องที่ (กำนัน-ผู้ใหญ่บ้าน) ยังไม่มีความเชื่อมั่นเกี่ยวกับการปฏิบัติตามพระราชบัญญัติการทะเบียนราษฎร พ.ศ.2534 แก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่ 2 พ.ศ.2551

3.1.1.14) ข้อเสนอเพื่อการแก้ไขประกอบด้วย 2 มาตรการ ได้แก่

3.1.1.14.1 มาตรการเร่งด่วน คือ การกำหนดรายละเอียดของหลักเกณฑ์ เงื่อนไขด้านกฎหมาย หน่วยงานที่รับผิดชอบ และแนวทางดำเนินการเพื่อเร่งรัดกำหนดสถานะให้แก่กลุ่มเป้าหมายให้แล้วเสร็จภายในระยะเวลาที่กำหนดไว้

3.1.1.14.2 มาตรการระยะยาว คือ กำหนดแนวทางดำเนินการเกี่ยวกับการสำรวจและจัดทำทะเบียนประวัติคนไร้สัญชาติและกลุ่มคนต่างด้าวที่หลบเข้ามาอาศัยที่ไม่มีชื่อในทะเบียนราษฎร การรับรองสิทธิขั้นพื้นฐานการพิจารณากำหนดสถานะที่เหมาะสมและมาตรการบริหารจัดการที่เกี่ยวข้อง⁵⁵

3.1.1.15) การดำเนินการตามกระบวนการต่าง ๆ ระดับประเทศ

3.1.1.15.1 เป็นไปตามที่คณะรัฐมนตรีรับรองสถานะให้อาศัยอยู่ถาวร 13 กลุ่ม ได้แก่ 1) ชาวเวียดนาม มติกรม.17 มี.ค.2535 และมติ กรม.26 ส.ค.2540 2) อดีตทหารจีนคณะชาติและจีนฮ่ออพยพพลเรือน มติ กรม.12 มี.ย.2527 และมติ กรม.30 ม.ค.2532 3) ไทยลื้อ มติ กรม.17 มี.ค.2535 4) ผู้อพยพเชื้อสายไทยจาก จ.เกาะกง ประเทศกัมพูชาที่อพยพเข้ามา ก่อนและหลัง 15 พ.ย.2520 มติกรม.4 ก.ย.2527, 19 ก.ย.2534, 3ส.ค.2547 5) ผู้พลัดถิ่นสัญชาติพม่าเชื้อสายไทยที่อพยพเข้ามา ก่อน 9 มี.ค.2519 มติกรม.27 พ.ค.2540 6) ผู้พลัดถิ่นสัญชาติพม่าเชื้อสายไทยที่อพยพเข้ามา ก่อน 9 มี.ค.2519 มติกรม.29 ส.ค.2543, 28 ส.ค.2544 7) เนปาลอพยพ มติกรม.29 ส.ค.2543, 28 ส.ค.2544 8) จีนฮ่ออิสระมติกรม. 29 ส.ค.2543, 28 ส.ค.2544 9) และ10) ชาวเขา/บุคลลบนพื้นที่สูง/ชุมชนบนพื้นที่สูงที่อพยพเข้ามา ก่อน 3 ต.ค.2528 มติกรม.3 ต.ค.2535, 29 ส.ค.2543, 28 ส.ค.2544, 4 ม.ค.2548 11) ชาวลาวภูเขาผู้อพยพ มติกรม. 24 ธ.ค.2534 12) ม้งถ้ากระบอกที่ทำประโยชน์ มติกรม.4 มี.ค.2546 13) อดีตโจรจีนคอมมิวนิสต์มาลาया มติกรม. 30 ต.ค.2533, 24 ธ.ค.2545 (กลุ่มนี้ประมาณ 200,000 เศษ ส่วนใหญ่ได้ยื่นคำร้อง และได้รับอนุมัติสถานะแล้ว ยังคงเหลืออยู่ระหว่างการยื่นคำร้อง ประมาณ 60,000 คน และลำดับที่ 4,5,11 อยู่ในข่ายที่จะได้รับการแปลงสัญชาติเป็นไทย)

3.1.1.15.2 สำรวจจัดทำทะเบียนประวัติและออกบัตรให้ถือไว้เพื่อควบคุมที่มีการสำรวจในช่วงปี 2519-2542 กลุ่มที่ได้รับการผ่อนผันให้อยู่ชั่วคราวและอยู่ระหว่างรอกระบวนการแก้ปัญหา 5 กลุ่ม ได้แก่ 1) บุคคลบนพื้นที่สูงและชุมชนบนพื้นที่สูงที่

อพยพเข้ามาหลัง 3 ต.ค.2528 มติกรม.20 พ.ย.2548 2) ผู้หลบหนีเข้าเมืองจากพม่าที่อพยพเข้ามา หลัง 9 มี.ค.2519 มติกรม.17 มี.ค.2535 3) ชาวลาวอพยพ มติกรม.10 ม.ค.2549 4) ผู้หลบหนีเข้า เมืองชาวกัมพูชา มติกรม. 10 ม.ค.2549 5) ผู้พลัดถิ่นสัญชาติพม่าเชื้อสายไทยที่อพยพเข้ามาหลัง 9 มี.ค.2519 มติกรม.10 ม.ค.2549 ซึ่งในหลักการถือว่าอาศัยอยู่มาก่อนข้างนาน และ คณะรัฐมนตรีผ่อนผันให้อาศัยอยู่ชั่วคราวโดยมีมาตรการควบคุมภายใต้ประกาศ กระทรวงมหาดไทย (กลุ่มนี้ประมาณ 300,000 คน) ซึ่งกลุ่มที่ 5 อยู่ในข่ายจะได้รับการแปลง สัญชาติเป็นไทย แต่หลักเกณฑ์เหล่านี้จะไม่ครอบคลุมกลุ่มบุคคลที่ไม่มีสถานะทางทะเบียน ประเภทที่อาศัยอยู่มานาน (ประมาณ 100,000 คน) ซึ่งในช่วงระหว่างปี 2549-2552 กรมการ ปกครองอยู่ระหว่างการตรวจสอบและพิสูจน์ทราบตัวบุคคล

3.1.1.15.3 จะได้การสถานะก็ต่อเมื่อ 1) รัฐบาลมีนโยบายให้สถานะ 2) ไม่ปรากฏหลักฐานการมีและการใช้สัญชาติอื่น 3) มีความจงรักภักดีต่อประเทศไทย และ เลื่อมใสในการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข 4) มีความ ประพฤติดีและหรือประกอบอาชีพสุจริต โดยต้องไม่เคยรับโทษคดีอาญา ยกเว้นความผิดโดย ประมาทหรือลหุโทษ ทั้งนี้หากได้รับโทษในคดีอาญาต้องพ้นโทษมาแล้วอย่างน้อย 5 ปี 5) ต้องมีชื่ออยู่ในเอกสารทะเบียนราษฎร ซึ่งครอบคลุมถึงคนกลุ่มน้อย / กลุ่มชาติพันธุ์ที่มีการ ดำรงจัดทำทะเบียนในจนถึงปี 2542 และกลุ่มสำรวจเพิ่มเติมในระหว่างปี 2548-2552 6) มี ภูมิลำเนาอาศัยอยู่ในประเทศไทยติดต่อกันต่อเนื่อง 10 ปี ขึ้นไป นับถึงวันที่ ครม.อนุมัติ เมื่อ 18 ม.ค.2548 (อพยพเข้ามาอยู่อาศัยจนถึงวันที่ 18 ม.ค.2538) และในข้อ 15.3 นี้จะต้องเป็นไป ตามเงื่อนไขตามพระราชบัญญัติสัญชาติ (ฉบับที่ 4) พ.ศ.2551 มาตรา 23 บัญญัติให้บุคคลที่เคยมี สัญชาติไทยเพราะเกิดในราชอาณาจักรไทย แต่ถูกเพิกถอนสัญชาติไทยตามประกาศคณะปฏิ วัติ ฉบับที่ 337 ข้อ 1 และผู้ที่เกิดในราชอาณาจักรไทยแต่ไม่ได้สัญชาติไทยตามประกาศ คณะปฏิวัติ ฉบับที่ 337 ข้อ 2 รวมถึงบุตรของบุคคลดังกล่าวที่เกิดในราชอาณาจักรไทยก่อน วันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ (เกิดก่อนวันที่ 28 กุมภาพันธ์ 2551) และไม่ได้สัญชาติไทยตาม มาตรา 7 ทวิวรรคหนึ่งแห่งพระราชบัญญัติสัญชาติ พ.ศ.2508 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 ถ้าบุคคลนั้นอาศัยอยู่จริงในราชอาณาจักรไทยติดต่อกัน โดยมีหลักฐานทางทะเบียน ราษฎร และเป็นผู้มีคุณสมบัติ หรือทำคุณประโยชน์ให้แก่สังคมหรือประเทศไทยให้ได้ สัญชาติไทยตั้งแต่วันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ โดยให้จังหวัดและกรุงเทพมหานครแจ้งอำเภอ สำนักงานเขต สำนักงานทะเบียนอำเภอและสำนักทะเบียนท้องถิ่นทุกแห่งให้เขตพื้นที่ รับผิดชอบถือปฏิบัติตามกฎหมายกำหนด⁵⁶

โดยสรุปเกณฑ์การได้สัญชาติไทยต้องถูกต้องตามกฎหมายกำหนด คือ ตามมาตรา 23 แห่งพระราชบัญญัติสัญชาติ (ฉบับที่ 4) พ.ศ.2551 และมาตรา 7 ทวิ วรรคหนึ่ง แห่งพระราชบัญญัติสัญชาติ พ.ศ.2508 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2535 ซึ่งมี 1) การสำรวจ ตรวจสอบตามหลักเกณฑ์ 2) การยื่นคำขอลงรายการสัญชาติไทย 3) นายทะเบียนได้รับคำขอ พร้อมหลักฐาน คือ (1) ตรวจสอบหลักฐานการมีชื่อและรายการบุคคลให้เอกสารทะเบียนราษฎรและสอบสวนให้ได้ข้อเท็จจริงผู้ยื่น (2) สอบสวนผู้ยื่นคำขอลงรายการสัญชาติไทยให้ปรากฏรายละเอียดเกี่ยวกับบิดามารดา สัญชาติบิดามารดา สถานที่เกิด จำนวนพี่น้องร่วมบิดามารดาและที่อยู่ปัจจุบัน รวมถึงความเชื่อมโยงในการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข และให้นายทะเบียนบันทึกถ้อยคำไว้ในบันทึกการสอบสวน (ปค.14) ด้วยข้อความว่า “ข้าพเจ้าขอปฏิญาณว่าจะจงรักภักดีต่อชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข และการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข จะประพฤติตนเป็นพลเมืองดีภายใต้กฎหมายของประเทศไทยตลอดไป หากไม่เป็นไปตามที่ปฏิญาณไว้ ข้าพเจ้ายินยอมให้ถอนสัญชาติไทยของข้าพเจ้าได้” ผู้ยื่นคำขอลงลายมือหรือพิมพ์ลายนิ้วมือกำกับข้อความในบันทึกการสอบสวนต่อหน้านายทะเบียนและพยานอย่างน้อย 2 คน (3) สอบสวนพยานบุคคลที่น่าเชื่อถือเพื่อให้การรับรองการมีภูมิลำเนาหรือถิ่นที่อยู่เป็นหลักแหล่งอยู่จริงติดต่อกันในประเทศไทย 4) นายทะเบียนอำเภอหรือนายทะเบียนท้องถิ่นตรวจสอบคุณสมบัติของผู้ยื่นคำขอและดำเนินการตามข้อ 3 5) การเพิ่มชื่อในทะเบียนบ้าน (ท.ร.14) ของบุคคลได้สัญชาติตามมาตรา 23 แห่งพระราชบัญญัติสัญชาติ (ฉบับที่ 4) พ.ศ.2551 ให้นายทะเบียนดำเนินการตามระเบียบสำนักงานทะเบียนกลางว่าด้วยการจัดทำทะเบียนราษฎร พ.ศ.2535 ข้อ 102 โดยอนุโลม กำหนดเลขประจำตัวประชาชนเป็นบุคคลประเภท 8 กลุ่มบุคคลที่ 73 (8xxxx73xxx xx x) และให้หมายเหตุเพิ่มเติมในฐานะข้อมูลการทะเบียนราษฎรและสำเนาทะเบียนบ้านฉบับเจ้าบ้านว่า “บุคคลลำดับที่.... ได้สัญชาติไทยโดยมาตรา 23 แห่งพระราชบัญญัติสัญชาติ (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2551 ” แล้วลงลายมือชื่อนายทะเบียนพร้อมวันเดือนปีกำกับไว้ทุกรายสำหรับวิธีการให้เลขประจำตัวประชาชนกลุ่มบุคคลที่ 73 นั้น ให้สำนักทะเบียนอำเภอและสำนักทะเบียนท้องถิ่น รายงานขอเลขจากสำนักทะเบียน โดยเมื่อนายอำเภอหรือผู้อำนวยการเขตพิจารณาให้ผู้ขอรายใด ได้ลงรายการสัญชาติไทยในทะเบียนบ้าน (ท.ร.14) ให้นายทะเบียนจัดทำสำเนาหรือถ่ายเอกสารคำขอลงรายการสัญชาติไทยในทะเบียนบ้านของผู้ยื่นเก็บติดกับเรื่องไว้เป็นหลักฐาน 1 ฉบับ ส่วนคำขอที่เป็นต้นฉบับให้ส่งไปยังสำนักทะเบียนกลางเพื่อเป็นข้อมูลในการกำหนดเลข

ประจำตัวประชาชน โดยสำนักทะเบียนกลางจะส่งเลขดังกล่าวให้สำนักทะเบียนที่เกี่ยวข้องผ่านระบบคอมพิวเตอร์⁵⁷

1.2 วิธีการให้สถานะที่ถูกต้องแก่คนไร้สัญชาติ พบว่า

อำนาจในการวินิจฉัยสั่งการตามกฎหมายที่มีผู้มีข้อจำกัดหรือใช้การมองผ่านมายาคติและอำนาจตามโครงสร้างระบบของผู้ปฏิบัติงานทำให้ตีความกฎหมายไม่ชัดเจน การสื่อสารและการสร้างความรู้ความเข้าใจต่อข้อเท็จจริงของชุมชนท้องถิ่นบนฐานของอคติและความเป็นอื่นทำให้เกิดการละเลย เพิกเฉยไม่สนใจศึกษา ทำความเข้าใจต่อลักษณะเฉพาะ และความสลับซับซ้อนของพื้นที่ชายแดน นานวันยิ่งกระทบต่อสิทธิขั้นพื้นฐานของประชาชนเหล่านั้น และกฎหมายที่ใช้บังคับในเรื่องเดียวกันมีจำนวนหลายฉบับ กฎหมายสัญชาติ กฎหมายการทะเบียนราษฎร กฎหมายคนเข้าเมือง กฎหมายการทำงานของคนต่างด้าว แต่ปัญหาที่เกิดขึ้นในการบริหารจัดการคือ กฎหมายแต่ละฉบับบทยุติผลของกฎหมายในเรื่องเดียวกันแตกต่างกันออกไป จึงยังสร้างความสับสนในการปฏิบัติหน้าที่ของหน่วยงานและเจ้าหน้าที่ของรัฐ และกลุ่มคนเหล่านี้ จำนวนหนึ่งมีทัศนคติในเชิงลบต่อหน่วยงานหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ อันเนื่องมาจากกลังถูกดำเนินคดีตามกฎหมาย และถูกส่งตัวกลับ ทำให้บางคนไม่ค่อยให้ความร่วมมือหน่วยงานหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐในการทำข้อมูลทะเบียนสถานะของบุคคลเท่าที่ควร ซึ่งพบว่า ขาดเอกสารหลักฐานยืนยันตัวบุคคลหรือขาดเอกสารยืนยันความสัมพันธ์ในครอบครัว เป็นเหตุให้บุคคลเหล่านี้ไม่มีสถานะทางกฎหมายที่ชัดเจน จึงนำสู่กระบวนการพิสูจน์สารพันธุกรรม (DNA) จึงเป็นกระบวนการที่มีบทบาทสำคัญต่อการพิสูจน์สัมพันธภาพของบุคคลในครอบครัวได้อย่างมีประสิทธิภาพและมีความแม่นยำ น่าเชื่อถือซึ่งปัจจุบันมีอยู่ 3 วิธี คือ 1) การตรวจลายพิมพ์ดีเอ็นเอ (DNA) 2) การตรวจบนโครโมโซมวาย (Y : ตรวจหาความสัมพันธ์ระหว่างบิดากับบุตรชาย) และ 3) การตรวจไมโทคอนเดรีย (ตรวจหาความสัมพันธ์ในสายมารดา) เพื่อนำมาใช้เป็นหลักฐานในการพิสูจน์สัญชาติไทยตามหลักสืบสายโลหิต แต่การตรวจพิสูจน์ดีเอ็นเอนั้นก็ประสบปัญหา 1) การยอมรับจากพนักงานเจ้าหน้าที่ 2) ค่าใช้จ่ายสูง ประมาณ 15,000 บาท /คน 3) สถานที่ตรวจพิสูจน์มีจำนวนจำกัด (กรุงเทพมหานครค่าตรวจพิสูจน์ 8,000 บาท /ครั้ง และต่างจังหวัด 4,000 บาท / ครั้ง) และจำเป็นต้องให้รัฐและสร้างความเข้าใจให้กับพนักงานเจ้าหน้าที่รัฐ โดยเฉพาะฝ่ายปกครองจะต้องสามารถปรับปรุงระเบียบและกฎเกณฑ์ที่เอื้ออำนวยให้สามารถยอมรับหลักฐานทางวิทยาศาสตร์ในการพิสูจน์สัญชาติไทยเพื่อจะทำให้พนักงานเจ้าหน้าที่เกิดความมั่นใจในการปฏิบัติงานมากยิ่งขึ้น ตลอดจนเจ้าหน้าที่และประชาชนในพื้นที่จะต้องมีการปรับเปลี่ยน

ความคิดและทัศนคติที่มีต่อคนไร้สัญชาติหรือคนไม่มีสัญชาติไทยที่อยู่อาศัยอยู่ในพื้นแผ่นดินไทยที่เป็นมิตรไมตรีเกื้อกูลซึ่งและกัน⁵⁸

การบริหารจัดการต้องดำเนินการดังต่อไปนี้⁵⁹

- (1) จะต้องกำหนดให้มีมาตรการรองรับการดำเนินการให้แก่หน่วยงานเกี่ยวข้อง เพราะถ้าไม่มาตรการมารองรับโดยเฉาะกฎหมายจะทำให้เกิดการสับสนเสี่ยงต่อการละเมิดและการกระทำความผิดต่อบทบาทหน้าที่ได้
- (2) ให้มีการจัดตั้งหน่วยงานกลางที่ทำหน้าที่นี้โดยตรงซึ่งอาจจะขึ้นต่อกระทรวงใดกระทรวงหนึ่งเป็นหน่วยงานหลักในการอำนวยความสะดวก ติดตาม และประเมินผลรวมทั้งการพัฒนาระบบ
- (3) ให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องหลัก ได้แก่ กระทรวงมหาดไทย สำนักงานตำรวจแห่งชาติ กระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงสาธารณสุข กระทรวงยุติธรรม กระทรวงแรงงาน กระทรวงการต่างประเทศ กระทรวงกลาโหม และกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ โดยมีการประสานการดำเนินงานร่วมกันด้วยความมีเอกภาพ
- (4) ให้มีคณะกรรมการชุดปฏิบัติการเฉพาะกิจที่ขึ้นตรงต่อสำนักนายกรัฐมนตรีที่มีองค์ประกอบของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องทั้งหน่วยงานภาครัฐ องค์กรเอกชน และผู้นำชุมชนที่เกี่ยวข้องตั้งแต่ระดับประเทศจนถึงท้องถิ่น เพื่อร่วมกันพิจารณาดำเนินการให้เกิดการรัดกุม มีความยุติธรรมและรวดเร็วสามารถบรรลุตามเป้าหมายที่ชัดเจน
- (5) สร้างระบบการเชื่อมโยงฐานข้อมูลสถานะบุคคลระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอย่างมีความเป็นเอกภาพด้วยการใช้ระบบคอมพิวเตอร์ให้ครอบคลุมและเกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลตั้งแต่ระดับส่วนกลางถึงระดับส่วนภูมิภาค (ระดับอำเภอ) และจะต้องมีการจัดจ้างบุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญเพื่อพัฒนาระบบและปรับปรุงฐานข้อมูล พร้อมทั้งชุดปฏิบัติการในระดับอำเภอและแผนกหน่วยเคลื่อนที่เร็วเพื่อคอยช่วยเหลืออยู่ตลอดเวลา
- (6) ต้องปรับทัศนคติของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้มีความรู้ความเข้าใจด้านสิทธิมนุษยชนเพื่อให้เกิดสันติวิธีที่อยู่บนพื้นฐาน การเคารพศักดิ์ศรี ความเป็นมนุษยชาติที่เท่าเทียมกัน ตลอดจนการเห็นและให้คุณค่าของความหลากหลายของวิถีชีวิตและวัฒนธรรม
- (7) ให้มีแนวทางการบริหารจัดการยุติธรรม โปร่งใสสามารถตรวจสอบได้ เพื่อสร้างความเชื่อมั่นและคุ้มครองแก่เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน โดยสุจริต มิให้ได้รับผลกระทบจากการดำเนินการไม่ว่าจะทั้งโดยตรงและโดยอ้อมหรือทั้งจำทั้งปรับ
- (8) รัฐประเทศเพื่อบ้านต้องให้ความสำคัญและความร่วมมือเพื่อแก้ไข

ปัญหาบุคคลคนที่ไม่มีสถานะ และให้องค์กรระหว่างประเทศให้ความร่วมมือในการพัฒนาคุณภาพชีวิตแก่ประชาชนและชุมชนชายแดนในรัฐประเทศต้นทาง

(9) มีการบังคับใช้กฎหมายอย่างจริงจังกับผู้หลบหนีเข้าเมืองที่อพยพเข้ามาใหม่และขบวนการนำพาเพื่อป้องกันและปราบปรามมิให้เกิดปัญหาซ้ำซากเพราะอาจจะทำให้เสียบประมาณของประเทศโดยมิใช่เหตุและไร้คุณค่า

3.1.3 การให้สถานะโดยหลักกฎหมายไทย พบว่า

ปัญหาคนไร้สัญชาติหรือไร้สถานะทางกฎหมายในหลายอำเภอของจังหวัดอุบลราชธานี ได้แก่ อำเภอโพธิ์ไทร อำเภอโขงเจียม อำเภอศรีเมืองใหม่ อำเภอสิรินธร และอำเภอบุณฑริก บางปัญหารัฐบาลได้เข้าไปแก้ไขให้ แต่สภาพปัญหาหลักที่พบคือ ประชาชนที่ได้รับผลกระทบดังกล่าวไม่ได้รับข้อมูลข่าวสารและเป็นบุคคลที่ละเลยสิทธิของตนเอง ส่งผลทำให้เสียโอกาสในเรื่องของสิทธิที่จะได้รับและในส่วนหน่วยงานเจ้าหน้าที่ในระบบราชการยังไม่ทำตามกฎหมาย เนื่องจากยังไม่มี ความชัดเจนในการปฏิบัติให้กับข้าราชการที่ปฏิบัติงานในด้านนี้ และก็เกิดเงื่อนไขบางอย่าง โดยเฉพาะอาจเกิดการทุจริตคอร์รัปชันขึ้นในหลายพื้นที่ ซึ่งมีการเรียกรับผลประโยชน์ที่มีขอบจากก้านั้น ผู้ใหญ่บ้าน โดยมีการสำรวจแล้วไม่ส่งข้อมูลให้อำเภอ ทำให้การทำงานในภาพรวมต้องสะดุด เนื่องจากการปิดระบบข้อมูลหลังพบการทุจริตเมื่อศึกษาข้อมูลด้านพื้นที่ในจังหวัดอุบลราชธานีสามารถสรุปภาพรวมของปัญหาได้ 2 นัย คือ

- 1) ปัญหาการไม่มีสถานะทางทะเบียนที่ถูกต้อง ซึ่งถือเป็นปัญหาหลัก ซึ่งมีประชาชนเป็นจำนวนมากที่ยังไม่มีสถานะทางทะเบียนหรือสถานะทางทะเบียนที่ไม่ถูกต้อง โดยเฉพาะบุคคลตกสำรวจ ไม่มีพยานหลักฐาน คนไร้รากเหง้า ชนกลุ่มน้อยที่ต้องการแปลงสัญชาติหรือลงรายการสัญชาติไทย ตลอดจนคนไทยพลัดถิ่นที่ต้องการคืนสัญชาติ
- 2) ปัญหาด้านสิทธิอันเกี่ยวข้องกับสถานะที่ได้รับ ได้แก่ สิทธิในการศึกษา สิทธิในสาธารณสุขมูลฐาน สิทธิในหลักประกันสุขภาพ สิทธิในการทำงาน สิทธิในกระบวนการยุติธรรม สิทธิในการเดินทาง สิทธิในการสร้างครอบครัว ที่อยู่อาศัย ที่ทำกิน ตลอดจนสวัสดิการด้านอื่น ๆ ที่ควรจะได้รับตามเงื่อนไขข้อเท็จจริงและถูกต้องตามกฎหมายพระราชบัญญัติสัญชาติ (ฉบับที่ 4) พ.ศ.2551 มาตรา 7 และมาตรา 10 (1) (2) (3) (4) (5) การยื่นคำขอต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ตามแบบและวิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวง แต่การที่จะอนุญาตหรือไม่อนุญาตให้แปลงสัญชาติเป็นไทยให้อยู่ในดุลยพินิจของรัฐมนตรี เมื่อรัฐมนตรีเห็นสมควรอนุญาตให้นำความกราบบังคมทูลแล้ว ให้ผู้ขอแปลงสัญชาติเป็นไทยปฏิญาณตนว่า จะมีความซื่อสัตย์สุจริตต่อประเทศไทย⁶⁰

ผลที่เกิดขึ้นส่งผลต่อการปฏิบัติงาน ดังนี้

(1) รัฐประเทศต้นทางหรือรัฐประเทศเพื่อนบ้านตามแนวชายแดนยังไม่ให้ความสำคัญและร่วมมือในการแก้ไขเหล่านี้อย่างแท้จริง

(2) แนวทางการดำเนินการแก้ไขปัญหายังขาดวิธีการจัดการอย่างเป็นระบบและยังคงมีปัญหาอุปสรรคในด้านกฎหมาย กฎระเบียบทั้งภายในประเทศและระหว่างประเทศที่ยังมีความแตกต่างกันทั้งในตัวบทและวิธีการใช้บังคับและแนวปฏิบัติที่ไม่สอดคล้องกับข้อเท็จจริง

(3) ขาดเอกภาพในการจัดการปัญหาสถานะและสิทธิของบุคคลอย่างเป็นระบบส่งผลกระทบต่อผลประโยชน์ส่วนรวมของประเทศชาติและกระทบต่อศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ทำให้ภาพลักษณ์ของประเทศและสถานการณ์ความสัมพันธ์กับประเทศเพื่อนบ้านในปัจจุบันแบบเปราะบาง

(4) ขาดหลักประกันให้แก่หน่วยงานและเจ้าหน้าที่ของรัฐผู้ปฏิบัติงานโดยสุจริตเพราะอาจจะกลายเป็นผู้ปฏิบัติหน้าที่บกพร่องโดยสุจริตใจทำให้เกิดความไม่มั่นใจในการปฏิบัติงาน

(5) อาจจะมีอคติและโอกาสสูงที่จะเกิดการเลือกปฏิบัติ ถูกเอารัดเอาเปรียบ ถูกแสวงหาผลประโยชน์และการถูกละเมิดสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐานด้านต่าง ๆ ส่งผลกระทบต่อความมั่นคงในชีวิตและทรัพย์สิน⁶¹

1.4 การให้สิทธิในสัญชาติไทยโดยการแปลงสัญชาติ พบว่า

การได้สิทธิในสัญชาติไทยโดยการแปลงสัญชาติอาจจะสรุปวิธีการได้สัญชาติไทยของบุคคลธรรมดาสามารถได้มา 5 วิธี คือ 1) ตามหลักสืบสายโลหิต 2) ตามหลักดินแดน 3) โดยการสมรส 4) โดยการแปลงสัญชาติ 5) โดยผลของกฎหมาย จะต้องเป็นไปตามมาตรา 10 แห่งพระราชบัญญัติสัญชาติ พ.ศ.2508 ทิว (1) (2) (3) (4) (5) แต่ก็มิใช่เรื่องง่ายอาจจะมีปัญหาเกิดขึ้นได้ตามที่มีบทบัญญัติว่า ใครก็ตามที่ปรากฏตัวในดินแดนรัฐไทยโดยปราศจากเอกสารหรือพยานหลักฐานที่สามารถพิสูจน์หรือยืนยันได้ว่าเป็นไทย คือ ไม่มีบัตรประชาชน ไม่มีทะเบียนราษฎร ไม่มีหนังสือเดินทาง จะมีสถานะบุคคลตามกฎหมายเป็น คนเข้าเมืองผิดกฎหมายในมาตรา 58 ตามพระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ.2522 ผลที่ตามมา ก็จะต้องถูกส่งตัวออกนอกดินแดนของรัฐไทยตาม (มาตรา 54) เพราะเข้ามาหรืออยู่ในราชอาณาจักรไทยโดยไม่ได้รับอนุญาตหรือการอนุญาตนั้นสิ้นสุดหรือถูกเพิกถอนแล้ว และการดำเนินการอาจจะต้องมีลักษณะดังนี้ (1) แสวงหาความร่วมมือระหว่างประเทศในทุกด้าน

เพื่อฟื้นฟูและสร้างความสัมพันธ์ระหว่างประเทศกับประเทศเพื่อนบ้านที่มีพรมแดนติดกับรัฐไทย (2) ยึดหลักการดำเนินการ ด้านความมั่นคงเพื่อการพัฒนาและสร้างสันติภาพระหว่างประเทศภายในกรอบสากลหรือกรอบแห่งสหประชาชาติและองค์การระหว่างประเทศอื่น ๆ (3) ต้องใช้กลไกระดับทวิภาคี ไตรภาคีและพหุภาคีเพื่อนำมาซึ่งความเข้าใจระหว่างกัน ในการแก้ไขปัญหาและแสวงหาผลประโยชน์ร่วมกันอย่างสร้างสรรค์ จริงใจ และโดยสันติวิธี (4) จะต้องรักษาและคุ้มครองสิทธิและผลประโยชน์ของประเทศชาติเหนือสิ่งอื่นใด ⁶²

1.5 รัฐบาลไทยกับการรับรองสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐานแก่คนไร้สัญชาติ ⁶²

พบว่า

3.1.5.1) รัฐไทยจะต้องมีการตรวจเช็คเอ็กซ์เรย์เพื่อทำการสำรวจและจัดทำทะเบียนประวัติ (ทร.38) ขึ้นทะเบียนกลุ่มคนไร้สัญชาติหรือไร้สถานะและสิทธิทางกฎหมาย โดยทุกพื้นที่อย่างละเอียดครอบคลุมทั่วประเทศของคนทุกชนชาติโดยไม่เลือกปฏิบัติและละเว้นการปฏิบัติหน้าที่เพื่อเห็นแก่ผลประโยชน์ต่างตอบแทน

3.1.5.2) รัฐไทยควรจัดให้มีคลินิกกฎหมายเฉพาะและผู้เชี่ยวชาญด้านนี้โดยตรงเพื่อให้คำปรึกษากับคนไร้สัญชาติในการจัดการเรื่องสถานะและสิทธิของบุคคลไร้สัญชาติพร้อมทั้ง โดยให้เจ้าหน้าที่ระดับสูงของกระทรวงมหาดไทย สำนักงานสภาความมั่นคงแห่งชาติ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทุกภาคส่วนทั้งภาครัฐและองค์กรเอกชนมาร่วมชี้แจงด้วยตนเองเกี่ยวกับแนวทาง ขั้นตอนการปฏิบัติในเปลี่ยนแปลงสถานะบุคคล โอกาสและช่องทางในการเข้าถึงสิทธิต่าง ๆ ถ้ามี ด้วยการนำหลักฐานเท่าที่ตนมีติดตัวมาด้วยทั้งนี้เพื่อตรวจสอบกับเจ้าหน้าที่ว่าหลักฐานเหล่านั้นจะช่วยให้ตนมีสถานะถูกกฎหมายในประเทศไทยได้หรือไม่

3.1.5.3) การสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างกลุ่มคนเหล่านั้นด้วยการสื่อสารเพื่อหาทางออกให้จริง ๆ ไม่ใช่สร้างปฏิกิริยาสะท้อนให้เห็นอำนาจรัฐที่ครอบงำ กดทับ ไม่รับฟังเสียง จนต้องออกมาเผชิญกับตัวแทนรัฐอยู่ในฐานะผู้กระทำการที่ไม่ยอมจำนนเช่นกัน และต้องไม่ลืมว่าเมื่อได้สัญชาติไทยแล้ว ราชการสามารถถอนสัญชาติท่านได้ตลอดเวลา หากพบว่ามีกรโกหกหรือให้หลักฐานที่เป็นเท็จแก่เจ้าหน้าที่หรือมีพฤติกรรมที่เป็นภัยต่อความมั่นคงของชาติขัดต่อศีลธรรมอันจะนำไปสู่ความไม่สงบสุขในสังคม

3.1.5.4) ทำความเข้าใจเกี่ยวกับชีวิตด้วยการเรียนรู้และเข้าใจว่าพวกเขาไม่ได้มีชีวิตภายใต้เงื่อนไขและข้อจำกัดที่รัฐพยายามขีดวงให้เสมอไป แต่ในความสัมพันธ์กับรัฐที่ดูเสมือนยอมตามและจำนน แท้จริงแล้วพวกเขาพยายามหาช่องทางในการกำหนดปัจจุบันและอนาคตของตัวเอง อยู่ตลอดเวลาและคิดว่าตนเองมีหนทางเพื่อแทรกตัวเข้าเป็นสมาชิกของรัฐ

ไทยอย่างเป็นทางการ โดยวิธีทางเหล่านี้ อาจจะเกิดขึ้นในชีวิตประจำวันของเรา พร้อมทั้งพยายามสร้างการยอมรับในฐานะพลเมืองไทยของเรา ซึ่งบางครั้งไม่อาจเป็นไปได้ตามช่องทางหรือกติกากฎหมายที่รัฐกำหนดไว้ แต่พวกเขาารู้ดีว่าหากพวกเขาปฏิบัติตามกฎหมายของรัฐไทย พวกเขาและลูกหลานจะไม่มีวันเข้าถึงโอกาสที่จะได้มาซึ่งสถานะพลเมืองไทย เราจึงมักพบปฏิบัติการล่อครรัฐ ปกปิดรัฐ และขัดขืนอำนาจรัฐในวิถีชีวิตประจำวันของคน กลุ่มเรา โดยวิธีปฏิสัมพันธ์กับรัฐไทยในลักษณะไม่สามารถกระทำได้เลยหากไม่มีวัฒนธรรมความเป็นเครือญาติ ระบบผูกเสี่ยวหรือมิตรสหาย การรับเป็นบุตร และการแต่งงานเป็นปัจจัยสนับสนุนที่สำคัญ

3.1.5.5) การปฏิบัติการของหน่วยงานและเจ้าหน้าที่ของรัฐและองค์กรเอกชนทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง โดยทางพฤตินัยและนิตินัยจะต้องไม่บกพร่องโดยสุจริตใจเพื่อจะไม่เปิดโอกาสให้คนกลุ่มเรานี้ที่พอมีฐานะเลือกใช้ชีวิตล่อครรัฐแบบสุดโต่ง คือ การให้สินบนเจ้าหน้าที่ของรัฐเพื่อซื้อสัญชาติไทยและบัตรประชาชนไทย หรือบางคนอาจใช้วิธีการจ้างชาวบ้านไทยในหมู่บ้านให้จดทะเบียนรับลูกของตนเป็นลูกตัวเอง (20,000-30,000 บาท/ราย) แต่บางคนอาจไม่ต้องจ่ายในการได้เป็นคนสัญชาติไทย เนื่องจากสนิทสนมกับผู้นำชุมชนที่เป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐ โดยให้ผู้นำชุมชนที่เป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐดำเนินการในขั้นตอนต่าง ๆ ตามกฎหมายเพื่อรับรองสถานะให้เป็นคนไทย

3.1.5.6) รัฐไทยต้องพยายามทำให้พวกเราเชื่อมโยงอยู่กับสัญลักษณ์ความเป็นไทย ได้แก่ สถาบันชาติ สถาบันศาสนา สถาบันพระมหากษัตริย์ไทยอย่างเหนียวแน่นเพื่อตระหนักอยู่เสมอตลอดเวลาว่าเป็นการแสดงถึงความจงรักภักดี เพราะเป็นก้าวแรกที่จะทำให้พวกเรามีโอกาสได้เป็นสมาชิกของชุมชนรัฐไทยอย่างเป็นทางการได้ในที่สุด

3.1.5.7) รัฐไทยจะต้องลดทัศนคติแบบชาตินิยมและความมั่นคงของชาติที่ยึดรัฐเป็นศูนย์กลาง ที่มักตัดสินพวกเราเหล่านี้ว่ากำลังกระทำในสิ่งที่ผิดกฎหมาย ซึ่งรัฐไทยก็ไม่ควรที่จะมองว่า การกระทำของเราทำให้อำนาจธิปไตยสั่นคลอนและทำลายความมั่นคงของชาติ เพราะความสัมพันธ์แบบพึ่งพาอาศัยของผู้คนในพื้นที่ที่อยู่ระหว่างพรมแดนของทั้งสามประเทศซึ่งก็มีความเป็นจริงในชีวิตของคนชายแดนมากกว่าความจริงเรื่อง รัฐชาติชายแดน พรมแดน รวมทั้งกติกาต่าง ๆ ที่รัฐสร้างขึ้น⁶²

บทที่ 5

สรุปผล อภิปราย ข้อเสนอแนะ

วิทยานิพนธ์เรื่อง แนวทางนโยบายการบริหารจัดการบุคคลไร้สัญชาติไทยเขตพื้นที่จังหวัดอุบลราชธานี ครั้งนี้ เป็นการวิจัยและพัฒนาเพื่อแก้ไขปัญหา ดำเนินการโดยใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Methodology) แบ่งการวิจัยออกเป็น 3 ระยะ คือ 1) ศึกษาสภาพของบุคคลไร้สัญชาติเขตพื้นที่จังหวัดอุบลราชธานี 2) ศึกษาคุณภาพชีวิตของบุคคลไร้สัญชาติไทยในเขตพื้นที่จังหวัดอุบลราชธานี และ 3) ศึกษาแนวทางในการบริหารจัดการเชิงนโยบายต่อบุคคลไร้สัญชาติไทยเขตพื้นที่จังหวัดอุบลราชธานี กลุ่มบุคคลผู้ให้ข้อมูลหลัก จำนวน 45 คน 1) คนอพยพเชื้อสายเวียดนาม 10 คน 2) คนเชื้อสายกัมพูชา 10 คน 3) คนเชื้อสายลาว 10 คน 4) เจ้าหน้าที่ของภาครัฐและองค์กรภาคเอกชน 15 คน นั้นผู้วิจัยเสนอผลการวิจัยในเชิงพรรณนาวิธีวิเคราะห์ (Descriptive Analysis) โดยแบ่งเนื้อหาออกเป็น 5 บท ได้แก่ 1) บทนำ 2) แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง 3) วิธีดำเนินการวิจัย 4) ผลการวิเคราะห์ข้อมูล 5) สรุปอภิปรายผล และข้อเสนอแนะ สำหรับบทนี้สรุปประมวลผลและเสนอผลการศึกษาลำดับดังนี้

1. สรุปผลการวิจัย
2. อภิปรายผลการวิจัย
3. ข้อเสนอแนะการวิจัย

สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัยเรื่อง แนวทางนโยบายการบริหารจัดการต่อบุคคลไร้สัญชาติไทยเขตพื้นที่จังหวัดอุบลราชธานี มีรายละเอียดแต่ละประเด็นสรุปได้ดังนี้

1. สภาพของบุคคลไร้สัญชาติซึ่งประกอบด้วยสามกลุ่มใหญ่ ๆ คือ 1) คนเชื้อชาติลาว 2) คนเชื้อชาติกัมพูชา และ 3) คนเชื้อชาติเวียดนาม ซึ่งสามารถสรุปพรรณนาวิธีวิเคราะห์ และสามารถจำแนก 7 มิติ ได้แก่ (1) มิติการเมืองสังคมและวัฒนธรรมที่ส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตคนไร้สัญชาติ พบว่า ส่งผลกระทบทั้งโดยตรงและโดยอ้อม มีการทำทายกับอำนาจรัฐต้นทางและปลายทางทำให้เกิดการใช้อำนาจในทางมิชอบของรัฐ ด้วยการละเมิดสิทธิและเสรีภาพอย่างไร

มนุษย์ธรรมเพียงเพื่อรักษาผลประโยชน์และเสถียรภาพในการใช้อำนาจทำให้เกิดความไม่มั่นคงและปลอดภัยในชีวิต (2) มิติลักษณะของคนไร้สัญชาติ พบว่า ไม่มีสถานะทางกฎหมายขาดหลักฐานและเอกสารการแสดง ทำให้การดำรงชีวิตด้วยการแทรกตัวอยู่กับชุมชนด้วยวิธีการต่าง ๆ จึงมีความเสี่ยงต่อการถูกจับกุมและถูกดำเนินคดีในที่สุด (3) มิติสงครามและความรุนแรงที่ส่งผลต่อวิถีชีวิต พบว่า กลายเป็นคนเร่ร่อนไร้ที่อยู่อาศัย อยู่ในสถานะคนหลบหนีเข้าเมืองโดยผิดกฎหมายทำให้ไม่มีสิทธิและสถานะตามกฎหมายไทยและ ถูกมองว่ามีพฤติกรรมและการกระทำที่สิ้นคอนอริปไตยและความมั่นคงของชาติ จึงถูกแสวงหาผลประโยชน์และละเมิดสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐานส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางกายภาพและจิตภาพ (4) มิติลักษณะการรับรู้ในภาวะการณ์ไร้สัญชาติ พบว่า ไม่ได้รับความยุติธรรมและถูกปฏิเสธจากรัฐประเทศต้นทางและรัฐประเทศปลายทางในเรื่องสถานะและสิทธิ ตลอดจนการถูกปิดกั้นและขัดขวางสิทธิขั้นพื้นฐานในความเป็นมนุษย์ชาติ (5) มิติกลไกและวิธีการดำเนินชีวิตในรัฐไทย พบว่า การดำเนินวิถีชีวิตด้วยความสัมพันธ์ญาติมิตรและการมีผลประโยชน์ต่างตอบแทนเพื่อให้มีปัจจัยสี่เพื่อยังชีพ แต่ก็ยังไม่สามารถออกจากพันธนาการต่าง ๆ เนื่องจากรัฐไทยใช้กลไกความมั่นคงและกฎหมายที่เกี่ยวข้องเพื่อป้องกัน ปรามปราม ส่งหรือผลักดันกลับประเทศต้นทางหรือไปประเทศที่สาม และควรใช้ความเชื่อมสัมพันธ์เชิงวัฒนธรรม (6) มิติสงครามตัวแทนและอำนาจรัฐที่ส่งผลต่อการสูญเสียชีวิตและทรัพย์สิน พบว่า พื้นที่ชายแดนมีการแย่งชิงอำนาจรัฐโดยไม่สนใจการละเมิดหลักสิทธิมนุษยชนและกฎหมายระหว่างประเทศ ทำให้เกิดความสูญเสีย ไม่มีความมั่นคงทั้งต่อสถานภาพและวิถีการดำเนินชีวิตทำไร่ซึ่งศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์เพราะมีผลประโยชน์ซับซ้อน (7) มิติความช่วยเหลือและกลไกของรัฐไทย พบว่า เราได้รับการช่วยเหลือค่อนข้างไม่เหมือนกับบุคคลคนไทยทั่วไปเพราะยังถูกปฏิเสธสิทธิความเป็นพลเมือง ขาดความปลอดภัยและความมั่นคงในชีวิตและต้องยอมรับสภาพความเป็นคนไร้สัญชาติ เนื่องจากรัฐไทยไม่มีนโยบายให้ภูมิลำเนาแก่คนที่ไม่มีสัญชาติไม่ว่าจากภูมิภาคใดก็ตาม และรัฐไทยพยายามสร้างความสัมพันธ์เชิงอำนาจมากกว่า การเปิดพื้นที่เพื่อให้เกิดการปฏิสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน

2. คุณภาพชีวิตของบุคคลไร้สัญชาติไทยเขตพื้นที่จังหวัดอุบลราชธานี

นำเสนอใน 6 ลักษณะ ดังนี้ 1) ขาดการส่งเสริมสนับสนุนปัจจัยมูลฐานในดำรงวิถีชีวิต พบว่า ศักดิ์ศรี ความเป็นมนุษย์ถูกจำกัดกลายเป็นคนนอกกฎหมาย ยังขาดโอกาสในการเข้าถึงสิทธิขั้นพื้นฐาน ถูกกีดกันในอดีตเรื่องเชื้อชาติ และถูกตัดขาดความสัมพันธ์ 2) ขาดการมีส่วนร่วมด้านความมั่นคงในรัฐไทย พบว่า การเผชิญกับกระแสชาตินิยมนี้ทำให้เรายังขาดความรู้และ

ความกล้าในการที่จะดำรงชีวิตเพื่อไม่ให้ถูกละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ 3) ขาดการได้รับสิทธิบุคคลตามกฎหมายได้ด้วยวิธีการของประเทศไทย พบว่า ความเท่าเทียมกันภายใต้กฎหมาย หลักมนุษยธรรม หลักประกันในชีวิตและทรัพย์สิน ยังอาจไม่ชัดเจนทำให้ยังขาดความเชื่อมั่นจนนำไปสู่ความรุนแรงในการแก้ไขปัญหาและเกิดการละเมิดสิทธิ 4) ขาดการได้รับการปฏิบัติตามหลักสิทธิมนุษยชนและตามกฎหมายไทย พบว่า การต่อสู้เพื่อสิทธิพลเมืองและสิทธิมนุษยชนเป็นการลดความขัดแย้งเรื่องเชื้อชาติ ชาติพันธุ์ซึ่งเป็นฐานคติแห่งความชอบธรรมเชิงอำนาจและ ประเทศไทยจะต้องส่งเสริมสิทธิเสรีภาพและจะต้องปฏิบัติด้วยความเสมอภาคและเท่าเทียม 5) กฎหมายของประเทศไทยไม่เอื้อต่อจัดการกับคนไร้สัญชาติ พบว่า มีความซับซ้อนในการใช้อำนาจ ขาดการปกป้องคุ้มครองสิทธิของคนไร้สัญชาติในกระบวนการยุติธรรม 6) ขาดเอกภาพในการดำเนินการของประเทศไทยต่อบุคคลไร้สัญชาติ พบว่า ทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้องยังขาดความเป็นเอกภาพจึงต้องอาศัยดุลยพินิจเพื่อลดเงื่อนไขทางกฎหมายในการปฏิบัติหน้าที่ภายใต้บทบัญญัติของกฎหมายและระเบียบวิธีปฏิบัติตามโครงสร้างของอำนาจของการบริหารประเทศ

3. แนวทางนโยบายการบริหารจัดการบุคคลไร้สัญชาติไทยเขตพื้นที่จังหวัดอุบลราชธานี ได้มีการจัดเวทีระดมสมองเพื่อหาแนวทางและวิธีการดำเนินการ โดยอาศัยฐานข้อมูลของเจ้าหน้าที่องค์กรภาครัฐและองค์กรเอกชน มีแนวทาง 5 ลักษณะ ดังนี้ 1) การจัดการสถานะและสิทธิของคนไร้สัญชาติ พบว่า จะต้องดำเนินการด้วยความระมัดระวังตามหลักกฎหมายและระเบียบปฏิบัติแต่อาจจะมีเงื่อนไขทางกฎหมายบางฉบับที่ไม่สอดคล้องกับข้อเท็จจริงในการแก้ไขปัญหาคนไร้สัญชาติขาดการจัดการที่เป็นระบบสากลนิยม ขาดบุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญของหน่วยงานที่รับผิดชอบ และกฎหมายยังสร้างความเท่าเทียมกันทางเพศไม่ได้ 2) วิธีการให้สถานะที่ถูกต้องแก่คนไร้สัญชาติ พบว่า อาศัยโครงสร้างอำนาจทุกขั้นตอนในการพิจารณาคำเนินการเนื่องจากกฎหมายที่บังคับใช้ในเรื่องเดียวกันมีหลายฉบับและบทบัญญัติผลของกฎหมายในเรื่องเดียวกันแต่ต่างกัน โดยเฉพาะพระราชบัญญัติสัญชาติ พระราชบัญญัติทะเบียนราษฎร พระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พระราชบัญญัติการทำงานของคนต่างด้าว และการตรวจพิสูจน์ทราบบุคคล (DNA) ระเบียบและกฎเกณฑ์ไม่เอื้ออำนวยต่อหลักฐานทางวิทยาศาสตร์ทำให้ขาดการยอมรับ 3) การได้สถานะโดยหลักกฎหมายไทย พบว่า มีข้อมูลบางประการเกี่ยวกับคนไร้สัญชาติที่ถูกละเลยเนื่องจากมีความไม่ชัดเจนในการปฏิบัติให้กับข้าราชการที่ปฏิบัติงานอาจจะทำให้บกพร่องโดยสุจริตอาจจะขาดความมั่นใจในการปฏิบัติงาน การเข้าไม่ถึงและไม่ได้รับข่าวสารจากทางการราชการของประเทศไทยทำให้เสียโอกาส

ในเรื่องของสิทธิที่จะได้รับ และรัฐแต่ละรัฐย่อมมีอำนาจที่จะออกกฎหมายกำหนดหลักเกณฑ์ให้สัญชาติแก่บุคคลได้ แต่ต้องไม่ขัดกับสิทธิของรัฐอื่น ขาดวิธีการจัดการกฎหมายทั้งในตัวเองและวิธีใช้บังคับและแนวปฏิบัติที่ไม่สอดคล้องกับข้อเท็จจริง ทำให้เกิดการเลือกปฏิบัติผู้การแสวงหาผลประโยชน์และถูกละเมิดสิทธิขั้นพื้นฐานส่งผลต่อความมั่นคงในชีวิตและทรัพย์สิน 4) การให้สิทธิในสัญชาติไทยโดยการแปลงสัญชาติ พบว่า ปฏิบัติตามกฎหมายโดยเคร่งครัดมีอยู่ 5 วิธี คือ ตามหลักสืบสายโลหิต ตามหลักดินแดน โดยการสมรส โดยแปลงสัญชาติ และโดยผลของกฎหมาย แต่ปัญหาเช่นนี้จะต้องการแสวงหาความร่วมมือระหว่างประเทศเพื่อรักษาความมั่นคงและการสร้างสันติภาพระหว่างชายแดนซึ่งต้องใช้กลไกเจรจาแบบทวิภาคี ไตรภาคีและพหุภาคีจึงจะสามารถแก้ไขปัญหาได้โดยแสวงหาผลประโยชน์ร่วมกันเพื่อเป็นการคุ้มครองสิทธิและผลประโยชน์ของประเทศชาติ 5) รัฐบาลไทยกับการรับรองสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐานแก่คนไร้สัญชาติ พบว่า จัดทำทะเบียนประวัติทุกกลุ่มคนไม่เลือกปฏิบัติ โดยจะต้องมีคลินิกและผู้เชี่ยวชาญคอยให้คำปรึกษาด้านกฎหมาย มีฐานข้อมูลและการสื่อสารต่าง ๆ เป็นระบบเปิดมากขึ้น โดยไม่มีการปิดกั้นช่องทางหรือกีดกาที่รัฐกำหนด ตลอดจนการลดมิฉฉาปฏิญญาและทัศนคติแบบชาตินิยม ตลอดจนความมั่นคงของชาติที่เป็นเครื่องมือเพื่ออ้างความชอบธรรมในกระบวนการยุติธรรม

อภิปรายผลการวิจัย

จากการวิจัยเรื่อง แนวทางนโยบายการบริหารจัดการของบุคคลไร้สัญชาติไทยเขตพื้นที่จังหวัดอุบลราชธานี ที่สรุปและเสนอแนะแล้วข้างต้นนั้นเป็นข้อมูลนำไปสู่การอภิปรายผลการศึกษาในประเด็นที่เกี่ยวกับการบริหารจัดการของบุคคลไร้สัญชาติ ดังต่อไปนี้

1. สภาพของบุคคลไร้สัญชาติไทยซึ่งประกอบด้วยสามกลุ่มใหญ่ ๆ คือ 1) คนเชื้อชาติลาว 2) คนเชื้อชาติกัมพูชา และ 3) คนเชื้อชาติเวียดนาม อภิปรายผลดังต่อไปนี้

1.1 มิติการเมือง สังคม และวัฒนธรรมที่ส่งผลต่อวิถีชีวิตคนไร้สัญชาติทั้งสามกลุ่ม พบว่า เราได้รับผลกระทบทั้งโดยตรงและโดยอ้อม เพราะจะต้องเผชิญกับเหตุการณ์การทำอำนาจอันตรายทางและปลายทาง โดยเฉพาะการใช้อำนาจในทางมิชอบของรัฐ การผูกขาดอำนาจโดยไม่มีความชอบธรรม การกดขี่ข่มเหง การละเมิดสิทธิและเสรีภาพของประชาชน การใช้ซึ่งมมนุษยธรรม การละเมิดสิทธิมนุษยชน รวมทั้งการใช้ความรุนแรงเพื่อรักษาผลประโยชน์ของตนเองในทางมิชอบทำให้ขาดเสถียรภาพในการใช้อำนาจ ทำให้เราต้องประสบความเดือดร้อน อดยาก ความทุกข์ยากลำบาก ไร้ที่พักพิงอาศัย จึงขอตั้ง ทง

การเมืองและทางศาสนาที่ชาตินิยมอำนาจเป็นคนที่ขึ้น โดยการข้ามฝั่งเข้ามายังประเทศไทย โดยทางน้ำด้วยการร้องเรือยนต์ เรือแจว วายน้ำข้าม ลอยขอนไม้ ส่วนทางบกมีการเดินเท้าเปล่า ปั่นจักรยาน ขับขี่รถจักรยานยนต์ รถยนต์ เข้ามาตามแนวชายแดนที่มีพรมแดนติดต่อกัน โดยส่วนมากจะลักลอบเข้ามาโดย ผิดกฎหมายทำให้กลายเป็นคนไร้สัญชาติ ไร้สถานะและสิทธิตามกฎหมายของประเทศต้นและปลายทางทำให้เกิดความไม่มั่นคงและความปลอดภัยในชีวิต ซึ่งสอดคล้องบางส่วนกับงานวิจัยของเลห์ล่า ศรีเอกานุกูล (2549 : บทคัดย่อ) ที่ศึกษาเกี่ยวกับการปรับตัวเข้ากับวัฒนธรรมไทยและผลกระทบของการถูกจำกัดสิทธิที่มีต่อคุณภาพชีวิตบุคคลไร้สัญชาติไทยว่า คนไร้สัญชาติได้รับผลกระทบด้านวัฒนธรรม ด้านการจำกัดสิทธิ ด้านครอบครัวทรัพย์สิน และด้านการเดินทางออกนอกพื้นที่

1.2 มิติลักษณะของคนไร้สัญชาติทั้งสามกลุ่ม พบว่า สถานะของเราเป็นคนที่ไม่มีสถานะทางกฎหมายเพราะขาดหลักฐานหรือเอกสารการแสดงจุดข้องเกี่ยวกับรัฐไทย การดำรงวิถีชีวิตด้วยการแทรกตัว เป็นสมาชิกในหมู่บ้าน ชุมชน วัด รับประทานอาหาร อาศัยอยู่กับญาติพี่น้อง แต่งงานกับคนไทย บรรพชาและอุปสมบทเพื่อเรียนหนังสือ คนไทยครัว ทำไร่เลื่อนลอย ตามแนวชายแดนที่มีพรมแดนติดต่อกันกับไทยในหลายพื้นที่ของจังหวัดอุบลราชธานี ได้แก่ อำเภोजึงเจียม อำเภอสรีเมืองใหม่ อำเภอโพธิ์ไทร อำเภอสรินธร อำเภอบุณฑริก ซึ่งก็มีความเสี่ยงต่อการถูกจับกุมและดำเนินคดีจากเจ้าหน้าที่ของรัฐไทย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของเพ็ญภา จันท์แดง (2547 : บทคัดย่อ) ที่ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับ “จอบิ”บุคคลไร้สัญชาติ : ผู้ถูกละเมิดสิทธิมนุษยชนผลพวงจากการสร้างรัฐไทยสมัยใหม่ว่า ปัญหาการละเมิดสิทธิมนุษยชนส่วนหนึ่งมาจากการจัดระเบียบเรื่องประชากร แม้จะมีหลักสิทธิมนุษยชนพื้นฐานซึ่งอาจจะไม่สามารถคุ้มครองความมั่นคงทางด้านสิทธิและเสรีภาพตามกฎหมายให้กับเราได้

1.3 มิติสงครามและความรุนแรงที่ส่งผลต่อวิถีชีวิตทั้งสามกลุ่ม พบว่า ปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นกับเราโดยชาตินิยมอำนาจเพื่อมุ่งแสดงความเป็นนักล่าอาณานิคมด้วยแสนยานุภาพที่ทรงพลังด้วยภาคีทางทหาร การเมืองและเศรษฐกิจทั้งในแบบและนอกแบบ ประกอบด้วย ฝรั่งเศส สหรัฐอเมริกา อังกฤษ สหภาพโซเวียตและจีน ส่งผลต่อพฤติกรรมการค้ารงวิถีชีวิต ซึ่งสอดคล้องบางส่วนกับงานวิจัยของนาเดีย ลาทีฟ (2010 : Abstract) ที่ศึกษาเกี่ยวกับอาณาเขตที่เป็นส่วนกันกลาง : กรณีศึกษามนุษยชาติและความเป็นเจ้าของในศูนย์พักผู้อพยพชาวปาเลสไตน์ว่า ยุคโลกาภิวัตน์ร่วมสมัยมี การเคลื่อนไหวของมวลชนและต้องเผชิญกับการไม่มีที่อยู่อาศัย คือ 1) กลายเป็นคนเร่ร่อนไร้ถิ่นที่พำนักอาศัย 2) กลายเป็นคนอยู่ใน

สถานะคนหลบหนีเข้าเมืองโดยผิดกฎหมาย 3) กลายเป็นคนที่ไม่มียศสถานะและสิทธิตามกฎหมายไทย 4) ถูกรัฐประเทศปลายทางมองว่า พฤติกรรมและการกระทำของเราสันถลอน อธิปไตยและความมั่นคงของชาติถือว่าเป็นกลุ่มบุคคลที่อันตรายและผิดกฎหมาย 5) ถูกแสวงหาผลประโยชน์และการถูกละเมิดสิทธิมนุษยชนนั้นพื้นฐานด้วยการเลือกปฏิบัติ 6) มีพฤติกรรมปิดบังอำพรางอัตลักษณ์ตัวตนและ ขาดความเชื่อมั่นทางมนุษยสัมพันธ์ 7) ไม่สามารถหลีกเลี่ยงการถูกรวบปรามจับกุมดำเนินคดีตามกฎหมายของประเทศไทยส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงด้านกายภาพและจิตภาพ

1.4 มิติลักษณะการรับรู้ในภาวะการณ์ไร้สัญชาติทั้งสามกลุ่ม พบว่า 4.1) ได้รับความยุติธรรมและถูกปฏิเสธจากรัฐประเทศต้นทางและรัฐประเทศปลายทางในเรื่องสถานะและสิทธิตามกฎหมาย 4.2) การถูกกีดกันด้วยการควบคุมเข้มงวดอย่างเบ็ดเสร็จเด็ดจากรัฐประเทศทั้งสองฝากฝังโดยอ้างการรักษาความปลอดภัยระหว่างประเทศ ผลประโยชน์และความมั่นคงของประเทศชาติ ซึ่งสอดคล้องบางส่วนกับงานวิจัยของฮอร์เทน กันคอดดู (2008 : Abstract) ที่ศึกษาเกี่ยวกับการไร้สิทธิในยุคแห่งสิทธิ : กรณีศึกษาชาวฮอยอัน เอรนท์และความยากลำบากร่วมสมัยว่า ปัญหาการไร้สิทธิที่เกิดขึ้นและได้ขยายอาณาบริเวณทำให้เกิดมีความสลับซับซ้อนมากขึ้นส่งกระทบไปสู่การเมืองและสิทธิมนุษยชนในเชิงประวัติศาสตร์ 4.3) การถูกละเมิดสิทธิมนุษยชนเพียงเพราะอ้างถึงอธิปไตยของรัฐประเทศในการให้สัญชาติและการถอนสัญชาติของเราผ่านการบังคับใช้กฎหมายสัญชาติ พระราชบัญญัติทะเบียนราษฎรกฎหมายคนเข้าเมืองและกฎหมายอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง 4.4) ถูกปิดความรับผิดชอบเพราะไม่ต้องการให้เกิดข้อพิพาทและเงื่อนไขในความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ 4.5) รัฐแต่ละรัฐไม่มีนโยบายที่ชัดเจนในการป้องกันเกี่ยวกับการละเมิดสิทธิและการจำกัดสิทธิอย่างเป็นรูปธรรม และ 4.6) การจัดระเบียบควบคุมการเข้าเมืองตามกฎหมายคนเข้าเมืองเป็นการปิดกั้นและขัดขวางสถานะและสิทธิตามสิทธิขั้นพื้นฐานในความเป็นมนุษย์บนโลก เพราะเพียงอ้างถึงความมั่นคงเป็นเครื่องมือในการดำเนินการ

1.5) มิติกลไกและวิธีการดำเนินชีวิตในรัฐไทยของทั้งสามกลุ่ม พบว่า 5.1) การดำเนินวิถีชีวิตด้วยการอาศัยแฝงตัวและซ่อนตัวกับครอบครัวของคนในหมู่บ้านชายแดนด้วยสายสัมพันธ์ญาติมิตร ด้วยการแต่งงาน การเป็นลูกชก การผูกเสี่ยว รับจ้างทั่วไป การบรรพชาและอุปสมบทเพื่อเรียนหนังสือ และการมีผลประโยชน์ต่างตอบแทนเพื่อให้มีปัจจัยพื้นฐานเพื่อยังชีพ 5.2) ประสบความยากลำบากและกระวนกระวายเพราะกลัวถูกทารุณกรรมและการใช้ประโยชน์ที่ขัดต่อสิทธิและเสรีภาพ 5.3) การเสนอผลประโยชน์ให้เจ้าหน้าที่

ของประเทศไทยเพื่อแลกเปลี่ยนกับการได้รับการผ่อนปรนให้อาศัยอยู่แบบยาวนาน 5.4) การมีบรรทัดฐานที่บิดเบี้ยวโดยสิทธิมนุษยชน เพราะทุกรัฐมุ่งตอบสนองผลประโยชน์ในระดับรัฐมากกว่าที่จะคำนึงถึงผลกระทบต่อบุคคลพลเมืองของตนเองทำให้ประสบชะตากรรม 5.5) ประเทศไทยเป็นสถานที่ให้ชีวิตแก่เราและปลอดภัยที่สุด แต่ก็หวั่นวิตกกังวลถูกดำเนินคดีและเลือกปฏิบัติ 5.6) ความมั่นคงและกฎหมายที่เกี่ยวกับคนไร้สัญชาติหรือต่างด้าวถือเป็นกลไกสำคัญของรัฐไทยใช้เป็นเครื่องมือเพื่อแก้ไขปัญหาด้วยนัยการดำเนินการป้องกันปราบปรามและส่งหรือผลักดันประเทศต้นทางหรือส่งไปประเทศที่สาม อาจจะทำให้เราไม่สามารถออกจากพันธนาการที่รัดได้ ควรที่จะดำเนินการในลักษณะที่จะเป็นการปลดทุกข์ให้กับเราโดยการยึดเงื่อนไขทางกฎหมายอย่างเคร่งครัดส่วนหนึ่งและมีการเชื่อมสัมพันธ์ทางวัฒนธรรมเหมือนกับเส้นทางสายใหม่เพื่อจะแรงกดดันต่าง ๆ

1.6 มิติสงครามตัวแทนและอำนาจรัฐที่ส่งผลต่อการสูญเสียชีวิตและทรัพย์สินของทั้งสามกลุ่ม พบว่า 6.1) หมู่บ้านชายแดนหลายอำเภอของจังหวัดอุบลราชธานีกลายเป็นพื้นที่รองรับการอพยพข้ามพรมแดน ซึ่งสอดคล้องกับบางส่วนของงานวิจัยของแซนดี ไฟน์ (2007 : Abstract) ที่ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับองค์ความรู้เกี่ยวกับการอพยพ : กรณีศึกษาการไร้รัฐและความปลอดภัยในชายแดนไทย-พม่าว่า ความยากจนและความไม่มีสถานะทางกฎหมาย และความขัดแย้งอันเป็นสาเหตุนำไปสู่การอพยพและ ความหิวโหยที่กำลังเกิดขึ้นในยุคโลกาภิวัตน์สำหรับแรงงาน 6.2) การแย่งชิงอำนาจรัฐทำให้ประชาชนผู้บริสุทธิ์ต้องสูญเสียชีวิต ทูพพลภาพ เสียเสรีภาพ และเกิดทุกข์ภัย 6.3) ความเห็นแก่ตัวของชาติมหาอำนาจและผู้นำประเทศที่ต้องการอำนาจโดยไม่สนใจการละเมิดหลักสิทธิมนุษยชนและกฎหมายระหว่างประเทศ

1.7 มิติความช่วยเหลือและกลไกของประเทศไทย พบว่า 7.1) มีการดำเนินชีวิตความเป็นอยู่เรียบง่าย มีความขยัน มีระเบียบ ซึ่งสอดคล้องกับบางส่วนของงานวิจัยของภรณ์แก้วบรร (2555 : บทคัดย่อ) ที่ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงอัตลักษณ์ของแรงงานพม่าในพื้นที่จังหวัดเชียงราย หลังการรับสื่อว่า มีการรับทราบชีวิตที่นำไปสู่ความเป็นอัตลักษณ์ของผู้ย้ายถิ่นและมีการเปลี่ยนแปลงอัตลักษณ์ผู้ย้ายถิ่น ไปสู่ความเป็นพม่าใหม่จากการแสดงอุดมการณ์ผ่านสื่อ แต่ยังมีบางพื้นที่ที่ยังสามารถแสดงว่า ชีวิตของแรงงานพม่าที่ยากลำบากยังมีอยู่จริงในสังคมไทย 7.2) ได้รับการช่วยเหลือในระดับหนึ่งค่อนข้างไม่เหมือนกับบุคคลคนไทยทั่วไปเพราะยังถูกปฏิเสธสิทธิความเป็นพลเมือง 7.3) ขาดความปลอดภัยและความมั่นคงในชีวิตและต้องยอมรับสภาพความเป็นคนไร้สัญชาติ เนื่องจากรัฐไทยไม่มีนโยบายให้

ภูมิอำนาจแก่นที่ไม่มีสัญชาติไม่ว่าจากภูมิภาคใดก็ตาม 7.4) รัฐไทยพยายามสร้างความสัมพันธ์เชิงอำนาจมากกว่าการเปิดพื้นที่เพื่อให้เกิดการปฏิสัมพันธ์ซึ่งกันและกันซึ่งบางครั้งอาจถูกจับกุมและปราบปรามจนถึงติดคุกหรือพลัดถิ่นกลับและเนรเทศออกนอกราชอาณาจักรไทย

2. กลไกและแนวทางการปฏิบัติเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อบุคคลเหล่านี้ที่เป็นสาระสำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต อภิปรายผลดังต่อไปนี้

2.1 ขาดการส่งเสริมและสนับสนุนปัจจัยมูลฐานในดำรงวิถีชีวิต พบว่า

2.1.1 การดำรงชีวิตด้วยความไร้ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์เพราะถูกจำกัดสิทธิในฐานะคนนอกกฎหมาย ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของสภาความมั่นคงแห่งชาติ (2548 : 3) ที่ศึกษาเกี่ยวกับยุทธศาสตร์การจัดการปัญหาสถานะและสิทธิของบุคคลว่า การเคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ที่เท่าเทียมกัน ทศนคติที่ดีต่อกัน และตระหนักในคุณค่าของความคิดวิถีชีวิต และวัฒนธรรม โดยมีหลักการเคารพสิทธิขั้นพื้นฐานของบุคคลและความมั่นคงของชาติ

2.1.2 การข้ามพรมแดนของเรานำมาสู่การเชื่อมโยงทางด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมืองระหว่างบ้านของเราที่จากมากับที่อยู่ใหม่ แต่ก็ต้องขึ้นอยู่กับบริบทที่แตกต่างของแต่ละพื้นที่

2.1.3 โอกาสในการเข้าถึงสิทธิขั้นพื้นฐาน โดยเฉพาะด้านการศึกษา ด้านการสาธารณสุข ด้านกระบวนการยุติธรรม ด้านคมนาคม ด้านการสื่อสาร ด้านสวัสดิการ สังคม และการคุ้มครองสิทธิต่าง ๆ ยังเข้าถึงได้ค่อนข้างยากเนื่องจากไม่มีสถานะและสิทธิพลเมืองของบุคคลตามกฎหมายของประเทศไทย

2.1.4 ต้องเผชิญหน้ากับการถูกกีดกันในรูปแบบต่าง ๆ เพราะอคติเรื่องเชื้อชาติ ชาติพันธุ์ ศาสนา เพศ ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ และอัตลักษณ์อื่น ๆ

2.1.5 การเผชิญหน้ากับบริบททางสังคมในประเทศไทยที่เราถูกมองว่าเป็นคนแปลกหน้ามีสถานะไม่ต่างจากคนไร้ขีดความสามารถ

2.1.6 การเคลื่อนย้ายของเราไม่สามารถแยกออกจากบริบททางการเมือง เศรษฐกิจ สังคมที่แวดล้อมเราอยู่ เพราะเราไม่สามารถตัดขาดจากความสัมพันธ์กับชีวิตประจำวันของคนในหมู่บ้าน ชุมชนในท้องถิ่น และอาจจะต้องจ่ายสินบนให้กับพนักงานท้องถิ่นเพื่อแลกกับการรักษาความลับทางราชการ

2.1.7 ความยากและความซับซ้อนของกฎหมายหรือพระราชบัญญัติที่เกี่ยวข้อง มีหลายฉบับ ทำให้แนวทางการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ไม่มีความเป็นเอกเทศและเอกภาพและยังเกิดการใช้ดุลพินิจในการปฏิบัติหน้าที่

2.2 การมีส่วนร่วมด้านความมั่นคงในรัฐไทย พบว่า ความโลกและความกระหายอำนาจกับเงินตรา มีอยู่ในจิตใจของมนุษย์เราไม่มากก็น้อย อาจจะควบคุมได้หรือไม่ได้ เมื่อจำกัดคนคนหนึ่งไป ก็มีคนอื่นเช่นนี้เกิดขึ้นมาอีก ไม่สามารถจำกัดให้หมดลงไปได้ เหมือนเชื้อไวรัสที่ไม่วันหมดไปจากโลกนี้ ความเกลียดชัง ความริษยา สามารถบ่มเพาะความเกลียดชังให้ผู้อื่นได้ จนเกิดความหลงแคลงใจ ไม่มั่นใจ คำพูดร้าย ๆ ที่พูดรอกหูทุก ๆ วัน จนความเท็จกลายเป็นความจริงได้เหมือนสังคมวันนี้ ฉะนั้น การที่เราดำเนินทุกอย่างเพียงเพื่อให้มีชีวิตอยู่รอดและการมีอำนาจวาสนา แม้หัวใจจะเจ็บปวด เพราะการไม่มีประเทศใดให้การปกป้อง จึงปกป้องตัวเองและปวดหัวใจมากกว่า ไม่มีใครยอมรับให้เป็นคนของประเทศนั้น ไม่รู้ว่าเป็นคนของประเทศไหน ยิ่งถูกประเทศของตนทอดทิ้ง เป็นสิ่งที่น่าเศร้าใจมาก ๆ เพราะอาจจะด้วยเหตุผลหลายประการ ซึ่งสอดคล้องบางส่วนกับงานวิจัยของอนุชาติ พวงคำดี (2543 : 209) ที่ศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาเครื่องวัดคุณภาพชีวิตและสังคมไทยว่า ประเทศไทยจะต้องเร่งให้ความสำคัญเกี่ยวกับสาธารณะให้มากขึ้น โดยเฉพาะด้านการสำนึกรักชาติ ด้านตัวผู้นำ ด้านผลประโยชน์ ด้านโอกาส ด้านสถานภาพทางสังคม ด้านการเรียนรู้วิกฤต ด้านเสริมสร้างและการยอมรับแนวคิดใหม่ และปัจจัยสร้างและปัจจัยซ่อม ได้แก่ 1) เราต้องเผชิญกับความเป็นชาตินิยมของประเทศเอกราชในกระแสโลกาภิวัตน์มีการปฏิบัติที่เข้มข้นยิ่งขึ้นจนเราถูกมองว่าเป็นมนุษย์ยะ 2) บาปบริสุทธิ์ที่คิดตัวเรามาตั้งต้นจนถึงปัจจุบัน โดยไม่ได้ก่อขึ้นหรือเจตนาให้เกิดคือ การกลายเป็นคนไร้สัญชาติ 3) การสอนและการฝึกฝนให้เราเจ้าของปัญหาที่มีความรู้และความกล้าที่แก้ปัญหาด้วยความรู้ น่าจะเป็นการแก้ปัญหาที่เหมาะสมและมีประสิทธิภาพที่สุด เพราะเป็นการแก้ไขปัญหายั่งยืนที่สุด 4) การไร้เอกสารพิสูจน์ทราบตัวบุคคลในรัฐไทยนี้ทุกคนต่างรู้ตัวว่ามีได้เกิดจากรัฐไทยไม่มีกฎหมายในมือแต่เกิดจากความไม่ชัดเจนในนโยบายด้านความสัมพันธ์ระหว่างประเทศของรัฐบาลต่อรัฐบาล 5) การดำเนินชีวิตที่ไม่มีสถานะทางกฎหมายถือเป็นเรื่องยากลำบากมาก เพราะจะทำให้ขาดสิทธิขั้นพื้นฐานในการดำรงชีวิตและถูกละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ อันถือเป็นความไม่มั่นคงในชีวิตอย่างร้ายแรงของเราโดยทุกภาคส่วนทั้งภาครัฐและเอกชนต้องตระหนักให้ดีกว่าความมั่นคงของประชาชนคือความมั่นคงของชาติ

2.3 ขาดการได้รับสิทธิบุคคลตามกฎหมายไทย พบว่า

2.3.1 ความถูกต้องที่มั่นคงและลึกซึ้งต่ออุดมคติเรื่องความยุติธรรมที่เท่าเทียมกันภายใต้กฎหมายเป็นเรื่องที่ละเอียดและต้องอาศัยหลักมนุษยธรรมเป็นตัวกำหนด เพราะโดยหลักพื้นฐานทางด้านกฎหมายต้องปฏิบัติอย่างเคร่งครัดและให้เกิดความเสมอภาค โดยไม่เลือกใช้และเลือกปฏิบัติ ถ้ามีการเลือกใช้และเลือกปฏิบัติตามกฎหมายก็จะทำให้แสวงหาความยุติธรรมในสังคมได้ค่อนข้างยาก

2.3.2 เราารู้สึกว่าขาดความมั่นใจและหลักประกันในความปลอดภัย เนื่องจากเคยได้รับการช่วยเหลือจากเจ้าหน้าที่ทหารและตำรวจไทยในด้านข่าวกรองมาโดยตลอดตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันซึ่งสอดคล้องบางส่วนกับการศึกษาของจุลชีพ ชินวรรโณ (2523 : 91) ที่ศึกษาเกี่ยวกับนโยบายต่างประเทศของไทย : ภูมิหลังและแนวโน้มในอนาคตว่า นโยบายต่างประเทศของไทยจะต้องตั้งอยู่บนพื้นฐานของสิ่งสำคัญสี่ประการ ได้แก่ ผลประโยชน์ของชาติ ความปลอดภัย สันติภาพของโลก และความเป็นอิสระ 2.3.3) เราคิดว่าถ้าชีวิตถูกกดดันจนไม่มีทางออกจริง ๆ ก็จะเปิดโอกาสให้ทางเลือกสุดท้ายแทรกแซง คือ การใช้ความรุนแรงในการแก้ไขปัญหาอาจจะเป็นการสะสมความเครียดจนกลายเป็นอัมพาตและอัมพฤกษ์ในที่สุด เพราะชีวิตในวันนี้ไม่เหมือนวันก่อนเพราะเส้นพรมแดนและสัญชาติมีความสำคัญมากขึ้นทุกวัน

2.3.4 รัฐไทยอาจไม่จำเป็นที่จะต้องให้สัญชาติกับเรา เพียงแต่ให้สิทธิขั้นพื้นฐาน และอยู่ในสถานะใดสถานะหนึ่งเพื่อให้ได้รับความปลอดภัยในชีวิตและการไม่ถูกละเมิดสิทธิ

2.3.5 เราอาจจะไม่ได้เกิดในรัฐไทยแต่ก็มีความผสมผสานกลมกลืนเข้ากับสังคมไทยแล้ว จำเป็นและสมควรที่จะกำหนดสถานะบุคคลที่ถูกกฎหมายให้กับเราในระดับนโยบาย

2.3.6 วอนขอให้รัฐไทยเข้าใจปัญหาของครอบครัวคนข้ามชาติอย่างเรา และไม่ว่าจะเป็นรัฐบาลไหนที่เข้ามาบริหารประเทศทั้งชั่วคราวและถาวรอยากให้พิจารณาถึงปัญหาความทุกข์จากความไม่มั่นคงในชีวิตของเราผู้ที่ไร้สถานะและสิทธิโดยสานต่อและผลักดันให้เป็นยุทธศาสตร์การจัดการปัญหาเกี่ยวกับสถานะและสิทธิของบุคคลจกเป็นคุณูปการและเพื่อไม่เป็นการปิดกั้นโอกาสในการพัฒนาชีวิตเหมือนเช่นในอดีตอีกต่อไป

2.3.7 รัฐไทยได้พยายามจะดำเนินการเพื่อขึ้นทะเบียนและพิสูจน์สัญชาติแรงงานต่างด้าวทุกกลุ่มชน โดยได้ทำความร่วมมือกับรัฐบาลต้นทางให้ช่วยตรวจสอบหลักฐาน

พิสูจน์ทราบบุคคลเป็นระยะ ก็คงเหลือเฉพาะกลุ่มเราที่เป็นคนนอกสายจะต้องถูกสำรวจด้วยการ
เอ็กซเรย์ทุกพื้นที่แบบพื้นราบเพื่อควบคุมทางทะเบียนและป้องกันการก่อปัญหาอาชญากรรม
หรือการกระทำผิดกฎหมาย 2.3.8) เราเชื่อว่ากระบวนการยุติธรรมของประเทศไทยยังมีความ
ยุติธรรมทางสังคมให้กับเราผู้ที่อาศัยอยู่ในสังคมไทย

2.4 มิติการได้รับการปฏิบัติตามหลักสิทธิมนุษยชนและตามกฎหมายไทย
พบว่า

2.4.1 การที่จะสร้างสัญลักษณ์ของความเป็นธรรมและเป็นผู้นำที่มั่นคง
ของการต่อสู้เพื่อสิทธิพลเมืองและสิทธิมนุษยชนเพื่อเป็นการปลดชนวนความขัดแย้งด้านเชื้อ
ชาติซึ่งเป็นความหยาบกล้าอันชอบธรรมตามสิทธิอำนาจอธิปไตยของเรา

2.4.2 ระบบรัฐข้าราชการกับข้าราชการมีเงื่อนไขที่ไม่สามารถระบุได้อย่าง
ชัดเจนเนื่องจากยังอิงอาศัยความชอบธรรมทางการเมือง เพราะสิ่งที่เป็นฐานคติแห่งความชอบ
ธรรมของอำนาจแห่งตนที่แท้จริงตั้งอยู่บน “ ผลประโยชน์ของผู้มีอำนาจและการยึดกุม
เครื่องมือแห่งอำนาจไว้ได้ และหลักแห่งความยุติธรรมมีอยู่อย่างเดียวกันทุกแห่ง นั่นคือ
ผลประโยชน์ของผู้ที่เข้มแข็งกว่า ”

2.4.3 การถูกปฏิเสธ การรับรองความเป็นพลเมืองและความเป็น
ประชาชนของประเทศตามกฎหมายทั้งของรัฐประเทศต้นทางและรัฐประเทศปลายทาง

2.4.4 ประเทศไทยได้บัญญัติเกี่ยวกับสิทธิ เสรีภาพ ความเสมอภาค และการคุ้มครอง
สิทธิต่างๆ ไว้ในกฎหมายรัฐธรรมนูญซึ่งเป็นกฎหมายสูงในการปกครอง ซึ่งสอดคล้องบางส่วน
กับการศึกษาของชะวั้งชัย ภาคินธุ (2548 : 29) ที่ศึกษาเกี่ยวกับกระบวนการเรียนรู้และ
ประสบการณ์สิทธิมนุษยชนว่า การดำรงชีวิตอย่างมีศักดิ์ศรีโดยคำนึงถึงความแตกต่างเรื่องเชื้อ
ชาติ สีผิว เพศ อายุ ภาษา ศาสนา ความเชื่อทางการเมืองหรืออื่น ๆ บนพื้นฐานทางสังคม และ
สิทธิมนุษยชนเป็นสิ่งที่ไม่สามารถถ่ายทอดหรือโอนให้แก่ผู้อื่นได้

2.4.5 ประเทศไทยจะใช้สิทธิในการแทรกแซงโดยอำนาจรัฐต่อการละเมิดสิทธิ
มนุษยชนมิได้ ยกเว้นจะเป็นไปตามกฎหมาย และความจำเป็นของสังคมประชาธิปไตย เพื่อ
ผลประโยชน์ของความมั่นคงของชาติ ความปลอดภัยของสาธารณชน เพื่อป้องกันความไร้
ระเบียบและอาชญากรรม หรือเพื่อคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของบุคคล

2.4.6 กฎหมายของประเทศไทยได้พยายามเน้นการรับประกันสิทธิความเป็น
มนุษย์และสิทธิเสรีภาพของประชาชน บุคคลมีสิทธิในกระบวนการยุติธรรมของรัฐหลาย
ประการ ตั้งแต่สิทธิไม่ถูกจับกุม ไม่ถูกค้น ไม่มีหมายจับ หมายค้น เมื่อถูกจับกุม ก็จะต้อง

ได้รับการแจ้งข้อกล่าวหา มีสิทธิบอกให้ญาติทราบ และมีสิทธิขอประกันตัว มีสิทธิพบทนาย
สิทธิได้รับการสอบสวนอย่างรวดเร็ว ต่อเนื่อง และเป็นธรรม ไปจนถึงสิทธิได้รับการลดหย่อน
ผ่อนโทษ เพราะสิทธิเหล่านี้เป็นทั้งสิทธิมนุษยชนและสิทธิตามกฎหมาย

2.4.7 รัฐไทยได้ส่งเสริม เผยแพร่ความคิด ความเข้าใจสิทธิมนุษยชน
เพื่อให้รัฐ สังคมและบุคคลเคารพและปฏิบัติตามหลักสิทธิมนุษยชนทั้งในระดับประเทศและ
ระหว่างประเทศและมองถึงมาตรฐานขั้นต่ำในการดำรงชีพคือปัจจัยสี่

2.5 กฎหมายของรัฐไทยไม่เอื้อต่อการจัดการกับคนไร้สัญชาติ พบว่า

2.5.1 เรายังถูกกดทับซ้ำซ้อนด้วยการใช้อำนาจในการจำแนกประเภท
บุคคลโดยรัฐที่อาศัยอยู่ ซึ่งสอดคล้องบางส่วนกับการศึกษาของกุมพล พลวัน (2548 : 2-3) ที่
ศึกษาเกี่ยวกับพัฒนาการของสิทธิมนุษยชนว่า การละเมิดสิทธิมนุษยชนในพม่าทำให้
สหรัฐอเมริกาและสหภาพยุโรปคว่ำบาตร การงดการทำการค้าขาย เพราะสิทธิมนุษยชนมี
ความสำคัญทั้งในด้านสังคมโลกและการสร้างประชาธิปไตยในสังคมไทย

2.5.2 รัฐไทยจะต้องส่งเสริมและปกป้องคุ้มครองสิทธิของคนใน
กระบวนการยุติธรรมเนื่องจากเป็นความจำเป็นเร่งด่วนของทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง (กรม
คุ้มครองสิทธิ เสรีภาพของประชาชน สำนักงานศาลยุติธรรม ศาลปกครอง กระทรวงมหาดไทย
กระทรวงศึกษาธิการ คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ สภานายความ องค์กรเอกชน
ด้านสิทธิมนุษยชน ตลอดจนหน่วยงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและท้องถิ่น) และสิทธิมนุษยชน
ทุกระดับ

2.5.3 อยากให้รัฐไทยมีการปรับปรุงกฎหมายทั่วไปและกฎหมายที่
เกี่ยวข้องกับสถานะและสิทธิที่เอื้อต่อคนไร้สัญชาติ สร้างระบบการช่วยเหลือทางกฎหมายและ
จัดตั้งกองทุนเพื่อแก้ไขปัญหาโดยตรง

2.6 ขาดเอกภาพในการดำเนินการของรัฐไทยต่อบุคคลไร้สัญชาติ พบว่า

2.6.1 รัฐไทยจะต้องจัดการเกี่ยวกับบุคคลที่อพยพเข้ามาในประเทศไทย
และอาศัยอยู่เป็นเวลานานที่ไม่มีสัญชาติไทยและเกิดในประเทศไทย ให้ครอบคลุมทุ
กลุ่มเป้าหมายเฉพาะชนกลุ่มน้อยและกลุ่มชาติพันธุ์ ตามที่คณะรัฐมนตรีมีมติรับรองสถานะให้
อาศัยอยู่ถาวรในประเทศไทยไว้แล้ว รวม 3 กลุ่ม ได้แก่ 1) กลุ่มผู้อพยพพลัดถิ่นเชื้อสายไทยจาก
จังหวัดเกาะกงประเทศกัมพูชาที่อพยพเข้ามาก่อนและหลัง 15 พฤศจิกายน พ.ศ.2520

2.6.2 กลุ่มพลัดถิ่นสัญชาติพม่าเชื้อสายไทยที่อพยพเข้ามาก่อนและหลัง 9
มีนาคม พ.ศ. 2519 และ 3) กลุ่มชาวลาวภูเขายอพยพ ทั้งนี้เฉพาะผู้ที่ได้รับการสำรวจจัดทำ

ทะเบียนประวัติและมีเอกสารแสดงตน (เข้ามาถึงวันที่ 18 มกราคม พ.ศ. 2538) โดยให้สำนักบริหารทะเบียน กรมการปกครอง ให้ได้สัญชาติไทยเป็นการทั่วไป (แต่หลักเกณฑ์นี้ไม่ครอบคลุมกลุ่มบุคคลผู้ไม่มีสถานะทางทะเบียน ประเภทที่อาศัยอยู่มาنانซึ่งสำรวจภายใต้ยุทธศาสตร์การจัดการปัญหาสถานะและสิทธิของบุคคลในระหว่างปี พ.ศ. 2549 ถึงปี พ.ศ. 2552) ภายใต้เงื่อนไข คือ (1) ไม่ปรากฏหลักฐานการมีและใช้สัญชาติอื่น (2) เป็นบุคคลที่เกิดและมีภูมิลำเนาอยู่ในราชอาณาจักรไทยต่อเนื่อง โดยมีชื่ออยู่ในเอกสารทะเบียนราษฎร และมีเอกสารทางราชการที่แสดงว่าเกิดในประเทศไทย (3) ได้รับการศึกษาตามหลักสูตรที่ทางราชการไทยกำหนดหรือสามารถพูดและฟังภาษาไทยเข้าใจ (4) มีความประพฤติดี ไม่เคยรับโทษคดีอาญา เว้นแต่ความผิดอันได้กระทำโดยประมาทหรือลหุโทษ (5) ประกอบอาชีพสุจริต (6) ไม่ประพฤติก่อการที่เป็นภัยต่อความมั่นคงของรัฐเราได้รับความมั่นใจต่อการดำเนินการต่าง ๆ ต่อการได้รับการแปลงสัญชาติแล้วจะทำให้มีความปลอดภัยและมั่นคงในชีวิตและทรัพย์สินได้อย่างสมบูรณ์

3. แนวทางการบริหารจัดการเงิน โบนัสต่อบุคคลไร้สัญชาติไทยเขตพื้นที่จังหวัดอุบลราชธานี ได้มีการจัดเวทีระดมสมองเพื่อหาแนวทางและวิธีการดำเนินการ โดยอาศัยฐานข้อมูลของเจ้าหน้าที่หน่วยงานองค์กรภาครัฐและองค์กรภาคเอกชน อภิปรายดังต่อไปนี้

3.1 การจัดการสถานะและสิทธิของคนไร้สัญชาติ พบว่า

3.1.1 การจัดการเกี่ยวกับสถานะของบุคคลไร้สัญชาติตามกฎหมายและระเบียบปฏิบัติที่เกี่ยวข้องยังขาดความชัดเจน คลุมเครือ ทำให้ต้องมีการตีความในมุมมองที่ต่างกันออกไป ส่งผลให้เกิดปัญหาการปฏิบัติงานของหน่วยงานหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐเกิดความลักลั่นกัน ประกอบกับยังไม่มีกฎหมายหรือระเบียบกำหนดให้สถานะแก่คนกลุ่มนี้หรือบางกลุ่ม โดยเฉพาะกลุ่มคนเชื้อสายลาวอพยพ กลุ่มคนเชื้อสายเขมรอพยพ และกลุ่มคนเชื้อสายเวียดนามอพยพ ซึ่งมติคณะรัฐมนตรีอนุญาต ให้บุคคลเหล่านี้อาศัยอยู่ในราชอาณาจักรไทยเป็นการชั่วคราวเพื่อรอการส่งกลับ ทำให้คนกลุ่มนี้ไม่สามารถยื่นคำร้องขอสถานะเป็นคนต่างด้าวเข้าเมืองโดยชอบด้วยกฎหมาย หรือขออยู่อาศัยในราชอาณาจักรไทยเป็นการถาวร

3.1.2 เงื่อนไขบางประการในทางกฎหมายไม่สอดคล้องกับข้อเท็จจริงในปัจจุบัน โดยเฉพาะกรณีการสำรวจจัดทำทะเบียนประวัติบุคคลที่ไม่มีสถานะทางทะเบียน กลุ่มตกสำรวจ กฎหมายกำหนดไว้ว่าบุคคลดังกล่าวจะต้องอยู่อาศัยจริงในบ้านของคนกลุ่มนี้ที่มีความเกี่ยวข้องกับเครือญาตินั้นด้วย ซึ่งในความเป็นจริง บุคคลเหล่านี้เข้ามาอาศัยอยู่ในประเทศไทยเป็นเวลานานแล้ว เดิมอาศัยอยู่ในบ้านหลังเดียวกันจริง แต่ปัจจุบันต่างก็แยกย้ายออกไป

ตั้งครอบครัวใหม่ หรือบางรายเป็นผู้อพยพเข้ามาเพียงคนเดียวและเป็นผู้ตกสำรวจจริง แต่ไม่มีญาติพี่น้องที่เป็นคนกลุ่มนี้ ทำให้ไม่เข้าใจเงื่อนไขตามที่กฎหมายกำหนด ส่งผลให้บุคคลกลุ่มนี้ยังเป็นคนตกสำรวจต่อไปและในทางปฏิบัติไม่สามารถผลักดันกลับรัฐประเทศต้นทางได้

3.1.3 การพิจารณาของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยในฐานะ รัฐมนตรีผู้มีอำนาจตามกฎหมายในการพิจารณาอนุมัติให้สัญชาติไทย หรือสถานะบุคคลต่างด้าวเข้าเมืองโดยชอบด้วยกฎหมายใช้เวลาในการพิจารณานานมาก บางรายถึงกับเสียชีวิตแล้ว แต่ก็ยังไม่ได้สัญชาติไทย

3.1.4 ประเทศไทยโดยเฉพาะในจังหวัดอุบลราชธานียังพบว่า มีบุคคลไร้สัญชาติหรือไร้สถานะทางทะเบียนอยู่เป็นจำนวนมาก เพราะนโยบาย กฎหมาย และมาตรการที่มีอยู่ยังไม่เพียงพอที่จะแก้ไขปัญหาดังกล่าวได้อย่างมีประสิทธิภาพและครอบคลุมอย่างทั่วถึงกัน แม้ว่าจะมีหน่วยงานภาครัฐทั้งในระดับนโยบายและระดับปฏิบัติรวมทั้งองค์กรภาคเอกชนต่าง ๆ จะได้ดำเนินการร่วมกันแก้ไขปัญหาดังกล่าวอย่างต่อเนื่อง แต่ด้วยการแก้ไขปัญหาที่ยังขาดวิธีการจัดการอย่างเป็นระบบ ทำให้การแก้ไขปัญหาเป็นไปอย่างล่าช้าอย่างมาก

3.1.5 เมื่อพิจารณาในด้านการดำเนินการและการปฏิบัติหน้าที่ของหน่วยงานภาครัฐยังขาดบุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญในการปฏิบัติหน้าที่โดยตรงโดยเฉพาะความเข้าใจเกี่ยวกับพื้นฐานข้อเท็จจริงทั้งในข้อมูลและการใช้กฎหมายที่มีความเกี่ยวข้องกันหลายฉบับเป็นเหตุให้ปฏิบัติได้อย่างไม่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ทำให้เกิดความไม่ชัดเจนและสอดคล้องกัน โดยเฉพาะกฎหมายหลายฉบับ คือ กฎหมายว่าด้วยสัญชาติ กฎหมายว่าด้วยทะเบียนราษฎร กฎหมายว่าด้วยคนเข้าเมือง กฎหมายว่าด้วยการทำงานของคนต่างด้าว มีสาระสำคัญและสภาพบังคับไปตามเจตนารมณ์หรือเป้าหมายของกฎหมายแต่ละฉบับปราศจากความเชื่อมโยงเพื่อมุ่งผลสัมฤทธิ์ในภาพรวมเปิดช่องทางให้สามารถตีความได้หลายนัย ซึ่งบางนัยอาจไม่ตรงตามเจตนารมณ์ที่แท้จริงของกฎหมาย ประกอบกับมีความล่าช้าในการออกอนุบัญญัติที่ต้องอนุวัติตามกฎหมายว่าด้วยสัญชาติ กฎหมายว่าด้วยทะเบียนราษฎร กฎหมายว่าด้วยคนเข้าเมือง กฎหมายว่าด้วยการทำงานของคนต่างด้าว ที่ได้ประกาศใช้บังคับเมื่อ ปี 2551 และปัญหาระเบียบปฏิบัติและหนังสือสั่งการต่าง ๆ ที่มีมากจนเกินความจำเป็น บางฉบับมีเนื้อหาสาระที่ไม่ชัดเจน เปิดช่องทางให้ใช้ดุลพินิจจนสร้างความสับสนให้แก่เจ้าหน้าที่ปฏิบัติ ยิ่งเมื่อรวมกับปัญหาประชาชนผู้ประสบปัญหาส่วนใหญ่ยังไม่สามารถจัดการปัญหาสถานะและสิทธิให้แก่ตัวเอง เพราะยังขาดความรู้ความเข้าใจในกฎหมาย

ระเบียบปฏิบัติดังกล่าวไว้ข้างต้น ก็จะพบว่า ล้วนเป็นสาเหตุสำคัญอันหนักยิ่งที่ทำให้การแก้ไข ปัญหาสถานะเป็นไปได้อย่างยากลำบากแทบทั้งสิ้น

3.1.6 ปัจจุบันผู้ที่เกิดในราชอาณาจักรไทยจำนวนมากซึ่งบิดาเป็นผู้มี สัญชาติไทยแต่ไม่ได้รับสัญชาติไทยโดยการเกิด เนื่องจากบิดามีได้สมรสกับมารดาของผู้เกิด หรือมิได้จดทะเบียนรับรองผู้เกิดนั้นเป็นบุตร ประกอบกับกฎหมายว่าด้วยสัญชาติที่ใช้บังคับ อยู่ในปัจจุบันมีบทบัญญัติบางประการที่ไม่สอดคล้องกับหลักความเสมอภาคระหว่างชายหญิงที่ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยรับรองไว้ และไม่มีกลไกในการถ่วงดุล เสนอแนะหรือ ให้ความเห็นประกอบการพิจารณาและการใช้อำนาจของรัฐมนตรีในเรื่องที่เกี่ยวกับสัญชาติ อีกทั้งอัตราค่าธรรมเนียมที่ใช้อยู่ไม่สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน สมควรที่จะมีการแก้ไข เพิ่มเติมของกฎหมายว่าด้วยสัญชาติและอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องให้เหมาะสมยิ่งขึ้น

3.1.7 มติคณะรัฐมนตรี

- 1) มติเมื่อวันที่ 30 พฤษภาคม 2521 วันที่ 13 มิถุนายนและวันที่ 30 มกราคม 2533 (กลุ่มอดีตทหารจีนคณะชาติและจีนฮ่ออพยพ)
- 2) มติเมื่อวันที่ 5 กุมภาพันธ์ 2523 วันที่ 9 สิงหาคม 2526 วันที่ 4 กันยายน 2527 วันที่ 19 กุมภาพันธ์ 2534 และวันที่ 3 สิงหาคม 2547 (กลุ่มอพยพเชื้อสายไทย จากจังหวัด เกาะกง กัมพูชา)
- 3) มติเมื่อวันที่ 30 ตุลาคม 2533 และวันที่ 24 ธันวาคม 2545 (กลุ่ม อดีตโจรจีนคอมมิวนิสต์มลายา)
- 4) มติเมื่อวันที่ 24 ธันวาคม 2534 (กลุ่มผู้อพยพหนีเข้าเมืองขวลาว)
- 5) มติเมื่อวันที่ 17 มีนาคม 2535 (กลุ่มไทยลี้ภัย)
- 6) มติเมื่อวันที่ 17 มีนาคม 2535 วันที่ 2 สิงหาคม 2540 และวันที่ 9 มีนาคม 2547 (กลุ่มเวียดนามอพยพ)
- 7) มติเมื่อวันที่ 3 ตุลาคม 2538 (กลุ่มชาวเขาที่อพยพเข้ามาในประเทศไทย)
- 8) มติเมื่อวันที่ 27 พฤษภาคม 2540 (กลุ่มผู้พลัดถิ่นสัญชาติพม่าเชื้อสาย ไทย)
- 9) มติเมื่อวันที่ 29 สิงหาคม 2543 วันที่ 28 สิงหาคม 2544 วันที่ 27 สิงหาคม 2545 วันที่ 26 สิงหาคม 2546 วันที่ 24 สิงหาคม 2547 และ 4 มกราคม 2548 (กลุ่ม บุคคลบนพื้นที่สูงและชุมชนบนพื้นที่สูง)

10) มติเมื่อวันที่ 18 มกราคม 2548 วันที่ 10 มกราคม 2549 วันที่ 20 กุมภาพันธ์ 2550 และวันที่ 3 พฤศจิกายน 2552 (ยุทธศาสตร์การจัดการปัญหาสถานะและสิทธิบุคคล)

11) มติเมื่อวันที่ 18 กันยายน 2550 (กลุ่มชาวมอร์แกน)

12) มติเมื่อวันที่ 5 กรกฎาคม 2548 (การจัดการศึกษาแก่บุคคลไม่มีหลักฐานทะเบียนและบุคคลที่ไม่มีสัญชาติไทย)

13) มติเมื่อวันที่ 23 มีนาคม 2553 (การประกันสุขภาพของคนที่อยู่ระหว่างการกำหนดสถานะ)

14) มติเมื่อวันที่ 14 ธันวาคม 2553 (การอนุมัติหลักเกณฑ์การกำหนดสถานะและกลุ่มเป้าหมายตามยุทธศาสตร์การจัดการปัญหาสถานะและสิทธิของบุคคล)⁵¹

3.1.8 การดำเนินการ

1) ดำเนินการตามกฎหมายไทย คือ ให้กระทรวงมหาดไทยสอบสวนเพื่อพิสูจน์สัญชาติ สืบรวจำนวนและทำบัตรชั่วคราวและพิจารณาในเรื่องสถานะตามพระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ.2522 จัดระบบหมู่บ้านรองรับและพัฒนาเพื่อความมั่นคงตามบริเวณชายแดน และมีคณะกรรมการกลั่นกรองเรื่องเสนอกณะรัฐมนตรีโดยเริ่มต้นตั้งแต่ 1) การตรวจสอบสถานภาพ 2) การพิสูจน์สัญชาติ 3) การพิจารณาให้สัญชาติไทยแก่ผู้อพยพเชื้อสายต่าง ๆ 4) ความเห็นของกระทรวงมหาดไทย 5) ความเห็นของสภาความมั่นคงแห่งชาติ 6) มติคณะกรรมการกลั่นกรอง ฝ่ายความมั่นคงและการต่างประเทศ 7) เสนอนายกรัฐมนตรีอนุมัติแล้วแจ้งคณะรัฐมนตรีทราบ

2) ข้อมูลประกอบการพิจารณา

2.1) การนับถือศาสนา

2.2) อาชีพและรายได้

2.3) การศึกษา ขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรม

2.4) สภาพความเป็นอยู่และสถานภาพทางสังคม

2.5) ด้านทะเบียนประวัติและบัตรประจำตัว

1.8.3 คณะรัฐมนตรีได้มีมติเมื่อวันที่ 21 เมษายน 2513 และ 8 กรกฎาคม 2518 เห็นชอบกับนโยบายต่อผู้อยู่อาศัยตามที่สำนักงานสภาความมั่นคงแห่งชาติและคณะกรรมการรื้อยกรองงานของสภาความมั่นคงแห่งชาติเสนอและสำนักงานสภาความมั่นคง

แห่งชาติเสนอร่างนโยบายความมั่นคงแห่งชาติต่อญวนอพยพ (พ.ศ.2535-2537) และคณะกรรมการร้อยกรองงาน ได้พิจารณาเมื่อวันที่ 7 และ 10 กุมภาพันธ์ 2535 แล้วเห็นชอบกับข้อเท็จจริง

ในอดีตคนเชื้อสายเวียดนาม จำนวนประมาณ 42,000 คน อาศัยอยู่ในพื้นที่ 10 จังหวัดเขตควบคุม คือ หนองคาย อุดรธานี สกลนคร นครพนม มุกดาหาร ยโสธร อุบลราชธานี ปราจีนบุรี สุราษฎร์ธานี และพัทลุง ในจำนวนนี้ส่วนใหญ่เป็นรุ่นบุตรหลานประมาณ 7,000 คน และรุ่นบิดา มารดา ประมาณ 8,000 คน คนพวกนี้มีสถานภาพเป็นผู้อพยพที่เข้าเมืองโดยมิชอบด้วยกฎหมายและได้รับอนุญาตให้อาศัยอยู่ในราชอาณาจักรเป็นการชั่วคราวเพื่อรอการส่งกลับไปเวียดนาม เพราะเดิมคนเชื้อสายเวียดนามได้หลบหนีภัยสงครามจากการปราบปรามของฝรั่งเศสเข้ามาในประเทศไทยระหว่างปี พ.ศ.2488-2489 ต่อมารัฐบาลไทยเจรจาให้เวียดนามเหนือรับคนเหล่านี้กลับไปโดยความสมัครใจของญวนอพยพตามข้อตกลงระหว่างสภากาชาดไทยกับสภากาชาดเวียดนามเมื่อปี 2502 และดำเนินการส่งญวนอพยพที่แสดงความจำนงจะขอกลับประมาณ 70,000 คน เดินทางกลับระหว่างช่วงปี 2503-2507 ได้ประมาณ 45,000 คน ญวนอพยพที่ตกค้างรอการส่งกลับเมื่อปี 2508 มีจำนวนประมาณ 36,000 คน เนื่องจากเวียดนามเหนือปฏิเสธที่จะรับคนเหล่านี้กลับอีกต่อไปโดยอ้างเหตุการณ์สู้รบในเวียดนามที่รุนแรงขึ้น

3.1.9 มาตรการที่ดำเนินการที่เป็นนโยบายและการแก้ไขปัญหาที่ผ่านมาในอดีตคือ คณะรัฐมนตรีได้กำหนดนโยบายต่อญวนอพยพขึ้นเมื่อ 21 เมษายน 2413 โดยมีหลักการสำคัญ 4 ประการ คือ 1) ยืนยันที่จะส่งญวนอพยพที่เหลือกลับเวียดนาม 2) ขณะรอการส่งกลับให้ควบคุมอย่างเข้มงวดกวดขัน 3) ปจว.และปฏิบัติเช่นคนไทยแก่ผู้ที่ประพฤติดีและดำเนินการเด็ดขาดหากเป็นภัย 4) ให้ลูกญวนอพยพศึกษาในโรงเรียนไทย มิให้เปิดโรงเรียนสอนกันเองในหมู่ญวนอพยพ และเมื่อวันที่ 8 กรกฎาคม 2518 คณะรัฐมนตรีได้ทบทวนนโยบายต่อญวนอพยพอีกครั้งหนึ่ง ก่อนที่จะสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตกับเวียดนามภายหลังการรวมประเทศ โดยให้คงนโยบายส่งญวนกลับเวียดนามทั้งหมด และการดำเนินการเพื่อการแก้ไขปัญหาญวนอพยพตามนโยบายเมื่อปี 2513-2518 ได้มุ่งเน้นที่การควบคุมคนญวนอพยพเพื่อรอการส่งกลับเวียดนามและได้ดำเนินการ โดย 1) จัดตั้งศูนย์ประสานงาน 114 กอ.รมน.(ศปส.114)ขึ้นในปี 2513 เพื่อควบคุมการปฏิบัติการ 2) ประกาศใช้ประกาศคณะปฏิวัติฉบับที่ 337 (ปว.337) ในปี 2515 เพื่อถอดถอนสัญชาติไทยของบุตรหลานญวนอพยพ 3) แต่งตั้งคณะกรรมการควบคุมญวนอพยพในปี 2519 เพื่อประสานงานให้การควบคุมญวนอพยพ

เกิดเอกภาพ 4) กำหนดมาตรการต่าง ๆ เพื่อควบคุมความเคลื่อนไหวและการขยายอิทธิพลของ
ญวนอพยพ ทั้งในเรื่องการออกนอกเขตพื้นที่ที่ควบคุมการประกอบอาชีพการจำกัดด้าน
การศึกษาของบุตร หลานญวนอพยพ การควบคุมด้านการทะเบียนราษฎร และการลงโทษ
ผู้ฝ่าฝืนกฎระเบียบของทางราชการ

3.1.10 มาตรการดำเนินการในปัจจุบันคนเชื้อสายเวียดนาม ก็คือ

1.10.1) การสร้างความเป็นมิตรและผูกพันต่อประเทศไทย 1.10.2 บุตรหลานที่เกิดในประเทศไทย
ไทยมีความสำนึกในความเป็นไทย ผสมผสานเข้าสู่สังคมไทย และภักดีต่อสถาบันหลักของ
ชาติ 1.10.3) คนไทยและคนเชื้อสายเวียดนามในพื้นที่จังหวัดควบคุมอยู่ร่วมกันด้วยความ
เข้าใจอันดี 1.10.4) ทบทวน แก้ไข ปรับปรุง ยกเลิก นโยบาย มาตรการ กฎระเบียบ ลด
ขั้นตอนการปฏิบัติที่ไม่สอดคล้องกับนโยบาย คนเชื้อสายเวียดนามอพยพ

3.1.11 การดำเนินการต่อผู้หลบหนีเข้าเมืองเชื้อสายลาวภูเขาที่เคยอาศัยอยู่
ในประเทศไทยในอดีต สภาพความมั่นคงแห่งชาติเสนอหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการดำเนินการ และ
กระทรวงมหาดไทยเสนอขออนุมัติการแปลงสัญชาติไทยต่อคณะรัฐมนตรีพิจารณา
คณะกรรมการกฤษฎีกา ฝ่ายความมั่นคงและการต่างประเทศมีมติสมควรอนุมัติการแปลง
สัญชาติแก่ผู้หลบหนีเข้าเมืองเชื้อสายลาวภูเขา

1) ลักษณะมีการพิสูจน์แต่ยังไม่สามารถพิสูจน์ได้อย่างแท้จริงถึงแม้จะ
มีสภาพความเป็นอยู่และขนบธรรมเนียมประเพณีเช่นเดียวกับไทย

2) การสอบสวนและใช้พยานแวดล้อมน่าเชื่อว่าเป็นคนไทย แต่ก็
เนื่องจากมีความจำเป็นต้องเข้าไปอาศัยอยู่ในประเทศลาวระยะเวลาหนึ่ง แต่เมื่อกลับเข้ามาก็ไม่
สามารถหาหลักฐานยืนยันได้ว่าเป็นคนไทย

3) บุคคลเหล่านี้เคยอาศัยอยู่ในศูนย์อพยพชาวลาวมีการเรียกร้องให้
ทางการไทยเร่งดำเนินการให้สัญชาติไทยและก็มีปัญหาด้านการศึกษาของบุตรหลานของบุคคล
เหล่านี้

4) ต้องทำให้บุคคลเหล่านี้เกิดความจงรักภักดีต่อประเทศไทย 1.11.5)
ไม่เป็นภาระในด้านการควบคุม

6) บุตรหลานของบุคคลเหล่านี้สามารถได้รับการศึกษาตามปกติและ
ไม่เป็นปัญหาต่อสังคมต่อไป

7) ทางการต้องรับภาระจัดหาที่อยู่อาศัยและที่ทำกินเนื่องจากผู้บุคคล
เหล่านี้มีฐานะยากจนไม่มีที่อยู่อาศัยและที่ทำกิน

8) ต้องมีญาติพี่น้องที่เป็นคนไทยเป็นผู้รับรอง หรือมีคนไทยที่มีหลักฐานเชื่อถือได้เป็นผู้รับรอง

9) ต้องเป็นคนที่มีความประสงค์จะได้สัญชาติไทย

3.1.12 การดำเนินการต่อผู้มีเชื้อสายชาวกำพูชาหรือที่เป็นผู้อพยพเข้ามาในอำเภอและจังหวัดต่าง ๆ ประเทศไทยในอดีต

1) กระทรวงมหาดไทยสำรวจจำนวนผู้อพยพ

2) มีการจัดทำทะเบียนและเสนอกณะรัฐมนตรี เมื่อ 9 สิงหาคม 2526

และ 4 กันยายน 2527

3) คณะรัฐมนตรีอนุมัติให้แปลงสัญชาติเป็นคนไทยตามความเหมาะสม

4) ควรจะต้องมีมาตรการสกัดกั้นผลักดันผู้หลบหนีเข้ามาใหม่ เพื่อเป็นการป้องกันมิให้เข้ามาอาศัยอยู่ในประเทศไทย ซึ่งเป็นภาระแก่เจ้าหน้าที่ของไทยต้องดำเนินการแก้ไขปัญหาไม่รู้จบสิ้น จึงเห็นสมควรให้กระทรวงมหาดไทยประสานกับส่วนราชการที่เกี่ยวข้องในพื้นที่สกัดกั้นผลักดันผู้หลบหนีและผู้เข้ามาหลังจากวันที่กระทรวงมหาดไทยสำรวจและจัดทำทะเบียนหลักฐานของทางราชการครั้งสุดท้ายให้ผลักดันออกนอกประเทศ เพื่อมิให้เข้ามาตั้งหลักแหล่งในประเทศไทยรวมทั้งควบคุมผู้ที่อยู่ในพื้นที่ปัจจุบันนี้ด้วย

3.1.13 การดำเนินการมีปัญหาและอุปสรรคดังต่อไปนี้

1) กฎหมาย ระเบียบรวมถึงการตีความกฎหมายยังไม่ชัดเจน

2) พยานผู้ให้การรับรองไม่น่าเชื่อถือและเป็นกลุ่มบุคคลเดียวกัน

3) เอกสารทะเบียนราษฎรของผู้ยื่นคำขอไม่ชัดเจน/สูญหาย

4) ผู้ยื่นคำขอต้องการได้สถานะที่มีได้เป็นไปตามมติคณะรัฐมนตรี

5) ไม่มีพยานหลักฐานยืนยันชัดเจนเกี่ยวกับห้วงเวลาที่ผู้ยื่นคำขอเดินทางเข้ามาในประเทศไทย

ทางเข้ามาในประเทศไทย

6) ผู้ยื่นคำขอได้รับการสำรวจและจัดทำทะเบียนประวัติไว้หลาย

สถานะ

7) ผู้ปกครองท้องถิ่น (กำนัน-ผู้ใหญ่บ้าน) ยังไม่มีความเชื่อมั่นเกี่ยวกับการปฏิบัติตามพระราชบัญญัติการทะเบียนราษฎร พ.ศ.2534 แก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่ 2 พ.ศ.2551

3.1.14 ข้อเสนอเพื่อการแก้ไขประกอบด้วย 2 มาตรการ ได้แก่

1) มาตรการเร่งด่วน คือ การกำหนดรายละเอียดของหลักเกณฑ์ เงื่อนไขด้านกฎหมาย หน่วยงานที่รับผิดชอบ และแนวทางดำเนินการเพื่อเร่งรัดกำหนด สถานะให้แก่กลุ่มเป้าหมายให้แล้วเสร็จภายในระยะเวลาที่กำหนดไว้

2) มาตรการระยะยาว คือ กำหนดแนวทางดำเนินการเกี่ยวกับการสำรวจและจัดทำทะเบียนประวัติคนไร้สัญชาติและกลุ่มคนต่างด้าวที่หลบเข้ามาอาศัยที่ไม่มีชื่อในทะเบียนราษฎร การรับรองสิทธิขั้นพื้นฐาน การพิจารณากำหนดสถานะที่เหมาะสม และมาตรการบริหารจัดการที่เกี่ยวข้อง

3.1.15 การดำเนินการตามกระบวนการต่าง ๆ ระดับประเทศ

1) เป็นไปตามที่คณะรัฐมนตรีรับรองสถานะให้อาศัยอยู่ถาวร 13 กลุ่ม ได้แก่ 1) ชาวเวียดนาม มติกรม.17 มี.ค.2535 และมติ กรม.26 ส.ค.2540 2) อดีตทหารจีน คณะชาติและจีนฮ่ออพยพพลเรือน มติ กรม. 12 มี.ย.2527 และมติ กรม.30 ม.ค.2532 3) ไทยลื้อ มติ กรม. 17 มี.ค.2535 4) ผู้อพยพเชื้อสายไทยจาก จ.เกาะกง ประเทศกัมพูชาที่อพยพเข้ามา ก่อนและหลัง 15 พ.ย.2520 มติกรม. 4 ก.ย.2527, 19 ก.ย.2534, 3 ส.ค.2547 5) ผู้พลัดถิ่นสัญชาติ พม่าเชื้อสายไทยที่อพยพเข้ามาก่อน 9 มี.ค.2519 มติกรม.27 พ.ค.2540 6) ผู้พลัดถิ่นสัญชาติ พม่าเชื้อสายไทยที่อพยพเข้ามาก่อน 9 มี.ค.2519 มติกรม.29 ส.ค.2543, 28 ส.ค.2544 7) เนปาล อพยพ มติกรม.29 ส.ค.2543, 28 ส.ค.2544 8) จีนฮ่ออิสระมติกรม. 29 ส.ค. 2543, 28 ส.ค. 2544 9) และ 10) ชาวเขา/บุคคลบนพื้นที่สูง/ชุมชนบนพื้นที่สูงที่อพยพเข้ามาก่อน 3 ต.ค. 2528 มติกรม.3 ต.ค.2535, 29 ส.ค.2543, 28 ส.ค.2544, 4 ม.ค.2548 11) ชาวลาวผู้เขากอพยพ มติ กรม. 24 ธ.ค. 2534 12) ม้งถ้ากระบอกที่ทำประโยชน์ มติกรม.4 มี.ค. 2546 13) อดีตโจรจีน คอมมิวนิสต์มาลาया มติกรม. 30 ต.ค.2533, 24 ธ.ค. 2545 (กลุ่มนี้ประมาณ 200,000 เศษ ส่วน ใหญ่ได้ยื่นคำร้อง และได้รับอนุมัติสถานะแล้ว ยังคงเหลืออยู่ระหว่างการยื่นคำร้อง ประมาณ 60,000 คน และลำดับที่ 4,5,11 อยู่ในข่ายที่จะได้รับการแปลงสัญชาติเป็นไทย)

2) สำรวจจัดทำทะเบียนประวัติและออกบัตรให้ถือไว้เพื่อควบคุมที่มีการสำรวจในช่วงปี 2519-2542 กลุ่มที่ได้รับการผ่อนผันให้อยู่ชั่วคราวและอยู่ระหว่างรอ กระบวนการแก้ปัญหา 5 กลุ่ม ได้แก่ 1) บุคคลบนพื้นที่สูงและชุมชนบนพื้นที่สูงที่อพยพเข้ามาหลัง 3 ต.ค.2528 มติกรม.20 พ.ย.2548 2) ผู้หลบหนีเข้าเมืองจากพม่าที่อพยพเข้ามาหลัง 9 มี.ค.2519 มติกรม. 17 มี.ค.2535 3) ชาวลาวอพยพ มติกรม.10 ม.ค.2549 4) ผู้หลบหนีเข้าเมืองชาวกัมพูชา มติกรม. 10 ม.ค.2549 5) ผู้พลัดถิ่นสัญชาติพม่าเชื้อสายไทยที่อพยพเข้ามา หลัง 9 มี.ค.2519 มติกรม. 10 ม.ค.2549 ซึ่งในหลักการถือว่าอาศัยอยู่มาก่อนข้างนาน และ

คณะรัฐมนตรีผ่อนผันให้อาศัยอยู่ชั่วคราวโดยมีมาตรการควบคุมภายใต้ประกาศกระทรวงมหาดไทย (กลุ่มนี้ประมาณ 300,000 คน) ซึ่งกลุ่มที่ 5 อยู่ในข่ายจะได้รับการแปลงสัญชาติเป็นไทย แต่หลักเกณฑ์เหล่านี้จะไม่ครอบคลุมกลุ่มบุคคลที่ไม่มีสถานะทางทะเบียนประเภทที่อาศัยอยู่มานาน (ประมาณ 100,000 คน) ซึ่งในช่วงระหว่างปี 2549-2552 กรมการปกครองอยู่ระหว่างการตรวจสอบและพิสูจน์ทราบตัวบุคคล

3) จะได้การสถานะก็ต่อเมื่อ 1.15.3.1) รัฐบาลมีนโยบายให้สถานะ 1.15.3.2) ไม่ปรากฏหลักฐานการมีและการใช้สัญชาติอื่น 1.15.3.3) มีความจงรักภักดีต่อประเทศไทย และเลื่อมใสในการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข 1.15.3.4) มีความประพฤติดีและหรือประกอบอาชีพสุจริตโดยต้องไม่เคยรับโทษคดีอาญา ยกเว้นความผิดโดยประมาทหรือลหุโทษ ทั้งนี้หากได้รับโทษในคดีอาญาต้องพ้นโทษมาแล้วอย่างน้อย 5 ปี

3.5) ต้องมีชื่ออยู่ในเอกสารทะเบียนราษฎร ซึ่งครอบคลุมถึงคนกลุ่มน้อย / กลุ่มชาติพันธุ์ที่มีการสำรวจจัดทำทะเบียนในจนถึงปี 2542 และกลุ่มสำรวจเพิ่มเติมในระหว่างปี 2548-2552

3.6) มีภูมิลำเนาอาศัยอยู่ในประเทศไทยติดต่อกันต่อเนื่อง 10 ปี ขึ้นไป นับถึงวันที่ ๑๓ ม.ค.๒๕๔๘ (อพยพเข้ามาอยู่อาศัยจนถึงวันที่ 1๘ ม.ค. 2538) และในข้อ 15.3 นี้จะต้องเป็นไปตามเงื่อนไขตามพระราชบัญญัติสัญชาติ (ฉบับที่ 4) พ.ศ.2551 มาตรา 23 บัญญัติให้บุคคลที่เคยมีสัญชาติไทยเพราะเกิดในราชอาณาจักรไทย แต่ถูกเพิกถอนสัญชาติไทยตามประกาศคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 337 ข้อ 1 และผู้ที่เกิดในราชอาณาจักรไทยแต่ไม่ได้สัญชาติไทยตามประกาศคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 337 ข้อ 2 รวมถึงบุตรของบุคคลดังกล่าวที่เกิดในราชอาณาจักรไทยก่อนวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ (เกิดก่อนวันที่ 28 กุมภาพันธ์ 2551) และไม่ได้สัญชาติไทยตามมาตรา 7 ทวิวรรคหนึ่งแห่งพระราชบัญญัติสัญชาติ พ.ศ.2508 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2535 ถ้าบุคคลนั้นอาศัยอยู่จริงในราชอาณาจักรไทยติดต่อกันโดยมีหลักฐานทางทะเบียนราษฎร และเป็นผู้มี ความประพฤติดี หรือทำคุณประโยชน์ให้แก่สังคมหรือประเทศไทยให้ได้สัญชาติไทยตั้งแต่วันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ โดยให้จังหวัดและกรุงเทพมหานครเจ้าเมือง สำนักงานเขต สำนักงานทะเบียนอำเภอและสำนักทะเบียนท้องถิ่นทุกแห่งให้เขตพื้นที่รับผิดชอบถือปฏิบัติตามกฎหมายกำหนด

โดยสรุปเกณฑ์การได้สัญชาติไทยต้องถูกต้องตามกฎหมายกำหนด คือ ตามมาตรา 23 แห่งพระราชบัญญัติสัญชาติ (ฉบับที่ 4) พ.ศ.2551 และมาตรา 7 ทวิวรรคหนึ่ง

แห่งพระราชบัญญัติสัญชาติ พ.ศ.2508 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2535 ซึ่งมี 1) การสำรวจ ตรวจสอบตามหลักเกณฑ์ 2) การยื่นคำขอลงรายการสัญชาติไทย 3) นายทะเบียนได้รับคำขอ พร้อมหลักฐาน คือ (1) ตรวจสอบหลักฐานการมีชื่อและรายการบุคคลให้เอกสารการ ทะเบียนราษฎรและสอบสวนให้ได้ว่าชื่อเท็จจริงผู้ยื่น (2) สอบสวนผู้ยื่นคำขอลงรายการสัญชาติ ไทยให้ปรากฏรายละเอียดเกี่ยวกับบิดามารดา สัญชาติบิดามารดา สถานที่เกิด จำนวนพี่น้อง ร่วมบิดามารดาและที่อยู่ปัจจุบัน รวมถึงความเลื่อมใสในการปกครองระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข และให้นายทะเบียนบันทึกถ้อยคำไว้ในบันทึกการสอบสวน (ปค.14) ด้วยข้อความว่า “ข้าพเจ้าขอปฏิญาณว่าจะจงรักภักดีต่อชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข และการปกครอง ในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข จะประพฤติตนเป็นพลเมืองดีภายใต้ กฎหมายของประเทศไทยตลอดไป หากไม่เป็นไปตามที่ปฏิญาณไว้ ข้าพเจ้ายินยอมให้ถอน สัญชาติไทยของข้าพเจ้าได้” ผู้ยื่นคำขอลงลายมือหรือพิมพ์ลายนิ้วมือกำกับข้อความในบันทึก การสอบสวนต่อหน้านายทะเบียนและพยานอย่างน้อย 2 คน (3) สอบสวนพยานบุคคลที่ นำเชื่อถือเพื่อให้การรับรองการมีภูมิลำเนาหรือถิ่นที่อยู่เป็นหลักแหล่งอยู่จริงติดต่อกัน ใน ประเทศไทย 4) นายทะเบียนอำเภอหรือนายทะเบียนท้องถิ่นตรวจสอบคุณสมบัติของผู้ยื่นคำ ขอและดำเนินการตามข้อ 3 5) การเพิ่มชื่อในทะเบียนบ้าน (ท.ร.14) ของบุคคลได้สัญชาติตาม มาตรา 23 แห่งพระราชบัญญัติสัญชาติ (ฉบับที่ 4) พ.ศ.2551 ให้นายทะเบียนดำเนินการตาม ระเบียบสำนักงานทะเบียนกลางว่าด้วยการจัดทำทะเบียนราษฎร พ.ศ. 2535 ข้อ 102 โดย อนุโลม กำหนดเลขประจำตัวประชาชนเป็นบุคคลประเภท 8 กลุ่มบุคคลที่ 73 (8xxxx73xxx xx x) และให้หมายเหตุเพิ่มเติมในฐานข้อมูลการทะเบียนราษฎรและสำเนาทะเบียนบ้านฉบับเจ้า บ้านว่า “บุคคลลำดับที่...ได้สัญชาติไทยโดยมาตรา 23 แห่งพระราชบัญญัติสัญชาติ (ฉบับที่ 4) พ.ศ.2551” แล้วลงลายมือชื่อนายทะเบียนพร้อมวันเดือนปีกำกับไว้ทุกรายสำหรับวิธีการให้ เลขประจำตัวประชาชนกลุ่มบุคคลที่ 73 นั้น ให้สำนักทะเบียนอำเภอและสำนักทะเบียนท้องถิ่น รายงานขอเลขจากสำนักทะเบียน โดยเมื่อนายอำเภอหรือผู้อำนวยการเขตพิจารณาให้ผู้ขอรายใด ได้ลงรายการสัญชาติไทยในทะเบียนบ้าน (ท.ร.14) ให้นายทะเบียนจัดทำสำเนาหรือถ่าย เอกสารคำขอลงรายการสัญชาติไทยในทะเบียนบ้านของผู้ยื่นเก็บติดกับเรื่องไว้เป็นหลักฐาน 1 ฉบับ ส่วนคำขอที่เป็นต้นฉบับให้ส่งไปยังสำนักทะเบียนกลางเพื่อเป็นข้อมูลในการกำหนดเลข ประจำตัวประชาชน โดยสำนักทะเบียนกลางจะส่งเลขดังกล่าวให้สำนักทะเบียนที่เกี่ยวข้องผ่าน ระบบคอมพิวเตอร์

2. วิธีการให้สถานะที่ถูกต้องแก่คนไร้สัญชาติ พบว่า

อำนาจในการวินิจฉัยสั่งการตามกฎหมายที่มีผู้มีข้อจำกัดหรือใช้การมองผ่านมายาคติและอำนาจตามโครงสร้างระบบของผู้ปฏิบัติงานทำให้ตีความกฎหมายไม่ชัดเจนการสื่อสารและการสร้างความรู้ความเข้าใจต่อข้อเท็จจริงของชุมชนท้องถิ่นบนฐานของอคติและความเป็นอื่นทำให้เกิดการละเลย เพิกเฉยไม่สนใจศึกษา ทำความเข้าใจต่อลักษณะเฉพาะ และความสลับซับซ้อนของพื้นที่ชายแดน นานวันยิ่งกระทบต่อสิทธิขั้นพื้นฐานของประชาชนเหล่านั้น และกฎหมายที่ใช้บังคับในเรื่องเดียวกันมีจำนวนหลายฉบับ กฎหมายสัญชาติ กฎหมายการทะเบียนราษฎร กฎหมายคนเข้าเมือง กฎหมายการทำงานของคนต่างด้าว แต่ปัญหาที่เกิดขึ้นในการบริหารจัดการคือ กฎหมายแต่ละฉบับบทยุติผลของกฎหมายในเรื่องเดียวกันแตกต่างกันออกไป จึงยังสร้างความสับสนในการปฏิบัติหน้าที่ของหน่วยงานและเจ้าหน้าที่ของรัฐ และกลุ่มคนเหล่านี้ จำนวนหนึ่งมีทัศนคติในเชิงลบต่อหน่วยงานหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ อันเนื่องมาจากگذกฏดำเนินคดีตามกฎหมาย และถูกส่งตัวกลับ ทำให้บางคนไม่คอยให้ความร่วมมือหน่วยงานหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐในการทำข้อมูลทะเบียนสถานะของบุคคลเท่าที่ควรซึ่งพบว่า ขาดเอกสารหลักฐานยืนยันตัวบุคคลหรือขาดเอกสารยืนยันความสัมพันธ์ในครอบครัว เป็นเหตุให้บุคคลเหล่านี้ไม่มีสถานะทางกฎหมายที่ชัดเจน จึงนำสู่กระบวนการพิสูจน์สารพันธุกรรม (DNA) จึงเป็นกระบวนการที่มีบทบาทสำคัญต่อการพิสูจน์สัมพันธ์ทางของบุคคลในครอบครัว ได้อย่างมีประสิทธิภาพและมีความแม่นยำ น่าเชื่อถือซึ่งปัจจุบันมีอยู่ 3 วิธี คือ 1) การตรวจลายพิมพ์ดีเอ็นเอ (DNA) 2) การตรวจบนโครโมโซมวาย (Y : ตรวจหาความสัมพันธ์ระหว่างบิดากับบุตรชาย) และ 3) การตรวจไมโทคอนเดรีย (ตรวจหาความสัมพันธ์ในสายมารดา) เพื่อนำมาใช้เป็นหลักฐานในการพิสูจน์สัญชาติไทยตามหลักสืบสายโลหิต แต่การตรวจพิสูจน์ดีเอ็นเอนั้นก็ประสบปัญหา 1) การยอมรับจากพนักงานเจ้าหน้าที่ 2) ค่าใช้จ่ายสูง ประมาณ 15,000บาท /คน 3) สถานที่ตรวจพิสูจน์มีจำนวนจำกัด (กรุงเทพมหานครค่าตรวจพิสูจน์ 8,000 บาท /ครั้ง และต่างจังหวัด 4,000 บาท / ครั้ง) และจำเป็นต้องให้รู้และสร้างความเข้าใจให้กับพนักงานเจ้าหน้าที่รัฐ โดยเฉพาะฝ่ายปกครองจะต้องสามารถปรับปรุงระเบียบและกฎเกณฑ์ที่เอื้ออำนวยให้สามารถยอมรับหลักฐานทางวิทยาศาสตร์ในการพิสูจน์สัญชาติไทยเพื่อจะทำให้พนักงานเจ้าหน้าที่เกิดความมั่นใจในการปฏิบัติงานมากยิ่งขึ้น ตลอดจนเจ้าหน้าที่และประชาชนในพื้นที่จะต้องมีการปรับเปลี่ยนความคิดและทัศนคติที่มีต่อคนไร้สัญชาติหรือคน ไม่มีสัญชาติไทยที่อยู่อาศัยอยู่ในผืนแผ่นดินไทยที่เป็น มิตรไมตรี เกื้อกูลซึ่งและกัน

การบริหารจัดการต้องดำเนินการดังต่อไปนี้

1. จะต้องกำหนดให้มีมาตรการรองรับการดำเนินการให้แก่หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพราะถ้าไม่มาตรการมารองรับโดยเฉาะกฎหมายจะทำให้เกิดการลุ่่มเสี่ยงต่อการละเมิดและการกระทำความผิดต่อบทบาทหน้าที่ได้
2. ให้มีการจัดตั้งหน่วยงานกลางที่ทำหน้าที่นี้โดยตรงซึ่งอาจจะขึ้นต่อกระทรวงใดกระทรวงหนึ่งเป็นหน่วยงานหลักในการอำนวยความสะดวก ติดตาม และประเมินผลรวมทั้งการพัฒนาระบบ
3. ให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องหลัก ได้แก่ กระทรวงมหาดไทย สำนักงานตำรวจแห่งชาติ กระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงสาธารณสุข กระทรวงยุติธรรม กระทรวงแรงงาน กระทรวงการต่างประเทศ กระทรวงกลาโหม และกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ โดยมี การประสานการดำเนินงานร่วมกันด้วยความมีเอกภาพ
4. ให้มีคณะกรรมการชุดปฏิบัติการเฉพาะกิจที่ขึ้นตรงต่อสำนักนายกรัฐมนตรีที่มีองค์ประกอบของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องทั้งหน่วยงานภาครัฐ องค์กรเอกชน และผู้นำชุมชนที่เกี่ยวข้องตั้งแต่ระดับประเทศจนถึงท้องถิ่น เพื่อร่วมกันพิจารณาดำเนินการให้เกิดการรัดกุม มีความยุติธรรมและรวดเร็วสามารถบรรลุตามเป้าหมายที่ชัดเจน
5. สร้างระบบการเชื่อมโยงฐานข้อมูลสถานะบุคคลระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอย่างมีความเป็นเอกภาพด้วยการใช้ระบบคอมพิวเตอร์ให้ครอบคลุมและเกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลตั้งแต่ระดับส่วนกลางถึงระดับส่วนภูมิภาค (ระดับอำเภอ) และจะต้องมีการจัดจ้างบุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญเพื่อพัฒนาระบบและปรับปรุงฐานข้อมูล พร้อมทั้งชุดปฏิบัติการในระดับอำเภอและแผนกหน่วยเคลื่อนที่เร็วเพื่อคอยช่วยเหลืออยู่ตลอดเวลา
6. ต้องปรับทัศนคติของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้มีความรู้ความเข้าใจด้านสิทธิมนุษยชนเพื่อให้เกิดสันติวิธีที่อยู่บนพื้นฐาน การเคารพศักดิ์ศรี ความเป็นมนุษย์ชาติที่เท่าเทียมกัน ตลอดจนการเห็นและให้คุณค่าของความหลากหลายของวิถีชีวิตและวัฒนธรรม
7. ให้มีแนวทางการบริหารจัดการยุติธรรม โปร่งใสสามารถตรวจสอบได้ เพื่อสร้างความเชื่อมั่นและคุ้มครองแก่เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานโดยสุจริต มิให้ได้รับผลกระทบจากการดำเนินการ ไม่ว่าจะทั้งโดยตรงและโดยอ้อมหรือทั้งจำทั้งปรับ
8. รัฐบาลประเทศเพื่อนบ้านต้องให้ความสำคัญและความร่วมมือเพื่อแก้ไขปัญหาบุคคลคนที่ไม่มีสถานะ และให้องค์กรระหว่างประเทศให้ความร่วมมือในการพัฒนาคุณภาพชีวิตแก่ประชาชนและชุมชนชายแดนในประเทศต้นทาง

9. มีการบังคับใช้กฎหมายอย่างจริงจังกับผู้หลบหนีเข้าเมืองที่อพยพเข้ามาใหม่และขบวนการนำพาเพื่อป้องกันและปราบปรามมิให้เกิดปัญหาซ้ำซากเพราะอาจจะทำให้เสียบประมาณของประเทศโดยมิใช่เหตุและไร้คุณค่า

3. การให้สถานะโดยหลักกฎหมายไทย พบว่า

ปัญหาคนไร้สัญชาติหรือไร้สถานะทางกฎหมายในหลายอำเภอของจังหวัดอุบลราชธานี ได้แก่ อำเภอโพธิ์ไทร อำเภอโขงเจียม อำเภอศรีเมืองใหม่ อำเภอสรินทร และอำเภอบุณฑริก บางปัญหาที่รัฐบาลได้เข้าไปแก้ไขให้ แต่สภาพปัญหาหลักที่พบคือ ประชาชนที่ได้รับผลกระทบดังกล่าวไม่ได้รับข้อมูลข่าวสารและเป็นบุคคลที่ละเลยสิทธิของตนเอง ส่งผลทำให้เสียโอกาสในเรื่องของสิทธิที่จะได้รับและในส่วนหน่วยงานเจ้าหน้าที่ในระบบราชการยังไม่ทำตามกฎหมาย เนื่องจากยังไม่มี ความชัดเจนในการปฏิบัติให้กับข้าราชการที่ปฏิบัติงานในด้านนี้ และก็เกิดเงื่อนไขบางอย่าง โดยเฉพาะอาจเกิดการทุจริตคอร์รัปชั่นขึ้นในหลายพื้นที่ ซึ่งมี การเรียกรับผลประโยชน์ที่มิชอบจากกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน โดยมีการสำรวจแล้วไม่ส่งข้อมูลให้ อำเภอ ทำให้การทำงานในภาพรวมต้องสะดุด เนื่องจากการปิดระบบข้อมูลหลังพบการทุจริต เมื่อศึกษาข้อมูลด้านพื้นที่ในจังหวัดอุบลราชธานีสามารถสรุปภาพรวมของปัญหาได้ 2 นัย คือ

- 1) ปัญหาการไม่มีสถานะทางทะเบียนที่ถูกต้อง ซึ่งถือเป็นปัญหาหลัก ซึ่งมีประชาชนเป็นจำนวนมากที่ยังไม่มีสถานะทางทะเบียนหรือสถานะทางทะเบียนที่ไม่ถูกต้อง โดยเฉพาะบุคคลที่สำรวจ ไม่มีพยานหลักฐาน คนไร้รากเหง้า ชนกลุ่มน้อยที่ต้องการแปลงสัญชาติหรือลงรายการสัญชาติไทย ตลอดจนคนไทยพลัดถิ่นที่ต้องการคืนสัญชาติ ซึ่งสอดคล้องบางส่วนกับการศึกษาของจุมพต สายสุนทร (2538 : 27-28) ซึ่งศึกษาเกี่ยวกับกฎหมายระหว่างประเทศว่าด้วยเขตอำนาจของรัฐและความคุ้มครองคนจากเขตอำนาจรัฐว่า โดยหลักกฎหมายระหว่างประเทศแล้ว รัฐแต่ละรัฐย่อมมีอำนาจที่จะออกกฎหมายกำหนดหลักเกณฑ์ให้สัญชาติแก่บุคคลได้ แต่การกำหนดหลักเกณฑ์ในการให้สัญชาติดังกล่าว ต้องไม่ขัดกับสิทธิของรัฐอื่น
- 2) ปัญหาด้านสิทธิอันเกี่ยวเนื่องกับสถานะที่ได้รับ ได้แก่ สิทธิในการศึกษา สิทธิในสาธารณสุขมูลฐาน สิทธิในหลักประกันสุขภาพ สิทธิในการทำงาน สิทธิในกระบวนการยุติธรรม สิทธิในการเดินทาง สิทธิในการสร้างครอบครัว ที่อยู่อาศัย ที่ทำกิน ตลอดจนสวัสดิการด้านอื่นๆ ที่ควรจะได้รับตามเงื่อนไขข้อเท็จจริงและถูกต้องตามกฎหมายพระราชบัญญัติสัญชาติ (ฉบับที่ 4) พ.ศ.2551 มาตรา 7 และมาตรา 10 (1) (2) (3) (4) (5) การยื่นคำขอต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ตามแบบและวิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวง แต่การที่จะอนุญาตหรือไม่อนุญาตให้แปลงสัญชาติเป็นไทยให้อยู่ในดุลยพินิจของรัฐมนตรี เมื่อรัฐมนตรีเห็นสมควรอนุญาตให้นำความกราบ

บังคับทุกแล้ว ให้ผู้ขอแปลงสัญชาติเป็นไทยปฏิญาณตนว่า จะมีความซื่อสัตย์สุจริตต่อประเทศไทย

ผลที่เกิดขึ้นส่งผลต่อการปฏิบัติงาน ดังนี้

1. รัฐประเทศต้นทางหรือรัฐประเทศเพื่อนบ้านตามแนวชายแดนยังไม่ให้ความสำคัญและร่วมมือในการแก้ไขเหล่านี้อย่างแท้จริง

2. แนวทางการดำเนินการแก้ไขปัญหายังขาดวิธีการจัดการอย่างเป็นระบบและยังคงมีปัญหาอุปสรรคในด้านกฎหมาย กฎระเบียบทั้งภายในประเทศและระหว่างประเทศที่ยังมีความแตกต่างกันทั้งในตัวบทและวิธีการใช้บังคับและแนวปฏิบัติที่ไม่สอดคล้องกับข้อเท็จจริง

3. ขาดเอกภาพในการจัดการปัญหาสถานะและสิทธิของบุคคลอย่างเป็นระบบส่งผลกระทบต่อผลประโยชน์ส่วนรวมของประเทศชาติและกระทบต่อศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ทำให้ภาพลักษณ์ของประเทศและสถานการณ์ความสัมพันธ์กับประเทศเพื่อนบ้านในปัจจุบันแบบเปราะบาง

4. ขาดหลักประกันให้แก่หน่วยงานและเจ้าหน้าที่ของรัฐผู้ปฏิบัติงานโดยสุจริตเพราะอาจจะกลายเป็นผู้ปฏิบัติหน้าที่บกพร่องโดยสุจริตใจทำให้เกิดความไม่มั่นใจในการปฏิบัติงาน

5. อาจจะมีอคติและโอกาสสูงที่จะเกิดการเลือกปฏิบัติ ถูกเอารัดเอาเปรียบ ถูกแสวงหาผลประโยชน์และการถูกละเมิดสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐานด้านต่าง ๆ ส่งผลต่อความมั่นคงในชีวิตและทรัพย์สิน

4. การให้สิทธิในสัญชาติไทยโดยการแปลงสัญชาติ พบว่า

การได้สิทธิในสัญชาติไทยโดยการแปลงสัญชาติอาจจะสรุปวิธีการได้สัญชาติไทยของบุคคลธรรมดาสามารถได้มา 5 วิธี คือ 1) ตามหลักสืบสายโลหิต 2) ตามหลักดินแดน 3) โดยการสมรส 4) โดยการแปลงสัญชาติ 5) โดยผลของกฎหมาย จะต้องเป็นไปตามมาตรา 10 แห่งพระราชบัญญัติสัญชาติ พ.ศ.2508 ทิว (1) (2) (3) (4) (5) แต่ก็มีข้อเรื่องง่ายอาจจะมีปัญหาเกิดขึ้นได้ตามที่มีบทบัญญัติว่า ใครก็ตามที่ปรากฏตัวในดินแดนรัฐไทย โดยปราศจากเอกสารหรือพยานหลักฐานที่สามารถพิสูจน์หรือยืนยันได้ว่าเป็นไทย คือ ไม่มีบัตรประชาชน ไม่มีทะเบียนราษฎร ไม่มีหนังสือเดินทาง จะมีสถานะบุคคลตามกฎหมายเป็นคนเข้าเมืองผิดกฎหมายในมาตรา 58 ตามพระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ.2522 ผลที่ตามมาคือจะต้องถูกส่งตัวออกนอกดินแดนของรัฐไทยตาม (มาตรา 54) เพราะเข้ามาหรืออยู่ในราชอาณาจักรไทยโดย

ไม่ได้รับอนุญาตหรือการอนุญาตนั้นสิ้นสุดหรือถูกเพิกถอนแล้ว ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของพันธุ์ทิพย์ กาญจนะจิตรา สายสุนทร (2538 : 18) ที่ศึกษาเกี่ยวกับกฎหมายสัญชาติไทยว่า ข้อเท็จจริงในการให้ได้สัญชาติ คือ การสืบสายโลหิต การเกิดในดินแดนของรัฐ การมีภูมิลำเนาถาวรอยู่ในรัฐผู้ให้สัญชาติ และการมีสถานภาพเป็นบุคคลในครอบครัวกับบุคคลที่ให้สัญชาติของรัฐผู้ให้สัญชาติ และการดำเนินการอาจจะต้องมีลักษณะดังนี้ (1) แสวงหาความร่วมมือระหว่างประเทศในทุกด้านเพื่อฟื้นฟูและสร้างความสัมพันธ์ระหว่างประเทศกับประเทศเพื่อนบ้านที่มีพรมแดนติดกับรัฐไทย (2) ยึดหลักการดำเนินการด้านความมั่นคงเพื่อการพัฒนาและสร้างสันติภาพระหว่างประเทศภายใต้กรอบสากลหรือกรอบแห่งสหประชาชาติและองค์กรระหว่างประเทศ อื่น ๆ (3) ต้องใช้กลไกระดับทวิภาคี ไตรภาคีและพหุภาคีเพื่อนำมาซึ่งความเข้าใจระหว่างกันในการแก้ไขปัญหาและแสวงหาผลประโยชน์ร่วมกันอย่างสร้างสรรค์ จริงใจ และโดยสันติวิธี (4) จะต้องรักษาและคุ้มครองสิทธิและผลประโยชน์ของประเทศชาติเหนือสิ่งอื่นใด

5. รัฐบาลไทยกับการรับรองสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐานแก่คนไร้สัญชาติ พบว่า

5.1 รัฐไทยจะต้องมีการตรวจเช็คเอ็กซ์เรย์เพื่อทำการสำรวจและจัดทำทะเบียนประวัติ (ทร.38) ขึ้นทะเบียนกลุ่มคนไร้สัญชาติหรือไร้สถานะและสิทธิทางกฎหมาย โดยทุกพื้นที่อย่างละเอียดครอบคลุมทั่วประเทศของคนทุกชนชาติโดยไม่เลือกปฏิบัติและละเว้นการปฏิบัติหน้าที่เพื่อเห็นแก่ผลประโยชน์ต่างตอบแทน

5.2 รัฐไทยควรจัดให้มีคลินิกกฎหมายเฉพาะและผู้เชี่ยวชาญด้านนี้โดยตรง เพื่อให้คำปรึกษากับคนไร้สัญชาติในการจัดการเรื่องสถานะและสิทธิของบุคคลไร้สัญชาติ พร้อมทั้ง โดยให้เจ้าหน้าที่ระดับสูงของกระทรวงมหาดไทย สำนักงานสภาความมั่นคงแห่งชาติ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทุกภาคส่วนทั้งภาครัฐและองค์กรเอกชนมาร่วมชี้แจงด้วยตนเอง เกี่ยวกับแนวทาง ขั้นตอนการปฏิบัติในเปลี่ยนแปลงสถานะบุคคล โอกาสและช่องทางในการเข้าถึงสิทธิต่าง ๆ ถ้ามี ด้วยการนำหลักฐานเท่าที่ตนมีติดตัวมาด้วย ทั้งนี้เพื่อตรวจสอบกับเจ้าหน้าที่ว่าหลักฐานเหล่านั้นจะช่วยให้ตนมีสถานะ ถูกกฎหมายในประเทศไทยได้หรือไม่

5.3 การสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างกลุ่มคนเหล่านั้นด้วยการสื่อสารเพื่อหาทางออกให้จริง ๆ ไม่ใช่สร้างปฏิกิริยาสะท้อนให้เห็นอำนาจรัฐที่ครอบงำ กดทับ ไม่รับฟังเสียง จนต้องออกมาเผชิญกับตัวแทนรัฐอยู่ในฐานะผู้กระทำการที่ไม่ยอมจำนนเช่นกัน และต้องไม่ลืมว่าเมื่อได้สัญชาติไทยแล้ว ตามกฎหมายไทย ราชการสามารถถอนสัญชาติท่านได้

ตลอดเวลา หากพบว่ามีกร โทกหรือให้หลักฐานที่เป็นเท็จแก่เจ้าหน้าที่หรือมีพฤติกรรมที่เป็นภัยต่อความมั่นคงของชาติ ขัดต่อศีลธรรมอันจะนำไปสู่ความไม่สงบสุขในสังคม

5.4 ทำความเข้าใจเกี่ยวกับชีวิตด้วยการเรียนรู้และเข้าใจว่าพวกเราไม่ได้มีชีวิตภายใต้เงื่อนไขและข้อจำกัดที่รัฐพยายามขีดวงให้เสมอไป แต่ในความสัมพันธ์กับรัฐที่ดูเสมือนยอมตามและจำนน แท้จริงแล้วพวกเราพยายามหาช่องทางในการกำหนดปัจจุบันและอนาคตของตัวเองอยู่ตลอดเวลาและคิดว่าตนเองมีหนทางเพื่อแทรกตัวเข้าเป็นสมาชิกของรัฐไทยอย่างเป็นทางการ โดยวิธีทางเหล่านั้นอาจจะเกิดขึ้นในชีวิตประจำวันของพวกเรา พร้อมทั้งพยายามสร้างการยอมรับในฐานะพลเมืองไทยของพวกเราซึ่งบางครั้งไม่อาจเป็นไปตามช่องทางหรือกติกากฎหมายที่รัฐกำหนดไว้ แต่พวกเราเชื่อว่าหากพวกเราปฏิบัติตามกฎหมายของรัฐไทย พวกเราและลูกหลานจะไม่มีวันเข้าถึงโอกาสที่จะได้มาซึ่งสถานะพลเมืองไทย เราจึงมักพบปฏิบัติการล่อลวง ปกปิดรัฐ และขจัดขึ้นอำนาจรัฐในวิถีชีวิตประจำวันของคน กลุ่มเรา โดยวิธีปฏิสัมพันธ์กับรัฐไทยในลักษณะไม่สามารถกระทำได้เลยหากไม่มีวัฒนธรรมความเป็นเครือญาติ ระบบผูกเถี่ยวหรือมิตรสหาย การรับเป็นบุตร และการแต่งงานเป็นปัจจัยสนับสนุนที่สำคัญ

5.5 การปฏิบัติการของหน่วยงานและเจ้าหน้าที่ของรัฐและองค์กรเอกชนทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องโดยทางพฤตินัยและนิตินัยจะต้อง ไม่บกพร่องโดยสุจริตใจเพื่อจะไม่เปิดโอกาสให้คนกลุ่มเรานี้ที่พอมิฐานะเลือกใช้ชีวิตล่อลวงแบบสุดโต่ง คือ การให้สินบนเจ้าหน้าที่ของรัฐเพื่อซื้อสัญชาติไทยและบัตรประชาชนไทย หรือบางคนอาจใช้วิธีการจ้างชาวบ้านไทยในหมู่บ้านให้จดทะเบียนรับลูกของตนเป็นลูกตัวเอง (20,000-30,000 บาท/ราย) แต่บางคนอาจไม่ต้องจ่ายในการได้เป็นคนสัญชาติไทย เนื่องจากสนิทสนมกับผู้นำชุมชนที่เป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐ โดยให้ผู้นำชุมชนที่เป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐดำเนินการในขั้นตอนต่าง ๆ ตามกฎหมายเพื่อรับรองสถานะให้เป็นคนไทย

5.6 รัฐไทยต้องพยายามทำให้พวกเราเชื่อมโยงอยู่กับสัญลักษณ์ความเป็นไทย ได้แก่ สถาบันชาติ สถาบันศาสนา สถาบันพระมหากษัตริย์ไทยอย่างเหนียวแน่น เพื่อตระหนักอยู่ตลอดเวลาว่าเป็นการแสดงถึงความจงรักภักดี เพราะเป็นก้าวแรกที่จะทำให้พวกเรามีโอกาสได้เป็นสมาชิกของชุมชนรัฐไทยอย่างเป็นทางการได้ในที่สุด

5.7 รัฐไทยจะต้องลดทัศนคติแบบชาตินิยมและความมั่นคงของชาติที่ยึดรัฐเป็นศูนย์กลาง ที่มีกตสันตใจพวกเราเหล่านี้ว่ากำลังกระทำในสิ่งที่ผิดกฎหมาย ซึ่งรัฐไทยก็ไม่ควรที่จะมองว่า การกระทำของพวกเราทำให้อำนาจอธิปไตยสั่นคลอนและทำลายความมั่นคงของ

ชาติ เพราะความสัมพันธ์แบบพึ่งพาอาศัยของผู้คนในพื้นที่ที่อยู่ระหว่างพรมแดนของทั้งสามประเทศซึ่งก็มีความเป็นจริงในชีวิตของคนชายแดนมากกว่าความจริงเรื่องรัฐชาติ ชายแดนพรมแดนรวมทั้งกติกาต่างๆที่รัฐสร้างขึ้น

ข้อเสนอแนะการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ควรที่จะต้องมีกำหนดนโยบายเป็นวาระแห่งชาติ ยุทธศาสตร์ และมีมติคณะรัฐมนตรีในการบริหารจัดการเกี่ยวกับคนไร้สัญชาติหรือคนไร้สถานะและสิทธิตามกฎหมายที่เข้ามาอาศัยอยู่ในประเทศไทยโดยเฉพาะในหลายอำเภอเขตพื้นที่จังหวัดอุบลราชธานีเพื่อพิสูจน์ทราบเอกลักษณ์และอัตลักษณ์บุคคลด้วยการเอ็กซ์เรย์ทุกพื้นที่ราบแบบเผชิญศึกและขึ้นทะเบียนฐานข้อมูลกลางด้วยระบบคอมพิวเตอร์ที่เป็นอิเล็กทรอนิกส์การ์ด (EID Card) ซึ่งจะต้องเชื่อมโยงกันอย่างมีเอกภาพและประสิทธิภาพทุกระดับพื้นที่ และจัดให้มีเจ้าหน้าที่ที่มีความเชี่ยวชาญด้านการพัฒนาระบบและปรับปรุงฐานข้อมูลเพื่อป้องกันการป้องกันการสวมสิทธิและการทะเลาะของบุคคลนอกกฎหมาย เพื่อหยุดยั้งความซับซ้อนและการแทรกตัวเข้ามาอาศัยอยู่ในชุมชน โดยเป็นผู้มีสถานะเข้าเมืองผิดกฎหมาย เพื่อป้องกันการก่ออาชญากรรมสงครามและการก่อการร้ายสากล เพื่อลดปัญหาการเลือกปฏิบัติด้วยการแสวงหาผลประโยชน์จากการถูกละเมิดสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐาน อันจะนำไปสู่การทำให้เกิดความสันถวอนันต์อำนาจอธิปไตย บูรณภาพแห่งดินแดนและความมั่นคงของประเทศไทย

1.2 ควรจะต้องมีการรักษาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ผลประโยชน์ของประเทศชาติ ประชาชนและความมั่นคงภายในประเทศให้มีความเป็นเอกภาพด้วยการเคารพและตระหนักในสิทธิมนุษยชน สักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ เสรีภาพขั้นพื้นฐานอย่างเป็นรูปธรรม เพื่อไม่ให้เกิดการบังคับใช้กฎหมายพระราชบัญญัติสัญชาติ พระราชบัญญัติทะเบียนราษฎร พระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พระราชบัญญัติการทำงานของคนต่างด้าวและกฎหมายอื่นไปละเมิดสิทธิและถูกปิดความรับผิดชอบเนื่องเพราะไม่ต้องการให้เกิดข้อพิพาทและเงื่อนไขความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ

1.3 ควรจะต้องการปรับปรุงกฎหมายและระเบียบปฏิบัติที่เกี่ยวข้องซึ่งยังขาดความชัดเจน คลุมเครือ สร้างความสับสน ทำให้ต้องมีการตีความแตกต่างกันออกไปส่งผลให้เกิดปัญหาการปฏิบัติงานของหน่วยงานหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐเกิดความลึกลับจรรยาบรรณไปสู่การใช้ดุลยพินิจเพื่อแสวงหาผลประโยชน์ทำให้เกิดการทุจริตคอร์รัปชันต่อตำแหน่งหน้าที่ได้

1.4 ควรจะต้องมีการทบทวน แก้ไข ปรับปรุง ยกเลิก นโยบาย มาตรการ กฎระเบียบต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องที่มีความไม่ทันสมัยให้ทันสมัยมากขึ้น เพื่อลดขั้นตอนในการ ดำเนินการและการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ทั้งภาครัฐและองค์กรเอกชนให้สอดคล้องกับข้อ เจ็บใจเท็จจริงและกาลสมัยที่เปลี่ยนแปลงไปด้วยกระบวนการแบบ มีส่วนร่วมมากขึ้นของทุก ภาคส่วน ตลอดจนจะต้องคุ้มครองแก่เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน โดยสุจริต มิให้ได้รับผลกระทบจาก การดำเนินการไม่ว่าทั้ง โดยตรงและโดยอ้อมหรือทั้งจำทั้งปรับ

1.5 ต้องให้ความรู้และสร้างความเข้าใจให้กับพนักงานเจ้าหน้าที่ของรัฐ โดยเฉพาะฝ่ายปกครองเพื่อเกิดการปรับปรุงระเบียบกฎเกณฑ์ที่เอื้ออำนวยให้สามารถยอมรับ หลักฐานทางวิทยาศาสตร์ในการพิสูจน์สำนึกผิดอันจะทำให้การปฏิบัติงานเกิดความมั่นใจมาก ยิ่งขึ้น

1.6 ต้องจัดตั้งหน่วยงานกลางที่มีความเชี่ยวชาญพิเศษทำหน้าที่โดยตรงและ หน่วยเคลื่อนที่อาจจะเป็นคลินิกให้คำปรึกษาด้านกฎหมายแก่คนไร้สัญชาติโดยเฉพาะซึ่ง อาจจะขึ้นตรงต่อสำนักนายกรัฐมนตรีซึ่งประกอบด้วยทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและ ภาคเอกชน ผู้นำชุมชน เพื่อทำการให้ดำเนินการมีความรัดกุม มีความยุติธรรม มีความรวดเร็ว และบรรลุเป้าหมายที่ชัดเจนเพื่อประหยัดทรัพยากรด้านงบประมาณให้เกิดความคุ้มค่า

1.7 ต้องทำข้อตกลง (MOU) แบบจีทูจี (G to G) กับประเทศเพื่อนบ้านเพื่อให้ความ สำคัญในคุณภาพและบูรณาภาพแห่งดินแดนระหว่างประเทศ ๆ ด้วยร่วมมือกันแก้ไข ปัญหาเกี่ยวประเด็นคนไร้สัญชาติทุกระดับทั้งของประเทศต้นทางและปลายทางอย่างจริงจัง และองค์กรระหว่างประเทศควรที่จะต้องให้ความร่วมมือในการพัฒนาคุณภาพชีวิต

1.8 ต้องลดอคติและความเป็นชาตินิยมด้านเชื้อชาติ ชาติพันธุ์สูง เพราะมีโอกาส สูงที่จะทำให้เกิดการเลือกปฏิบัติ ละเมิดสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐาน และการแสวงหา ผลประโยชน์อันจะส่งผลกระทบต่อความมั่นคงในชีวิตและทรัพย์สิน

1.9 ควรจะต้องมีการจัดตั้งกองทุนเพื่อช่วยเหลือกลุ่มคนไร้สัญชาติโดยที่รัฐ สมาชิกจะต้องจ่ายเงินสมทบเข้ากองทุนในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และที่อาศัยอยู่ใน ประเทศไทยนานแล้วก็ควรจะได้รับดูแลในเรื่องการเข้าถึงสวัสดิการในด้านต่างๆ ได้แก่ ด้านการศึกษาของบุตรด้านสาธารณสุขก็ควรมีหลักประกันสุขภาพ ด้านการคมนาคมก็จะต้อง ได้รับการเดินทางที่อิสระมากขึ้นไม่กีดกันและจำกัดสิทธิเสรีภาพเหมือนที่ผ่านมา ด้าน กฎหมายควรที่จะต้องได้รับการคุ้มครองสิทธิบุคคลไม่ว่าจะเป็นคนเชื้อชาติ ชาติพันธุ์อะไรก็ตาม และด้านสวัสดิการทำงานก็ควรจะได้รับ คือ การประกันสังคม การประกันการว่างงาน

การชดเชยการสูญเสียรายได้ เพื่อเป็นการสร้างหลักประกันด้านมนุษยธรรมพื้นฐาน

2.10 ควรเร่งรัดการดำเนินการสำรวจและจัดทำทะเบียนประวัติและเอกสารแสดงตน(ท.ร.38) และผู้ไม่มีเอกสารทางทะเบียนราษฎรให้สอดคล้องกับข้อเท็จจริงในการจัดการปัญหาด้านสถานะและสิทธิของบุคคล โดยเฉพาะกลุ่มบุคคลที่บัตรขึ้นต้นด้วยเลขศูนย์ (0) ในเลข 13 หลัก เพราะเป็นการตกสำรวจทำให้ตกหล่นในระบบทะเบียนราษฎร ได้แก่ 1) พ่อแม่เป็นคนไทยไม่ได้ไปแจ้งเกิดและไม่ได้เกิดที่โรงพยาบาล 2) พ่อแม่เป็นชาวลาวที่มาอาศัยอยู่ในเมืองไทย 3) พ่อไทยแม่ลาวและพ่อลาวแม่ไทยก็เกิดปัญหาเช่นกัน และ 4) คนไร้รากเหง้า ปัญหาเหล่านี้จะต้องได้รับการแก้ไขอย่างรีบด่วนเพราะถ้าปล่อยไว้อาจจะมีปัญหาอื่นตามมาได้

2. ข้อเสนอแนะเพื่อทำการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรจะศึกษาโครงสร้างทางอำนาจและจัดระเบียบเกี่ยวกับคนไร้สัญชาติทุกกลุ่มชนชาติที่อาศัยอยู่ในประเทศไทยทั่วทุกแห่งและทั่วทุกภูมิภาคแบบไม่เลือกปฏิบัติเพราะเห็นแก่ผลประโยชน์ โดยการนำเครื่องมือที่ทันสมัยเข้ามาช่วยในการบันทึกเอกลักษณ์บุคคลเพื่อเป็นฐานข้อมูลและฐานข้อมูลจะต้องเที่ยงตรงตามลักษณะที่ได้รับการพิสูจน์อัตลักษณ์ไว้ทุกประการเพื่อป้องกันความซับซ้อนและปลอมแปลงข้อเท็จจริง ให้ดำเนินการตามกระบวนการตามกฎหมายไทยและกฎหมายระหว่างประเทศโดยยึดโยงกับหลักสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐานเป็นสำคัญ

2.2 ควรจะศึกษาบริบททางกฎหมายไทยด้วยการปฏิรูปกฎหมายที่เกี่ยวข้องเนื่องจากมีหลายฉบับเกิดความจำเป็นและผลทางกฎหมายมีความแตกต่างกันและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องยังขาดความรับผิดชอบ ขาดความเชี่ยวชาญ จำเป็นต้องมีหน่วยงานที่เป็นเอกเทศรับผิดชอบโดยตรง

2.3 ควรศึกษาการกระจายอำนาจร่วมศูนย์ในการอนุมัติการให้สัญชาติเพื่อลดขั้นตอนต่าง ๆ โดยกระจายและแบ่งอำนาจความรับผิดชอบให้กับท้องถิ่นที่เป็นจังหวัดชายแดนได้มีบทบาทต่อการแก้ไขปัญหาด้วยความรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ

2.4 ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบแนวทางแก้ไขปัญหาคอนไร้สัญชาติทั้งในระดับประเทศและระดับโลกเพื่อนำมาเป็นบรรทัดฐานทางกฎหมายในการปฏิบัติหน้าที่และประกอบการพิจารณาตัดสินใจเพื่อกำหนดนโยบายของรัฐบาลไทย

บรรณานุกรม

- กมล ทองธรรมชาติ. (2516). การเมืองระหว่างประเทศ. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช จำกัด.
- กระทรวงต่างประเทศ. (2528). รวมคำแถลงนโยบายต่างประเทศของรัฐบาล นับตั้งแต่ พ.ศ. 2475-ปัจจุบัน. กรุงเทพฯ : กระทรวงต่างประเทศ.
- กุลพล พลวัน. (2538). พัฒนาการของสิทธิมนุษยชน. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์วิญญูชน จำกัด.
- _____ . (2547). สิทธิมนุษยชนในสังคมโลก. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์นิติธรรม.
- กรมศิลปากร. (2540). สรุปสัมมนาทางวิชาการเรื่อง : วัฒนธรรมเอเชียอาคเนย์ ความคล้ายคลึงในวิถีชีวิตวันที่ 26 มิถุนายน 2549 ณ โรงแรมรอยัลริเวอร์. กรุงเทพฯ : บริษัทสยามบุ๊คส์เอนด์พับลิเคชั่นส์ จำกัด.
- กรมเอเชียตะวันออก. (2544). ลำดับพัฒนาการความสัมพันธ์ไทย-เวียดนาม. กรุงเทพฯ : กระทรวงการต่างประเทศ.
- เกื้อ วงศ์บุญสิน. (2545). ประชากรศาสตร์สาระเพื่อการตัดสินใจเชิงธุรกิจ. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- กระทรวงวัฒนธรรม. (2546). ชาติพันธุ์และมายาคติ. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ.
- กอบกุล ราชะนาครและคณะ. (2550). ความท้าทายทางสังคมในภูมิภาคแม่น้ำโขง. กรุงเทพฯ : บริษัทนพบุรีการพิมพ์. ศูนย์วิจัยสังคมอนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขง คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี.
- โกวิท วงศ์สุรวัฒน์. (2550). ภูมิรัฐศาสตร์. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์वासนา.
- กาญจนา ละอองศรี. (2552). เอกสารสรุปการสัมมนาวิชาการ เรื่อง รัฐชาติ-พรมแดน : ความขัดแย้งและข้อยุติบนเส้นทางสันติภาพอาเซียน. สมุทรปราการ : มูลนิธิโตโยต้าประเทศไทย.
- กิตติภูมิ วิเศษศักดิ์. (2554). ศึกษาเกี่ยวกับเรื่อง : การดำเนินการเชิงยุทธศาสตร์ของหน่วยงานภาครัฐและเอกชนในการรองรับการเข้าสู่การเป็นประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนของแรงงานไทย. สถาบันทรัพยากรมนุษย์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ โดยการสนับสนุนของสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ. กรุงเทพฯ : จรัสสินทวงศ์การพิมพ์.

กฤตยา อาชวนิจกุล. (2554). ศึกษาเกี่ยวกับการจัดระบบคนไร้รัฐในบริบทประเทศไทย.

สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล.

กรมองค์การระหว่างประเทศ กระทรวงการต่างประเทศ. (2554). คณะมนตรีสิทธิมนุษยชน

แห่งสหประชาชาติ : คำมั่นด้านสิทธิมนุษยชนของไทยและการบวนการ UPR.

กรุงเทพฯ : บริษัทแปลนกราฟิค จำกัด.

กระทรวงมหาดไทย. (2555). ประกาศกระทรวงมหาดไทยเรื่อง : การสั่งให้บุคคลซึ่งไม่มี

สัญชาติไทย ที่เกิดในราชอาณาจักรไทยโดยบิดาและมารดาเป็นคนต่างด้าว ได้

สัญชาติไทยเป็นการทั่วไป และการให้สัญชาติไทยเป็นการเฉพาะราย. ประกาศ ณ

วันที่ 26 กันยายน พ.ศ. 2555.

เกียรติชัย พงษ์พาณิชย์. (2556). อาเซียนความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียง

ใต้. กรุงเทพฯ : บริษัทสำนักพิมพ์แสงดาว จำกัด.

เจียน ชีระวิทย์. (2527). ความสัมพันธ์สามเส้าระหว่างจีน ไชเวียดและเวียดนาม. เอเชียปริทัศน์

5 ฉบับกันยายน-ธันวาคม.

_____. (2542). เวียดนาม : สังคม เศรษฐกิจ ความมั่นคง การเมือง และการต่างประเทศ.

กรุงเทพฯ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย และสถาบันเอเชียศึกษา

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ขจิตภัย นุรุษพัฒน์. (2522). ผู้อพยพจากอินโดจีนกับความมั่นคงแห่งชาติ. กรุงเทพฯ : สถาบัน

วิชาการทหารบกชั้นสูง.

_____. (2531). ไทยกับเพื่อนบ้านอินโดจีน. กรุงเทพฯ : แพร่วิทยา.

_____. (2536). ผู้อพยพลี้ภัยจากอินโดจีน. กรุงเทพฯ : แพร่วิทยา.

ขวัญชีวัน บัวแดง. (2546). อัตลักษณ์ชาติพันธุ์และการเปลี่ยนแปลงศาสนา : ศึกษากรณีกลุ่ม

ชนกะเหรี่ยงในประเทศไทยและประเทศพม่า. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการ

วัฒนธรรมแห่งชาติ.

เจียน ชีระวิทย์และสุณัย ผาสุก. (2543). กัมพูชา ประวัติศาสตร์ สังคม เศรษฐกิจ ความ

มั่นคง การเมืองระหว่างประเทศ. กรุงเทพฯ : สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์

มหาวิทยาลัย.

คณะกรรมการดำเนินงานฝ่ายจัดทำหนังสืออุบลราชธานี 200 ปี. (2535). หนังสืออุบลราชธานี

200 ปี. กรุงเทพฯ : ชวนพิมพ์.

- คณะกรรมการสิทธิมนุษยชน. (2551). **ประสบการณ์การส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิของผู้พลัดถิ่นภายใน ประเทศ.** กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ.
- คึกฤทธิ์ ปราโมช. (2543). **ขุนช้างขุนแผนฉบับอ่านใหม่.** กรุงเทพฯ : ดอกหญ้า.
- โคริน เฟื่องเกษม. (2546). **เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ : นโยบายต่างประเทศในยุคโลกาภิวัตน์.** กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- คณะอนุกรรมการสิทธิมนุษยชนวุฒิสภา. (2552). **เวทีสัมมนาเรื่อง : การเตรียมความพร้อมการขยายการสำรวจคนไร้รัฐผู้ไร้สัญชาติ แรงงานข้ามชาติและผู้พลัดถิ่นตามยุทธศาสตร์การจัดการปัญหาสถานะและสิทธิของบุคคลรอบใหม่** วันพุธที่ 23 ธันวาคม 2552 ณ ห้องประชุมประชาชนดวงรัตน์. กรุงเทพฯ : สถานทูตความและสถาบันวิจัยและพัฒนาเพื่อเฟื่องวังสภาวะไร้รัฐ.
- จันฉาย ภัคธิดา. (2520). **ประวัติศาสตร์ไทย 1.** กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- เจริญ ไชยชนะ. (2518). **ประวัติศาสตร์ประเทศไทยในเอเชีย.** พระนคร : เกษมบรรณกิจ.
- จุลชีพ ชินวรรณ. (2523). **นโยบายต่างประเทศของไทย : ภูมิหลังและแนวโน้มในอนาคต.** เอเชียปริทัศน์ 3 (เมษายน-มิถุนายน 2523).
- _____ . (2528). **นโยบายต่างประเทศของไทยในทศวรรษที่ 1980** การย้อนพินิจ. กรุงเทพฯ : ศูนย์ศึกษาการต่างประเทศ กระทรวงการต่างประเทศ.
- จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย สถาบันเอเชียศึกษา. (2528). **ไทยกับปัญหาข้ามพหุชา.** กรุงเทพฯ : เจ้าพระยาการพิมพ์. จุมพต สายสุนทร. (2538). **คำอธิบายกฎหมายระหว่างประเทศว่าด้วยเขตอำนาจของรัฐและความคุ้มครองคนจากเขตอำนาจของรัฐ.** กรุงเทพฯ : บริษัทสำนักพิมพ์วิญญูชน จำกัด.
- จรัญ โฆษณานันท์. (2545). **สิทธิมนุษยชนไร้พรมแดน ปรัชญา กฎหมาย และความเป็นจริงทางสังคม.** กรุงเทพฯ : นิตยธรรม.
- จรัล คิชฐาภิรักษ์. (2550). **บนหนทางสิทธิมนุษยชน. สถาบันนโยบายศึกษามูลนิธิคอนราด อาเดนาัวร์.** กรุงเทพฯ : บริษัท สุขุมและบุตร จำกัด.
- จุฑาทพรรษ์ (จามจุรี) ผดุงชีวิต. (2551). **วัฒนธรรม การสื่อสาร และอัตลักษณ์.** กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่ง จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- จุลนภ ศานติพงษ์และคณะ. (2556). **17 ผู้ทรงอิทธิพลในอาเซียน.** กรุงเทพฯ : บริษัทสถาพรบุ๊คส์.

- จารุวรรณ ธรรมวัตร. (2557). เอกสารประกอบการประชุมสัมมนาเรื่อง การวิจัย
ประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมลุ่มแม่น้ำโขง. วันที่ 11-14 มิถุนายน 2557.
อุบลราชธานี : สำนักศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.
- _____. (2557). วัฒนธรรมลุ่มน้ำโขง. เอกสารประกอบการปาฐกถา การประชุม
วิชาการระดับชาติ มนุษย-สังคมศาสตร์ ราชภัฏอุบล ครั้งที่ 2 ณ คณะมนุษยศาสตร์
และสังคมศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี 8 สิงหาคม 2557.
- ฉัตรทิพย์ นาถสุภา และวัลย์วิภา บุรุษรัตน์พันธุ์. (2548). ประวัติศาสตร์ความคิดไทยกับ
แนวคิดชุมชน. กรุงเทพฯ : บริษัท สำนักพิมพ์สร้างสรรค์ จำกัด.
- ชูศักดิ์ เทียงตรงและคณะ. (2522). การเมืองและการบริหารของประเทศในกลุ่มอาเซียน.
กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ชีวินทร์ ฉายาชวลิตและคนอื่น. (2536). ลาว : สังคมศาสตร์เรื่องการเมือง. เอกสาร
ประกอบการบรรยาย. กรุงเทพฯ : ภาควิชาประวัติศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ชลธรา สัตยาวัฒนา. (2544). สืบสานประวัติศาสตร์สังคมและวัฒนธรรมไปเยวการศึกษาเชิง
มนุษยวิทยากรุงเทพฯ : ธีรการพิมพ์.
- ชลธรา สัตยาวัฒนา. (2546). บทเรียนจากเหตุการณ์ความรุนแรงในกัมพูชา. กรุงเทพฯ : กังหัน
การพิมพ์.
- ชวลีย์ ณ ถลาง. (2548). เหตุการณ์ปัจจุบัน. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช จำกัด.
- ชาญวิทย์ เกษตรศิริ. (2516). สงครามอินโดจีน. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์พิมพ์เศ.
- _____. (2540). เวียดนามในไทย. สำนักกองทุนสนับสนุนการวิจัย. กรุงเทพฯ :
โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- _____. (2549). ประวัติศาสตร์เอเชียตะวันออกเฉียงใต้. มูลนิธิโครงการตำรา
สังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์. กรุงเทพฯ : มูลนิธิโตโยต้าประเทศไทย.
- _____. (2552). เอกสารสรุปการสัมมนาวิชาการ เรื่อง รัฐชาติ-พรมแดน : ความ
ขัดแย้งและข้อยุติบนเส้นทางสันติภาพอาเซียน. สมุทรปราการ : มูลนิธิโตโยต้า
ประเทศไทย.
- ชาร์ลส์ เอฟคายส์และรัตนา โตสกุล. (2552). แนวคิดท้องถิ่นภาคอีสานนิยมในประเทศไทย.
ศูนย์วิจัยสังคมอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขง คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี.
กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ปิ่นโต พิมพ์ครั้งที่.

- ไชยวัฒน์ คำชู และณัชชาภัทร อุ๋นตรงจิตร. (2555). **ประชาคมอาเซียนกับการปกครองส่วนท้องถิ่น**. กรุงเทพฯ : บริษัท ส เจริญ การพิมพ์ จำกัด.
- ชะวั้งชัย ภาคินรุ. (2548). **กระบวนการเรียนรู้และปฏิบัติการณ์ลัทธิมนุษยชน**. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์.
- ชุตินา บุญยประภัสร์. (2557). **วารสารการค้าระหว่างประเทศ ฉบับที่ 5 กรกฎาคม-กันยายน 2557**. กรุงเทพฯ : กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์.
- ชู เจียนชูและมารูยา ซาลาส. (2550). **การเคลื่อนย้ายจากชายขอบเข้าสู่ศูนย์กลาง : คนท้องถิ่นวัฒนธรรม และองค์ความรู้ในยุคนานที่เปลี่ยนแปลงไป**. กรุงเทพฯ : บริษัททนพบุรีการพิมพ์.
- ณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ. (2543). **ธุรกิจกับลัทธิมนุษยชน**. กรุงเทพฯ : บริษัทเอดิสันเพรส โปรดักส์ จำกัด.
- ณัฐพล ตันตระกูลทรัพย์. (2552). **บทบาทองค์กรภาครัฐและเอกชนในการพัฒนาเศรษฐกิจอำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย**. อุบลราชธานี : ห้างหุ้นส่วนจำกัด (หจก.) ศิริธรรมออฟเซต.
- ดาร์รัตน์ เมตตาริกานนท์. (2548). **ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น**. ขอนแก่น : คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- _____ . (2555). **ประวัติศาสตร์ลาวหลายมิติ**. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์เมืองโบราณ
- _____ . (2555). **ประวัติศาสตร์เวียดนาม**. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์เมืองโบราณ
- ดาร์รัตน์ เมตตาริกานนท์และธิดา สาระยา. (2555). **ชุดอาเซียนในมิติประวัติศาสตร์ : ประวัติศาสตร์เวียดนามในแบบเรียนชั้นประถม**. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์เมืองโบราณ.
- โดนัลด์ อี วีเธอร์บี (Donald E. Weatherbee)(2013) และเกียรติชัย พงษ์พาณิชย์.แปล .(2556). **อาเซียนความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้**. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แสงดาว.
- เดิม วิชาภัยพจนกิจ. (2546). **ประวัติศาสตร์อีสาน**. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ฤทธิ ศิริมาตย์และคนอื่น. (2544). **หลวงพ่อบ๊วยหอม (เจ้าราชครูหลวงโพนสะเม็ก)**. พระสงฆ์ชุมนุมสองฝั่งโขง.
- ถนอม อานาววัฒน์. (2521). **ประวัติศาสตร์และการวิเคราะห์เหตุการณ์ปัจจุบันของเอเชีย**. (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ : กรุงเทพมหานครการพิมพ์.

- ถาวร สุชากันยาและอุษณีย์ ฉัตรานนท์.(2522). สงครามและความขัดแย้งในอินโดจีน.
กรุงเทพฯ : แพรววิทยา.
- ฐาน ธนชัยวิวัฒน์และคนอื่น.(2555). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11
(พ.ศ.2555-2559). กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์สุทรไพศาล.
- ทองหล่อ วงษ์ธรรมมา.(2527). ประวัติศาสตร์เอเชียอาคเนย์. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์.
- ทองสืบ สุภะมาร์ค.(2528). พงศาวดารลาว. กรุงเทพฯ : องค์การค้าของคุรุสภา.
- ทัศนีย์ ทองสว่าง.(2544). ประชากรศึกษา. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์.
- ทศพร ศิริสัมพันธ์.(2551). เทคนิควิธีการวิเคราะห์นโยบาย. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์แห่ง
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ธีระ นุชเปี่ยม.(2534). อินโดจีนภายใต้ระบบคอมมิวนิสต์ : ความเปลี่ยนแปลงทางการเมือง
ตั้งแต่ ค.ศ. 1975-1991. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- _____. (2546). เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ : นโยบายต่างประเทศในยุคโลกาภิวัตน์.
กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ธิดา สาระยา.(2536). ชุดประวัติศาสตร์ : เมืองอุบลราชธานีแห่งราชะ ศรีสง่าแห่งไพรพฤกษ์.
กรุงเทพฯ : ศรีบุญอุตสาหกรรมการพิมพ์.
- ธีรยุทธ บุญมี.(2546). ผลึกความคิดทางการเมืองและปรัชญาการเมือง:ชาตินิยมและหลัง
ชาตินิยม. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์วิญญูชน.
- _____. (2547). ความหลากหลายของชีวิต ความหลากหลายทางวัฒนธรรม.
(พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์สายธาร.
- ธเนศ อารณีสวรรณ.(2549). กำเนิดและความเป็นมาของสิทธิมนุษยชน. กรุงเทพฯ :
โครงการจัดพิมพ์คบไฟ.
- ธนู แก้วโอภาส.(2549). ประวัติศาสตร์เอเชียยุคใหม่. กรุงเทพฯ : ตาตา พับลิเคชั่น จำกัด.
- ธัญญาทิพย์ ศรีพนา.(2541). เมื่อเวียดนามปฏิรูป. กรุงเทพฯ : บริษัทด้านสุทธาการพิมพ์.
- _____. (2550). นโยบายต่างประเทศของเวียดนามหลังปี 1989 : กรณีนโยบาย
ของเวียดนามต่อไทย. กรุงเทพฯ : บริษัท เลคแอนด์ฟาวด์เท่นพรีนติ้ง จำกัด.
- ธำรงค์ศักดิ์ เพชรเลิศอนันต์.(2552). เอกสารสรุปการสัมมนาวิชาการ เรื่อง รัษฎชาติ-พรมแดน :
ความขัดแย้งและข้อยุติบนเส้นทางสันติภาพอาเซียน. สมุทรปราการ : มูลนิธิโต
โยต้าประเทศไทย.

- ธีระภักตรา เอกผาชัยสวัสดิ์. (2553). **ชุมชนศึกษา**. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. นิวัฒน์ พ. ศรีสุวรรณันท์. (2512). **ไทยลาว-อีสาน**. กองหอสมุดแห่งชาติ. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์เวียงกรุงหัวหลวง.
- นิจ ทองโสภิต. (2515). **สงครามเวียดนาม และไทยจะเป็นเวียดนามแห่งที่ 2 หรือไม่**. กรุงเทพฯ : แพร่วิทยา.
- นพนธิ สุริยะ. (2537). **ลัทธินิยมชน**. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์วิญญูชน.
- นิยมพรรณ (พลวัฒน์)วรรณศิริ. (2540). **มานุษยวิทยาสังคมและวัฒนธรรม**. กรุงเทพฯ : บริษัทพี.เอ.ดีฟิ่งจำกัด.
- นันทนา กปิตกาญจน์. (2546). **ประวัติศาสตร์และอารยธรรมโลกสมัยใหม่**. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์โอเคียนสโตร์.
- นิยมพรรณ (พลวัฒน์) วรรณศิริ. (2550). **มานุษยวิทยาสังคมและวัฒนธรรม**. กรุงเทพฯ : บริษัทธนาเพรส จำกัด.
- นิธิ เอียวศรีวงศ์.. (2538). **ชาติไทยและเมืองไทยในแบบเรียนประถมศึกษาในชาติไทย เมืองไทย แบบเรียนและอนุสาวรีย์**. กรุงเทพฯ : มติชน.
- _____. (2555). **คนหนีรัฐ**. กรุงเทพฯ : มติชนรายสัปดาห์ ฉบับประจำวันที 26 ตุลาคม 1 พฤศจิกายน พ.ศ. 2555.
- บุญปลุก ส่วนพงษ์. (2523). **ชีวิตลาวพ่าย : ไทยควรศึกษา**. พระนคร : กรุงเทพมหานครพิมพ์.
- บุญถิ่น จันทรมนตรี. (2535). **พี่น้องไทย-ลาว ? : สภาพความเป็นมาของความสัมพันธ์ไทย-ลาว**. ศรีสะเกษ : สำนักพิมพ์มนตรีศาสตร์.
- บุญทะนง ชมไชยฝนและคนอื่น. (2553). **เวียงจันทร์ 450 ปี ภายใต้การนำพาอันฉลาดผ่องใส รวมทั้งสนะนักเขียนลาว-ไทยว่าด้วยเรื่องเมืองลาวในรอบ 450 ปี**. อุบลราชธานี : โรงพิมพ์ศิริธรรมออฟเซ็ท.
- บุญทัน ดอกโรตง. (2555). **รัฐประศาสนศาสตร์สร้างสรรค์**. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ปัญญาชน.
- บันดาล บัวแดง. (2556). **วิจัยเรื่องกระบวนการกำนุษย์กับผลกระทบด้านลัทธินิยมชนของผู้อาศัยอยู่ในพื้นที่พักพิงชั่วคราวบ้านแม่หละอำเภอท่าสองยาง จังหวัดตาก**. นิสิตปริญญาเอก สาขาพัฒนาสังคม คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร. วารสารอารยธรรมศึกษาโขง-สาละวิน. ปีที่ 4 ฉบับที่ 2 ประจำเดือนกรกฎาคม-ธันวาคม 2556.

- ปราณี วงษ์เทศ.(2539). **สังคมและวัฒนธรรมในอุษาคเนย์**. กรุงเทพฯ: เรือนแก้วการพิมพ์.
- ประสิทธิ์ ธีปรีชา. (2548). **มั่ง : ความหลากหลายชีวิตจากขุนเขาสู่เมืองมั่ง**. เชียงใหม่ :
สถาบันวิจัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ประภาส ปิ่นตบแต่ง. (2552). **กรอบการวิเคราะห์การเมืองแบบทฤษฎีขบวนการทางสังคม**.
มูลนิธิไฮนริกเบิลล์ สำนักภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้. เชียงใหม่ : มิติใหม่
เชียงใหม่.
- ประสิทธิ์ ปิวาวัฒนพานิช. (2552). **เอกสารสรุปการสัมมนาวิชาการ เรื่องรัฐชาติ-พรมแดน :**
ความขัดแย้งและ ข้อยุติบนเส้นทางสันติภาพอาเซียน. สมุทรปราการ : มูลนิธิโต
โยต้าประเทศไทย.
- _____ . (2555). **คำอธิบายกฎหมายระหว่างประเทศ**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์เดือนตุลา.
- ประจวบ จันทร์หมื่น. (2555). **ศึกษาเรื่อง ทูนิยมและพื้นที่ของการดึงเข้า-เบียดขับ บริเวณ**
ชาติแดนช่องชะง่า อำเภอกงสังข์ จังหวัดศรีสะเกษ. อุบลราชธานี : โรงพิมพ์
มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี.
- ปรีชา เปี่ยมพงศ์สานต์และคนอื่น. (2555). **ประวัติศาสตร์แห่งชนชั้นและความเหลื่อมล้ำทาง**
ภาษา-วัฒนธรรมชนชาติพื้นเมืองในสังคมลุ่มแม่น้ำโขงตอนล่าง.วารสารรัฐศาสตร์
และนิติศาสตร์ คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ ปีที่ 1 ฉบับที่1 กรกฎาคม-ธันวาคม
2555. กอพนินธุ์ : มหาวิทยาลัยราชภัฏกาพนินธุ์
- ปิ่นแก้ว เหลืองอร่ามศรี. (2556). **ศึกษาเรื่อง ประชากรและสังคมในอาเซียน : โอกาสและ**
ความท้าทาย(อาเซียนกับคนไร้รัฐ).สถาบันวิจัยประชากรและสังคม
มหาวิทยาลัยมหิดล วันที่ 1 กรกฎาคม 2556. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ประจักษ์ บุญอารีย์. (2557). **บทสัมภาษณ์เกี่ยวกับ : ยุคฟื้นฟูศิลปวัฒนธรรมอีสาน**.วันที่ 13
พฤษภาคม 2557.อุบลราชธานี : มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.
- ป.ประไพพงษ์และอภิชาติ ศิริผาดิ. (2557). **เวียดนามตลาดพันล้านที่นำลงทูน**. กรุงเทพฯ :
OFFSET CREATION CO.LTD.
- พันธุ์ทิพย์ กาญจนะจิตรา สายสุนทร. (2538). **กฎหมายสัญชาติไทย : พร้อมด้วย**
พระราชบัญญัติสัญชาติ พ.ศ.2508 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติสัญชาติ พ.ศ.
2535.(พิมพ์ครั้งที่ 2).คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. กรุงเทพฯ :
สำนักพิมพ์นิติธรรม.

- ผุสดี จันทวิมล. (2541). **เวียดนามในเมืองไทย**.สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- เพ็ญศรี กาญจโนมัย. (2533). **ประวัติศาสตร์ทั่วไปของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้**.กรุงเทพฯ : รุ่ง
วัฒนาการพิมพ์.
- พรพิมล ตรีโชติ. (2542). **ชนกลุ่มน้อยกับรัฐบาลพม่า**. กรุงเทพฯ : สำนักงานกองทุนวิจัย.
- ไพรัตน์ สูงกิจบูลย์. (2545). **แลลาว**.กรุงเทพฯ : บริษัท อทิตตาพับลิเคชั่น จำกัด.
- ปริยะ ไกรฤกษ์. (2547). **โลกาภิวัตน์กับอำนาจรัฐไทย**.กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- เพ็ญญา จันท์แดง. (2547). ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับ “จอบิ”บุคคลไร้สัญชาติ: ผู้ถูกละเมิดสิทธิ
มนุษยชนจากผลพวงการสร้างรัฐไทยสมัยใหม่. โปรแกรมมิวชิรัฐประศาสนศาสตร์
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา.
- พัชราวัลย์ วงศ์บุญสิน. (2548). **อาเซียน : สิ่งท้าทายใหม่และการปรับตัว**.กรุงเทพฯ : ห้าง
หุ้นส่วนจำกัดศรีบูรณะคอมพิวเตอร์ การพิมพ์.
- พงศธร โสระสิงห์. (2549). **รัฐและชาติพันธุ์**.เชียงใหม่ : สำนักส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ
10 จังหวัด เชียงใหม่.
- พวงทอง รุ่งสวัสดิทรัพย์ ภัวทรพันธุ์. (2549). **สงครามเวียดนาม : สงครามกับความจริงของรัฐ
ไทย**.กรุงเทพฯ : โครงการจัดพิมพ์คบไฟ.
- พิทยา พุสสายและคนอื่น. (2549). **ลาววิวัฒน์ : มองจากอดีตสู่ปัจจุบัน**. เชียงใหม่ : สุเทพการ
พิมพ์.
- พัทธสนี พูวันและสมหมาย ชินนาค. (2552). ศึกษาถึงการเปลี่ยนแปลงและการปรับ ทางด้าน
เศรษฐกิจสังคม วัฒนธรรมของผู้อพยพมาอยู่พื้นที่จัดสรรเนื่องจากการพัฒนาเมือง
ปากเซ :กรณีศึกษา บ้านจัดสรร เมืองปากเซ แขวงจำปาสัก สาธารณรัฐ
ประชาธิปไตยประชาชนลาว.อุบลราชธานี : หจก. ศิริธรรมออฟเซต.
- พฤกษ์ เถาถวิล และสุธีร์ สาตราคม. (2554). **MOU การจ้างงานข้ามชาติ :เสรีนิยมใหม่ การ
คุ้มครองแรงงาน และการปรับปรุงยุทธศาสตร์การค้ากับควบคุมของรัฐ**.วารสาร
สังคมลุ่มน้ำโขงปีที่ 2 ฉบับที่3 กันยายน-ธันวาคม 2554. คณะมนุษยศาสตร์และ
สังคมศาสตร์มหาวิทยาลัยขอนแก่น. ขอนแก่น : ศูนย์วิจัยพหุลักษณะสังคมลุ่มน้ำโขง.
- พรสุข เกิดสว่าง. (2555). **ตัวตนคนปกากะญอ**.เชียงใหม่ : ศูนย์ศึกษาชาติพันธุ์และการ
พัฒนาคณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

- ฟิลิปป์ โคตรเลอร์และคณะ(Phillip Kotler and Co-Writer.2013) และผุสดี พลสารัมย์และ
 ภาณุชาติ บุญเกียรติ. (2556). คิดอย่างอาเซียน. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แมคกรอ-ฮิล.
 มัลลิกา พงศ์ปริตรและคนอื่น. (2544). หน้าต่างสู่โลกกว้างลาวและกัมพูชา. กรุงเทพฯ :
 บริษัทสำนักพิมพ์หน้าต่างสู่โลกกว้าง จำกัด.
 มะนีวอน แพงโสมและสมหมาย ชินนาค. (2552). ศึกษาเรื่องราวกรรมว่าด้วยเรื่อง “บ้าน
 พัฒนา” : กรณีศึกษาหมู่บ้านหนองบึง เมืองปะทุมพอน แขวงจำปาสัก สาธารณรัฐ
 ประชาธิปไตยประชาชนลาว. อุบลราชธานี : ห้างหุ้นส่วนจำกัด (หจก.) ศิริธรรมออฟเซต.
 มาร์ติน สจิวต-ฟอกซ์ (Martin Stuart-Fox). (2013). และจิราภรณ์ วิญญูรัตน์,กาญจน์ ละออง
 ศรีและปรียา แวหวงษ์. (2556). ประวัติศาสตร์ลาว.กรุงเทพฯ : มูลนิธิโครงการตำรา
 สังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์และมูลนิธิได้โยต้าประเทศไทย.
 มยุรี อนุมานราชชน. (2549). นโยบายสาธารณะ. กรุงเทพฯ : ธรรมกมลการพิมพ์.
 ภรณ์ แก้วบรร. (2555). ศึกษาวิจัยเรื่องการเปลี่ยนแปลงอัตลักษณ์ของแรงงานพม่าในพื้นที่
 จังหวัดเชียงรายหลังการรับสื่อ. ปรัชญาคุณุภินันท์ สาขาสังคมศาสตร์
 มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง.
 ยศ สันตสมบัติ. (2551). อำนาจ พื้นที่ และอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ : การเมืองวัฒนธรรมของ
 รัฐชาติในสังคมไทย. กรุงเทพฯ : ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน).
 _____ . 2535). มนุษย์กับสังคม.(พิมพ์ครั้งที่ 4).กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัย
 ธรรมศาสตร์.
 ยุพดี เสตพรรณ. (2539). ภูมิศาสตร์ประเทศไทย.ปทุมธานี : สถาบันราชภัฏเพชรบุรีวิทยา
 ลงกรณ์ในพระบรมราชูปถัมภ์.
 รังสรรค์ สิงหเลิศ. (2553). ระเบียบวิธีวิจัยทางสังคมศาสตร์.พิมพ์ครั้งที่ 2. คณะมนุษยศาสตร์
 และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.มหาสารคาม : ฝ่ายผลิตเอกสาร
 ตำรา สำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ.
 เรื่องวิทย์ เกษสุวรรณ. (2553). ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับรัฐประศาสนศาสตร์. พิมพ์ครั้งที่ 3.
 กรุงเทพฯ : ซีเอ็ดยูเคชั่น.
 รัชดา ธารภาค. (2555). ราชอาณาจักรกัมพูชา. กรุงเทพฯ : บริษัททวีพรีน (1991) จำกัด.

- เลหลำ ตรีเอกานุกูล. (2549). ศึกษาวิจัยเรื่อง การปรับตัวเข้ากับวัฒนธรรมไทยและผลกระทบของการถูกจำกัดสิทธิที่มีต่อคุณภาพชีวิตของบุคคลไร้สัญชาติไทย ชาวไทยใหญ่ จังหวัดเชียงราย. ปรัชญาดุขฎิบัณฑิตสาขาสังคมวิทยา มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- วนิดา ตรงยางกูร. (2519). ปัญหาสำคัญในแหลมอินโดจีนหลังสงครามโลกครั้งที่ 2.
กรุงเทพฯ : คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- วิชาญ จำปีศรีและสุทวิข สุพรรณ. (2519). ญวนอพยพกับความมั่นคงของชาติ. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์.
- วิลาสวงศ์ พงสะบุตร. (2524). มนุษย์กับอารยธรรม. พระนคร : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วีระ โลจายะ. (2525). กฎหมายสิทธิมนุษยชน. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- วินิตา สุกรเสพย์. (2525). บทบาทของอาเซียนกับความมั่นคงของไทย : ศึกษาความพยายามของอาเซียนที่จะแก้ปัญหาแก้มพหูชา. เอเชียปริทัศน์ 3 ฉบับเดือนเมษายน-กรกฎาคม.
- วิทย์ บัณฑิตกุล. (2537). สาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม. กรุงเทพฯ : บริษัทสถาพรบุ๊คส์.
- วิชัย ศรีรัตน์. (2541). สิทธิมนุษยชนและสิทธิเสรีภาพของชนชาวไทย. นนทบุรี : โครงการเผยแพร่กฎหมายสิทธิมนุษยชนสู่ประชาชน.
- วัชรินทร์ ยงศิริ. (2547). การค้าชายแดนไทยกับแก้มพหูชา : ปัญหาที่ประสบในปัจจุบัน และแนวทางแก้ไขในอนาคต. สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. สำนักพิมพ์กองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.). กรุงเทพฯ : หจก.นำกัการพิมพ์.
- _____. (2548). แก้มพหูชาวันวารที่ผันเปลี่ยน. กรุงเทพฯ : หจก.ศรีบูรณะคอมพิวเตอร์การพิมพ์.
- วิชัย ต้นศิริ. (2551). วัฒนธรรมพลเมือง. กรุงเทพฯ : บริษัท สุขุมและบุตร จำกัด.
- วุฒิชัย วชิรเมธี. (2551). ปัญญาที่สาก คือ หลักประกันสิทธิมนุษยชนที่แท้. กรมองค์การระหว่างประเทศ กระทรวงการต่างประเทศ. กรุงเทพฯ : บริษัทแปลน พรินต์ติ้ง จำกัด.
- วรเดช จันทรศร. (2552). ทฤษฎีการนำนโยบายสาธารณะไปปฏิบัติ. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ : พริกหวานกราฟฟิค จำกัด.
- วีระ สมบูรณ์. (2553). รัฐ-ชาติ ชาติพันธุ์. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์สมมติ.

- วิรัช วิรัชนิภาวรรณ. (2553). **หลักสูตรประกาศนียบัตร : แนวคิดและกระบวนการ**. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ : เอ็กซ์เปอร์เน็ท จำกัด.
- วิทยา มิตรศรัทธา. (2554). **ประเทศเวียดนาม.เจเนซิส มีเดียคอม จำกัด**.
- วิษณุ เครื่องาม. (2554). **หลังม่านการเมือง**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มติชน.
- วิทยา มิตรศรัทธา. (2556). **รอบรู้ประชาคมอาเซียน**. กรุงเทพฯ : บริษัทเจเนซิส มีเดียคอม จำกัด.
- ศิริโรตม์ ภาคสุวรรณ. (2532). **ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศเบื้องต้น**. กรุงเทพฯ : หจก.ป.สัมพันธ์พาริชย์.
- ศูนย์ศิลปวัฒนธรรมวิทยาลัยครูอุบลราชธานี. (2536). **อุบลราชธานี : อดีต ปัจจุบัน และอนาคต**. เอกสารหลังสัมมนา ในโอกาสฉลองครบรอบการสถาปนาอุบลราชธานี 200 ปี.อุบลราชธานี : วิทยาลัยครูอุบลราชธานี.
- ศรีศักดิ์ วลิตโคดม. (2533). **แอ่งอารยธรรมอีสาน**. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มติชน จำกัด.
- _____. (2538). **ขุนเจ็อง ผู้นำร่วมทางวัฒนธรรมของคนในลุ่มน้ำโขงตอนต้น**. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มติชน.
- _____. (2554). **พัฒนาการทางสังคม-วัฒนธรรมไทย**. กรุงเทพฯ : ด้านสุธาการพิมพ์.
- _____. (2556). **เอกสารประกอบการประชุมวิชาการ เรื่อง ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นอาเซียน : อีสาน : อุบลราชธานี บทนำผู้นำทางวัฒนธรรม.วันที่ 28 กุมภาพันธ์ 2556**. อุบลราชธานี : คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.
- ศุภชัย ยาวะประภา. (2544). **นโยบายสาธารณะ**. พิมพ์ครั้งที่ 4.กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2544). **แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่แปด พ.ศ. 2540-2544.ศูนย์ศึกษาการระหว่างประเทศ**. (2546). **ไทย-เวียดนาม : ความสัมพันธ์ทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมที่กระชับหลังสหภาพโซเวียตล่มสลายจนถึงปัจจุบัน**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ศรีประภา เพชรศรี. (2546). **นโยบายต่างประเทศของสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม**. กรุงเทพฯ : กองแผนงาน กรมวิเทศสหการ.

- ศิลปกร ล้อมวิไลวง และสมหมาย ชินนาค . (2555). ศึกษาวิจัยเรื่องเวียดนามในลาว:
กระบวนการปรับตัวและธำรงอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ที่ปรากฏผ่านปฏิบัติการใน
ชีวิตประจำวันของแรงงานข้ามชาติชาวเวียดนามในเมืองห้วยทราย. อุบลราชธานี :
โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี.
- ศรุต สกฤตรัตน์. (2557). ข้อมูลพื้นฐานราชอาณาจักรกัมพูชา.ชลบุรี:อิน โดจินศึกษา
มหาวิทยาลัยบริหารรัฐกิจ มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ลีลา วีระวงส์. (2496). พงศาวดารลาว.เวียงจันทร์พระราชอาณาจักรลาว :
กระทรวงศึกษาธิการ.
- สมคิด ศรีสิงห์. (2520). ประวัติศาสตร์เอเชียอาคเนย์. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์พิมพ์เนศ.
- สมจิตต์ สุพรรณทัศน์ และนิพา มนูญปิฎ. (2525). ประชากรกับคุณภาพชีวิต. กรุงเทพฯ :
ภาควิชาสุศึกษา คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล.
- สมเกียรติ อ่อนวิมล. (2525). ปัญหาภูมิพญา :ผลสมรัฐบาลผสมปัญหา. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์
แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุรัชย์ ศิริไกร. (2527). การกระทบกระทั่งตามแนวชายแดนไทย-ลาว ปี ค.ศ.1977-1985.
สถาบันเอเชียศึกษา. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- _____. (2540). 30 ปี แห่งความร่วมมือทางการเมืองและความมั่นคงอาเซียน.
กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- _____. (2546). การเมืองการปกครองสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว
(สปป.ลาว). พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สมพงษ์ ชุมาก. (2527). ความพยายามของนานาชาติในการแก้ไขวิกฤตกัมพูชา. กรุงเทพฯ :
โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุกุมพันธ์ บริพัตร. (2528). ผู้โฉมหน้าใหม่ ? อาเซียน-เวียดนามกับปัญหาภูมิพญา. กรุงเทพฯ :
เจ้าพระยาการพิมพ์.
- สุวิทย์ ธีรศาสตร์และคนอื่น. (2528). ประวัติศาสตร์เศรษฐกิจลุ่มแม่น้ำชีตั้งแต่ พ.ศ.2475-
2528. กรุงเทพฯ : สำนักงานวิจัยแห่งชาติ
- สุจิตต์ วงษ์เทศ. (2529). คนไทยอยู่ที่นี้. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ศิลปวัฒนธรรม.
- สุกิจ เทียมมณีกุล. (2531). รายงานการสำรวจจัดทำโครงการการจัดแสดงพิพิธภัณฑ์สถาน
แห่งชาติอุบลราชธานี. อุบลราชธานี : กองพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ.

- สีหุย สุวันนะสี. (2539). ประวัติศาสตร์ชนชาติลาว. กานาดา : มอนทรีล.
- สมโชค สวัสดิรักษ์. (2540). ความสัมพันธ์ระหว่าง พม่า-ไทย -กะเหรี่ยง. กรุงเทพฯ : สำนักงานกองทุนวิจัย.
- สิริอุดมเขต. พระครู. (2541). ประวัติพระบรมสารีริกธาตุและประวัติเมืองอุบลราชธานี-เดชอุดม เนื่องในงานฉลองอนุสรณ์สถาน วัดแสงเกษม ตำบลเมืองเดช อำเภอเดชอุดม จังหวัดอุบลราชธานี. อุบลราชธานี : ศิริธรรมออฟเซตการพิมพ์.
- สุวิทย์ ธีรสาสวัต. (2543). ประวัติศาสตร์ลาว. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์สร้างสรรค์ จำกัด.
- สถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. (2547). การสร้างและการพัฒนาตัวชี้วัดคุณภาพชีวิตและพัฒนาสังคมโดยชุมชนมีส่วนร่วม. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สำนักงานพาณิชย์จังหวัดอุบลราชธานี. (2542). ข้อมูลการค้าชายแดนของจังหวัดอุบลราชธานี. มิถุนายน 2542.
- สำนักงานคณะกรรมการสภาวิจัยแห่งชาติ. (2543). รายงานการวิจัยเรื่อง การจัดตั้งคณะกรรมการ สิทธิมนุษยชนแห่งชาติ. กรุงเทพฯ : สภาวิจัยแห่งชาติ.
- เสนห์ จามริก. (2546). สิทธิมนุษยชนไทยในสถานการณ์สากล. สำนักวิจัยและพัฒนา สถาบันชุมชนท้องถิ่นพัฒนา. กรุงเทพฯ : อุษาการพิมพ์.
- _____. (2549). สิทธิมนุษยชนไทยในกระแสโลก. กรุงเทพฯ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)
- ส.ศิริรักษ์. (2546). นักปรัชญาเมืองฝรั่ง. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ศีกษิตสยาม.
- _____. (2554). กระแสใหม่ของวิถีชีวิต เสรีภาพ และวัฒนธรรมใน 5 ทศวรรษที่ผ่านไป. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ศีกษิตสยาม.
- สุด จอนเจดสิน. (2546). ประวัติศาสตร์เวียดนามตั้งแต่สมัยอาณาจักรฝรั่งเศสถึงปัจจุบัน. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- สุเทพ สุนทรเกสัช. (2548). ชาติพันธุ์สัมพันธ์ : แนวคิดพื้นฐานทางมานุษยวิทยาในการศึกษาอัตลักษณ์ กลุ่มชาติพันธุ์ ประชาชาติ และการจัดองค์กรความสัมพันธ์ทางชาติพันธุ์. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์เมืองโบราณ.
- สภาความมั่นคงแห่งชาติ. (2548). ยุทธศาสตร์การจัดการปัญหาสถานะและสิทธิของบุคคล. กรุงเทพฯ : มติสภาความมั่นคงแห่งชาติเมื่อ 12 มกราคม 2548 และมติคณะรัฐมนตรีเมื่อ 18 มกราคม 2548.

- สุริชัย หวันแก้ว และอุกฤษ บัณฑิต. (2548). อาเซียน : สิ่งท้าทายใหม่และการปรับตัว.
กรุงเทพฯ : ห้างหุ้นส่วนจำกัดศรีบูรณะคอมพิวเตอร์การพิมพ์.
- สมพงษ์ ชูมาก. (2548). กฎหมายระหว่างประเทศแผนกคดีเมือง.(พิมพ์ครั้งที่ 3).กรุงเทพฯ :
สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สมบัติ ธำรงธัญวงศ์. (2549). นโยบายสาธารณะ : แนวความคิด การวิเคราะห์ และ
กระบวนการ. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์เสมาธรรม.
- สิทธิเดช วงศ์ปรัชญา. (2550). ชนกลุ่มน้อยชาวไทยภูเขากับความมั่นคงของชาติ :กรณีศึกษา
กลุ่มชาติพันธุ์ม้ง. คุณฉวีนิพนธ์. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- สถาบันวิจัยสังคมมหาวิทยาลัยเชียงใหม่. (2551). ไทยใหญ่ความเป็นใหญ่ในชาติพันธุ์.
เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- สุดสวาท ศิโรจน์. (2552). ยุคดึกดำบรรพ์ถึงยุคประวัติศาสตร์. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์
มหาวิทยาลัย-ธรรมศาสตร์.
- สุรินทร์ พิศสุวรรณ. (2552). เอกสารสรุปการสัมมนาวิชาการ เรื่อง ชาติ-พรมแดน : ความ
ขัดแย้งและ ข้อยุติบนเส้นทางสันติภาพอาเซียน. สมุทรปราการ : มูลนิธิโตโยต้า
ประเทศไทย.
- สุรชาติ บำรุงสุข. (2552). ชาติ-พรมแดน : ความขัดแย้งและข้อยุติบนเส้นทางสันติภาพ
อาเซียน. สมุทรปราการ : มูลนิธิโตโยต้าประเทศไทย.
- สุชาดา ทวีสิทธิ์. (2552). “พลเมืองจินตนาการกับคนลาวไร้รัฐที่ชายแดนภาคอีสาน,” วารสาร
ศิลปศาสตร์ คณะศิลปศาสตร์ ศูนย์วิจัยสังคมอนุภูมิภาคกลุ่มน้ำโขง มกราคม 2552.
อุบลราชธานี : มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี.
- สถาบันวิทยาศาสตร์สังคมแห่งชาติ. (2552). ซอกผู้ชนเผ่าในลาว. เวียงจันทน์ : สิปญูเอื้อง.
- สถานเอกอัครราชทูตไทย. (2553). ฉลอง 60 ปี ความสัมพันธ์ไทย-ลาว. สถาน
เอกอัครราชทูตไทย ณ กรุงเวียงจันทน์ กันยายน 2553.
- สภาพนายความและอนุกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ. (2554). บทวิเคราะห์:รัฐบาลไทยกับ
เจรจาสันติภาพในการสร้างความปลอดภัยก่อนส่งผู้ลี้ภัยกลับ. ประชาไท ฉบับวัน
พุธที่ 13 มิถุนายน 2554.

- สมชาย พงษ์พัฒนาศิลป์ และเผ่าพันธุ์ ชอบน้ำตาล. (2555). รัฐธรรมแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 (ฉบับที่18) (แก้ไขเพิ่มเติม ฉบับที่ 1 และฉบับที่ 2) พุทธศักราช 2551 ประกาศใช้วันที่ 4 มีนาคม พุทธศักราช 2551. กรุงเทพฯ : ห้างหุ้นส่วนจำกัด เจริญรัฐการพิมพ์.
- สมหมาย ชินนาค. (2555). สองทศวรรษจีเอ็มเอส (GMS)จากปรากฏการณ์ “ แฟชั่นลุ่มน้ำโขงฟิวเจอร์ ” สู่มูลน้ำโขงศึกษาภายใต้เงา “ เอเชียันฟิวเจอร์ ” : ภาวะท้าทายของนักวิชาการด้านอาณานิคมศึกษา . อุบลราชธานี : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี.
- โสภี อุ่นทะยา. (2555). ได้ศึกษาเรื่อง วาทกรรมชายแดนไทย-ลาว : ปฏิบัติการผ่านภาษาและศาสนปฏิบัติในจังหวัดมุกดาหาร (ตรงข้ามแขวงสะหวันนะเขต). อุบลราชธานี : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี.
- สุนทร ชุตินทรานนท์. (2555). ประชาคมวิจัย : เข้าใจเพื่อบ้าน อย่างสร้างสรรค์(บทสัมภาษณ์พิเศษ).ปีที่18 ฉบับที่ 106 พฤศจิกายน-ธันวาคม 2555. กรุงเทพฯ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย(สกว.).
- สุนทร วรรณ. (2555). วิทยานิพนธ์เรื่อง : วรรณกรรมคำขับไทดำในสปป.ลาว : การสร้างสรรค์วรรณศิลป์และการสื่อสารทางวัฒนธรรม. ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาภาษาไทย.มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2557). ภาวะสังคมไทยไตรมาสสองปี 2557. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- สัญญา เคนาภูมิ. (2557). “การสร้างกรอบแนวคิดการวิจัยทางรัฐประศาสนศาสตร์โดยวิธีการจัดการความรู้” วารสารราชพฤกษ์ สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ปีที่ 12 ฉบับที่ 1 (มกราคม-เมษายน 2557). นครราชสีมา : มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา.
- หว่าง คัก นาม. (2550). ความเป็นมาแห่งการพัฒนาความสัมพันธ์ไทย-เวียดนาม. กรุงเทพฯ : ห้างหุ้นส่วนจำกัดสามลดา.
- เหียงน เตื่อง ลาย. (2001). ความสัมพันธ์ไทยเวียดนามในทศวรรษปี ค.ศ.1990. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์จำหน่ายสังคมวิทยา.

- อุทัย เทพสิทธิธา. (2516). ความสัมพันธ์ไทย-ลาว. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์เปรมชัย.
- อาภรณ์ พุ่มนิคม. (2523). **ไทยกับผู้อพยพอินโดจีน อะไรทำไม และอย่างไร.** เอกสาร
วิชาการของสถาบันเอเชีย ฉบับที่ 3 มีนาคม 2523.
- อรรถ นันทจักร. (2534). ความสัมพันธ์ระหว่างอุบลราชธานีกับนครจำปาศักดิ์. เอกสาร
สัมมนาประวัติศาสตร์และโบราณคดีอุบลราชธานี. อุบลราชธานี : วิทยาลัยครู
อุบลราชธานี.
- อภิศักดิ์ โสมอินทร์. (2534). **โลกทัศน์อีสาน.** มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
มหาสารคาม.
- เออีจิ มูราชิม่า. (2539). การเมืองสยาม การเคลื่อนไหวทางการเมืองของชาวจีนโพ้นทะเลใน
ประเทศไทย ค.ศ.1924-1941. กรุงเทพฯ : สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย.
- อนุชาติ พวงสำลีและอรรถ อัจฉา. (2541). การพัฒนาเครื่องชี้วัดคุณภาพชีวิตและ
สังคมไทย. กรุงเทพฯ : สำนักงานสนับสนุนกองทุนการวิจัย (สกว.).
- อรอนงค์ น้อยวงศ์. (2541). **กัมพูชานโยบายต่างประเทศไทยสมัยพลเอกเปรม ติณสูลานนท์.**
กรุงเทพฯ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- อมรา พงศาพิชญ์. (2542). ความหลากหลายทางวัฒนธรรม. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่ง
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อนุชาติ พวงสำลี. (2543). **พลเมืองไทย ณ จุดเปลี่ยนศตวรรษ.** กรุงเทพฯ : อรินทร์บุ๊กเซ็น
เตอร์.
- อรรถจักร์ สัตยานุรักษ์. (2546). **ความจริงและการปฏิบัติต่อความจริงศึกษาความสัมพันธ์
ระหว่างรัฐกับประชาชนภายใต้วัฒนธรรมมือที่สาม.** รายงานการวิจัยโครงการความ
จริงและการจัดการความจริง. กรุงเทพฯ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- อรรถ นันทจักร. (2546). **ความรู้และมายาคติเกี่ยวกับกลุ่มชาติพันธุ์ “ลาวพวน ผู้ไท ลาวโซ
”.** กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ.
- อุกฤษฏ์ ปัทมานันท์และพรพิมล ศรีโชติ. (2547). **พิมพ์ครั้งที่ 2. เอเชียตะวันออกเฉียงใต้
กระบวนการเป็นประชาธิปไตยและการเมืองสมัยใหม่.** กรุงเทพฯ : บริษัทพิมพ์สวย
จำกัด.
- อนุรักษ์ ปัญญาวัฒน์. (2548). **การศึกษาชุมชนเชิงพหุลักษณะบทเรียนจากวิจัยภาคสนาม.**
กรุงเทพฯ : พิธิษฐ์ไทย ออฟเซต.

- อัมมาร สยามวาลา. (2550). **โลกาภิวัตน์และการบริหารจัดการโลกาภิวัตน์ในมุมมองเชิงประวัติศาสตร์**. ศูนย์วิจัยสังคมอนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขง คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี. กรุงเทพฯ : บริษัทนพบุรีการพิมพ์.
- อุดมศักดิ์ สิ้นธิพงษ์. (2550). **พิมพ์ครั้งที่ 2. สิทธิมนุษยชน. คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัย** กรุงเทพฯ. กรุงเทพฯ : วิญญูชน.
- องอาจ เดชอิทธิรัตน์ และพรชัย ตระกูลวรานนท์. (2551). **เบื้องลึกเบื้องหลังความสัมพันธ์ ไทย-ไต้หวัน ภายใต้นโยบายจีนเดียว**. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- Ayten Gundogdu. (2008). **Rightlessness in an Age of Rights : Hannah Arendt and the Contemporary Predicament**. Doctor of Philosophy, the Graduate School of University of Minnesota.
- B. Malinowski. (1939). **The Group and the individual in Functional Analysis**. American Journal of Sociology. New York : Schocken Book.
- Crosby, Alison. (2006). **The Boundaries of Belonging: Reflections on Migration Policy into the 21st Century**. Inter Pares Occasional Paper No.7.June.
- Clark D. Neher and Rose Marley. (1995). **Democracy and Development in Southeast Asia : The Winds of Change**. Boulder. Colo : Westview Press.
- David Chandler. (2008). **History of Cambodia**. Fourth Edition. The United States : Westview Press. F.W.Speed. (1970). **South-East Asian Peninsula Today**. London : Angus and Robertson.
- James Rosenau. (1769). **Toward the study of National-International Linkage. In the Scientific Study of Foreign Policy**. New York : the Free Press.
- Joel Brinkley. (2011). **Combodia's Curse**. New York : The Perseue Books Group.
- Karl W. Deutsch. (1968). **The Analysis of International Relations**. New Jersey : Prentice Hall,inc. Kenneth E. Boulding. (1962). **Conflict and Defenses**. New York : Harper and Row.
- Katiuscia Pelerin. (2013). **Blackness of a different Color : The Complexities of identity of Hatitian Migrants and their Descendants in the Bahamas**. Doctor of Philosophy, College of Arts and Sciences. State University of New York.

- Lea E. William. (1976). **South Asia : A History**. Kuala Lumpur : Oxford University Press.
- Ladan Affi. (2012). **Destroying and Constructing the State from Below : The Role of the SomaliDiaspora in Conflict, Development and Government**. Doctor of Philosophy, Political Science. University of Wisconsin-Madison.
- Michael E. Kraft and Scott R. Furlong. (2004). **Public Policy**. USA : CQ Press.
- Nadia Latif. (2010). **In partitioned Territory :Kinship and Belonging in Palestinian Refugee Camp**. Doctor of Philosophy in the Graduate School of Arts and Sciences. Columbia University.
- Peter Church. (2009). **A Short History of South-East Asia**. Singapore : International Press SoftcomLimited.
- Peter North. (2008). **Culture Shock ! Combodia**. China : Everbest Printing Co.Ltd.
- Roger M.Smith. (1969). **Government and Politics of South Asian**. Ithaca and London : Cronell University Press.
- Stanley Karnow. Winner of the Pulitzer Prize. (1997). **Vietnam : A History**. The United States of America : Penguin Book Ltd.
- Sandee Pyne. (2007). **Researched : Migrating Knowledge : Schooling ,Statelessness and Safety at the Thailand-Burma Border**. Doctor of Philosopher, International Education Policy Program , Education Policy and Leadership Department. University of
- Maryland. Shane M. Powell. (2009). **Dos and Don'ts Laos**. Thailand : Amarin printing.
- Soren Ivarsson. (2012). **Creating Laos : the Making of a lao Space between Indochina and Siam,1860-1945**. Thailand : NIAS Press.
- Toye Hugh. (1968). **Laos : Buffer State Or Battleground**. New York : Oxford University Press.
- Viravong Saha Sila. (1964). **History of Laos**. New York : Paragon Book Press Cooperation.

ภาคผนวก

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

ภาคผนวก ก

หนังสือขอความอนุเคราะห์และเรียนเชิญ

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

ที่ ศธ ๐๕๔๐.๐๑/ว ๑๘๑๑

บัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

อ.เมือง จ.มหาสารคาม ๔๔๐๐๑

๑๐ กันยายน ๒๕๕๗

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์ผู้วิจัยเข้าสัมภาษณ์ข้อมูลเชิงลึก

เรียน

ด้วย นายสุรพล ชาเสน รหัสประจำตัว ๕๕๕๒๖๐๐๑๐๑๓๕ นักศึกษาปริญญาเอก สาขาวิชา
รัฐประศาสนศาสตร์ รูปแบบการศึกษานอกเวลาราชการ ศูนย์มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม กำลังทำ
วิทยานิพนธ์ เรื่อง “ข้อเสนอเชิงนโยบายในการบริหารจัดการของบุคคลไร้สัญชาติเขตพื้นที่จังหวัด
อุบลราชธานี” เพื่อให้การวิจัยดำเนินไปด้วยความเรียบร้อย บรรลุตามวัตถุประสงค์

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม จึงขอความอนุเคราะห์ให้ผู้วิจัยเข้า
สัมภาษณ์ข้อมูลการวิจัยเชิงลึก เพื่อนำข้อมูลไปใช้ในการทำวิทยานิพนธ์ต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อ โปรดพิจารณา และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความร่วมมือจากท่านด้วยดี
ขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เกรียงศักดิ์ ไพโรวรรณ)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

บัณฑิตวิทยาลัย

โทรศัพท์, โทรสาร ๐ - ๔๓๗๒ - ๕๔๓๘

ที่ ศธ ๐๕๔๐.๐๑/ว ๑๘๑๒

บัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

อ.เมือง จ.มหาสารคาม ๔๔๐๐๑

๑๐ กันยายน ๒๕๕๗

เรื่อง ขอเรียนเชิญท่านเข้าร่วมเสวนากลุ่ม

เรียน

ด้วย นายสุรพล ซาเสน นักศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ รูปแบบการศึกษานอกเวลาราชการ ศูนย์มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม กำลังทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “ข้อเสนอเชิงนโยบายในการบริหารจัดการของบุคคลไร้สัญชาติ เขตพื้นที่จังหวัดอุบลราชธานี” เพื่อให้การวิจัยดำเนินไปด้วยความเรียบร้อย บรรลุตามวัตถุประสงค์

ทั้งนี้ทางบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม ได้พิจารณาเห็นแล้วว่าท่านเป็นผู้มีความรู้ความเชี่ยวชาญอย่างยิ่ง จึงขอเรียนเชิญท่านเข้าร่วมเสวนากลุ่ม ดังเอกสารที่แนบมาพร้อมนี้ เพื่อนำข้อมูลไปทำการวิจัยให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความร่วมมือจากท่านด้วยดี ขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เกรียงศักดิ์ ไพรวรรณ)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

บัณฑิตวิทยาลัย

โทรศัพท์, โทรสาร ๐ - ๔๓๗๒ - ๕๔๓๘

ที่ ศธ ๐๕๔๐.๐๑/ว ๑๘๑๑

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
อ.เมือง จ.มหาสารคาม ๔๔๐๐๑

๑๐ กันยายน ๒๕๕๗

เรื่อง ขอบขอบคุณผู้ให้สัมภาษณ์

เรียน

ด้วย นายสุรพล ชาเสน รหัสประจำตัว ๕๕๕๒๖๐๐๑๐๑๓๕ นักศึกษาปริญญาเอก สาขาวิชา
รัฐประศาสนศาสตร์ รูปแบบการศึกษานอกเวลาราชการ ศูนย์มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม กำลังทำ
วิทยานิพนธ์ เรื่อง “ข้อเสนอเชิงนโยบายในการบริหารจัดการของบุคคลไร้สัญชาติเขตพื้นที่จังหวัด
อุบลราชธานี” เพื่อให้การวิจัยดำเนินไปด้วยความเรียบร้อย บรรลุตามวัตถุประสงค์

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม จึงขอบขอบพระคุณผู้ให้สัมภาษณ์ข้อมูลการ
วิจัยเชิงลึก เพื่อนำข้อมูลไปใช้ในการทำวิทยานิพนธ์ต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความร่วมมือจากท่านด้วยดี
ขอบขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เกรียงศักดิ์ ไพโรวรรณ)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

บัณฑิตวิทยาลัย

โทรศัพท์, โทรสาร ๐ - ๔๓๗๒ - ๕๔๓๘

ที่ ศธ ๐๕๔๐.๐๑/ว ๑๘๑๒

บัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

อ.เมือง จ.มหาสารคาม ๔๕๐๐๑

๑๐ กันยายน ๒๕๕๗

เรื่อง ขอบขออนุญาตผู้เข้าร่วมเสวนากลุ่ม

เรียน

ด้วย นายสุรพล ชาเสน รหัสประจำตัว ๕๕๕๒๖๐๐๑๐๓๕ นักศึกษาปริญญาเอก สาขาวิชา
รัฐประศาสนศาสตร์ รูปแบบการศึกษานอกเวลาราชการ ศูนย์มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม กำลังทำ
วิทยานิพนธ์ เรื่อง “ข้อเสนอเชิงนโยบายในการบริหารจัดการของบุคคลไร้สัญชาติเขตพื้นที่จังหวัด
อุบลราชธานี” เพื่อให้การวิจัยดำเนินไปด้วยความเรียบร้อย บรรลุตามวัตถุประสงค์

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม จึงขอขอบพระคุณผู้เข้าร่วมเสวนากลุ่ม
และผู้วิจัยจะนำข้อมูลไปใช้ในการทำวิทยานิพนธ์ต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อ โปรดพิจารณา และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความร่วมมือจากท่านด้วยดี
ขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เกรียงศักดิ์ ไพโรวรรณ)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

บัณฑิตวิทยาลัย

โทรศัพท์, โทรสาร ๐ - ๔๓๗๒ - ๕๔๓๘

ที่ ศธ ๐๕๔๐.๐๑/ว ๑๘๑๓

บัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

อ.เมือง จ.มหาสารคาม ๔๔๐๐๑

๑๐ กันยายน ๒๕๕๗

เรื่อง ขอนั่งถือเรียนเชิญผู้ทรงคุณวุฒิ

เรียน

ด้วย นายสุรพล ชาเสน รหัสประจำตัว ๕๕๕๒๖๐๐๑๐๓๕ นักศึกษาปริญญาเอก สาขาวิชา
รัฐประศาสนศาสตร์ รูปแบบการศึกษานอกเวลาราชการ ศูนย์มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม กำลังทำ
วิทยานิพนธ์ เรื่อง “ข้อเสนอเชิงนโยบายในการบริหารจัดการของบุคคลไร้สัญชาติเขตพื้นที่จังหวัด
อุบลราชธานี” เพื่อให้การวิจัยดำเนินไปด้วยความเรียบร้อยบรรลุตามวัตถุประสงค์

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม จึงขอเรียนเชิญท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิด้านทาง
รัฐประศาสนศาสตร์ ด้านภาษาศาสตร์ ด้านมนุษยวิทยา ด้านบรรณารักษศาสตร์ เพื่อดำเนินการพิจารณา
ตรวจสอบและให้คำปรึกษาเกี่ยวกับเนื้อหาอันจะนำไปสู่การปรับแก้ไขและนำเสนอต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความร่วมมือจากท่านด้วยดี
ขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เกรียงศักดิ์ ไพโรวรรณ)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

บัณฑิตวิทยาลัย

โทรศัพท์, โทรสาร ๐ - ๔๓๗๒ - ๕๔๓๘

ภาคผนวก ข
แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย

เรื่อง แนวทางนโยบายการบริหารจัดการบุคคลไร้สัญชาติไทยเขตพื้นที่จังหวัดอุบลราชธานี

คำชี้แจง

1. แบบสัมภาษณ์นี้ประกอบด้วย 3 ชุด

ชุดที่ 1 ศึกษาสภาพของบุคคลไร้สัญชาติไทยเขตพื้นที่จังหวัดอุบลราชธานีใช้วิธีการแบบสัมภาษณ์กับบุคคลไร้สัญชาติไทย

ชุดที่ 2 ศึกษาคุณภาพชีวิตของบุคคลไร้สัญชาติไทยเขตพื้นที่จังหวัดอุบลราชธานีใช้วิธีการวิจัยแบบสัมภาษณ์ที่ใช้กับบุคคลไร้สัญชาติไทย

ชุดที่ 3 ศึกษาแนวทางนโยบายการบริหารจัดการบุคคลไร้สัญชาติไทยเขตพื้นที่จังหวัดอุบลราชธานีใช้วิธีการแบบสัมภาษณ์และการจัดเวทีระดมสมองใช้กับเจ้าหน้าที่ขององค์กรภาครัฐและองค์กรภาคเอกชนและคนไร้สัญชาติ

2. ผู้ให้สัมภาษณ์แบบสัมภาษณ์และเวทีเสวนา คือ คนไร้สัญชาติไทยและเจ้าหน้าที่ขององค์กรภาครัฐและองค์กรภาคเอกชนผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องโดยตรงและโดยอ้อม

3. แบบสัมภาษณ์นี้ ผู้วิจัยต้องการทราบผลรวมของการวิจัยเกี่ยวกับคนไร้สัญชาติไทยและบทบาทของเจ้าหน้าที่ขององค์กรภาครัฐและองค์กรภาคเอกชนที่มีส่วนร่วมในการพัฒนาและแก้ไขปัญหาที่ขึ้นนี้เพื่อนำเป็นแนวทางนโยบายการบริหารจัดการบุคคลไร้สัญชาติไทยเขตพื้นที่จังหวัดอุบลราชธานี

ขอความกรุณาตอบทุกข้อด้วยความเป็นจริง และตรงกับความรู้สึกรู้สึกของท่าน เพื่อให้ผู้วิจัยจะได้ข้อมูลที่ชัดเจนในการนำเสนอมหาวิทยาลัย เพื่อนำไปวางแผนพัฒนา ปรับปรุง การจัดกิจกรรมการพัฒนาเอกสารการเรียนการสอน และแก้ไขปัญหาต่อไป

ขอขอบคุณ

(นายสุรพล ชาเสน)

นักศึกษาระดับปริญญาเอกสาขารัฐประศาสนศาสตร์

วิทยาลัยกฎหมายและการปกครอง มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย

คำชี้แจง แบบสัมภาษณ์ในการสัมภาษณ์การวิจัยจะแบ่งออกเป็น 3 ตอน

ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์

ข้อมูลที่ทุกท่านได้ให้หรือกรอกแบบสอบถามในครั้งนี้จะไม่ส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตหรือ การกระทำของทุกท่านแต่ประการใดและผู้ดำเนินการวิจัยในครั้งต้องขอขอบพระคุณทุกท่านมา ณ โอกาสนี้ที่ได้กรุณาให้ความร่วมมือจนทำให้งานสำเร็จลุล่วงได้ดี

เรื่อง แนวทางนโยบายการบริหารจัดการบุคคลไร้สัญชาติไทยเขตพื้นที่จังหวัดอุบลราชธานี

1. เพศ.....
2. อายุ .....
3. สถานภาพ.....
4. ท่านเป็นผู้มีภูมิลำเนาและอาศัยอยู่ ณ ที่ไหนในจังหวัดอุบลราชธานี.....
5. ท่านทำอาชีพอะไรในการเลี้ยงชีพตนเอง.....
6. ท่านอาศัยอยู่ในจังหวัดอุบลราชธานีนานเท่าไร.....

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

ชุดที่ 1 แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับความเป็นมาและสภาพของบุคคลไร้สัญชาติไทยเขตพื้นที่จังหวัดอุบลราชธานี ที่ผู้วิจัยได้สร้างขึ้นเพื่อเป็นเครื่องในการดำเนินการในครั้งนี้ใช้สำหรับบุคคลไร้สัญชาติดังต่อไปนี้

ข้อ	สาระสำคัญเกี่ยวกับการสัมภาษณ์	สาระสำคัญจากการสัมภาษณ์
1.	มติดิการเมือง สังคม และวัฒนธรรมส่งผลต่อวิถีชีวิตคนไร้สัญชาติในลักษณะเช่นไร ?	....
2.	มติดลักษณะของคนไร้สัญชาติเป็นอย่างไร ?	....
3.	มติดสงครามและความรุนแรงส่งผลต่อวิถีชีวิตของคนไร้สัญชาติในลักษณะอย่างไร	....
4.	มติดลักษณะการรับรู้ในภาวะการณ์ไร้สัญชาติท่านมีความรู้สึกเช่นไร ?	....
5.	มติดกลไกและวิธีการดำเนินชีวิตในรัฐไทยของคนไร้สัญชาติมีลักษณะอย่างไร ?	....
6.	มติดสงครามตัวแทน (Proxy War) และอำนาจรัฐที่ส่งผลต่อการสูญเสียชีวิตและทรัพย์สินของท่านคิดอย่างไร ?	....

ข้อ	สาระสำคัญเกี่ยวกับการ สัมภาษณ์	สาระสำคัญจากการสัมภาษณ์
7.	มิตีความช่วยเหลือและกลไก ของรัฐไทยต่อคนไร้สัญชาติเป็น เช่นไร ?	....

ชุดที่ 2 แบบสัมภาษณ์คุณภาพชีวิตของบุคคลไร้สัญชาติไทยเขตพื้นที่จังหวัด
อุบลราชธานี โดยมีลักษณะเป็น แบบสัมภาษณ์ที่ผู้ทำวิจัยได้สร้างขึ้นมาเพื่อเป็นเครื่องมือใน
การดำเนินการในครั้งนี้โดยใช้สำหรับ บุคคลไร้สัญชาติ ประกอบด้วยข้อคำถามดังต่อไปนี้

ข้อ	สาระสำคัญเกี่ยวกับคำถาม การสัมภาษณ์	สาระสำคัญจากการสัมภาษณ์
1.	ท่านคิดว่าการขาดการได้รับ การส่งเสริมและสนับสนุน ปัจจัยมูลฐานในการดำรงชีวิต จะเป็นอย่างไร ?	....
2.	การขาดการมีส่วนร่วมในการ สนับสนุนและส่งเสริมด้าน ความมั่นคงในรัฐไทยเป็นเช่น ไร ?	....
3.	การขาดการได้รับสิทธิของ บุคคลกลไกด้วยวิธีการของ รัฐไทยท่านคิดว่าเป็นอย่างไร ?	....
4.	ท่านคิดว่าการขาดการได้รับ การปฏิบัติตามแนวหลักสิทธิ มนุษยชนสากลและตาม กฎหมายของรัฐไทยมี ลักษณะเช่นไร ?	....

ข้อ	สาระสำคัญเกี่ยวกับการสัมภาษณ์	สาระสำคัญจากการสัมภาษณ์
5.	ท่านคิดว่ากฎหมายของรัฐไทยไม่เอื้อต่อการจัดการกับคนไร้สัญชาติเป็นเช่นไร ?	....
6.	การดำเนินการที่ขาดเอกภาพของรัฐไทยต่อบุคคลไร้สัญชาติท่านคิดอย่างไร ?	....

ชุดที่ 3 แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับแนวทางนโยบายการบริหารจัดการบุคคลไร้สัญชาติไทยเขตพื้นที่จังหวัดอุบลราชธานี ซึ่งจะมีลักษณะตามที่ผู้วิจัยได้กำหนดทิศทางและแนวโน้มใช้สำหรับเจ้าหน้าที่ขององค์กรภาครัฐและองค์กรภาคเอกชน

ข้อ	สาระสำคัญเกี่ยวกับคำถามการสัมภาษณ์	สาระสำคัญจากการสัมภาษณ์
1.	การจัดการสถานะและสิทธิของคนไร้สัญชาติจะมีหลักการและวิธีการเช่นไร ?	....
2.	วิธีการให้สถานะที่ถูกต้องแก่คนไร้สัญชาติควรมีหลักการในการดำเนินการที่เป็นลักษณะและกระบวนการอย่างไร ?	....
3.	การได้สถานะตามหลักกฎหมายไทย ควรมีแนวทางและวิธีปฏิบัติการอย่างไร ?	....
4.	การให้สิทธิในสัญชาติไทยโดยการแปลงสัญชาติตามกฎหมายไทยควรมีองค์ประกอบอะไรเป็นสำคัญ ?	....

ข้อ	สาระสำคัญเกี่ยวกับการสัมภาษณ์	สาระสำคัญจากการสัมภาษณ์
5.	ท่านคิดว่ารัฐบาลไทยกับการรับรองสิทธิมนุษยชน ขั้นพื้นฐานแก่คนไร้สัญชาติควรจะต้องทำอะไร ?	....

กรอบการเวทีการระดมสมอง

ใช้สำหรับเจ้าหน้าที่ขององค์กรภาครัฐและองค์กรภาคเอกชนและบุคคลไร้สัญชาติ
เพื่อจัดกลุ่มสนทนากลุ่มและสัมภาษณ์รายบุคคล โดยใช้ลักษณะเวทีสนทนา

ข้อ	สาระสำคัญเกี่ยวกับการระดมสมอง	สาระสำคัญจากการระดมสมอง
1	จะมีวิธีการอย่างไรในการปฏิบัติเบื้องต้นต่อบุคคล ไร้สัญชาติตามหลักมนุษยธรรม	....
2	จะปรับปรุงและพัฒนาสภาพความเป็นอยู่หรือ วิถีชีวิตของบุคคลไร้สัญชาติในลักษณะเช่นไร	....
3	จะมีแนวทางไหนที่เป็นเงื่อนไขและกลไกทาง กฎหมาย ระเบียบ กฎกระทรวง ประกาศกระทรวง ต่าง ๆ ของไทยในการที่จะช่วยเหลือบุคคลไร้ สัญชาติ	....

ข้อ	สาระสำคัญเกี่ยวกับการระดมสมอง	สาระสำคัญจากการระดมสมอง
4	อะไรที่เป็นมาตรการหลักสากลในการช่วยเหลือบุคคลไร้สัญชาติที่เป็นอยู่และควรจะมีในอนาคต	<p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p>
5	บทบาทอำนาจ หน้าที่ของการบริหารราชการส่วนภูมิภาค การบริหารราชการท้องถิ่นและรัฐบาลของแต่ละประเทศควรที่จะแนวทางปฏิบัติอย่างไรในแนวชายแดนติดต่อกันเพื่อแก้ไขปัญหาของบุคคลไร้สัญชาติ	<p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p>

ภาคผนวก ค
รายนามผู้ให้สัมภาษณ์

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

รายนามผู้ให้สัมภาษณ์

ชุดที่ 1 การสัมภาษณ์เกี่ยวกับสภาพและความเป็นของคนไร้สัญชาติ

เชื้อสายลาว

1. ผู้ชาย เป็นผู้ให้สัมภาษณ์,สุรพล ชาเสน เป็นผู้สัมภาษณ์,ที่อำเภอศรีเมืองใหม่ เมื่อวันที่ 20 มิถุนายน 2557 ¹
2. ผู้ชาย เป็นผู้ให้สัมภาษณ์,สุรพล ชาเสน เป็นผู้สัมภาษณ์,ที่อำเภอศรีเมืองใหม่ เมื่อวันที่ 20 มิถุนายน 2557 ²
3. ผู้ชาย เป็นผู้ให้สัมภาษณ์,สุรพล ชาเสน เป็นผู้สัมภาษณ์,ที่อำเภอศรีเมืองใหม่ เมื่อวันที่ 20 มิถุนายน 2557 ³
4. ผู้ชาย เป็นผู้ให้สัมภาษณ์,สุรพล ชาเสน เป็นผู้สัมภาษณ์,ที่อำเภอโพธิ์ไทร เมื่อวันที่ 24 มิถุนายน 2557 ⁴
5. ผู้ชาย เป็นผู้ให้สัมภาษณ์,สุรพล ชาเสน เป็นผู้สัมภาษณ์,ที่อำเภอโพธิ์ไทร เมื่อวันที่ 24 มิถุนายน 2557 ⁵
6. ผู้ชาย เป็นผู้ให้สัมภาษณ์,สุรพล ชาเสน เป็นผู้สัมภาษณ์,ที่อำเภอโขงเจียม เมื่อวันที่ 24 มิถุนายน 2557 ⁶
7. ผู้ชาย เป็นผู้ให้สัมภาษณ์,สุรพล ชาเสน เป็นผู้สัมภาษณ์,ที่อำเภอโขงเจียม เมื่อวันที่ 24 มิถุนายน 2557 ⁷
8. ผู้ชาย เป็นผู้ให้สัมภาษณ์,สุรพล ชาเสน เป็นผู้สัมภาษณ์,ที่อำเภอสิรินธร เมื่อวันที่ 27 มิถุนายน 2557 ⁸
9. ผู้ชาย เป็นผู้ให้สัมภาษณ์,สุรพล ชาเสน เป็นผู้สัมภาษณ์,ที่อำเภอสิรินธร เมื่อวันที่ 27 มิถุนายน 2557 ⁹
10. ผู้ชาย เป็นผู้ให้สัมภาษณ์,สุรพล ชาเสน เป็นผู้สัมภาษณ์,ที่อำเภอบุณฑริก เมื่อวันที่ 27 มิถุนายน 2557 ¹⁰

เชื้อสายกัมพูชา

11. ผู้ชาย เป็นผู้ให้สัมภาษณ์,สุรพล ชาเสน เป็นผู้สัมภาษณ์,ที่อำเภอนาบุญตริก เมื่อวันที่ 20 กรกฎาคม 2557 ¹¹
12. ผู้ชาย เป็นผู้ให้สัมภาษณ์,สุรพล ชาเสน เป็นผู้สัมภาษณ์,ที่อำเภอนาจะหลวย เมื่อวันที่ 20 กรกฎาคม 2557 ¹²
13. ผู้ชาย เป็นผู้ให้สัมภาษณ์,สุรพล ชาเสน เป็นผู้สัมภาษณ์,ที่อำเภอนาจะหลวย เมื่อวันที่ 20 กรกฎาคม 2557 ¹³
14. ผู้ชาย เป็นผู้ให้สัมภาษณ์,สุรพล ชาเสน เป็นผู้สัมภาษณ์,ที่อำเภอน้ำยี่น เมื่อวันที่ 20 กรกฎาคม 2557 ¹⁴
15. ผู้ชาย เป็นผู้ให้สัมภาษณ์,สุรพล ชาเสน เป็นผู้สัมภาษณ์,ที่อำเภอน้ำยี่น เมื่อวันที่ 25 กรกฎาคม 2557 ¹⁵
16. ผู้ชาย เป็นผู้ให้สัมภาษณ์,สุรพล ชาเสน เป็นผู้สัมภาษณ์,ที่อำเภอน้ำยี่น เมื่อวันที่ 25 กรกฎาคม 2557 ¹⁶
17. ผู้ชาย เป็นผู้ให้สัมภาษณ์,สุรพล ชาเสน เป็นผู้สัมภาษณ์,ที่อำเภอน้ำยี่น เมื่อวันที่ 29 กรกฎาคม 2557 ¹⁷
18. ผู้ชาย เป็นผู้ให้สัมภาษณ์,สุรพล ชาเสน เป็นผู้สัมภาษณ์,ที่อำเภอทุ่งศรีอุดม เมื่อวันที่ 29 กรกฎาคม 2557 ¹⁸
19. ผู้ชาย เป็นผู้ให้สัมภาษณ์,สุรพล ชาเสน เป็นผู้สัมภาษณ์,ที่อำเภอทุ่งศรีอุดม เมื่อวันที่ 29 กรกฎาคม 2557 ¹⁹
20. ผู้ชาย เป็นผู้ให้สัมภาษณ์,สุรพล ชาเสน เป็นผู้สัมภาษณ์,ที่อำเภอน้ำขุ่น เมื่อวันที่ 29 กรกฎาคม 2557 ²⁰

เชื้อสายเวียดนาม

21. ผู้ชาย เป็นผู้ให้สัมภาษณ์,สุรพล ชาเสน เป็นผู้สัมภาษณ์,ที่อำเภอพิบูลมังสาหาร เมื่อวันที่ 10 สิงหาคม 2557 ²¹
22. ผู้ชาย เป็นผู้ให้สัมภาษณ์,สุรพล ชาเสน เป็นผู้สัมภาษณ์,ที่อำเภอพิบูลมังสาหาร เมื่อวันที่ 10 สิงหาคม 2557 ²²
23. ผู้ชาย เป็นผู้ให้สัมภาษณ์,สุรพล ชาเสน เป็นผู้สัมภาษณ์,ที่อำเภอพิบูลมังสาหาร เมื่อวันที่ 10 สิงหาคม 2557 ²³

24. ผู้ชาย เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, สุรพล ชาเสน เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่อำเภอพิบูลมังสาหาร เมื่อวันที่ 10 สิงหาคม 2557²⁴
25. ผู้ชาย เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, สุรพล ชาเสน เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่อำเภอพิบูลมังสาหาร เมื่อวันที่ 15 สิงหาคม 2557²⁵
26. ผู้ชาย เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, สุรพล ชาเสน เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่อำเภอพิบูลมังสาหาร เมื่อวันที่ 15 สิงหาคม 2557²⁶
27. ผู้ชาย เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, สุรพล ชาเสน เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่อำเภอพิบูลมังสาหาร เมื่อวันที่ 15 สิงหาคม 2557²⁷
28. ผู้ชาย เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, สุรพล ชาเสน เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่อำเภอเมือง เมื่อวันที่ 19 สิงหาคม 2557²⁸
29. ผู้ชาย เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, สุรพล ชาเสน เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่อำเภวารินชำราบ เมื่อวันที่ 19 สิงหาคม 2557²⁹
30. ผู้ชาย เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, สุรพล ชาเสน เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่อำเภวารินชำราบ เมื่อวันที่ 19 สิงหาคม 2557³⁰
- ชุดที่ 2 การสัมภาษณ์เกี่ยวกับคุณภาพชีวิตของบุคคลไร้สัญชาติ**
เชื้อสายลาว เชื้อสายกัมพูชา เชื้อสายเวียดนาม จำนวน 18 คน
31. ผู้ชาย เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, สุรพล ชาเสน เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่อำเภอศรีเมืองใหม่ เมื่อวันที่ 20 มิถุนายน 2557³¹
32. ผู้ชาย เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, สุรพล ชาเสน เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่อำเภอศรีเมืองใหม่ เมื่อวันที่ 20 มิถุนายน 2557³²
33. ผู้ชาย เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, สุรพล ชาเสน เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่อำเภอศรีเมืองใหม่ เมื่อวันที่ 24 มิถุนายน 2557³³
34. ผู้ชาย เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, สุรพล ชาเสน เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่อำเภอศรีเมืองใหม่ เมื่อวันที่ 24 มิถุนายน 2557³⁴
35. ผู้ชาย เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, สุรพล ชาเสน เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่อำเภอสรินทร เมื่อวันที่ 27 มิถุนายน 2557³⁵
36. ผู้ชาย เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, สุรพล ชาเสน เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่อำเภอสรินทร เมื่อวันที่ 27 มิถุนายน 2557³⁶

37. ผู้ชาย เป็นผู้ให้สัมภาษณ์,สุรพล ชาเสน เป็นผู้สัมภาษณ์,ที่อำเภอนาบุญตริก เมื่อวันที่ 20 กรกฎาคม 2557 ³⁷

38. ผู้ชาย เป็นผู้ให้สัมภาษณ์,สุรพล ชาเสน เป็นผู้สัมภาษณ์,ที่อำเภอนาบุญตริก เมื่อวันที่ 20 กรกฎาคม 2557 ³⁸

39. ผู้ชาย เป็นผู้ให้สัมภาษณ์,สุรพล ชาเสน เป็นผู้สัมภาษณ์,ที่อำเภอน้ำเย็น เมื่อวันที่ 25 กรกฎาคม 2557 ³⁹

40. ผู้ชาย เป็นผู้ให้สัมภาษณ์,สุรพล ชาเสน เป็นผู้สัมภาษณ์,ที่อำเภอน้ำเย็น เมื่อวันที่ 25 กรกฎาคม 2557 ⁴⁰

41. ผู้ชาย เป็นผู้ให้สัมภาษณ์,สุรพล ชาเสน เป็นผู้สัมภาษณ์,ที่อำเภอทุ่งศรีอุดม เมื่อวันที่ 29 กรกฎาคม 2557 ⁴¹

42. ผู้ชาย ผู้ชาย เป็นผู้ให้สัมภาษณ์,สุรพล ชาเสน เป็นผู้สัมภาษณ์,ที่อำเภอน้ำขุ่น เมื่อวันที่ 29 กรกฎาคม 2557 ⁴²

43. ผู้ชาย เป็นผู้ให้สัมภาษณ์,สุรพล ชาเสน เป็นผู้สัมภาษณ์,ที่อำเภอพิบูลมังสาหาร เมื่อวันที่ 10 สิงหาคม 2557 ⁴³

44. ผู้ชาย เป็นผู้ให้สัมภาษณ์,สุรพล ชาเสน เป็นผู้สัมภาษณ์,ที่อำเภอพิบูลมังสาหาร เมื่อวันที่ 10 สิงหาคม 2557 ⁴⁴

45. ผู้ชาย เป็นผู้ให้สัมภาษณ์,สุรพล ชาเสน เป็นผู้สัมภาษณ์,ที่อำเภอพิบูลมังสาหาร เมื่อวันที่ 15 สิงหาคม 2557 ⁴⁵

46. ผู้ชาย เป็นผู้ให้สัมภาษณ์,สุรพล ชาเสน เป็นผู้สัมภาษณ์,ที่อำเภอพิบูลมังสาหาร เมื่อวันที่ 15 สิงหาคม 2557 ⁴⁶

47. ผู้ชาย ผู้ให้สัมภาษณ์,สุรพล ชาเสน เป็นผู้สัมภาษณ์,ที่อำเภอเมือง เมื่อวันที่ 19 สิงหาคม 2557 ⁴⁷

48. ผู้ชาย เป็นผู้ให้สัมภาษณ์,สุรพล ชาเสน เป็นผู้สัมภาษณ์,ที่อำเภอวารินชำราบ เมื่อวันที่ 19 สิงหาคม 2557 ⁴⁸

ชุดที่ 3 การสัมภาษณ์เกี่ยวกับแนวทงนโยบายการบริหารจัดการคนไร้สัญชาติไทยและจัดเวทีระดมสมอง

49. นายพร้อม พิมพ่วงค์ อายุ 54 ปี ตำแหน่ง ผู้ใหญ่บ้าน บ้านดงนา ตำบลหนามแท่ง อำเภอศรีเมืองใหม่ จังหวัดอุบลราชธานี เป็นผู้ให้สัมภาษณ์,สุรพล ชาเสน เป็นผู้สัมภาษณ์ เมื่อวันที่ 6 มิถุนายน 2557 ⁴⁹

50. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ชั้น ศรีสวัสดิ์ อายุ 62 ปี ตำแหน่ง อาจารย์และนักวิจัย
อาวุโส มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, สุรพล ชาเสน เป็นผู้สัมภาษณ์
เมื่อวันที่ 11 กันยายน 2557⁵⁰

51. ศาสตราจารย์ (เกียรติคุณ) ดร.อรรถ นันทจักร อายุ 55 ปี ตำแหน่ง กรรมการ
ผู้ทรงคุณวุฒิมหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, สุรพล ชาเสน เป็นผู้สัมภาษณ์
เมื่อวันที่ 15 กันยายน 2557⁵¹

52. นายประศาสน์ ผลแก้ว อายุ 61 ปี ตำแหน่ง นายอำเภอ อำเภอโพธิ์ไทร อำเภอ
เขมราฐ และอำเภอหนองบัวลำภู ตำบล คำน้ำแซบ อำเภอ วารินชำราบ จังหวัด อุบลราชธานี
เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, สุรพล ชาเสน เป็นผู้สัมภาษณ์ เมื่อวันที่ 18 กันยายน 2557⁵²

53. พันตำรวจเอกยุทธยา ทองพิทักษ์ อายุ 46 ปี ตำแหน่ง พนักงานสอบสวน
ผู้ทรงคุณวุฒิสถานีตำรวจภูธรเมืองอุบลราชธานี เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, สุรพล ชาเสน เป็นผู้
สัมภาษณ์ เมื่อวันที่ 3 ตุลาคม 2557⁵⁶

54. พันตำรวจเอกเกียรติศักดิ์ กอมณี อายุ 58 ปี ตำแหน่ง อาจารย์ประจำ คณะ
นิติศาสตร์ มหาวิทยาลัย ราชภัฏอุบลราชธานี ตำบล ในเมือง อำเภอ เมือง จังหวัด
อุบลราชธานี เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, สุรพล ชาเสน เป็นผู้สัมภาษณ์ เมื่อวันที่ 4 ตุลาคม 2557⁶²

55. พันตำรวจโทวัลย์ บุญภักดี อายุ 54 ปี ตำแหน่ง สารวัตรหัวหน้าสถานี
ตำรวจภูธรเขื่อนใหญ่ อำเภอ ศรีเมืองใหม่ จังหวัด อุบลราชธานี เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, สุรพล
ชาเสน เป็นผู้สัมภาษณ์ เมื่อวันที่ 5 ตุลาคม 2557⁵⁹

56. นางสาวจารุวรรณ จารุเศรษฐ์ อายุ 27 ปี ตำแหน่ง เจ้าหน้าที่ภาคสนาม
มูลนิธิพิทักษ์สตรี ตำบลช่องเม็ก อำเภอ สิรินคร จังหวัด อุบลราชธานี เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, สุ
รพล ชาเสน เป็นผู้สัมภาษณ์ เมื่อวันที่ 5 ตุลาคม 2557⁶¹

57. นายทองแดง ยูบลวัตร อายุ 55 ปี ตำแหน่ง ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน ตำบล ช่องเม็ก
อำเภอ สิรินคร จังหวัด อุบลราชธานี เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, สุรพล ชาเสน เป็นผู้สัมภาษณ์ เมื่อ
วันที่ 5 ตุลาคม 2557⁵⁷

58. นายสมเกียรติ ลาสา อายุ 54 ปี ตำแหน่ง หัวหน้ากลุ่มงานสารสนเทศการ
พัฒนาชุมชนจังหวัดอุบลราชธานี อำเภอ เมือง จังหวัด อุบลราชธานี เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, สุ
รพล ชาเสน เป็นผู้สัมภาษณ์ เมื่อวันที่ 10 ตุลาคม 2557⁵⁴

59. นายแพทย์นิรันดร์ พิทักษ์วัชระ อายุ 55 ปี ตำแหน่ง กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ตำบล ในเมือง อำเภอ เมือง จังหวัด อุบลราชธานี เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, สุรพล ชาเสน เป็นผู้สัมภาษณ์ เมื่อวันที่ 11 ตุลาคม 2557⁵⁵

60. ดร.ถนอม ส่งเสริม อายุ 70 ปี ตำแหน่ง อดีตผู้ว่าราชการจังหวัดศรีสะเกษและสมาชิกวุฒิสภาจังหวัดอุบลราชธานี อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, สุรพล ชาเสน เป็นผู้สัมภาษณ์ เมื่อวันที่ 11 ตุลาคม 2557⁵³

61. นายอภิชาติ พงษ์สวัสดิ์ อายุ 25 ปี ตำแหน่ง นิติกร ประจำสำนักงานคณะกรรมการปฏิรูปกฎหมาย กรุงเทพมหานคร เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, สุรพล ชาเสน เป็นผู้สัมภาษณ์ เมื่อวันที่ 14 ตุลาคม 2557⁶⁰

62. นางสุธิวา บุญวัง อายุ 34 ปี ตำแหน่ง เจ้าหน้าที่มูลนิธิพิทักษ์สตรี ตำบลช่องเม็ก อำเภอ สรินทร จังหวัด อุบลราชธานี เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, สุรพล ชาเสน เป็นผู้สัมภาษณ์ เมื่อวันที่ 14 ตุลาคม 2557⁵⁸

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

ภาคผนวก ง
ภาพกิจกรรมดำเนินการ

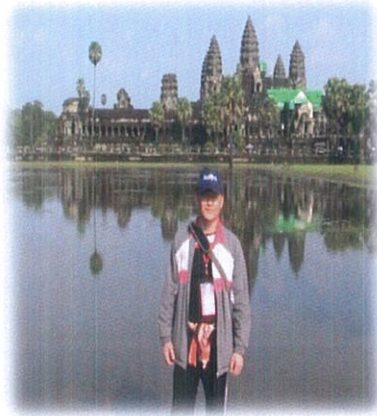

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

รูปภาพการสัมภาษณ์และจัดเวทีระดมสมองงานวิจัย

จัดเวทีระดมสมองผู้ทรงคุณวุฒิ

เดินทางไปหาข้อมูลเพิ่มเติมถึงนครวัด

สัมภาษณ์ พ.ต.อ. ยุทธยา ทองพิทักษ์
ผู้ทรงคุณวุฒิสถานีตำรวจภูธร
เมืองอุบลราชธานี

สัมภาษณ์คุณจารุวรรณ จารุเศรษฐ

สัมภาษณ์คุณทองแดง ยুবสวรรค์

สัมภาษณ์คุณพ่อทั้งสองคน

สัมภาษณ์ พ.ต.ท.ถวัลย์ บุญภักดี
หัวหน้าสถานีตำรวจเขื่อนใหญ่อ.ศรีเมืองใหม่

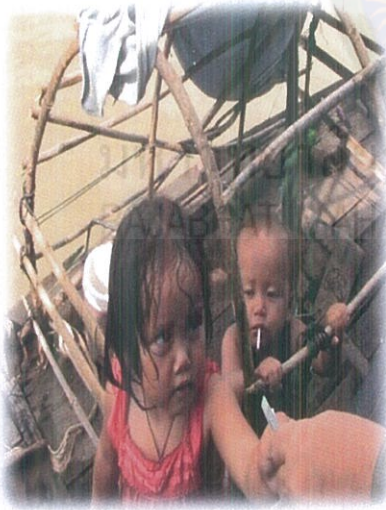
สัมภาษณ์นายสมบูรณ์ ศิริธนกิจถาวร นายก
สมาคมชาวเวียดนาม จังหวัดอุบลราชธานี

สัมภาษณ์ ผศ. ชื่น ศรีสวัสดิ์
นักวิจัยอาวุโส ม.ราชภัฏอุบลฯ

สัมภาษณ์ พ.ต.อ. เกียรติศักดิ์ กอมณี
อาจารย์คณะนิติศาสตร์ ม.ราชภัฏอุบลฯ

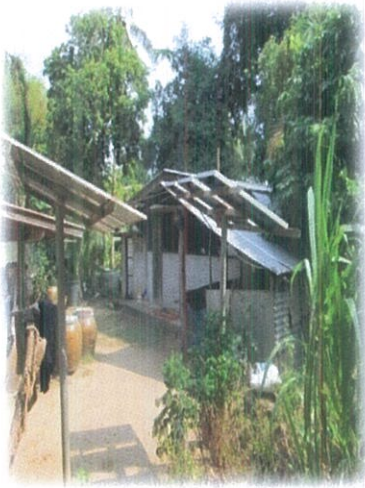

เก็บข้อมูลหลักฐานที่โตนเลสาบ
เด็กไร้สัญชาติที่อาศัยในทะเลสาบ

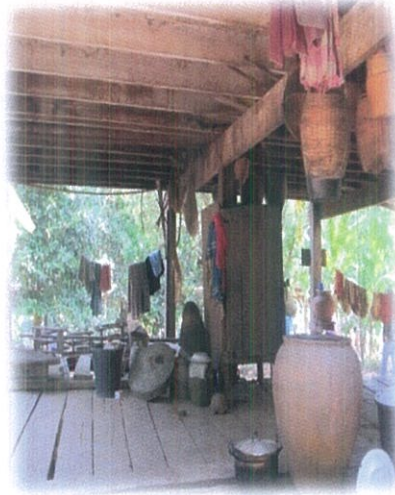

สัมภาษณ์ผู้ใหญ่บ้านคางนาพร้อมด้วยคณะ
ของเจ้าหน้าที่กระทรวงพม.และมท.

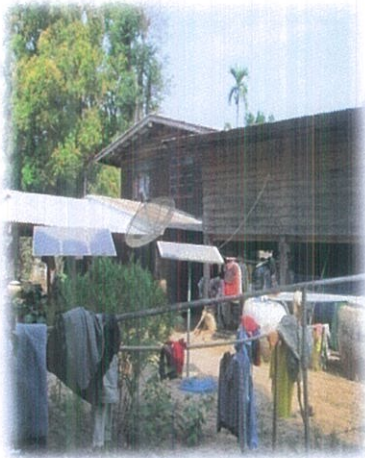
สภาพบ้านเรือนของคนไร่สัญชาติ

สภาพบ้านเรือนของคนไร่สัญชาติ

สภาพบ้านเรือนของคนไร่สัญชาติ

สภาพบ้านเรือนของคนไร้สัญชาติ บ้าน
ดงนา ตำบลหนามแท่ง อ.ศรีเมืองใหม่

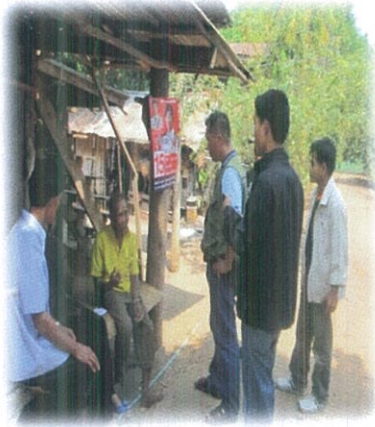
ถ่ายรูปหลังสัมภาษณ์เสร็จที่สถานี
อนามัยโพนงาม ตำบลหนามแท่ง

รอยต่อชายแดนไทย-ลาวที่จุด
ผานางคอย วัดหลวงปู่พรหมา

สัมภาษณ์นายจุมพล เพชรผดุง
หัวหน้าสถานีอนามัยโพนงามแห่ง
อำเภอศรีเมืองใหม่

สัมภาษณ์พ่อใหญ่ท่านหนึ่งบ้านดงนา
อำเภอศรีเมืองใหม่

สัมภาษณ์นายประศาสน์ ผลแก้ว
นายอำเภออำเภอโพธิ์ไทรและเขมรราช

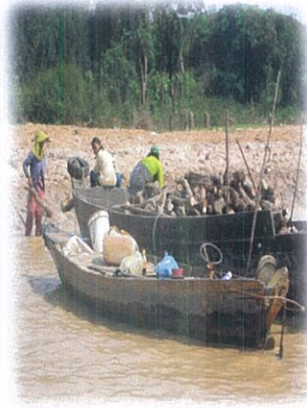
สัมภาษณ์นายสมเกียรติ ลาสา
หัวหน้ากลุ่มงานสารสนเทศการพัฒนา
ชุมชนจังหวัดอุบลราชธานี

สัมภาษณ์นายอภิชาติ พงษ์สวัสดิ์ (นิติกร)
และนางสุธิวา บุญวียง (เจ้าหน้าที่มูลนิธิฯ)

สัมภาษณ์นายแพทย์นิรันต์ พิทักษ์วัชระ
กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

เดินทางเข้าไปสัมภาษณ์ชาวเวียดนามอพยพและชาวกัมพูชาอพยพ พร้อมจัดเวทีที่โดนเลซาบ

จังหวัดเสียมเรียบประเทศราชอาณาจักรกัมพูชา

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

เดินทางเข้าไปสัมผัสวิถีชนชาวเวียดนามอพยพและชาวลาวอพยพ
และสัมผัสทัศนคติความคิดเห็นของเจ้าหน้าที่ระดับสูง

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ นายสุรพล ชาเสน
ภูมิลำเนา จังหวัดมุกดาหาร
ตำแหน่ง พนักงานในสถาบันอุดมศึกษา (สายวิชาการ)
สถานที่ทำงานปัจจุบัน มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี
34000

ประวัติการศึกษา

- พ.ศ. 2540 ปริญญาตรี รัฐศาสตร์ (พธ.บ.) มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตอุบลราชธานี
- พ.ศ. 2543 Master of Art in Political Science (M.A.) Tilak Maharashtra Vidyapeeth
(Deem University) Pune, India.
- พ.ศ. 2558 รัฐประศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต ปร.ด. (รัฐประศาสนศาสตร์)
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY